ANUL IX. — No. 439

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 5 Maiu 1929

Adevărul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Ziarul „ADEVERUL" LITERAR
Onor. Revista „Transilvania"
Str. Şaguna 6
Sibiu
25

Cimitirul din Chişinău

Am văzut miile de morminte din Valea lui Iosafat, am văzut acest loc unic în toată lumea, plin de puzderia lespezilor funerare, dar nu mi s'a părut, nici pe departe, atât de trist ca locul de obştească odihnă de pe dealul Chişinăului.

De multă vreme priveam de jos din văi cele câteva turle de capelă şi silueta porţii cimitirului, scrise subt nourii albi şi deasupra frunţii tristului oraş. Doi ani şi jumătate n'am găsit nici zi prielnică, nici pornire sufletească să mă duc şi să cercetez cetatea adormită. Cercetasem — nu departe de cimitir — un alt locaş, cu o notă mai pătrunzătoare, de jale vie şi de durere amară, cercetasem **Ostrovul,** adică închisoarea oraşului, dar nu ştiam cum arată parcul celor adormiţi.

Intr'o dimineaţă clară şi aspră, din această primăvară dezolată, am urcat spre turlele şi spre crucile de pe deal şi am trecut pe subt arcul funerar. Primul detaliu curios, care m'a izbit, este că mormintele celor răposaţi întru suficienţă pământească au aerul unor imense colivii pentru vulturi sau pentru pelicani. Deasupra monumentului sau pietrelor săpate cu slovă, stă o căsuţă de sârmă împletită şi cu uşa zăvorâtă. In câteva locuri, am observat că arbuştii sădiţi la mormânt — uneori nişte sofere zbuciumate şi plângătoare — se izbesc cu creştetul de tavanul de sârmă, se încurcă în el şi rămân spânzuraţi ca Abesalom.

Născocirea aceasta mi s'a părut deosebit de jalnică. Pentru ce aceste colivii, menite parecă să prelungească şi după moarte nelibertatea celui adormit şi frângerea aripelor năzuinţei! Amar simbol al unor vremuri cari nu mai puteau concepe desrobirea nici pentru cei culcaţi dincolo de hotarul autocratismului pământesc!

Cimitirul e larg, cărările despărţitoare sânt foarte strâmte şi la fundul lui, cimitirul se varsă ca o cascadă, într'o vale complexă şi întortochiată. In partea aceasta sunt mormintele celor mulţi şi aproape fără nume. Pentru ei cimitirul s'a întins, gardurile au căzut şi mormintele au început să curgă devale, în viroagele vecine.

Intr'o latură, cimitirul are o biserică întreagă, cu altar şi cu slujbă de obştie, nu numai o simplă capelă funerară, ca pe la noi. In jurul bisericii sunt câteva morminte vechi, de pe vremea domniilor cu cancelarie grecească şi cu protipendadă fanariotă. Incolo, peste tot, pe sutele şi sutele de pietre comemorative, proza epigrafică este aşternută numai în ruseşte.

Dar pentru ce acest parc de supremă odihnă e atât de trist şi pentru ce deasupra acestor pravoslavnici, adunaţi în vârful dealului, nu simt, ca în alte cimitire, împărăţia calmului negrăit? Acest pământ românesc, dela răsăritul Patriei acumulează o tristeţe pătrunzătoare şi plaiurile lui fie privite aevea, fie privite în amintire, încovoaie inima şi înserează cugetul. Şi mai multă încovoere şi mai multă înserare simţi în această necropolă ortodoxă şi rusească!

Gala Galaction

Am stat pe o bancă în faţa soarelui — luminos, dar rece ca un ochi inchizitor — şi îngropându-mi mâinile în mâneci m'am gândit la primăverile de altă dată, la tradiţionala blândeţe a lui Aprilie şi la uriaşa confuziune, şi cosmică şi omenească, în care se pare că trăim, în ceasul de faţă.

Pe dealurile cari frâng linia zării dincolo de mohorîtele mahalale înecate în mocirla Bâcului, stau, prin gropniţe şi prin adăposturi, persistente depozite de omăt. O pleşuvie incurabilă, o sterpiciune care are parecă ceva din tenacitatea blestemului stigmatizează aceste înălţimi — violoncele Crivăţului stepelor.

Dincolo de aceste dealuri viorii şi reci, sunt altele la fel cu ele şi mai departe apa rostogolitoare de sloiuri a Nistrului străbun. Gonit de îngheţul acestor zile pe cari le trăeşti, ai vrea să crezi, ai vrea să vezi, pe aceste creştete de dealuri, podul de aur al vremilor eroice, cu oameni oţeliţi, cu cai sălbateci, şi cu nunţi domneşti desfătate de rapsozi...

Dar nici visul nu este îngăduit... In această dimineaţă de iarnă întârziată, iată un convoi mortuar, cum n'am mai văzut niciodată. E cineva care a murit la Ostrov, un jalnic semen al nostru, care a închis ochii în puşcărie, mai înainte de termenul osândei. Cine a fost, ce-a făcut... — cele patru scânduri goale şi brutale nu vor să dea nici un răspuns. Il duc pe umeri patru gardieni şi înaintea lui merge, în sfintele odăjdii, preotul bisericii creştine.

Dar un amănunt cu totul neaşteptat pentru mine şi greu de interpretat — fie ca simbol, fie ca necesitate — este că, înaintea preotului în odăjdii, păşeşte un funcţionar al închisorii, ţinând la iveală un revolver uriaş!

Este o ultimă palmă a dreptăţii sociale, dată celui răposat fără să-şi fi făcut toată osânda? Este o cinstire sinistră şi tradiţională ce se face puşcăriaşului mort în închisoare?

E cumva teama de o farsă cu putinţă şi de o evadare, chiar de sub nasul morţii?

N'am întrebat pe nimeni şi m'am strecurat, trist de moarte, din acest cimitir superlativ. Dar ocnaşul, cel purtat la locul de lungă adăstare, cu revolverul la iveală, m'a urmărit şi mă urmăreşte...

Ni se pare uneori atât de greu să înţelegem şi să mărturisim ce-a voit să ne înveţe Mântuitorul, când a rostit: „...în temniţă am fost şi nu m'aţi cercetat!..."

GALA GALACTION

Cântece

I

Pe culme oile 'n ciorchine
Şi printre iarbă maghiran,
Pelin cu busuioc şi maghiran
Şi crestele de munţi senine
Cu oi de aur în ciorchine

Nici o ispită să se 'nchine
Păcatului, prin vremi, viclean....
Adoarme flautul în vânt, viclean...
Şi culmile sunt dulci şi line
Cu oi de aur în ciorchine.

II

Cum scarmănă cerul
Ninsori;
Cum scutură gerul
Fiori!

Toţi pomii şi-arată
Ghiarele...
In ceaţă, e-o pată
Soarele.

E vânătă zarea
De nori,
Şi 'nghiaţă ninsoarea
In flori

De-argint peste geamuri
Şi'n seară,
De-oţel peste ramuri,
Afară.

III

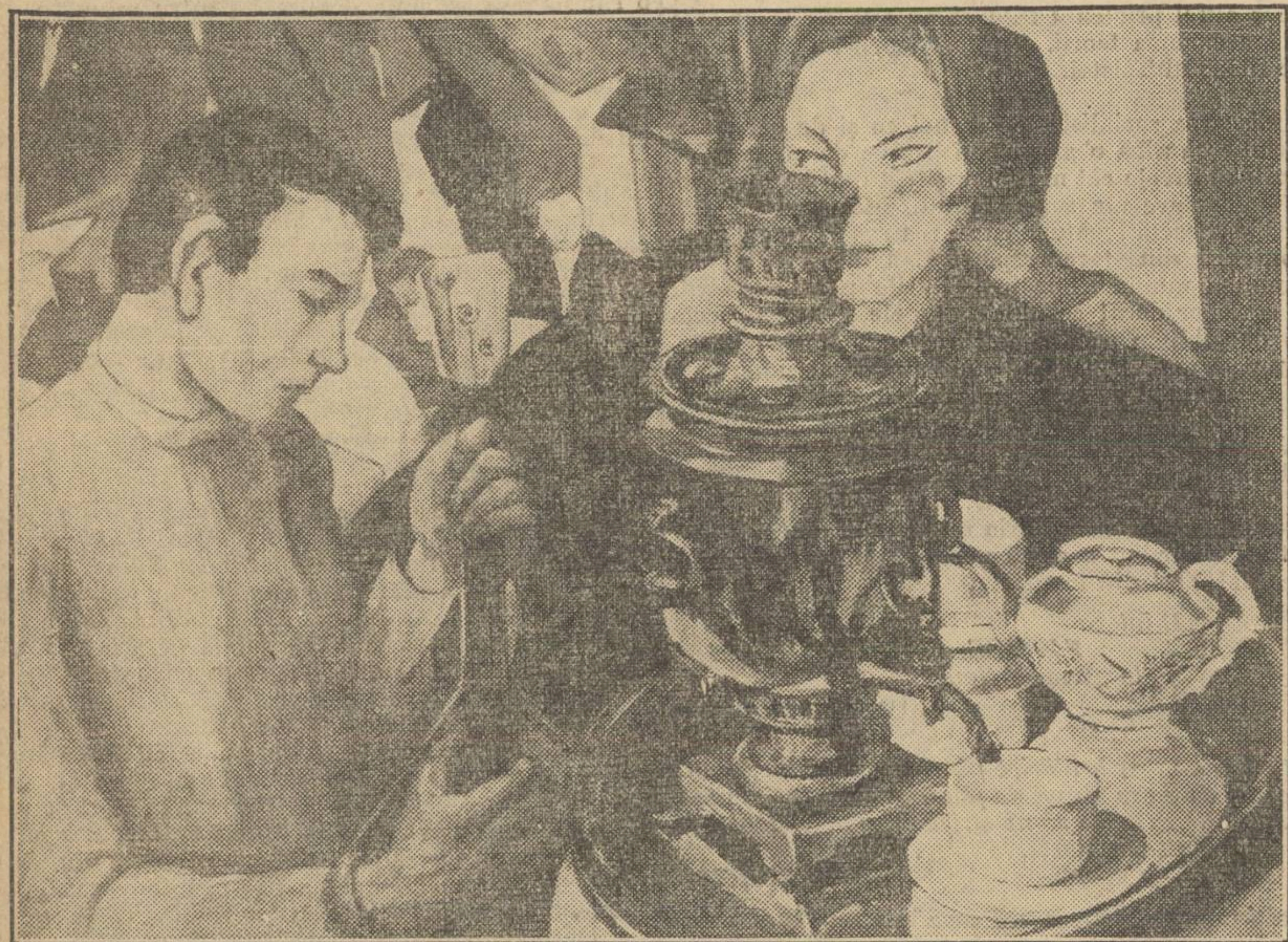
Mlădiindu-şi cântul,
Alintând pământul,
Se 'nfioară vântul
In soare;
Sborul lui, în salbe,
Troeneşte albe
Infloriri de nalbe
Uşoare.

Am urmat cărările
Unde ajung zările, —
Cătră 'ndepărtările
Norilor,
Şi acolo clipele
Işi închid aripele
Şi-adorm prin risipele
Florilor.

Iţi aduc căprinele
Care-şi râd luminele,
Pe ele albinele
Trecură;
Ia-le cu privirile
Unde ard iubirile
Şi-ascultă-amintirile
Ce-mi fură.

Toate-s pentru tine:
Blândele coline,
Pădurea'n suspine
Sonoră,
Zările senine,
Dragostele pline, —
Toate-s pentru tine,
Suroră.

LUCA ION CARAGIALE

Mina Bick Wepper — Salonul oficial — Nostalgie

SUFLETUL ALTOR GENERAŢII

Niţă I. Piţurcă

de CONST. GRAUR

In Adevărul Literar *s'a vorbit în chip elogios despre* [illegible] Printre Apostoli *al d-lui Const. Kiriţescu.*

Insă, între apostolii pe cari îi satirizează cu atâta vervă d. Kiriţescu este şi defunctul N. Piţurcă, un modest lucrător dar o pitorească figură a vechei mişcări socialiste în care isbutise să-şi cucerească un loc de frunte.

In schiţarea lui Piţurcă, d. Const. Kiriţescu se pare că a pus atâta vervă încât în loc de portret a realizat o şarjă extrem de exagerată.

Pentru a restabili, în liniile lui adevărate, profilul socialistului celebru odinioară, socotim util să reproducem necrologul publicat de d. Const. Graur în revista Facla, *în 1911, când a murit Piţurcă.*

Aceasta cu atât mai mult cu cât această restabilire a adevărului se incadrează perfect în noua noastră rubrică Sufletul altor generaţii.

A. L.

A murit Piţurcă. Puţină lume ştie astăzi cine a fost. Altă dată îl cunoşteau bine cei din „mişcare". Ba îl cunoştea şi marele public — acesta însă într'o lumină cu totul falsă: din satirele gazetelor. Cine vroia să persifleze socialismul, invoca numele lui Piţurcă. Dintr'o cronică rimată a „Vieţii" d-lui Vlahuţă, îmi amintesc — şi e în adevăr ciudat că mi le amintesc — următoarele versuri:

Bărbaţi şi dame şi copii,
Voi toţi ce înduraţi nevoi,
Intraţi ca proletari la noi
Sub flamurile stacojii!

Decât să mai jucaţi la ţurcă,
Un joc burghez, fără tendinţi,
In luptă v'avântaţi, ferbinţi,
Alături de Piţurcă!

Evident, era foarte uşor să râzi de Piţurcă. Mahalagiu autentic — avea nu numai *le physique,* dar şi *le nom de l'emploi* — el s'a pomenit la suprafaţa vieţii sociale, în mijlocul unei lumi pe care n'o cunoştea. O dată, într'un discurs foarte avântat, vrând să facă o paralelă între cele două clase, el a spus:

— Muncitorul osteneşte din greu, din zori până 'n noapte; pe când burghezul, după ce se 'ntoarce dela primblare, se urcă pe catedră şi începe să poruncească: „Ioane, adă-mi o dulceaţă! Vasile, adă-mi un rahat!"

Evident, puteai să râzi la infinit pe seama acestui om atât de puţin în curent cu mobilaţia burgheză şi cu menu-ul rafreşismentelor burgheze! Unde mai pui comoara lui de cuvinte „radicale"! Atacat de poliţişti şi agenţi electorali, cari, pe urmă, tot ei l'au dat în judecată, Piţurcă, în faţa justiţiei, îşi pledează cauza: *„Şi cum vin acuma dumnealor să mă pârască pe mine, după ce tot dumnealor au cooperat cu pietre în capul meu?"* — apărare înregistrată astfel, cu fondul ei dramatic şi în forma ei comică, de către cronicarul judiciar, „prietinul" C. D. Anghel [1]). Sau, ceva şi mai grav. Tot cu prilejul unui proces ce i s'a intentat, de astă dată pentru o pretinsă contravenţie, Piţurcă exclamă:

— Mie-mi face proces pentru nişte lături; dar stăpânirii nici nu-i pasă că în toată mahalaua murdăria e până 'n gât, că de-aia a şi dat holera şi higiena peste noi!

...Şi cu toate astea, încercarea de a face din Piţurcă un tip ridicol n'a reuşit — faţă de cei cari îl cunoşteau; aceştia vedeau în Piţurcă un tip foarte simpatic ca psihologie individuală şi extrem de interesant ca psihologie socială. Şi sînt sigur că toţi foştii „prieteni" ai lui Piţurcă — afară de Ioan Nădejde care n'are sentimente — au simţit un profund regret când au aflat de moartea lui.

* * *

Nu l'am cunoscut pe Piţurcă de la prima lui manifestare. Când am intrat eu în „partid" (aveam peste... cincisprezece ani!) Piţurcă era vechiu în mişcare şi ajunsese unul din vorbitorii cei mai aplaudaţi. Foarte simpatic, cu fruntea mare şi ochii vii, cu glasul dulce şi vorba curentă, — era în croitorul acesta... stofă de adevărat orator. Negreşit, în fie-care discurs al lui Piţurcă se puteau strecura câteva cuvinte „radicale" rău pronunţate sau rău întrebuinţate. Mare lucru! — nu-i aşa? Ba, oratorul putea chiar să alunece într'o considerabilă naivitate. Dar în schimb, cât bun simţ în expunerea chestiilor *lui* propriu-zise, câtă sinceră căldură, ce umor sugestiv şi ce bogăţie de comparaţii şi imagini! Este o pierdere imensă, pe veci ireparabilă, faptul că nimeni nu s'a gândit să noteze măcar câteva din parabolele, atât de sugestive, cu cari îşi împodobea mai totd'auna cuvântările şi cari puneau cu totul în umbră estropierile de cuvinte şi chiar de gândire. Când Piţurcă apărea la tribună în hainele lui mitocăneşti — căci şi-a onorat breasla până la urmă, purtând aceiaşi pantaloni creţi cu cari îşi împodobea şi clienţii, — Piţurcă putea să uimească în prima clipă, dar într'a doua cucerea. Pe atunci presa nu trimitea reporteri la întrunirile socialiste. Când se întâmpla însă ca un ziarist „burghez" să-l audă pe Piţurcă, nu se putea să nu-şi exprime admiraţia. In gazetă îl ironiza, fireşte, dar a doua zi boierii de la Capşa auzeau cu totul altceva. In adevăr, ce distanţă între socialistul acesta şi agenţii liberali sau conservatori din aceiaşi pătură socială cu dânsul, locuind în aceiaşi mahala!

Când şi cum a venit Piţurcă la club, cine i-a făcut propagandă, nu ştiu. Ştiu numai că la club a învăţat carte, ca să poată citi gazeta şi broşurile partidului, — şi le citea. Cum le înţelegea, asta e altă vorbă. Pe de o parte adoptase unele formule curente, din limbagiul socialist de fiecare zi; pe de altă parte însă îşi elaborase el formulele lui proprii, cari reflectau propria lui mentalitate şi-i vădeau talentul înăscut de poet şi orator popular, talent pe care influenţa literaturii culte nu-l ştirbise. Cum am zis, în chestiile simple, referindu-se la suferinţele de amănunt ale clasei muncitoare, Piţurcă avea judecata sigură şi exactă, vădind un extraordinar bun simţ. In chestiile complicate, cari spre a fi lămurite trebuiau cernute prin sita... marxismului, Piţurcă nu numai că dădea greş, dar ajungea la enormităţi. Decât, nu această parte, comică, ridiculă, din manifestările lui Piţurcă, o persiflau ziariştii „burghezi", pentru simplul cuvânt că... nici ei nu pricepeau lucrurile mai bine decât dânsul. Ori cum însă, oameni ca Piţurcă nu trebuie judecaţi absolut. Dacă ţineai seamă de sufletul lui ales, de inteligenţa lui vie, de talentul lui deosebit; şi dacă mai ţineai seamă şi de întunericul de mahala în care trăise şi trăia încă; şi dacă-l comparai nu cu cei mai ridicaţi, ci cu cei de-o seamă cu dânsul, Piţurcă îţi apărea ca om superior. In acest senz am scris despre el în „Noua Revistă Română", în vremea în care presa îi făcuse o celebritate mare — dar falsă.

* * *

Piţurcă a fost victima acelei fatalităţi necruţătoare care loveşte pe toţi muncitorii când din viaţa lor strâmtă de mahala şi de atelier, se avântă în viaţa publică şi

(Continuare în pag. II-a)

1) Astăzi membru în Consiliul legislativ. N. R.

mai ales în mişcarea socialistă. Pomenindu-se de odată în faţa unei doctrine foarte complicate, care trebuie aplicată unei vieţi sociale atât de complexe, cu greu vor putea să capete noţiuni exacte şi clare. Ce minune că Piţurcă, după ce ani de zile făcuse socialism în felul lui, vorbind de lucrurile ce pricepea şi fără să vie în conflict cu doctrina şi ştiinţa. a căzut de-a dreptul în absurd numai după ce-a urmat cursul de economie politică al d-lui Ioan Nădejde?

Dar nici în absurdul acesta, Piţurcă nu era atât de ridicol cât s'ar crede. La o întrunire a clubului, după ce Piţurcă îşi expusese teoriile lui atât de comice în privinţa monetei, d. Nădejde luând cuvântul ca să-l combată, a spus:

— De altfel prietenul Piţurcă nu este singurul care să emită asemenea teorii. Aceleaşi teorii au fost expuse şi de filozoful Tolstoi.

* * *

In mişcarea socialistă, de la noi ca şi de ori unde, şefii trebuie să aibă o grijă mai presus de toate: ca muncitorii să înveţe cât mai bine şi cât mai lămurit noţiunile elementare ale socializmului, începând cu cele cari sunt în directă legătură cu starea reală şi deci şi cu lupta practică din ţara respectivă. Altfel, nu numai că în mintea muncitorilor învăţăturile predicate vor lua alt caracter decât cel dorit, dar ele se vor reflecta în chip deosebit în mintea fiecărui muncitor în parte, aşa că nu va mai fi posibilă o unitate de acţiune. Este fals că intelectualii au fost cei dintâi cari au părăsit vechia mişcare: o părăsiseră întâi, în mare parte, muncitorii. Piţurcă şi câţiva partizani ai lui erau nemulţumiţi că nu li se primeşte... teoria monedei şi că nu se întemeiază brutăria cooperativă. D. Em. D. Fagure ţinuse un discurs arătând că brutăria nu se poate face. Piţurcă i-a trimis imediat o cartă postală, pe care o redau, sper, textual, deşi din memorie:

„D-lui
FAGURE
la „Lumea Nouă"
COMUNA BUCUREŞTI
Judeţul Ilfov

D-ta eşti contra brutăriei fiindcă eşti pătură cultă şi ţi-i teamă c'o să te umpli de făină pe haine. Noi muncitorii nu ne temem c'o să ne stricăm hainele şi de aceea sîntem pentru brutărie.

Niţă I. Piţurcă"

Şi alţi muncitori plecaseră care în cotro: unii se făcuseră antisemiţi, alţii cereau legea meseriilor, şi aşa mai departe. Unde sînt azi miile de muncitori cari umpleau clubul şi breslele? Căci — orice ar zice d. Ibrăileanu, care o fi cunoscând situaţia dela Iaşi, dar n'o cunoaşte pe cea din Bucureşti — erau mii de muncitori. Unde sînt ei? Afară de câţiva, cari se află în fruntea actualei mişcări, ceilalţi s'au evaporat. Şi azi sînt mii de muncitori în mişcare, sînt mai numeroşi chiar decât odinioară, —dar sînt alţii.

Dacă însă Piţurcă a fost victima acelei fatalităţi care l-a împiedicat de a-şi asimila o concepţie socială clară şi unitară cum trebuie s'o aibă — fie chiar simplistă şi unilaterală — orice muncitor socialist, nu se poate zice că el n'a fost un factor de progres şi pentru socialism şi pentru civilizaţia Capitalei.

Mai întâiu, a fost un exemplu de idealizm şi de curaj civic. Se ştie ce este mahalaua azi şi mai ales ce a fost acum douăzeci de ani. Acolo, între ai lui, Piţurcă a ridicat un steag nou. Casa lui a devenit un focar de discuţii şi de frământări sociale: se ţineau acolo discursuri şi conferinţe. El a servit ca exemplu altora şi prin aceea c'a învăţat carte şi prin aceea c'a înfruntat autorităţile constituite, protestând prin graiu şi prin scris, împotriva samavolniciilor pe cari le săvârşeau puternicii mahalalei. El a servit ca exemplu prin aceea că nu se ducea să voteze cu guvernul care ameninţa şi nici cu opoziţia care plătea sau făgăduia, ci îşi vota candidaţii *lui*. El a fost un exemplu viu şi când, arestat, bătut, ba lovit şi în meseria lui, a zis că din drumul lui nu se abate — şi nu s'a abătut. A fost un exemplu Piţurcă atunci când, la toate procesele de contravenţie pe cari i le făceau comisarii, se ducea să pledeze singur — şi câştiga procesele. Şi exemplul cel mare l'a dat Piţurcă în ziua când partidul socialist desfiinţându-se, agenţii celorlalte partide au dat buzna ca să-l recruteze — şi el, respingând toate ispitele, a zis că dacă nu mai face socializm, nu mai face nimic. Şi de atunci a stat retras.

Această din urmă trăsătură ne lămureşte pe deplin sufletul lui Piţurcă şi consacră suprema lui înălţime morală. Dacă el nu se retrăgea din luptă, dacă el îşi continua propaganda, s'ar fi putut crede că avem de aface cu un fanatic incorigibil şi deci iresponsabil, urmărit de o ideie fixă. Faptul că s'a retras când a văzut că nu mai are teren, denotă tocmai pe omul cu judecata liberă, clară şi sănătoasă; iar faptul c'a refuzat să facă şi el pe „generosul" liberal sau chiar conservator, cum îl îndemnau agenţii mahalalei, denotă c'a fost un idealist adevărat şi pur.

* * *

Mare greşală se face când se vorbeşte cu dispreţ de vechea mişcare socialistă. Această greşală o fac şi vechii socialişti, cari vor să-şi scuze fapta, dar o fac şi socialiştii noui, împinşi, poate, prea mult de dorinţa de a se deosebi în acţiune de predecesorii lor, pentru a nu ajunge cumva să se asemene şi în rezultate.

Adevărul e că vechea mişcare socialistă a fost un focar de civilizaţie, a fost un laboratoriu în care se făureau sufletele demne, necesare pentru ridicarea acestei ţări. Privită chiar ca o mişcare pur romantică — cum o priveau unii — ea şi-a avut rolul ei frumos şi mare. In ţara asta există materialul omenesc din care să se creeze cetăţenii. Acelui material îi trebuie locul şi împrejurările ca să trăiască şi să se dezvolte. Partidul socialist a fost acest loc. In partidele de guvernământ, în acea promiscuitate oribilă, în care se amestecă şi se îmbrăţişează arivizmul, gheşeftul, arbitrarul şi barbaria, sufletele cinstite se strică — ori pier înăbuşite.

— A căreea va să zică, trebuie să dăm asalt cetăţuii capitaliste, ca să ajungem şi noi s'avem viaţă la traiu.

Aceasta era una din temele favorite ale lui Piţurcă. El a dat asaltul. N'a clătinat „cetăţuia capitalistă", dar cu siguranţă că în mahalalele Capitalei a adus puţină „viaţă la traiu", căci cu vorba şi cu fapta el a semănat şi a făcut să crească omenia.

Dacă vechea mişcare n'ar fi făcut decât să înalţe suflete ca Piţurcă şi, prin intermediul lor, să ducă lumina în mahalale, meritul ei încă ar fi destul de mare. E uşor să zici că socializmul n'a dat rezultate, pentru că acestea nu se pot exprima în cifre. Dar poate va veni o vreme când istoria se va scrie cu pătrunderea, ba chiar si cu imparţialitatea necesară.

CONST. GRAUR

Caleidoscopul intelectual

Infăţişarea Europei politice nu ţine de câteva secole decât de situaţia raporturilor dintre Franţa şi Germania. Infăţişarea Europei intelectuale, mai mult chiar decât cea politică, ţine de adversitatea sau amiciţia celor două ţări. N'a fost deci o simplă întâmplare faptul că prin 1920, adică imediat după încetarea marelui războí, *André Gide*, un scriitor francez despre care s'a spus că reprezintă inteligenţa supremă a ţării sale, a pornit o campanie pasionată de presă pentru reluarea raporturilor intelectuale franco-germane. Faptul îşi avea ciudăţenia lui: francezii, în marea lor majoritate, nu cunosc limba germană pe când toţi germanii cu o oarecare cultură depăşind profesia, citesc şi vorbesc — destul de prost — dar însfârşit vorbesc limba franceză.

Campania lui Gide, era într'un fel, fără obiect. Faptul nu rămâne însă mai puţin semnificativ. Era nevoe de crearea unei atmosfere pacifice, în primăvara căreia muzele care, se ştie, în timpul războiului tac, să reînceapă corul lor măgulitor.

Urmărind înfăţişarea Europei artistice, nu vom înceta să subliniăm toate faptele mai de seamă care purced din acest duo al spiritului franco-german.

Şi săptămâna aceasta avem câteva evenimente remarcabile.

Iată unul de natură teatrală.

„Karl şi Ana"

La un teatru din Paris s'a reprezentat piesa „Karl şi Ana" de scriitorul german *Leonhard Frank*, cunoscut în ţara lui mai mult ca romancier. Subiectul evocă, fără teama de a mai jigni amintirile dureroase ale francezilor, o stare de spirit şi împrejurări din timpul războiului: Richard şi Karl, prizonieri într'un lagăr francez îşi aduc aminte de-acasă. Richard îi vorbeşte lui Karl despre cămin, despre soţie, despre fericirea-i, în amănunte atât de pregnante, încât Karl împrumută starea sufletească a prietenului său, aidoma, până la a regreta şi el căminul lui Richard, cu aceiaşi putere. Scăpat din lagăr şi ajuns în Germania, Karl se prezintă la căminul lui Richard şi spune cu o convingere atât de supranaturală Anei, soţiei lui Richard: *Eu sunt Richard* încât femeia, halucinată, neştiind ce să creadă, spune şi ea unei vecine: *Ştii? A venit Richard.*

Desnodământul se ghiceşte: adevăratul Richard la încetarea războiului, întorcându-se acasă, îşi găseşte căminul ocupat. Cele două victime ale psihozei războiului sunt silite să fugă.

Piesa a fost bine jucată şi a avut succes. Nici presa şovină din Franţa n'a atacat această lucrare, care amintea zilele penibile şi îngrozitoare de acum 12 ani.

Un Goethe francez

Germanii nu se arată mai puţin preocupaţi de cunoaşterea spiritului francez. Revista *Literarische Welt*, una din cele mai complect informate reviste de literatură din Europa, a întrebat pe *André Gide:* care e scriitorul echivalent pentru cultura şi spiritul francez, lui *Goethe?...* Intrebarea nu era uşoară. Ba devenea ironică şi într'un fel penibilă, când redactorul revistei *Literarische Welt* se adresă lui *André Gide* pe care mulţi din contemporanii lui prin originalitatea şi adâncimea multora din scrierile lui şi mai cu seamă prin diversitatea şi universalitatea preocupărilor, îl socotesc egal cu Goethe.

Gide a dat un răspuns foarte mulţumitor, fără să fie însă prea just: l'a citat pe *Montaigne*, un Goethe francez din veacul al XVI-lea. Dacă Gide avea dreptate în privinţa universalităţii preocupărilor lui Montaigne nu avea dreptate în privinţa forţei creatoare. Montaigne era universal şi divers, nu atât dintr'o caracteristică a spiritului său, cât dintr'o caracteristică a *culturii timpului.*

Specificul francez

Literarische Welt a pus aceiaşi întrebare lui *Albert Thibaudet*, un critic care şi-a făcut de mult dovada mlădierii de spirit şi lărgimii orizontului în cele două cărţi remarcabile, una asupra filosofului Bergson, cealaltă asupra poetului Mallarmé. *Tibaudet* a dat un răspuns care pare al unui bibliofil maniac: a trimis pe redactorul revistei germane la *ediţia Cazin* (ediţie de lux, veacul al XVIII-lea) a operilor lui *Pascal*, comentate de *Voltaire.*

Sunt într'adevăr cei doi poli ai spiritului francez — constituind o unitate care poate fi opusă, fără teamă, unităţii celei fără pereche care e Goethe.

Ruşii în Europa

Sovietele care şi-au închis frontierele mult mai straşnic decât foştii vameşi ai Ţarului, se manifestă în Europa artistică, cu o virulenţă neobicinuită. Cunoscătorii filmului original rusesc declară că filmul rus a influenţat puternic pe toţi regisorii europeni. Ruşii care au furat fără nici un scrupul, sunt furaţi la rândul lor şi tot fără scrupul.

Muzica rusă, mai mult decât teatrul, romanul şi filmul rus, influenţează Europa.

Stravinski, cunoscut la noi prin *Petruşca* reprezentată cu un mare succes la Operă, a condus la Paris câteva lucrări noi, de inspiraţie nouă. A avut un succes deosebit la Paris *Opera rusă*, a cărei orhestră sub conducerea lui *Emile Cooper*, fost dirijor la Moscova, a întrecut tot ce auziseră parizienii până la el. S'a remarcat din nou caracterul *vocal* al inspiraţiei muzicale ruseşti, care dă muzicei simfonice ruse atâtea melodii şi care a făcut ca geniul muzical rus să se manifeste în genul hibrid al Operei.

Comunismul şi poezia

Şi pentrucă ne aflăm în apropierea Sovietelor să amintim un fapt cultural, obicinuit până acum numai în ţările de veche cultură burgheză: Consiliul comisarilor poporului a hotărât să acorde văduvei poetului *Alexandru Block* o pensie de 150 ruble pe lună, cam 12.000 de lei după moneta noastră. E aproape leafa pe care o primeşte un comisar al poporului. Alexandru Block, a fost un poet revoluţionar. E drept să ne întrebăm dacă poeticii comisari ai poporului rus nu s'au gândit mai mult la revoluţie decât la poezia lui Blok şi dacă ar fi acordat aceiaşi subvenţie văduvei unui poet anti-revoluţionar.

Oraşul fără analfabeţi

Biuroul de statistică internaţională de la Haga a publicat rezultatele unei anchete asupra numărului analfabeţilor din diferitele Capitale ale Europei. S'ar părea că marile capitale ar trebui să aibă cei mai puţini analfabeţi iar Parisul şi Berlinul niciunul. Oraşul care n'are nici un analfabet sau vorbind statistic 0,67% e *Praga.* Viena are 2, Parisul 3, Budapesta 4, Roma 10, Leningrad 13, Varşovia 16, Moscova 22 şi Bucureştiul — care bate astfel un record — 25%. Am bătut recordul pe Europa. Dacă statistica se făcea pe numărul analfabeţilor din totalul locuitorilor, pe ţări, cred că băteam recordul pe Continente.

Suprema civilizaţie: salonul şi masa

Dar suprema civilizaţie nu se vădeşte în numărul analfabeţilor, ci în calitatea numărului celor care ştiu carte. Şi în timpul când s'au creat saloanele franceze ale veacului al 17-lea, nu toţi francezii ştiau carte. Arta de a ţine un salon rămâne încă supremul semn de civilizaţie. Şi arta de a ţine un salon ne-o transmite într'o carte de curând apărută, doamna *Camille Bruno,* sub care se ascunde o doamnă de veche nobleţe franceză. Cartea se numeşte „Frumoasa ospitalitate" şi cere trei condiţii, extrem de severe: ca doamna să fie cât mai frumoasă, nemăritată şi foarte virtuoasă.

In orice domeniu am căuta-o, arta rămâne o ascetă.

Aceiaşi reflexie o va face cetitorul volumului *Psihologia mesei* de *Austin de Grose,* desigur un elev al lui *Brillat-Savarin* a cărui *Fiziologie a gustului* n'a putut fi încă întrecută. Austin de Grose înlătură, pentru a stabili principiile unei mese pure (ceva asemănător cu poezia pură sau cu muzica pură) sfaturile după care comeseanul e obligat să fie politicos la întâiul fel, galant la al doilea fel, tandru la al treilea fel de bucate cu vecina de masă, iar genunchiul nu trebue să ia parte, la conversaţie, înainte de şampanie. O masă pură nu cere măcar eliminarea femeilor, care se preocupă la masă mai mult de arta de a place decât de arta de a gusta un fel de bucate. Principiul lui de Grose e tot atât de sever ca şi al doamnei Bruno. In timpul mesei nu trebue să te gândeşti la dragoste precum în timpul dragostei nu obicinueşti să te gândeşti la masă.

Cinematograful vorbitor

Ne ameninţă filmul vorbitor.

Arta mută, a cărei glorie a devenit universală, constituind, alături de muzică, a doua artă universală, va fi înlocuită de un adevărat teatru mecanic. Nimeni n'are dreptul să se ridice împotriva progresului — şi filmul vorbitor nu va distruge filmul mut, precum filmul n'a distrus teatrul propriu-zis. Filmul mut prezintă atâtea avantagii economice — poate fi exportat în toate ţările, indiferent de limba vorbită — încât universalitatea lui, absolut necesară pentru difuziunea civilizaţiei pe suprafaţa globului, va fi salvată.

Totuşi pentru anul în curs s'au anunţat 558 de filme vorbitoare şi numai 168 de filme mute. Succesul filmului vorbitor n'a fost brusc. După satisfacţia curiozităţii, publicul american a lăsat goale sălile cu film vorbitor. A trebuit să apară actorul *Al. Iolson* în filmul *Cântăreţul de jazz,* ca publicul să dea buzna la filmul vorbitor. Al. Iolson, care imită la perfecţie pe negrul american, dansează, cântă, flueră cu atâta vivacitate, încât a dat valoare unei descoperiri care părea menită să rămână în laborator. Casa de filme *Warner Brothers* a oferit actorului un contract după care primeşte 200.000 dolari pentru fiecare film şi o participare la câştigul net. Al doilea film a avut un răsunet şi mai mare. Intr'o scenă Al. Iolson cântă un cântec de leagăn copilului său care moare şi apoi se prăbuşeşte în hohote de plâns peste cadavrul copilului. Cântecul de leagăn al lui Iolson a emoţionat întreagă America. Intr'o lună s'au vândut 12 milioane de plăci de gramofon cu acest cântec.

Filmul e pentru lumea anglo-saxonă, şi pentru nici un alt popor care n'ar cunoaşte la perfecţie limba engleză. Localizarea filmului e o îmbogăţire a artei, de bună seamă, şi poate chiar şi a unor case de filme — dar această îmbogăţire o plăteşte, cum am arătat mai sus, foarte scump.

Fiecare ţară va trebui să-şi creeze propriile filme vorbitoare şi cum faptul nu e todeauna cu putinţă, filmul vorbitor nu va distruge filmul mut.

O seamă de actori şi actriţe de cinema au început să înveţe limba engleză, fără de care n'ar mai fi primiţi la Holywood.

Chaplin e pentru arta mută: el a declarat că cine vrea să-l vadă nu mai are nevoe să-l şi audă.

Charlot şi filmul lui preferă să rămâe muţi şi universali. — *A.*

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DEAFRAS — Str. Mătăsari, 23

CĂRŢI APĂRUTE:

Claude Anet:	Ariana	Lei 50,—
M. Artzibaşew:	Sanin	„ 58,—
Maurice Dekobra:	Serenada Călăului	„ 60,—
—	Cu inima 'ntristată	„ 55,—
—	Madona din Tren.	„ 58,—
—	Gondola cu Himere	„ 58,—
Delafras:	Micul Sacrificiu	„ 40,—
Grazia Deledda:	Fuga in Egipt	„ 55,—
Maxim Gorki:	Mama	„ 38,—
Myriame Harry:	Insula Voluptăţii	„ 48,—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	„ 50,—
Pierre Louys:	Afrodita	„ 60,—
R. Machard:	Cucerirea	„ 55,—
Marcel Prevost:	Scrisori de femei	„ 48,—
Honoré de Balzac:	Talismanul miraculos	„ 60,—
Jules Verne:	Copiii Căpitanului Grant, 3 vol.	„ 75,—
—	Ocolul pământului în 80 zile	„ 25,—
—	Cinci săptămâni în balon	„ 25,—
—	Călătorie spre centrul pământului	„ 25,—
Victor Hugo:	Oamenii Mării (NOU), 2 vol.	„ 90,—
Claude Anet:	Ţărmul Dragostei (NOU)	„ 50,—
George Sand:	El şi Ea (NOU)	„ 40,—

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRARIILE DIN ŢARA
Se trimite catalogul la cerere

Interesantă! Instructivă! Eftină
Ultimele noutăţi apărute în
BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 107 AMOK de STEFAN ZWEIG Preţul Lei 8.—
No. 108 Dragoste şi Pâine de AUG. STRINDBERG Preţul Lei 8.—
No. 109 O noapte a Cleopatrei de TH. GAUTHIER Preţul Lei 8.—
No. 110 Contesa Laginski de HONORÉ DE BALZAC Preţul Lei 8.—
No. 111-112 TAIFUN de IOSEPH CONRAD Preţul Lei 10.—

Citiţi azi
LECTURA No. 220
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
DIVORŢ, CRIZĂ, DEZARMARE
şi alte pozne hazlii
DE IAROSLAV HASEK
— vestit humorist ceh —
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

„Biblioteca pentru toţi"

A publicat şi continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români şi străini.
Le vom înşira aci pe cele retipărite de curând şi pe cele mai voluminoase:
„Eugenie Grandet", „Moş Goriot", „Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont şi Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi şi Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viaţă", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viaţa Artiştilor" de Murger. „Roşu şi „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din ţară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere.
Librăria „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1, Calea Victoriei 27

Noutăţile literare române şi străine precum ori-ce reviste şi ziare străine, le găsiţi zilnic la noua Librărie
Independenţa Română
MIHAIL ALFANDARY
Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

Raportul radiofoniei cu literatura

Fiindcă suntem numai între noi, vă propun, drept introducere, să vorbim de rău postul de emisiune radiofonică din București.

Ascultați vă rog.

Regulamentul ne spune nouă conferențiarilor să nu întrebuințăm în fața microfonului cunoscutele formule de politețe și de simpatie: Doamnelor și domnilor, onorată adunare, cetățeni, sau tovarăși.

— De ce? — pentrucă nu ne vedem, e oare obligator să încetăm a fi politicoși sau cordiali? Acum două minute, când steteam să încep a vă vorbi, am înghițit în sec, — nu știu dacă microfonul v'a transmis această interjecție neprevăzută și neprotocolară.

Scuzați, vă rog: — nu-mi era natural de loc să nu vă chem nici într'un fel, înainte de a vă adresa cuvântul. Mi se pare că numai nebunii pornesc vorba, așa dintr'odată; e drept că, adeseori, nebunii se cred singuri, vorbesc singuri, — adică așa cum vorbesc eu acum, singur, în cușca microfonului. E doar oarecare analogie de situație între conferențiarul la radiofon și amicul din balamuc.

Insă eu sunt om vechiu: am apucat în tinerețe moda umanitarismului, și caut să o păstrez. De aceia, dacă ar fi mers lucrurile după inima mea, v'aș fi apostrofat cu versurile celebre ale lui Schiller:

Seid umschlungen, Milionen.
Dieser Kuss der ganzen Welt

ceiace pe românește ar veni cam așa: Vă îmbrățișez, milioanelor de frați, — și toată lumea să se sărute, toată lumea afară de mine, care n'aș avea de sărutat în clipa de față, decât cutia microfonului. E o situație destul de melancolică pentru conferențiar. Onorata direcție ar putea lua oarecare măsuri inteligente pentru consolarea conferențiarului în această privință.

Imi dați voie să adaog aici o altă observație critică. Regulamentul nostru prescrie, textual, să nu întrebuințăm cuvinte străine precum și orice termen greu de înțeles — cași cum dv. n'ați fi toți persoane eminent cultivate. Am ținut să vă denunț acest paragraf, care, după cum vedeți, cuprinde o insinuare foarte perfidă.

Dar iată că urmează ceva și mai grav, dacă se poate.

Esența culturii radiofonice este, luați vă rog seama, că acum intru în materie, ziceam dar: esența culturii radiofonice este, să lege oamenii pe cale exclusiv acustică. Radiofonia ne oferă, în grad amplificat, posibilitatea originală de a ne auzi fără să ne vedem. Ce fac însă direcțiunile posturilor de emisiune? Publică mutrele conferențiarilor. Se poate o mai violentă contrazicere a idealului radiofoniei însăși? D-voastră trebuia să mă auziți fără să mă vedeți, — dacă se poate, fără să mă fi văzut niciodată.

Și mulți dintre dv. m'au văzut în numărul de Duminica trecută a revistei *Radio și Radiofonia*. E adevărat că așa cum sunt arătat acolo, nu am putut fi identificat nici chiar de către persoane care de multă vreme își exercită spiritul critic asupra înfățișării mele exterioare — nevastă-mea și soacră-mea. Aceste două grațioase doamne, care au avut norocul să mă cunoască pe când eram în floarea vârstei, au spus totdeauna că figura mea abuzează de libertatea pe care zicătoarea populară o acordă bărbatului de a fi numai nițel mai frumos decât dracul și pentru a-și preciza impresiile, au spus că semăn când a câine, când a șarpe, însă nici într'un caz cu figura publicată în *Radio și Radiofonia.*

Pot crede, prin urmare, că din punct de vedere vizual, am rămas cu totul necunoscut de dv., și-mi păstrez, astfel, toată libertatea de spirit. O rugăminte numai vă mai adresez: dacă cumva vă iese în cale un individ care seamănă cu ilustrația din revista pomenită, vă rog să-l linșați imediat. Față de persoana mea reală, nu-i nevoie să luați asemenea măsuri extreme, fiindcă ajunge să întoarceți comutatorul, pentru a mă arunca în neființă.

In adevăr, punctul principal în tehnica comunicării radiofonice este realizarea audiției pure. Un glas se ridică undeva, din toată lumea. Dintr'o ființă omenească se izolează o singură manifestare expresivă. O voce care spune, și o pereche de urechi care ascultă. Astfel: atenția este concentrată într'o singură ramură a sensibilitățiii — ascultătorul e ascultător și nimic alta, — trăiește numai cu urechea. E vorbire sau cântare absolută, efectele mimicii și ale gestului sunt eliminate cu totul. Fiindcă tot au să ațipească curând unii dintre dv., vă propun să stingeți luminile. Acei care vă aflați în momentul acesta într'o societate deosebit de plăcută, veți putea avea astfel agremente suplimentare.

Acest fel de comunicare oarecum abstractă, și voit unilaterală, dă fenomenului un caracter fantomatic. Și vă închipuiți, de exemplu, ce putere de impresie ar avea o poveste fantastică, spusă în întuneric, de o voce care vă vorbește dela mii de kilometri.

Pentru ca să atingem miezul problemei noastre, să luăm seama că radiofonia este o nouă putere de prefacere literară în general, și că această putere vine, alături de altele, să contribuie la suprimarea frazei lungi.

Perioadele construite cu simetrii meșteșugite, din câteva perechi de propoziții variat ritmate, sunt construcții verbale radiofonicește inutilizabile. Asemenea macaroane sintactice nu pot fi asimilate decât cel mult cu ajutorul gestului și al mimicei.

Regulamentul radiofonic ne recomandă: să nu declamăm, ci să povestim. Prescripția aceasta merită o deosebită atenție. Cerința de a nu declama, ci a povesti, are o semnificare generală. Prin ea se manifestă niște trebuințe adânci ale vremii noastre: trebuința de a ne păstra judecata rece, trebuința de a cunoaște fapte, trebuința de a nu pierde vremea. Efectele acestor trebuințe se pot verifica cu deosebire, când observăm ce se întâmplă cu unele aplicații tehnice la ceiace obișnuit se numește literatură. In cinematograf, vorba este redusă la scurtele explicațiii ale peripețiilor arătate în film. Și este în esența cinematografului, ca aceste explicații să fie scurtate la minimum. Filmul cere fapte; de aceia, filme în special proaste sunt acele în care e nevoie de explicații lungi, cum erau acum câțiva ani, de ex., filmele cu subiecte din Revoluția franceză, unde se desfășurau, în km., ședințe de ale Convenției Naționale, cu oratori după oratori. Toate discursurile acestora trebuiau cât de cât rezumate, pentruca publicul să poată deosebi și înțelege tablourile uniforme, care tot îl plictiseau la urma urmelor.

Popularitatea cinematografului ne arată cât de puternic este gustul omului actual pentru fapte. Și după cum cinematograful de partea lui pune stavilă vorbei, concentrând totul în acțiune, tot astfel comunicarea radiofonică tinde necesar în acelaș sens, prin aceia că suprimă mimica, gestul, și elimină declamația și vorba umflată. In adevăr, trebue să fii țicnit sau alcoolizat pentru ca să ți vie poftă să declami în cabina radiofonului. Declami, gesticulezi, devii patetic, atunci când te găsești în fața unei mulțimi, care, ea însăși are o mimică și aplaudă, strigă și întrerupe.

Leacul, atâta vreme căutat, împotriva vorbei goale, l-a aflat tehnica și comunicarea raidofonică ne aduce desăvârșirea acestui leac.

Atâta ar fi de ajuns pentru a glorifica radiofonul din punctul de vedere al literaturii.

Dar putem prevedea și alte schimbări pe care radiofonia le va aduce în tehnica literară. E vorba de concurența pe care radiofonul o va face cetitului.

Cartea, broșura, revista, până și atotputernicul ziar vor fi degradate încetul pe încetul, până la suprimare, poate. Cetitul și scrisul vor sluji, probabil, numai conspiratorilor și amorezaților, care sunt și ei numai o categorie de conspiratori, — la această categorie de oameni se va păstra vorba lungă și umflată, chiar după ce ea va fi fost suprimată în orice alte împrejurări omenești.

Socotiți, vă rog, că scrisul și cetitul — cartea și chiar ziarul — sunt prin natura lor niște mijloace de comunicare foarte greoaie. Scrisul și cetitul îndeamnă oarecum dela sine la vorbă lungă. — ele sunt deci condamnate împreună cu aceasta din urmă.

Ar fi trebuit, înainte de a vă spune aceasta, să vă atrag atenția să goniți copiii din camera în care ascultați radiofonul. Copiii sunt înclinați, în chipul cel mai natural spre analfabetism și nu e bine să audă ei profețiii despre analfabetismul rafinat și fatal, pe care ni-l vor aduce progresele tehnice ale civilizației viitoare.

In fond slova e lucru nefiresc. Nu numai copiii — și oamenii maturi cei mai mulți visează, în adâncul inimii, să scape de beleaua alfabetului.

Doar cifrele vor avea rost mai departe — un rost teribil de serios. Insă rostul cifrelor nu privește pe literați, săracii de ei.

Eu mă mulțumesc că, în ce mă privește, v'am dat ocazie să nu citiți după masă. Să știți dela mine că higiena cea adevărată, higiena ideală zice: să nu cetești nici pe nemâncate, nici după masă, și nici înainte de culcare.

PAUL ZARIFOPOL

ANECDOTE

Tristan Bernard caută un secretar. Se prezintă un tânăr foarte distins, cu o scrisoare de recomandație de la un prieten. Cucerit de înfățișarea tânărului candidat, Tristan îi spune:

— Ne-am înțeles, o să începem chiar de mâine. Cum te cheamă te rog ?

— B...be...ber...bera...a...ard..., Bérard.

— Drace, zice Tristan Bernard, n'aș putea să-ți spun Bérard, simplu ?

* * *

Ultima oară când am jucat în grădină, reprezentația ne-a fost tulburată de ploaie și a trebuit să jucăm cu impermeabilele pe noi.

— Bine, dar publicul ?

— Publicul ? Hm ! I-am împrumutat o umbrelă !

* * *

Un biblioman primi într'o zi vizita unui om care dorea să vândă niște manuscrise arabe. Scrisul era minunat de frumos iar velinul ireproșabil. Bibliomanul se repezi asupra prăzii și o plăti foarte scump.

După câtva timp află că prețioasele manuscrise erau registrele și conturile a doi băcani arabi, a trei negustori de cămile și a mai multor negustori de curmale.

Băgase în bibliotecă o sută șaizeci și trei de cărți de contabilitate.

* * *

La Liège, într'o cafenea, un consumator cere un licheur. I se aduce licheurul într'un pahar mic, mic de tot.

Consumatorul nu spune nimic, bea, plătește, și ia cu dânsul păhărușul. La ușă se oprește, îl pune jos, în pragul cafenelei și îl strivește cu piciorul,

— Cine e mic ca tine, nu vine la cafenea, — zice el și ese.

* * *

Intr'un compartiment de tren un călător laudă meritele câinelui său, privind un animal care dormitează sub banchetă. Un individ gras și roșu la față isbucnește într'un râs disprețuitor.

— Să nu crezi că pe dumneata te urmează cânele, ci hainele dumitale. Anul trecut soția mea a vândut niște haine vechi unui telal. In aceeași zi am pierdut câinele, și după trei zile l-am găsit la zece kilometri de acolo, în prăvălia unui negustor de haine vechi. Mirosise urma. Du-te de fă o bae. Când ai să eși din apă, câinele n'o să te mai cunoască și o să te latre.

Domnul se sufocă de indignare și vociferează esclamații nedeslușite, caută un argument zdrobitor, nu-l găsește și, furios, întoarce spatele celuilalt. Acesta, cum tocmai trenul ajunge într'o stație, se grăbește să coboare.

— Imbecilul! mai spune călătorul care încă nu și-a venit în fire să pretindă că... Ia să vedeți cânele meu: Grivei, aici, Grivei !

Dar sub banchetă nu mișcă nimic

— Era câinele dumitale ? întrebă un domn care până atunci tăcuse. S'a coborât la ultima stație cu omul acela care avea un pardisiu pe braț.

— Un pardesiu ! esclamă călătorul. Era pardesiul meu ! Vai !

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

La Paradis General

In vremea aceasta, Georgei Galea, cu paltonul lui Solomonică peste cămașă, cu picioarele goale în papuci, gonea în sanie dealungul ulițelor, fluturând steagul și răcnind spre cele un milion de Universuri că e un Melchisedec major, cu toate drepturile civile și politice, deci liber să facă ce vrea.

Spre uimirea pașnicilor cetățeni ieșiți la miezul nopții dela Cinematograf, trecu ca un bolid pe strada Lăpușneanu, înconjură de douăsprezece milioane de ori Statuia lui Cuza Vodă din Piața Unirii, dedându-se la cele mai temerare exerciții acrobatice, ca în arena unui circ în aer liber.

In mijlocul acestor excentrice îndeletniciri, îl ajunse din urmă Emil Ciugolea cu altă sanie, cuprins de remușcare și de solidaritate prietenească .Goana de unul singur de până acum, deveni întrecere. Birjarii, participau cu tot entuziasmul turnat în vine de băutura lui Solomonică. Abia târziu, caii opriră osteniți.

— Dragă Georgei, te compromiți, pentru numele lui Dumnezeu! încercă să-l convingă Emil Ciugolea, sărind lângă purtătorul de steag și luându-l cu binișorul.

— Fac ce vreau!

— Bine-bine! Ai făcut ce-ai vrut. Ne-ai convins pe toți. Ajunge!

Câțiva curioși începură să strângă cercul. Georgei Galea se uită cu dispreț, la acest milion de spectatori și la prietin.

— Ești laș! Ești sclavul prejudecăților. Ți-e rușine de un milion de idioți!

Această bănuială îl ofensă foarte pe Emil Ciugolea, fiindcă și inconștiența sa șovăelnică, nu mai puțin fermentase un milion de păhărele de Cotnar Roznovanu 1888.

— Imi pare rău, renunță fără nici o clipă de ezitare, la ultima umbră de prejudecată. Imi pare rău, Georgei, că nu mă cunoști încă.

— Puah! icni Georgei Galea, scârbit de asemenea cunoștință, cum mai avea el încă un milion.

Atâta disconsiderație din partea prietenului, sdrobi complectamente moralul romancierului tolstoian. Imploră:

— Ce vrei să fac bre? Ești nebun? Cum vrei să-ți arăt?

Georgei Galea, în picioare pe scaunul săniei, cu paltonul lui Solomonică desfăcut la piept pe cămașa goală, cu steagul într'o mână, ca un agent pe baricadă în fața unui milion de baionete, arată cu cealaltă mână, într'un gest larg .i patetic, statuia lui Cuza-Vodă.

— Urcă-te pe statuie. Fă ceva!... Nu vezi că toți îți întind mâna și te așteaptă?

Sfetnicii lui Alexandru Ion Cuza, cu mâinile de bronz întinse, păreau într'adevăr că așteaptă cu mare mirare desfășurarea evenimentelor. Emil Ciugolea, care era și dânsul un om hotărît să facă ce vrea, major și în depliinătatea drepturilor civile și politice, nu mai așteptă alte îndemnuri. Escaladă treptele, se acăță de soclul statuii, își făcu vânt și sărind în picioare, se prezintă ceremonios fiecărui sfetnic în parte, strângându-le mâna cu efuziune:

— Emil Ciugolea, romancier. Imi pare bine de cunoștință... Emil Ciugolea, romancier.

Când se întoarse, să vadă de sus, prietenul însfârșit convins că este un om reabilitat, care disprețuește și el prejudecățile, Georgei Galea dispăruse. Rămăsese numai cercul curioșilor strâns ca o horă a Unirii, în piața Unirii și în jurul Voevodului care-a făcut Unirea.

Coborâșul fu mai anevoios decât ascensiunea. Unii îl recunoscură:

— Aista-i nebunu ceala care scrie prin jurnale!... O agiuns târgu nostru un fel di balamuc...

Emil Ciugolea, autorul viitorului ciclu de un milion de romane în trei milioane de volume, păși cu superbie printre vulgul ignar, să-și ocupe locul în sanie și să se întoarcă în cea mai mare grabă la Paradis.

Aci, GeorgeiGalea, răcorit după raidul în aer liber se convertise să dea o mai înțeleaptă întrebuințare nopții. Iși îmbrăcase vestmintele, luând loc printre ceilalți convivi ca un ins redat civilizației. Găsi chiar îndestulă tărie morală, să-și mustre prietenul că s'a făcut de râs în fața concetățenilor, urcându-se pe statuia lui Cuza-Vodă, ca să rămână de pomină. Și totul urmă după buna orânduială, până aproape de ziuă.

Despărțirea fu pupăcioasă. Despărțire numai pentru unii.

Georgei Galea, cercase încă odată să se apropie de Lu. Femeia îl ascultase micșorând ochii, apoi îi lunecă șerpuit, scuturându-și capul și isbucnindu-i chicotul în obraz. Se înfășură în blană și dispăru cu sania. Nimeni nu știa că acasă o așteaptă un licean cu ochi de copil și pielița fragedă, de fecioară. Inchis în etac, o așteptase un ceas, două; iar acum adormise îmbrăcat, ghemuit ca un puiu de pisică, pe plapoma de mătase portocalie.

Cuprins de amară desnădejde, Georgei Galea stoarse ultimile picături din milioanele de sticle și jură că dacă va mai trăi un milion de ani, pentru el femeia n'are să mai existe.

Chiar dacă ar veni un milion să i se pună în genunchi de un milion de ori. Acestea fiind spuse, se înscrise voluntar în ceata lui Panaite Bâzdrugovici, pornind cu toți lăutarii în frunte, să cutreere Iașul și să cânte serenade duioase la fereastra tuturor prietinilor ori numai a cunoscuților. Ceata era condusă de Panait Bâzdrugovici, care-și transformase cârja de cireș în baston de Tambour-major. Grosul oastei îl alcătuiau Costăchel Andrieș, Emil Ciugolea și Georgei Galea, dimpreună cu un lung convoiu de sănii goale.

Maximilian Ștaic se despărțise, pornind pe străzile deșarte, zgribulit în paltonul pirpiriu și datând de la începutul veacului. Mergea ca întotdeauna, fără nici o țintă, așteptând ziua. Era înfricoșător de singur. Intr'o vreme desluși strecurându-se lângă ziduri, umbra uuni câine vagabond. Il chemă cu prietenie. Când se apropie, recunoscu gudurala miloagă a lui Cerber. Aceasta îl desgustă și îl alungă, răstindu-se și isbindu-l cu piciorul. Cerber, bastardul, fugi fără schelălăială. Dar numai se prefăcu că dispare la colțul străzii. Căci se întoarse tiptil și își urmări stăpânul de la distanță. Astfel, omul și câinele, rătăciră încă îndelungă vreme pe străzile deșarte, legați prin acelaș destin vagabond și despărțiți prin aceiași nenorocită ostilitate. Din când în când, tata Max își ducea mâna la barbă, să-și pipăie porțiunea amputată. Scuipa cu scârbă, pentru concetățenii cari a doua zi vor avea de ce se minuna și pentru ce-l compătimi. Pașii îl mânaseră fără să-și dea seamă, pe sub ferestrele lui Lu. Lumina era caldă și bună, aurie, după perdelele groase, la camera de culcare.

Incă odată, scuipă înciudat, întrebându-se cum de-a ajuns acolo. Se întoarse și grăbi mersul, aproape fugind, urmărit de la distanță, de câinele jigărit, insuportabil și fidel.

Ionel Florinel, se urcase într'o sanie minusculă, cu gândul să plece la gară, unde să aștepte trenul și să bea un ceaiu, ori poate un milion de ceaiuri cu un milion de romuri. Dar de la primii pași ai gloabei ațipi, cu germenele de geamandan pe genunchi. Dormea și birjarul, ținând hățurile prin somn. Dormea și tot orașul, cu ferestrele ferecate și negre, în ceasul opac dinaintea zorilor. Pe strada Lăpușneanu, smunceala șaniei clătină o clipă echilibrul colosului adormit. Ionel Florinel, atinse cu fruntea spatele birjarului și mormăi icnind. Birjarul supus, opri și continuă să doarmă. Continuă să doarmă și Ionel Florinel, cu patetice sforăituri. Purcese să pirotească din picioare și gloaba cu picioarele reumatice.

In ziuă, când începu să ningă cu fulgi mari, cei dintâi trecători văzură cu mare uimire acest grup statuar de iarnă: în cea mai mică sanie din Iași, dormind omul cel mai corpolent din toată Moldova, pe genunchi cu cel mai mic geamandan din lume.

Fulgi potopeau molatec și continuu, vătuind conturile, încorporând sania, calul, birjarul ,uriașul și geamandanul, peisagiului urban și hibernal. Sforăiturile abăteau de departe cursul circulației, atrăgând trecătorii să vadă nemaivăzutul spectacol.

Poate rumoarea acestei mulțimi adunate, poate numai spasmul unui vis de pântec încărcat, curmă o clipă fanfara deslănțuită din gâtlejul și nările gigantului om. Ionel Florinel deschise ochi: nu se miră nici de lumea adunată, nici de prezența lui în sanie, nici de tot ce nu-și amintea. Iși pipăi numai geamandanul microscopic, acoperit de troian și asigurat de existența-i, porunci cu simplitate :

— Mână! Ce-ai stat ?

Birjarul tresări din somn, dădu biciu mecanic, grupul de zăpadă se animă prin miracol și se desprinse, pornind spre alte destine. Iar strada fu din nou goală și tristă, fără nici o atracție, în orașul gol și trist.

Domnul Solomonică, pregătia fără să-i fi poruncit nimeni, un borș grozav de potroace cu varză acră. Și tot din proprie inițiativă, trimise veste la baie, să oprească toate cabinele „de lux" pentru domnul deputat Bâsdrugovici și oamenii săi. Căci totul nu sfârșește doar în ciclul acestei lumi decât ca să înceapă de unde s'a oprit.

(Urmează)　　　CEZAR PETRESCU

„ALBUM ZOOLOGIC"

Seară

Lui Const. C. Nottara

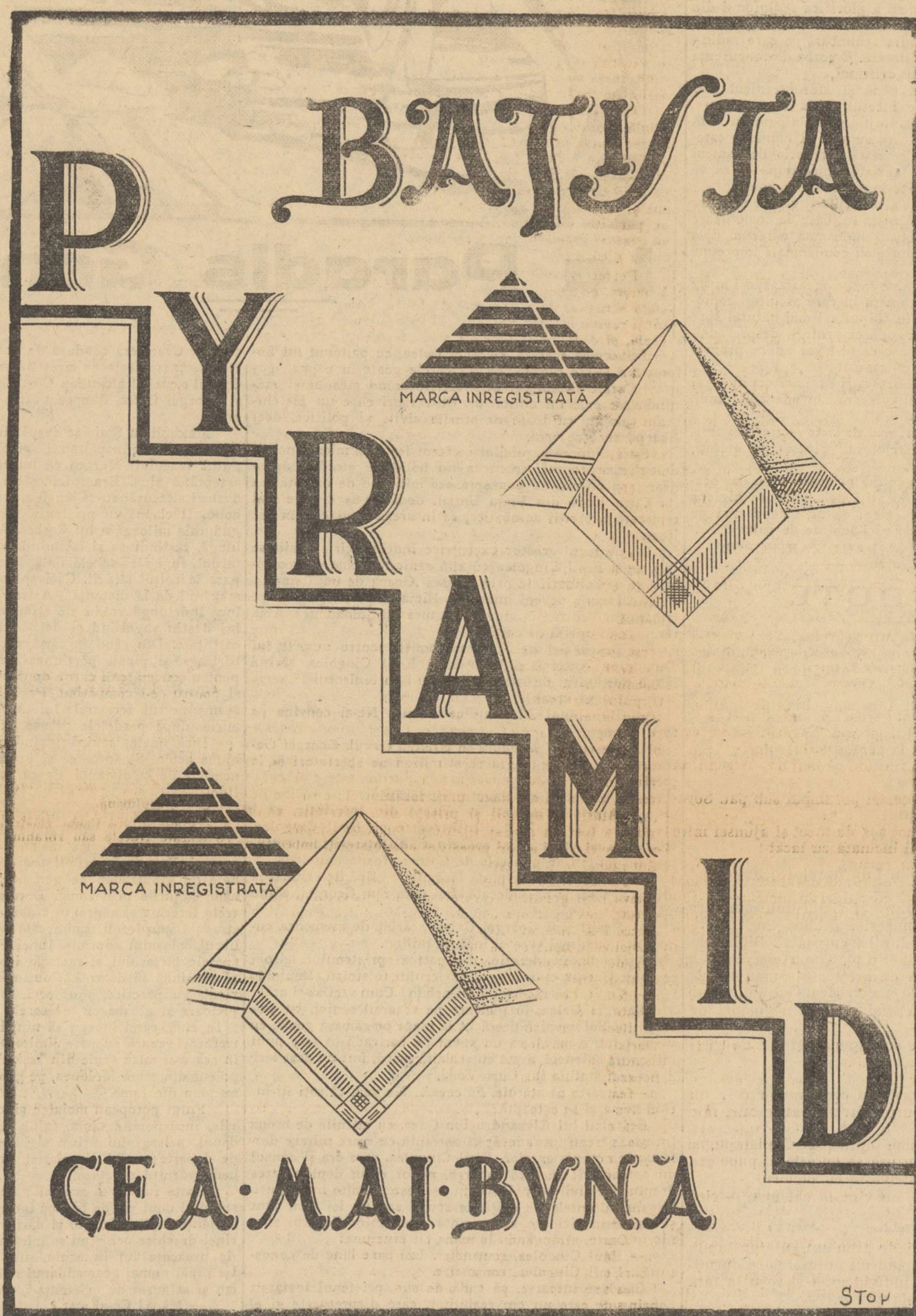
Seara melancolică în vii
Flutură șaluri,
Și, astral, aprinde becuri vii
Pe dealuri...

Bruma nopții picură din gol
In livezi, pe câmpul sur, în miriști
Și din peșteri de văzduh, domol,
Țese stalactitele de liniști...

Cade întunericul asemeni
Unui fum;
Licuricii de aramă, gemeni,
Ard pe drum...

Umbra aspră și compactă iar a
Mîzgălit în zări cu tonuri brune,
Și, rapid, aterizează Seara
Cu o parașută de cărbune...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Conflict acut

ADEI

Madam Bercovici, tocmai povestea bunei sale prietene Sofi — madam Sofi Silberman, soţia lui „Fraţii Silberman, Haimovici, Leibovici & Co." — nenorocirea ce a dat peste Aron Kvos, zis Ciapaclac, tovarăşul lui Meer Bick — ştii! Meer Bick din Tătăraşi, care ţine pe fata lui Şmil Şepcar, din Sânta Vineri, — ştii! Şmil Şepcar, cel cu nevasta prăpădită de scarlatină — urâtă femee, Dumnezeu să mă ierte, ce vrei?... fată de stoler... şi să zici măcar stoler din Cuza-Vodă! aş, de unde!... Tatăl Şepcăroaicei, era stoler get beget din fundul fundului fundului fundului Broscăriei!... când iaca intră şi madam Saly, a lui „Cocoşul cu blană americană" — de mână cu Fiţica.

— Aaaaa, Saly! îi ese înainte madam Bercovici. Ce bine-mi pare că ai venit!... Ce spui de neno...

— Aăăăămhăhăhă! începe să-şi depene un miorlăit subţire, Fiţica. Vreau acaaasă, vreau acamhăhăăsă!

— Taci, puiule, — se apleacă dulce madam Saly, ştergând lacrimile puiului, cu băsmăluţa. — Taci... nu-i frumos să plângi aici... Uite-o pe madam Bercovici.... şi pe madam Silberman..., ce faci, madam Silberman? uite şi un domn... cine-i domnu'?

— Din birou, de la...

— Vreau acaaaasă... vreau acasă, — se smuceşte Fiţica de sub băsmăluţa mă-sii.

Necăjită, madam Saly îşi înşfacă odrasla de subsuori şi o înfige într'un scaun:

— Taci îţi spun... taci că vine ursu'!... vine ursu'... uuuuu... uite ursu'!... Mă tem, fug... ssst! taci că te mănâncă.

Copilului îi înghiaţă lacrimile o clipă, învârte ochii şi o porneşte şi mai aprig:

— Vrehăhăhăăaau acamhăhăăăsă! Vreahahau acaaasă!

Madam Saly, ruşinată ca vai de lume, săraca, zâmbeşte cu ochii rătăciţi, către madam Bercovici, către madam Silberman, către „domnul din birou dela..." şi fiindcă vede că cu ursul, mare ispravă n'o să facă, dă fuga la fereastră, întinde gâtul, pocneşte din palme şi zbiară grozav de speriată:

— Vai, moşu'! Uite moşu' cu sacu'... vine moşu' cu sacu' să te ia... şi să te zvârle în Bahluiu... Aoleo!... Nu, nu, nu! Fiţica a mea-i cuminte... nu-i aşa?... cuminte şi dulce... Pleacă de-aici, moşule... du-te la dracu.. Eeee... Fiţica... iar plângi? Moşule, moşule ia-o de aici... s'o zvârli în Bahluiu...

Fiţica îşi bagă deodată un deget în gură, ridică ochii la mă-sa, râde şi nici una nici două, iar o porneşte în hohote.

— Aăămhăhăăăă... vreau acaasă!

Madam Sali, ce să facă? O ia în braţe, o sărută pe amândoi obrăjiorii, pe amândoi ochişorii, pe născior, pe guriţă, pe flaneluţă, pe ciorăpei, pe ghetişoare, o aşează la loc pe scaun... degeaba! Copilul:

— Vreau acasă... vreau acasă...

La care, maică-sa, desperată, se uită pe sub scaunul Fiţicăi şi pe neaşteptate scoate un ţipăt... dar ştii ce ţipăt? Să juri că s'a fript madam Saly, cu maşina de călcat.

— Aaa... fugi, fugi... un şoricel... ba un guzgan... zău un guzgan... uite, se urcă la tine şi te muşcă... Taci că te muşcă... aaa! Ascunde-mă, madam Bercovici... că mi-e frică... un şoricel, vai de mine şi de mine... aaa!

Copilul, ţeapăn şi vânăt, cască nişte ochi sticloşi, îşi împinge degetul în fundul gâtului, se apleacă peste scaun şi la zbieretul de-al treilea al mă-sii, se cutremură, dă din mâini şi cade cu nasul pe muşama. Nu mai întrebaţi ce-i pe capul bietei madam Saly: se aruncă peste copil, îşi zmulge părul din cap, îl strânge la piept şi se vaetă cât o ţine gura:

— Vai de mine, puiul meu, vai de mine...

„Domnul din birou dela...", ridică scaunul, madam Silberman se uită în oglindă şi madam Bercovici îşi cheamă servitoarea:

— Beti, Beti... unde eşti... trăzni-te-ar Dumnezeu..., unde eşti?

— Aici, madam! (Beti e ovreică).

— Ce faci acolo... lovi-te-ar... Adă un pahar cu apă! Ţi-am spus întotdeauna să-mi aduci un pahar cu apă... dar'ar boala în tine!...

In sfârşit, madam Saly isbuteşte să ridice pe Fiţica de jos, o aşează pe canapea, îi şterge ochii, îi netezeşte părul şi când să-i îndrepte nasul cu batista, Fiţica se reculege:

— Vreaaau acaaasă... vreau acaasă!

Rabdă, rabdă biata mamă cât rabdă, dar nici peste măsură nu poate să rabde şi, înciudată deabinelea, se trânteşte pe un scaun şi-i dă puiului cu sic:

— Ei iaca nu vreau... sic, sic... iaca nu vreau.... Aici ai să stai... Aici!

— Vreau... vreaaau, vreaaaau, acaaaasă!

— Nu... iaca nu vreau... sic, sic... S'asculţi pe mama... Aici ai să stai, sic, sic...

— Vreau acaasă... vreau acaasă!

Se uită madam Saly prin prejur, se gândeşte ea ce se gândeşte şi ţuşt odată, de pe scaun, să se ascundă la spatele „domnului din birou, dela...".

— Fugi, Fiţica!... Hoţul... ajutor! Hoţul! Uite hoţul, banditul... cu cuţitul în mână... iacă te tae... fugi... hoţul... ajutor!

Fiţica înghiaţă, îngălbeneşte o clipă... şi apoi:

— Aăăăăăă!

Vede atunci madam Saly, că hoţu-i un măgar şi-i spune acru-dulce foarte, Bercovicioaei:

— Vai, madam Bercovici... nici n'ai idee ce bun e copilul ăsta... acasă... Nu ştiu singură, zău, ce are azi...

— Poate vrea dulceaţă? întreabă madam Bercovici, Şi frângându-se peste copil:

— Dulceaţă vrei? Multă... multă! Nici bomboane? Nici povidlă cu pâine? Nici zahăr? Nici ciocolată? Fugi că eşti o proastă...

— Vreau acaasă... vreau acaaaasă!

Prăpădită că Fiţica-i o proastă, madam Saly oftează, o dă jos pe fetiţă de pe canapea, îi pune pălăriuţa... şi către madam Bercovici:

— Par'c'ai început să-mi spui ceva... câud am intrat:

— Vreau acaasă... vreau acaaasă...

Madam Saly, se uită cu multă lămâie la fetiţa care a izbutit s'o tragă până la uşă şi spune:

— Bună seara, Fani... Bună seara madam Silberman... bună seara, tinere... nici n'am făcut cunoştinţă măcar... bună seara...

Şi ese cu Fiţica. Dar nu trece o minută şi madam Bercovici şi madam Silberman şi „domnul din birou dela...", aud pe Fiţica din spre scară:

— Aăăă... vreau la tanti Fani... vreau la tanti Faniiiii...

Şi pe madam Saly, dându-i cu sic:

— Ei, iaca nu vreau... sic, sic..., ei iaca nu vreau... Acasă să mergi... sic... sic... s'asculţi pe mama... acasă să mergi... sic, sic, sic!...

I. LUDO

Iscălituri preţuite

„Toate exemplarele vor purta semnătura autorului". Inscripţie generoasă care se poate citi pe verso-ul primei pagini a mai tuturor cărţilor tipărite înainte de război. Iscălitura, prezentată fără ostentaţie şi mai totdeauna cu urme suspecte de tuciu, avea altă semnificare decât cea de azi: nu era nici atenţie graţioasă, nici stimulent pentru cumpărător. Un simplu semn al răfuelilor dintre autor şi editor — cititorului rămânându-i rezervat doar textul cărţii.

Se spune că, mai de mult, un scriitor cântărea emoţia produsă în public de operele sale după numărul scrisorilor de admiraţie sau de dragoste subită primite dela necunoscuţi. Azi, o cântăreşte după numărul cererilor de autografe. Aceasta îl ajută, aproape tot atât, ca să nu se detaşeze prea repede de cartea împărţită în librării ca de un lucru dăruit rău, sau presupus astfel, ea îi revine mereu sub ochi, fie şi sub forma prea puţin romantică de sous-papier pentru iscălit.

Voga autografelor a produs şi o schimbare în preţuirea cărţilor.

Dintre toate lucrurile ce se vând, cartea singură scăpase de regula direct proporţională dintre calitate şi preţ. O carte de valoare se vinde cu tot atâţia lei ca o carte fără valoare tipărită în egale condiţii tehnice. Autografele au îndreptat oarecum echilibrul, (alteori poate l-au greşit mai mult) despărţind pe autorii mici sau necunoscuţi a căror grafologie nu excită curiozitatea, de autorii mari sau numai celebri.

La noi, unde negoţul cu iscălituri este abia la început, autorii n'au obosit încă aşternându-şi numele pe volumele de vânzare sau pe acelea ale cunoscuţilor prevăzători. Au obosit însă cei din Apus. Ne-au încunoştiinţat despre aceasta intimii lor, indiscreţi ca de obicei, divulgând, spre necazul naivilor ce expun cu emfază în bibliotecă semnăturile celebre, că ele sunt doar opera unor secretari abili în imitarea scrisului.

Incă mai asaltaţi decât scriitorii cu cereri de autografe sunt actorii şi actriţele de film. Numai dintr'un singur număr de revistă cinematografică românească, se pot aduna peste cincizeci de pseudo-nume care cer cu insistenţă adresele exacte ale diverselor stele en-vogue.

In birourile Gretei Garbo, care acaparează, — pentru moment, vai! — inimile cinefile din cel puţin două continente, desigur că nu unul, ci doi-trei secretari îşi câştigă pâinea sgâriind pe cărţi postale, peste decolteul fotogenic, iscălitura bine imitată a actriţei suedeze, pe când alţi vre-o patru se îndeletnicesc cu deschiderea corespondenţei — o întreagă avalanşă de sentimentalităţi sau întrebări deplasate — ticluind răspunsurile în numele artistei şi cu puteri depline. Răspunsuri care nu se lasă aşteptate niciodată prea mult. Căci, dacă unui scriitor îi şade încă bine să nu cunoască sau să nu urmeze legile reclamei, unei actriţe de cinematograf ele îi sunt riguros impuse.

ALICE GABRIELESCU

Lipsa m'a făcut și hoț!..

Mă 'ntorsesem din războiu și-acasă se isprăvise porumbul. Soru-mea Lenuța ajunsese să plângă de foame. Ce era să facă ea o fetiță de 13 ani?... Frati-meu Ion, dacă văzuse că nu poate să încropească porumb de nicăieri, fugise cu Maria lui Ciontănac și se dusese să-l ție socru-său. Lenuța rămăsese singură acasă. Când am sosit eu și am văzut beleaua asta, m'am pus pe gânduri. Ce te faci, Costică?... De unde iei porumb și pe ce iei porumb?

Nemții căraseră și cărau mereu: porumb, grâu, ce găseau la oameni. Pe noi ne demobilizase din Moldova ca eroi. Dar când am sosit aici, ne-am pomenit supuși Nemților. Pe fiecare lună, trebuia să ne ducem la Titu, să stăm pe două rânduri, și să ne facă apelul. Ce să-ți mai spui? Un fel de bătae de joc! Scrâșniam din dinți, dar n'aveam ce face. Și apoi erau și ordine de la ai noștri să ne supunem. Pe drum întâlneam obrăznicia nemțească, iar acasă găseam sărăcia făcută de ei. „Ce te faci, Costică?... Pe ce iei porumb și de unde iei ?"

M'am dus în Plop la unchi-meu, fratele mamei.

— Unchiule, murim de foame! Nu mai avem ce mânca! Văzui că ți-a mai rămas în pătul nițel porumb... Dă-mi și mie câteva ferdele!

— N'am!

— Unchiule, eu văzui că mai ai! N'am fost acasă să pui porumb! M'am dus să apăr țara!...

— D'aia ăștia ne împușcă câinii pe aici, ziua la nimiez, c'ai apărat-o tu! Și d'aia ne ia ce vor!

— Da' câți au murit din noi, unchiule, ca s'o apărăm! Nu te gândești la Dumnezeu!? Dă-mi porumb pe bani!...

— Dai o sută de lei pe dublu?...

— Ei bine, să-ți dau, da' n'am acuși!

— N'am ce-ți face, nepoate! Nu pot să-ți dau! Nu-mi ajunge nici mie!... Eu de unde să cumpăr?...

Am venit acasă uitându-mă în sus și gândindu-mă la Dumnezeu.

Mihalovici, adus de vânt nu știu de pe unde, arendase moșia de la boeri, vorbise nemțește cu Nemții, și ei îi lăsaseră pătulele pline de porumb... Și-mi spuseseră toți, că venise Mihalovici în sat, cu paltonul rupt în coate, cu ghetele mai mult sparte, iar acum avea blană de niște piei nu știu de ce: de urs, de vidră, în sfârșit, o blană scumpă!

Și adică, mă Doamne, pentru Mihalovici răbdai ploaie și ninsoare, ger și foame, și toate relele? Ca să se pricopsească el, iar eu să mor de foame la mine acasă? D'aia am fost eu pe front, să-i apăr negustoria lui, făcută pe spinarea satului meu!? Cum ăi judeca tu, ăi judeca, eu am să fur porumb de la Mihalovici, ca să am ce mânca cu sor-mea!

Ei, e lesne să zici: „fur", da' e anevoe până să furi!... Ce fiori prin trup, ce tremurături, ce frică!...

Se răspândi svonul, că fug Nemții; că la Târgoviște au dat foc arsenalului; că Titi Pârjolescu a fost închis; că ofițerii și jandarmii noștri sunt arestați, că Francecezii au trecut Dunărea și sosesc la București!

Doamne, Doamne, să mai răbdăm și de foame, dar numai să scăpăm de hoții ăștia!

Și m'am bucurat și m'am veselit.

Am plecat la Titu, să vedem p'acolo ce s'aude. Trenurile treceau unele după altele pline cu Nemți. Pe șoseaua mare, camioane-automobile încărcate cu de toate, cavalerie și artilerie, se duceau spre Pitești.

„Bate-i Doamne, bate-i Doamne! Că ne-au lăsat să murim de foame!"

Cu cine am vorbit, tot așa mi-a spus: că Francezii au trecut Dunărea și că Nemții fug.

Un aeroplan — nemțesc, franțuzesc, nu știu de care o fi fost — trecea atât de sus, că abia se vedea cât un porumbel alb.

Era o zi noroasă, zi tristă de Noembrie. Dar fiindcă vedeam șirurile de Nemți trecând spre apus, mi se părea că soarele răsare în răsărit.

M'am întors iar pe la unchiu-meu prin Plop.

— Unchiule, fug Nemții!...

— Auzii și eu, taică.

— Iți pare bine?

— Imi pare, bătu-i-ar mânia lui Dumnezeu!

— Te bucuri?...

— Mă bucur!

— Dă-mi porumb pe parale, că acum o să fiu în stare să-ți plătesc. Vine țara la loc!...

— N'am! Și nici tu n'ai bani să mi-l plătești!

— N'ai inimă, unchiule!

— Am burți de copii, nepoate! Fă-ți rostu' în altă parte.

Mă pusei pe gânduri...

* * *

In murgul serei, m'am făcut a căsca gura după ciori, și-am privit pătulele, făcându-mi planul pe unde s'ajung la ele.

Mihalovici era șiret însă. Știind că lumea n'avea porumb, ocolise pătulele, curtea și grădina cu felinare aprinse. Ardea poate o vadră de gaz pe noapte. Avea pușcă și revolver. Dar oamenii spuneau că le poartă numai de fudulie și că i-e frică să tragă cu ele!...

Imi spusese și mie Gheorghe al lui nea Ștefan, că se dusese el să fure porumb de la una din grămezile din curte — că Mihalovici făcuse armanul la el, adică obligase pe oameni să vină cu porumbul în curtea lui și acolo să-l curețe și să-l împartă în grămezi pentru dijmă — și văzându-l când fura porumb, în loc să dea cu pușca pe care o avea în mână, îi strigase: „Lasă porumbu' jos, măă, că te 'mpușc acolo!" Dar Gheorghe nu l-a lăsat deloc jos, cu toate că Mihalovici se ținea după el cu pușca în mână și 'ntinsă, și striga de zor să lase porumbu'.

Pe lângă toate astea Mihalovici mai băgase și patru păzitori, care făceau de sentinelă ca la armată. Aveau ciomege și țignale cum au gardiștii. Unul din gardiștii ăștia era fiinu' Costantin.

Ce mă gândii eu: Lumină de felinare este; gardiști sânt, mă prind și mă bagă 'n pușcărie! Nu e mai bine să-mi dau eu coatele cu finu' și eu să fur și el să păzească, să nu mă prindă ceilalți tovarăși ai lui?

Mă dădui la plan cu finu' și-i spusei. Dar finu' nu vru. Il rugai, îl jurai... finu' rămase neînduplecat.

Dacă văzui că aș putea să mor de foame, hotărîi să-mi încerc norocul la furate și fără finu', fie ce-o fi.

* * *

Intr'o seară începu să sufle Crivățul, apoi începu să ningă. Mă gândii: acu e bine de furat; că păzitorilor o să le fie frig, iar mie îmi astupă urma.

Așteptai până după culcarea oamenilor.

Mă apropiai de curtea boerească. Felinarele aprinse, abia se mai vedeau printre fulgii deși ai zăpezii ce cădea pretutindeni. Trăsei la poarta curții de la pătule. Mă așezai să ascult la bucătărie, unde gardiștii se auzeau cântând din fluer. La ghiretă nu se mișca nimic.

— Ajută, Doamne! Și intrai pe poartă. Mersei încet și ajunsei la pătule. Incepui să dibui ușile. Volburile de zăpadă mi se păreau aici mai grozave. Nu știu cum înțepenea vântul între zid și între pătule, că aci ningea de te orbea.

Nimerii o ușă. Dibuii, și dădui de lacăt.

Cu ce să-l stric ?

Mă lipsii de ușa asta și pornii mai în fund să găsesc alta. Știam că pătulul are două rânduri de uși, unele sus și altele jos.

Găsii o altă ușă, dar și aceea avea lacăt. Mă lipsii și d'asta și mi-amintii că, între pătule înăuntru, se găsesc și acolo uși, care poate or fi prinse în cuie, iar nu încuiate. Auzisem, că e mare belea să spargi un lacăt, și să furi.

Intrai între pătule și începui să dibui iar de uși.

Nimerii cu mâna într'o gaură. Văzui că era chiar o ușă, descuiată gata. Mă închinai și intrai înăuntru.

Ajută-mă, Doamne, că n'aveam ce mânca !

Călcai pe porumb. Știuleții începură să huruie sub picioarele mele.

Acuș era pericol mare. Sgomotul ce-l făcea porumbul călcat cu picioarele, sau pus în sac, putea să fie auzit.

Ascultai iar. Crivățul urla: mamăă, mamă ! Și alt nimic nu se mai auzea decât el !...

— Bate, frati-meu, bate, și fă să nu s'auză nimic!

Lungii sacul de porumb, pusei un genunchi în gura lui deoparte și-o mână de partea cealaltă, iar cu mâna slobodă, începui să grămădesc porumb în el. Dând așa dădui cu mâna de un picior încălțat cu opinci. Odată mă oprii înmărmurit.

Ce e asta ? Ce picior e ăsta ?

Mai dibuii încet alături și dădui cu mâna de un sac plin cu porumb. Inţelesei: ăsta e vr'un frățior care fură și el ca mine. Dar care ?...

Dibuii cu mâna și dădui și de celălalt picior

Il apucai de nădrag din dreptul pulpei și vrusei să-l trag spre mine. Dar el bâțâi din picior, în semn să-l las în pace și sgârci picioarele spre el.

Mă gândii: nu vrea să-l cunosc, atunci el pentru ce m'ar cunoaște ?...

Imi încărcai sacul, mi-l scosei pe ușă, îl luai la spinare și pornii cu el încet la poartă. Gardiștii se vedeau pe fereastră, cum jucau la cântecul fluerului.

— Tot să mai jucați, fraților, că mai am de gând, să mai fur un sac !

Mă dusei acasă și deșertai porumbul sub pat. Sorumea Lenuța nu mă simți.

Mă întorsei îndărăt tot așa de încet și ajunsei între pătule. Acum ușa o găsii încuiată cu lacăt !

He-he ! S'a schimbat rostu !...

Imi veni în gând să mă vâr dedesubt între picioarele pătulului că doar cel cu opinci în picioare de adineauri, o mai veni să descuie, ca să mai ia și el porumb.

Așa făcui. Mă așezai jos între picioarele pătulului și așteptai.

Nu stătui mult și iată o mogâldeață intră între pătule prin partea dinspre răsărit.

Eu intram d'adreptul prin partea din spre apus.

Așteptai cu inima bătând.

E frati-meu hoțul ori e vr'un gardist?...

Tocmai când mă gândeam, cine să fie, auzii țignalul gardistului venind spre pătule.

Mogâldeața stătu pe vine și se ascunse fără îndoială sub pătul, între picioarele de zid.

Gardistul ocoli pătulul și intră cu un felinar aprins și între pătule. Trecu printre ele, uitându-se la uși, nu ne văzu pe nici unul, și apoi mai dând câteva țignale, nu mai auzirăm nimic. Inţelesei că intrase la loc în bucătărie, să cânte, ori să joace.

Auzii un mic sgomot la ușă. Pricepui să neștiutul meu frate de hoție, descuie lacătu'. Il lăsai de descuiă și când îl simții sus, și-l auzii încărcându-și sacul, mă urcai și eu și începui să-mi încarc sacul meu, fără să zic nimic.

Il zăream pe el mogâldeață neagră lângă sacul lui și mă vedea și el la fel pe mine, lângă sacul meu ! Dar dacă el găsea cu cale să tacă și să nu ne cunoaștem, tăceam și eu și-mi vedeam de treabă.

Imi luai sacul, îl scosei pe ușă și pornii cu el la spinare.

Acasă mi-l deșertai iar sub pat și mă gândii: să mă mai duc odată?... Trei saci de cocoloașe e un sac de boabe, dacă nu unul și jumătate.

Plecai și ajunsei și a treia oară la pătule. Dibuii ușa și o găsii iar încuiată.

Mă apucai iar să aștept. Așteptai nițel și prietenul meu sosi. Trase la ușă și o descuiă iar.

Se sui el sus, începu să puie în sac; mă suii și eu și începui să fac la fel !

Incărcarăm sacii.

Vrui să-l cunosc ca să-l întreb când mai vine, ca să mai viu și eu... Dar mă gândii: Dacă eu îl întreb și el nu-mi răspunde ?... El o să mă știe cine sunt, iar eu pe el deloc...

Așteptai să mă întrebe el pe mine dar el tăcea.

Dacă văzui îmi luai sacul, îl scosei pe ușă și rămăsei cu el la spinare să-l aștept... Eși și el, puse sacul jos, trase ușa și încuiă iar lacătul.

Mă dusei la el și căutai să-i văd fața, dar în întunericul dintre pătule, nu putui să-l văz. Il apucai de gulerul minteanului, dar el îmi dete o palmă și nu zise nici un cuvânt.

Inţelesei că nu vrea să-l cunosc cu nici un chip, și pornii cu sacul la spinare la poartă și acasă. Pe el l-am lăsat în pace, nici n'am vrut să știu încotro apucă.

Soru-mea Lenuța, copil, nici pentru a treia oară nu m'a simțit.

M'am culcat și eu, iar dimineața am spus fetei, că am cumpărat dela unchiu-meu, doi saci de cocoloașe ! Că de ea mi-a fost milă, s'o mai deștept din somn să vază și ea când mi l-a adus.

Ziua am fiert o căldare de boabe; am curățat porumbul și până seara l-am și măcinat !...

Și astfel lipsa m'a făcut și hoț.

I. C. VISSARION

Intre Ruhl și Negresco

Câteva sute de metri dintre cele două vestite hoteluri de pe „promenade des Anglais", la amează în Februarie, înfățișează simbolic psihologia unei imense felii de umanitate.

Nisa este vilegiatura săracilor clasei bogate din lumea întreagă, a pensionarilor, a vădanelor îmbătrânite fără rost, a neputincioșilor cari au visat mult și n'au înfăptuit nimic, a timizilor cari au oftat zeci de ani după călătorii și aventuri fantastice, ca spre bătrânețe să ajungă abea pe litoralul artificializat al Mediteranei. Mai sunt acolo, aprigi muncitori în vacanță târzie, cari atât de mult s'a ulat la trântă cu viața, încât smulgându-i bogăție, au pierdut în luptă toate posibilitățile lor de-a simți, sau pricepe altceva decât utilul.

Toți aceștia, ani de-arândul sugestionați de o propagandă ingenioasă și deșanțată, sosesc la Nisa hipnotizați și petrec după bedecker... Oh, petrecerea lor !... N'au decât una sinceră : Vanitatea — să fie văzuți, să li se aprecieze înfățișarea, să placă. Mi-a fost dat să văd cuprins de această psihoză chiar pe un olog. In fiecare zi, la ora 12, trecea, în sus și în jos, pe lângă trotuar, un fotoliu-cărucior, în care un paralitic încă tânăr, îmbrăcat foarte elegant, manevra, cu gesturi grațioase învederat studiate, pârghiile ce-i înlocuiau picioarele.

Petrecerea burghezului cuminte este și mai sinistră. Econom, prudent, cast, își închipue că face cunoștință cu viața satanică, dacă consumă stridii cu chablis, socotind la cât îi revine înghițitura, dacă privește la un cazino o actriță goală, și dacă, chinuit de tot felul de temeri și remușcări, mai ales temeri igienice, acostează vre-o minoră profesionistă a trotuarului cu care intimidat se tocmește tacticos...

Categoria burghezului care toată viața lui joacă seara concina cu nevasta sau cu vechea lui ibovnică și care vine din când în când la Nisa unde își face violență morală „ca să petreacă", este minunat rezumată într'o statue ce, din greșală, îi situată pe o altă promenadă a Coastei de Azur, într'un orășel vecin și mult mai simpatic.

Un bloc mare de piatră din care se înalță un cap bătrîior, cu părul rar, cu mustăți mari de om demodat, cu ochelari cu șnur după ureche, și cu o mutră candidă, speriată, resemnată și fericită. Trupul se pierde în blocul ce închipuește stânca necioplită. Dar această necioplealǎ înfățișează un bassorelief care reprezintă fața corpului unei adolescente cu privirea spre trecători și cu ochiadă, peste frumosu-i umăr, la bătrânul din spatele ei, spate pierdut în stâncă.

Rar se poate vedea ceva mai indecent. Cum zărești acest monument îți vine exclamația: Noroc că sculptorul n'a avut curaj să-și isprăvească opera! Ce-ar fi fost, Doamne, dacă dăltuia piatra până scotea la iveală și fața trupului bătrânului și spatele copilei. Anotomia având legile ei, mișcarea sculpturală a părților vizibile ale unui corp sau grup, indică lămurit poziția părților invizibile. Și ca impresia să fie desăvârșită, privirea fetei triumfătoare și impudică explică atât de bine beatitudinea bătrânului, în cât deși cuvertura trupurilor este o stâncă întreagă, ea totuși nu poate nimic tăinui.

Aiurit te apropii și pricepi din inscripție, că bătrânul a fost un primar filantrop, fata este comuna care-i oferă lauri, și că statui proaste și administrații imbecile nu sânt numai la București.

Ce buclucuri nu poate pricinui un artist mediocru! Câteva linii greșite au prefăcut concepția unui simbol de virtute într'un monument al luxuriei. Intre Ruhl și Negresco însă, monumentul ar avea o tendință moralizatoare, simbolizând nouăzeci la sută din peripateticienii acestei promenade: Nisa, presupusul oraș al perdiției, nu este de cât locul de întâlnire al burghezilor cuminți ce se ticăloșesc accidental, fără convingere și cu părere de rău.

Este jalnică priveliștea acestei burghezii cosmopolite. La fiecare pas întâlnești câte unul, pe a cărui față citești sforțarea zadarnică de a-și uita preocupările. Il vezi cum scutură din cap zicându-și lăuntric: „La naiba gânduri și necazuri! Sunt doar aici să mă bucur de mare, de lumină, de femei! Sunt la Nisa! Am făcut atâea sacrificii ca să petrec și eu puțin!! Apoi aspiră adânc aerul scump plătit, cască ochii cu lăcomie, pășește triumfător... Dar repede-repede, privirea se stinge, umerii cad, îl simți din nou înecat în noianul grijelor lui de toate zilele și de zeci de ani...

Intre „Capșa și Palat" (formula este a pe nedrept uitatului scriitor Max Rosetti) se vede mult mai multă eleganță și veselie; iar femeile frumoase sunt în mult mai mare număr.

Cam pe la ceasul unu din zi, imensul roiu omenesc roește: Mari grupuri compacte o iau domol prin cele 2—3 străzi, cari pleacă dintre Ruhl și Negresco. Cu încetul toată lumea se împrăștie, pentru a se reface în turme mai mici prin sute de săli de mâncare ce dau impresia unor vaste cutii de sardele răzvrătite și... sardinofage. Cu mișcări împedicate de îngrămădeală, dar onctuoase din politeța caracteristică a străinului ce nu se simte la largul lui, toți se reped asupra sardelei rahitice, din faimoasa tabla cu „hors-d'oeuvre varié".

Ospătăriile și hanurile ating perfecțiunea exploatării cinstite a turistului și a naturii. Nu rămâi niciodată flămând și niciodată nu te intoxichezi. Inghițiturile nu sunt numărate, dar sunt socotite după datele unui regim sobru. Fructele sunt rare și scumpe, pentru că rentează mai bine carnea congelată din Argentina. Cred că singurul comestibil viu în Nisa este o găină bărână gătită cu cordele, pe care un servitor îmbrăcat ca un bucătar, o plimbă între Ruhl și Negresco, ca reclamă pentru restaurantul „La Poularde".

Soarele și vederea mării sunt, însă, cea mai mare bogăție a Nisei, în înțelesul în care se spune că minele de cărbuni sunt cea mai mare bogăție a Sileziei. Bogăție acaparată de trustul hangiilor și vândută cu prețul monopolurilor. Intr'adevăr, nimic nu-i mai scump pe Coasta de Azur de cât căldura soarelui și priveliștea mării, îndată ce vrei să le consumi asezonate cu sosul civilizației, și nu te mulțumești să te odihnești în nisip și să mănânci din traistă. Dar exploatarea acestei mine se face cinstit, nu ca, de pildă la Constanța. Pe Litoral, când te-a asigurat hangiul că ai vedere și soare, sau numai unul din aceste bunuri, poți fi sigur că nu te-a mințit. Este drept că, dacă o asemenea odae nu costă de cât dublul celor întunecoase, nu trebue să fii prea pretențios. Se cuvine să-ți ajungă dacă vezi marea fie chiar numai suindu-te în picioare pe scaun și dacă razele te vizitează fie chiar numai, în fugă, cinci minute în vremea când ești la masă. Dealtfel te poți bucura de soare chiar la masă... dacă plătești un supliment. Coasta de Azur este doar făcută pentru capriciile clientului! Cunosc un restaurant (și vor fi mai multe) care are unul din saloane bătut de soare la amiază și celelalte luminate cu electricitate, ca marea majoritate în Nisa. Cu doi franci supliment, poți mânca privind curcubeul în pahar.. Este o gingășie ce nu poți pretinde să-ți fie înlesnită degeaba!...

Deasemenea nu trebue să te aștepți să te bucuri gratis de flori. La un alt birt este câte o garoafă pe fiecare masă. Când plătești, zalul îți propune (pe tonul consacrat întrebării „ce fel de vin doriți?") să iei și floarea, adăogând grațios: „Parfumul acesta suav par'că ușurează digestia... Nu costă de cât cincizeci de centime."

Și pentru că veni vorba de flori: Cine n'a fost la Nisa, își închipue poate că ferestrele, zidurile, felinarele sunt acoperite de tot felul de trandafiri agățători, cel puțin tot atât cât și la Viena. Iluzie! Florile trebue să le cauți la prăvălie. Primăriei nu-i dă mâna să concureze pe bogătașii Bucureștiului și ai altor orașe septentrionale ce-și procură iarna flori de la Nisa, ale cărei străzi sunt gătite cu decoruri de teatru, cari închipuiesc — ce-i drept — o luxuriantă vegetație... Pe avenue de la Victoire treci sub o boltă de mucava vesel și fclurit colorată, tăiată artistic în forme bogate de frunze și flori...

Cazinourile Nisei reproduc, într'o veșnică lumină electrică, aceiași ambianță dintre Ruhl și Negresco, agravată de armata cioclilor în livrele teatrale și murdare. Nimic mai tragic de cât acești chelneri îmbătrâniți sub fireturi de iarmaroc, îngălbeniți și supți de o atmosferă fără oxigen și fără raze de soare, cari se mișcă automat, umili, aroganți și ursuzi, caricaturi insultătoare ale vestitului „chevalier de la Triste Figure".

Două categorii de turiști trăesc autentic pe Coasta de Azur, rămânând în afară de turma dintre Ruhl și Negresco, ce, ca o pată de oloi rânced, se întinde pe tot litoralul profanându-i trălucirea. Micul burghez francez, care petrece sincer, naiv, inocent, brutal și vulgar, ca și ai noștri la Moși. Nu-l vezi însă decât la mascaradele Caranvalului unde râde în toată inima, sau prin oteluri și birturi numai de el cunoscute, și pe cari le părăsește îndată ce le-au descoperit străinii. Birturi minunate, în cari patroana este bucătăreasă iar patronul chelner... Un prânz eftin la „mère A." (nu se cuvine să-i dau adresa) face toate regalurile miliardarilor de la Negresco...

Cealaltă categorie este a bogaților cu adevărat eleganți, pe cari însă nu-i vede nimeni. Ei trăesc între ei, în câteva oteluri de pe Cimiez și mai ales în vilele lor, din împrejurimi. Și unii și alții la un loc, însă, nu sunt nici cât a zecea parte din turma neestetică, căreia se potrivește de minune ceiace madame de Stäel spunea despre țăran: „De nimic nu-l plâng mai mult, decât de aceia că trăește în mijlocul naturii și n'o vede."

D. V. BARNOSCHI

Cronica teatrală

„Fratele păgân", ultima piesă a domnului Nicolae Iorga, evocă o dramă sumbră și impresionantă din trecutul îndepărtat al țării noastre.

Mihnea Turcitul a lăsat patru copii: pe Radu, crescut în legea creștinească, pe Ibrahim și două fiice crescute în legea musulmană.

Radu, ajuns domn, asistă la drama sufletească pe care o trăește fratele său Ibrahim și încearcă să-l ajute să se reîntoarcă la creștinism.

D. prof. N. Iorga

Insetat de credință, Ibrahim rătăcește în jurul locașurilor de închinare.

Intr'o zi, el se îndrăgostește de jupânița Grăpina Udrei și cere divanului domnesc să-l reprimească în biserica strămoșească. Dar boerii se împotrivesc, temându-se să nu supere Poarta.

D-na Sorana Țopa

Destinul desparte pe îndrăgostiți, dar îi unește în credință: Grăpina se călugărește ,iar Ibrahim urmează aceiași cale, căutându-și mângâerea într'o mânăstire de călugări.

Subiectul e cu deosebire original și domnul Iorga l-a tratat cu o generoasăă risipă de pitoresc și de ingeniozitate dramatică.

Limba colorată, precisa conturare a personagiilor, logica desfășurării acțiunii, încadrarea justă a replicilor într'o atmosferă de emotivitate nouă și profundă au întregit un mare succes de teatru, la care interpretarea a izbutit să-și pună în valoare toate calitățile.

Doamna Sorana Țopa a jucat cu însuflețire și înțelegere rolul mândrei și asprei Fatma.

Domnul Constantin Nottara a reușit să emoționeze sala numai cu o singură scenă de artă superioară.

Cu multă căldură și dramatică convingere a realizat domnul G. Calboreanu figura sbuciumată a fratelui păgân.

Au jucat foarte bine d-nii: Bulfinsky, Atanasescu și Baldovin.

Piesa a fost pusă în scenă cu multă îngrijire de domnul Constantin Nottara.

H. LAZU

DORMITOARE · SUFRAGERII · SALOANE · BIROURI · GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47 · 33 CAROL · „MOBILA" · 33 CAROL · (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE · DORMEZE · OGLINZI · LĂMPI ELECTRICE · LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

Vulpea argintie

S'au reprezentat în anul acesta două filme: Ioana d'Arc şi Regele Regilor. Bucăţi alcătuite cu îngrijire mare, de oameni cu mult gust artistic, dar care în schimb s'au dovedit cu totul necunoscători de esenţa cinematografului. Ni s'au dat zeci de tablouri admirabile. Care aveau însă un păcat: erau tablouri. Adică imagini care stau. Oprite pe loc, înlemnite. Iarăşi confuzie între genuri. Ecranul nu e pictură. Tablourile filmului fug. Sunt dinamice. Arta aci e în succesiunea de imagini.

Secret — de altfel secret elementar — pe care l'au înţeles bine americanii, dar mai cu seamă ruşii. Filme ca Ivan Groaznicul, Yama, Satul Ispitelor, Vulpea Argintie, Cadavrul viu, sunt, până acum, ce s'a putut realiza mai perfect în această artă.

* * *

Spuneam odată că în cinematograf figurantul e tot atât de important cât şi vedeta. In „Vulpea argintie" îngrijirea „capetelor" episodice şi trecătoare a fost aşa de desăvârşită încât s'a realizat următoarea minune.

Se ştie că pentru un alb, toţi negrii sunt cam la fel, sau toţi chinezii seamănă între ei. Spectatorul alb al „Vulpei argintii" a putut constata cu surpriză contrariul. Mongolii din acest film aveau capete atât de expresive, încât se deosebeau unul de altul întocmai ca nişte albi. Şi, lucru curios: par'că tocmai englezii din film se asemănau între dânşii ca nişte fraţi de culoare. Englezi graşi, englezi uscaţi, englezi cu cioc, englezi fără —, toţi păreau interschimbabili şi echivalenţi. Complectă răsturnare a obiceiurilor curente ale viziunii noastre. Arta regisorului Pudowkin a reuşit acest tur de forţă: să ne inverseze funcţiunea normală a retinei.

* * *

Colonelul britanic dă ordin să se execute un prizonier mongol. Execuţie fără judecată, fără forme solemne. Un locotenent se duce în dormitorul unde soldaţii se odihneau sau jucau cărţi. Alege pe unul din ei, şi-i porunceşte să ia pe prizonier, să-l ducă puţin mai la oparte, şi să-l împuşte. Galbenul nu înţelege englezeşte. Nu ştie ce-l aşteaptă. Şi surâde. In timp ce soldatul, însărcinat să ucidă, cu sânge rece, pe un om care nu-i făcuse nici un rău, este mortal de plictisit. De sigur, soldatul e englez. Dar e şi soldat. Deci cea mai simplă expresie de umanitate. Este mult mai mult om decât delegat al crudei ipocrizii sociale. Iată dece, deşi cetăţean al unei naţiuni europene imperialiste, e aşa de amărît de sinistra însărcinare pe care o primeşte. Trântind şi bufnind, înşfacă puşca şi revolverul, şi iese afară cu victima.

Pe drum, o băltoacă. Mongolul trece prin ea, în drum drept, înotând până la glezne în mocirlă. Englezul, om de trotoar şi de municipalitate rafinată, face un ocol savant, călcând ca pe ouă.

Ajunşi în plin câmp, soldatul ar vrea să-i facă o plăcere condamnatului. Se înduioşează. Şi pe urmă se răsteşte la el. Il îmbrânceşte. Il brutalizează. De ce?

Este aci un lucru foarte subtil de psihologie. Soldatul e furios de asasinatul pe care trebue să-l comită. Şi furia lui cată un obiect, ca să se mai linişteascä explodând. Şi găseşte pe victimă. Ea este *cauza*. In logica afectivă a soldatului, mongolul e cauza pentru care el trebue să facă acest lucru odios: să asasineze pe mongol. Şi atunci brutalizează pe mongol pentru că din cauza lui este obligat să ucidă, ca un tâlhar, pe mongol...

Toată această cauzalitate obscură şi întortochiată, pe care un Proust ar fi descris-o inperfect în zece pagini de literatură, ecranul ni-o dă concentrată într'o mişcare de o secundă: pumnul furios al albului înarmat care înbrânceşte pe galbenul legat. Iată economia de mijloace pe care o poate realiza arta ecranului.

La un moment dat, soldatul se decide. Scoate revolverul şi trage. Trage fără convingere, trage prost. Destul însă pentru ca mongolul să înţeleagă.

O panică cumplită înlocueşte surâsul de până atunci. Şi în momentul acela, soldatul trânteşte revolverul, apucă, cu frenezie, puşca, şi o descarcă toată în trupul prizonierului. După care, rămâne împetrit în faţa faptului.

In momentul când, după primul glonţ, mongolul ţipă, totul s'a isprăvit. S'a terminat „malentendu"-ul.

Soldatul a încetat de a mai fi, măcar în aparenţă, un „om cumsecade". Perdeaua a căzut. Asasinul a apărut. Minciuna şi ezitarea sunt de prisos. Măcar să dureze cât mai puţin. Condamnatul să moară mai iute, ca imaginea lui să nu-l mai tortureze. Ca struţul care îşi ascunde prosteşte capul, tot astfel, în mod absurd, ucigaşul fără voie cată să-şi ascundă infamia îndărătul propriei lui infamii. Trage iute şi mult, ca omorul să se sfârşască mai repede, omorîtul să cadă peste mal, să-i dispară din vedere, să-i ascundă propriul său omor.

Iarăşi o trăsătură psihologică complexă şi îngrozitor de umană, concentrată într'un gest instantaneu: frenezia cu care soldatul trage, trage mereu, cu privirea încruntată, cu capul în puşcă

* * *

Cu privirea albă şi rătăcită, cu puşca târîş după el, soldatul se întoarce în tabără. Pe drum întâlneşte aceeaş băltoacă. Dar de astă dată n'o mai ocoleşte. A încetat de a mai fi cetăţean londonez cu ghete curate. Complicitatea dintre ucigaş şi ucis i-a făcut egali. In faţa morţii este, ca şi victima, simplu om. Şi, încărcat de mizerie sufletească, acum calcă şi el, drept, în plină băltoacă. In mijlocul mocirlei, se opreşte. O moletieră i s'a desfăcut şi atârnă în noroi. Lasă puşca să-i cadă în murdărie. Şi încet, infinit de încet, cu mânile patojând în glod, îşi leagă, distrat şi lent, moletiera. Nu se poate imagina tablou care să simbolizeze mai plastic toată detresa şi indiferenţa de viaţă a omului a ajuns la limitele mizeriei omeneşti.

* * *

La un alt moment al filmului, mongolul (care pentru motive pe care este de prisos să le povestim aci, este readus la viaţă), se găseşte în situaţia de a măcelări el pe englezi. Şi atunci îl vedem, cu o sabie curbă în mână, tăind în dreapta şi în stânga şi năpustindu-se într'un „primul-plan" indefinit. Subt loviturile lui cad ofiţerii Marei Britanii, cad casele de lemn, cade puterea marelui imperiu colonizator; în drumul lui, se răscoală toţi galbenii impilaţi şi exploataţi, care încalecă în fugă pe cai mărunţi şi vârtoşi ca cei din ţara noastră; o vijelie întreagă de suflete de acestea neeuropene se deslănţue, mânate de omul cu zâmbetul indescriptibil şi fix. Un zâmbet straniu, senin, enigmatic şi clar totodată. Niciodată n'aş fi crezut că adjectivele clar şi enigmatic ar putea fi acuplate. Omul de altă rasă zâmbeşte plin de alegresă. Limpezimea privirii lui arată ce bine se potriveşte ce face cu ce simte. Şi totuşi, ce simte el, pentru noi, oameni de alt neam, rămâne ceva de nepătruns.

Toată acea problemă nebuloasă a luptei între rase, luptă socială necruţătoare unde fiecare beligerant crede că are dreptate, că el este cel „civilizat" şi cellalt inuman; toată problema „pericolului aziatic" şi a „colonizării pacifice" a marilor naţiuni europene; toată profunda şi probabil iremediabila neînţelegere între cele două mentalităţi— toate acestea sunt concentrate într'o singură mişcare: surâsul mongolului, surâs îndărătul căruia vedem case căzând în ruină, cavalcade în goană, oameni seceraţi, cele două picioare, grase ca şuncile, ale d-lui colonel guvernator al Majestăţii Sale Britanice făcând o tumbă grotescă şi obeză — surâs care durează aproape un act, şi care e poate lucrul cel mai expresiv din câte am văzut vreodată.

* * *

O mică chestiune fără importanţă. (Importantă doar pentru că trebue să arătăm că pe nedrept i se dă importanţă).

Film de propagandă bolşevică — spun mulţi. Satiră grosolană şi injustă faţă de Englezi.

La urma urmelor, se poate. Cred că nu numai Englezii, ci toate naţiunile europene colonizatoare s'au arătat faţă de negri, faţă de galbeni, aproape egal de brutale şi neomenoase, şi că nu există pe lume operaţie mai necivilizată ca „civilizarea necivilizaţilor".

Dar nu este o nedreptate că s'au ales englezi. Căci ei au „civilizat" celelalte rase în proporţiile cele mai mari. Şi cine zice colonizare, şi cunoaşte puţin dedesubturile Istoriei, are în primul rând viziunea misionarului anglo-saxon, ţinând biblia într'o mână şi browning-ul în cealaltă.

S'apoi, toate acestea alcătuiesc „subiectul", adică un lucru secundar. Ce interesează pe spectatorul de cinematograf sunt semnele concrete; imaginile vizuale şi motrice care îl realizează.

Iată un exemplu, pentru a termina: d. colonel guvernator ne este prima dată în film reprezentat în felul următor. Un cuier cu picior, pe care stau agăţate sus şapca cu cozorocul aurit, tunica cu trese şi galoane, iar jos, sub pantaloni, perechea de cisme cu pinteni. Iar în faţa acestei uniforme, îngenunchiat, un soldat care o curăţă. Tablou admirabil de simbolic al emblemei sociale a unui mare imperiu, emblemă care poate înveştmânta orice conţinut de carne şi oase, emblemă care, ea, este principalul...

D. I. SUCHIANU

Sub cerul care s'a cernit

Sub cerul care s'a cernit
Stă plopu'n frunză încheiat,
Cu trupul lung, cutremurat
De teamă că va fi trăsnit.

Aşteaptă 'nfiorat în vânt,
Sub norii năvăliţi pe cer...
Şi zările în zări îl cer,
Dar rădăcina-i în pământ.

Aş vrea în locu-i să fiu plop
Să fie om, să plece'n zări,
Din depărtări în depărtări....

Eu rădăcina să-mi îngrop.

1929 D. N. TEODORESCU

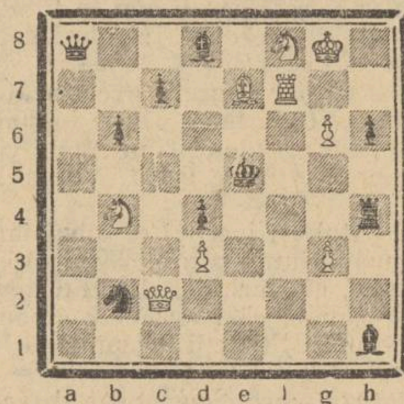
A apărut:
Autori şi păreri
de AURELIU WEISS
cu studii critice despre: *Romain Rolland, Elémir Bourges, André Gide, Jules Romains, Anton Cehov, Dimitri Merejkovski, Luigi Pirandello, John Galsworthy.* Un volum de 278 pagini: *Preţul 80 lei.*

A apărut
Ediţia a II-a
din
Sub Flamura Roşie
Marele roman al vieţii de după răsboiu
de DEM. THEODORESCU
100 LEI VOLUMUL
Editura „Adevărul" S. A.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 217

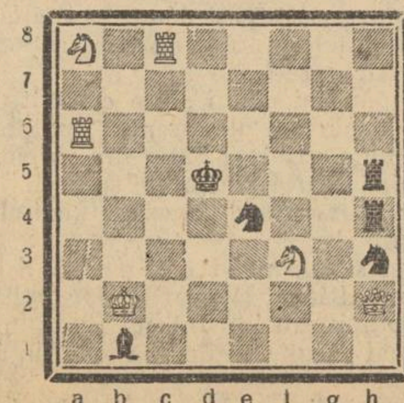
K. A. L. Kubbel, Leningrad.
(„La Liberté" 1929)
Negru (10 figuri)
Ré5, Da8, Th4, Cb2, Nd8 şi h1, Pb6, c7, d4 şi h6.

Alb (9 figuri)
Rg8, Dc2, Tf7, Cb4 şi f8, Né7, Pd3, g3 şi g6.
Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

PROBLEMA No. 218

de Fred. Lazard, Paris.
(„L'Echiquier" 1925)
Negru (6 figuri)
Rd5, Th4 şi h5, Cé4 şi h3, Nb1.

Alb (6 figuri)
Rb2, Dh2, Ta6 şi c8, Ca8 şi f3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 85

Jucată la concursul din Londra în Ianuarie 1929.
Alb: W. Winter. **Negru: J. Drewitt.**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Cg1—f3, 0—0; 7. Ta1—c1, b7—b6; această mutare nu se mai joacă în ultimul timp. Experienţa a dovedit că negrul obţine în adevăr o majoritate de pioni pe aripa damei, dar nu poate întreprinde un atac eficace împotriva aripei regelui adversar. 8. c4×d5, é6×d5; 9. Nf1—d3, maestrul Winter crede că această mutare e mai bună ca cea modernă Da4. Intr'una din partidele matchului Capablanca Lasker pentru campionatul lumii s'a jucat: Da4, c5; Dc6, Tb8; C×d5, C×d5; D×d5, Nb7; N×é7, D×é7; Dg5, D×g5; C×g5, c5×d4; é×d, Cf6 şi negru are o compensaţie suficientă pentru pionul pierdut; 9..., Nc8—b7; 10. Dd1—é2, c7—c5; 11. 0—0, c5—c4; 12. Nd3—f5, Cf6—é4; 13. Ng5—f4, Cé4×c3; 14. b2×c3, g7—g6; negrul slăbeşte poziţia regelui său; ar fi putut continua înaintarea pe aripa damei prin b5. 15. Nf5×d7, Dd8×d7; 16. Cf3—é5, Dd7—é6; 17. Nf4—h6, Tf8—é8; 18. f2—f4, f7—f5; spre a împiedeca înaintarea pionului alb la f5. Cu toate acestea negru ar fi putut juca fără teamă f6, căci la f5, ar fi putut continua astfel: g×f5; Tf3, Rh8. 19. Tf1—f3, Né7—f6; 20. Tf3—g3, ameninţând C×g6, h×g; T×g+, Rf7; Dh5, Ré7; T×f6 şi câştigă. 20..., Nf6—g7; 21. Nh6×g7, Rg8×g7; 22. h2—h4!, Dé6—d6; spre a face loc turnului care să apere pionul din g6, pe care alb ameninţă să-l câştige prin h5. 23. h4—h5, Té8—é6; 24. Rg1—f2!, Dd6—a3; Alb ameninţa h×g, h×g; Dh5 (spre a lua pionul din f5) Tf6; Th1 şi câştigă. Dacă negru joacă Th8, atunci Th1, Tf6; h×g, h×g; T×h8, R×h8; T×g6 şi câştigă. 25. Tc1—h1, Da3×c3; 26. h5×g6, h7—h6; la h×g ar fi urmat: C×g6, T×g6; T×g6+, R×g6; Dh5+ şi mat în câteva mutări. 27. Th1×h6, Rg7×h6; 28. Dé2—h5+!, Rh6×h5; 29. Th3+ mat.

ŞTIRI

Deoarece în concursul organizat de Cercul de şah „Camera de Comerţ" d-nii I. Mendelssohn şi Max Wechsler au eşit primii cu un număr egal de puncte, s'a organizat un match de 2 partide între aceşti doi maeştri. Matchul a fost câştigat de d. I. Mendelssohn, căruia i s'a atribuit cupa Cercului „Camera de Comerţ", cupă donată de d. dr. Sever Bobeş.

Premiul de frumuseţe al concursului donat de d. P. Tenhof a fost atribuit d-lui căpit. I. Gudju pentru partida câştigată de d-sa împotriva d-lui Al. Tyroler, campionul României.

Primarul oraşului Karlsbad, cunoscutul şahist Victor Tiez, a organizat pentru vara aceasta un mare concurs internaţional de maeştri la care au fost invitaţi: Alechin, Capablanca, Lasker, Bogoljubov, Nimzovici, dr. Vidmar, dr. Euwe, Gruenfeld, Maroczy, Marshall, Reti, Rubinstein, Saemisch, Spielmann, dr. Tartakover, Canal, Colle, Gilg. dr. Treybal, şi Yates. Chiar dacă nu vor lua parte toţi cei invitaţi, totuşi concursul va fi foarte impunător.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Omenirea va fi surdă

Un medic englez a ajuns la concluzia că în anul 2030 omenirea întreagă va fi... surdă. Zgomotul străzilor ucide auzul.

Acum 25 ani omul a auzit incomparabil mai bine decât astăzi. La sfârşitul secolului trecut marile oraşe ar fi părut omului modern nişte sate idilice, liniştite.

Din copilărie auzul e extrem de încordat la omul modern. Studiul muzicii devine tot mai dificil. Sistemul nostru nervos ajuns mai fin şi mai sensibil, e influenţat foarte puternic de zgomot. Auzul se toceşte mereu. Rar cine e în stare să distingă în muzică sferturi de ton şi chiar semitonuri.

Accidente nenorocite de stradă se întâmplă tot mai des, fiindcă trecătorii devin tot mai puţin atenţi la semnalele sonore, ceiace ne face să întrebuinţăm semnale din ce în ce mai puternice şi sfredelitoare.

Rezistenţa urechilor slăbeşte din an în an.

Acum 100 de ani surzenia era un fenomen rar şi era determinată de defecte organice sau de afecţiuni traumatice, mecanice.

Azi, oamenii maturi au auzul mult slăbit, iar bolile de urechi sunt foarte răspândite.

Dentiştii şi teatrul

Tribunalul din Budapesta a judecat un proces foarte curios. Directorul unui teatru din capitala Ungariei, un oarecare Robocz, a fost acuzat că admite reprezentaţiile piesei lui Fodor „Cântecul de leagăn", în care se află următorul dialog:

— Femeile dăunează ştiinţei. Am avut un prietin care visa lucrări mari ştiinţifice. Dar i-a eşit o femee în drum, şi omul meu a pierit definitiv.

— Adică, a devenit alcoolic?

— Nu, ceva mai grav: a devenit medic-dentist!....

Uniunea medicilor-dentişti din Ungaria s'a văzut ofensată de acest pasagiu şi a tras pe autorul piesei la răspundere în faţa tribunalului. Dar deoarece Fodor locueşte în străinătate, banca acuzaţilor a fost ocupată de Robocz, care se disculpa în modul următor:

— Piesa nu atacă pe dentişti.

Autorul loveşte în femeile care împiedică munca ştiinţifică a bărbaţilor. In numele libertăţii scenei, protestez împotriva plângerii dentiştilor. Mâne se vor plânge femeile, poimâne bancherii şi aşa mai departe. Atunci teatrele vor fi nevoite să se închidă...

Tribunalul însă a dat dreptate dentiştilor şi a condamnat pe Robocz la 50 pengo amendă pentru insultarea corporaţiei dentiştilor.

Recorduri bizare

La Gourdon un domn Dupont deţine recordul lumii ca spărgător de nuci: a sfărâmat 2844 în 60 minute.

La Londra domnul Clooks a bătut recordul curăţitorilor de cartofi: a curăţit 14 kilograme în 7 minute.

D. Wolging din Berlin a fumat 19 ţigări în două ore, fără să bea; iar d. Bollaert din Bruxelles a stabilit recordul încetinelii, făcând să dureze o ţigară 2 ore.

Un american, d. Lowney, a deschis 104 stridii în 4 minute. Doamna Duble, o franceză, a făcut 2007 sandvici în 19 ore.

Iarna şi animalele din păduri

Zăpada încă nu s'a topit pe munţi şi prin păduri şi vânătorii şi păzitorii acestor locuri bântuite în iarna aceasta de geruri cumplite şi de cantităţi enorme de zăpadă au constatat de pe acum prăpădul grozav ce s'a făcut în rândul bietelor animale sălbatice şi al firavelor păsări. Mii de cadavre de tot felul zac pretutindeni. Vânătorii din munţii Alpilor povestesc cum au găsit cârduri de cerbi şi căprioare împotmolite în nămeţii de zăpadă, la o depărtare de câteva sute de paşi de locurile lor de păşunat sau de adăpost, pe care nu le-au mai putut ajunge. Unele dintre animale, care nu erau încă moarte, au fost duse pe braţe la locul de păşune sau li s'a adus nutreţ la locul unde se găseau, ca să se întremeze. Se povestesc scene înduioşătoare despre căprioare şi epuri, care intrau în curţile din satele de sub poalele munţilor şi se apropiau fără nici o frică de oameni, primind mâncare din mâna lor. Pasări sălbatice se amestecau printre găinile de prin curţi, mâncând din hrana lor şi culcându-se apoi cu ele împreună. Foamea a îmblânzit sălbătăciunile apropiindu-le de oameni.

Proporţiile adevărate ale dezastrului cauzat printre animalele sălbatice se vor vedea abia după topirea zăpezii.

Cetiţi

CURIOZITĂŢI DIN TOATĂ LUMEA · ROMANE NUVELE · ŞTIINŢĂ POPULARIZATĂ · CINEMA · MODĂ · SPORT · JOCURI DISTRACTIVE · ETC.

Cărţi şi Reviste

„MOISE" de EDMOND FLEG
edit. N. R. F. Paris

Există un Moise literar. Insă el nu e atât de desfigurat faţă de cel biblic, precum e Isusul modernilor faţă de acel al evangheliştilor. Dacă luăm cel mai apropiat exemplu: Moise de Edmond Fleg, s'ar părea că autorul a încercat o îndrăsneaţă actualizare a legiuitorului lui Israel. In 250 pagini de roman franţuzesc, poetul care ne-a dăruit *Le mur des pleurs*, n'a putut cuprinde toate capitolele Pentateucului. A ales momentele esenţiale dela naşterea până la moartea lui Moise şi a dat unora dintre episoadele, pe care Biblia le cuprinde în câteva rânduri, o amploare epică de netăgăduit. Edmond Fleg scrie în prefaţă că şi-a permis, faţă de Talmud, libertăţi care nu întrec acele ale Talmudului faţă de Biblie. Prevenind pe specialiştii care se menţin la textul sacru, Fleg a depăşit cadrul biblic şi a cules cu prisosinţă din legendele talmudice şi rabinice. De-aceia, acelaş fapt e lămurit cu ajutorul a doi sau trei Rabbi. Autorul nu s'a crezut obligat să dea, la o operă literară, referinţe bibliografice. In Moise al lui Fleg, sunt pagini pe care le-am putea citi aproape cuvânt cu cuvânt în *The legends of the Jews* publicate de L. Ginzberg sau în *Moise dans l'Histoire et dans la légende* şi în *Légendes juives apocriphes sur la vie de Moise* ale lui M. A. Halevy.

Nu reproşăm însă lui Fleg modul cum şi-a cules „materialul prim" care, sub forma Bibliei, e la îndemâna oricui — iar Talmudul, prin traduceri şi adnotări recente, îşi pierde întrucâtva caracterul tainic, pentru a fi cetit şi de profani şi necredincioşi. Ceiace trebuie să recunoaştem, e darul poetic al lui Fleg, care a pus în mişcare tablouri pe care ne-am deprins să le vedem definitive. Detaliile asupra sclaviei Evreilor în Egipt, peregrinările lor prin pustiu, descrierile vestmintare, rituale şi casnice, alternează cu dialoguri patetice şi evenimente care subliniază un învăţământ permanent.

Moise apare în opera lui Fleg ca un familiar al lui Dumnezeu — şi chiar acesta (El, inomabilul!) capătă, prin umanizarea extremă a lui Moise, o „divinitate umană" nelipsită de indulgenţe, de slăbiciuni şi mânii, de „dispute" specific talmudice şi de „genialităţi" accesibile inteligenţii muritorilor de rând. Căci, după suverana lege a antropomorfismului, Dumnezeu e mai degrabă după chipul şi asemănarea lui Moise...

Centrul romanului biblic al lui Fleg se menţine în adevăr în viaţa eroică şi legendară a celui dintâi Mare-Preot al lui Israel. Moise e atât de omenesc, încât până şi miracolele lui sunt adesea stângace, executate sub impulsul sever al lui Iahve. El nu e un erou convenţional, infailibil, care ştie şi vede toate — ci trăeşte zi cu zi o experienţă care e totodată a turmei pe care o păstoreşte. Indoiala îl vizitează deseori, desnădejdea îl face să ceară Domnului să fie iertat de o misiune mai presus de puteri. Mânia lui e de multe ori mai îndreptăţită decât clemenţa. Moise învaţă, cu pilde, cu parabole — dar mai ales cu fapte, care îndurerează ca spinii şi ca arşiţa deşertului. El desvălue una câte una cele 49 de taine divine, în fluxul şi refluxul tragediei cotidiane a poporului său. Misiunea lui se clarifică pas cu pas, prin victorii şi înfrângeri — şi poporul îl repudiază sau îl urmează, până la isbânda cea mare: intrarea în Ţara-făgăduită, pe care Moise n'o cunoaşte decât după amarnice rugăminţi, printr'o visiune depărtată, dăruită de părintele lui divin.

In opera lui Fleg, Domnul îl iubeşte în adevăr părinteşte pe Moise — atât de părinteşte, încât el însuşi îl îngroapă în cele din urmă, *plângând* asupra rămăşiţelor sale trupeşti. Ar trebui citate şi alte pagini, în care Moise e înfăţişat în momente supreme; de pildă, când predă lui Aaron insignele de Mare-Preot; când află că trebue să se pregătească de moarte. Atunci el plânge, se roagă, imploră ca orice muritor — până ce Dumnezeu se îndură să-i dea *înţelepciunea care înalţă prin acceptarea fatalităţilor omeneşti*.

Aceasta e semnificaţia romanului biblic. Fleg nu ne-a dat un Moise desăvârşit, ci un Moise care se desăvârşeşte. Nu un semizeu împietrit în falduri majestoase, cu figură senină, cu barbă simetric ondulată — ca în sculptura lui Claus Sluter, reprodusă totuşi în fruntea volumului. Ci un „misionar" trudit, care rosteşte adevăruri eterne, după ce a bâjbâit îndeajuns prin întuneric; un *salahor al Credinţii*, care îşi sfâşie hainele, care posteşte îndelung, care blestemă, care scapă din mâini Tablele primite pe Sinai — şi care atinge totuşi tainele înţelepciunii, după ce a învăţat ca un elev al lui Akiba, după ce a luptat cu demonii şi cu îngerii, — şi după ce a stârpit întâi în el însuşi păcatele pe care avea să le condamne la alţii. Cu erorile şi adevărurile lui, Moise a descoperit că scara lui Iacob, care uneşte cerul cu pământul, e totodată urcuş şi coborâş, bine şi rău, veşnică înlănţuire a creaţiunii care distruge ca să creeze iarăşi...

Acest dualism universal, e întrupat în Moise al lui Fleg cu o putere adesea impresionantă. Dualismul acesta nu e decât dinamismul permanent al existenţii, în căutarea noilor forme şi expresii. E *pasiunea* vieţii şi a morţii. E ultima taină, după cele 49 pe care Dumnezeu o desvălue lui Moise: *recunoaşterea lui Satan ca auxiliar al operei divine*.

„Am făcut binele şi răul, şi răul pentru bine (spune Dumnezeu lui Moise). Am amestecat, în om, îngerul şi dobitocul. Ce-ar deveni animalul fără înger? Dar fără animal, ce-ar deveni îngerul? Moab s'a născut din desfrâu; dar Ruth se va naşte din Moab, şi David din Ruth — iar din David, Messia. Nu vezi că, fără Satan, lumea ar pieri?" (pag. 226).

Acest adevăr esenţial, abia atins în Biblie, e vădit în pildele rabinice. Fleg îl redă, sub forma parabolei lui Rabbi Jochanan, căruia Dumnezeu i-a dat putere asupra lui Satan. Rabinul i-a umplut gura cu plumb şi l-a închis într'un cazan. „Dar orice pasiune a încetat, în inima oamenilor; nici un copil n'a mai fost zămislit şi imaginile Domnului nu mai năşteau pe pământ. Atunci Rabbi Jochanan a redeschis capacul şi a spus: „Satan să fie liber, pentru opera lui Dumnezeu".

La strigătul nedumerit al lui Moise: „Cine va înţelege căile tale, Doamne? Vrei ca Satan să trăiască şi vrei ca omul să te servească?" — răspunse astfel Cel-Veşnic: „Vreau ca Satan să trăiască, pentru ca omul să-l domine; şi vreau ca omul să mă servească, pentru a domina pe Satan. Căci, *dând omului râvna arzătoare de a se desăvârşi, i-am dat mai mult decât desăvârşirea*".

Această singură pagină citată, arată că poetul Fleg a făcut şi operă de gânditor. A dat lui Moise o semnificaţie care poate fi uneori conformă cu tradiţia — dar care e acceptabilă de oamenii de azi, în care credinţa e mai mult nelinişte şi care, în împărăţiile trepidante ale Maşinii, nu încetează totuşi să caute şi desăvârşiri interioare, prin mijlocirea artei, a poeziei, a gândirii active.

Iată de ce actualizarea lui Moise, — prin opere literare, care sunt în fond procese de conştiinţă — nu poate fi considerată ca un „sacrilegiu" de talmudişti şi de rabini. Moise s'a statornicit în afară de timp şi de spaţiu — şi a devenit, în universul nostru moral, necesar ca aerul şi lumina. El nu e un „pretext" de aniversare cronologică — ci un element al vieţii noastre spirituale, caşi ceilalţi fondatori de religii.

EUGEN RELGIS

REVISTA HISPANICA DE BUCAREST, No. 2, Epoca II-a, 1929.

Expoziţia Universală din Barcelona, vizita Reginei Maria a României în Spania şi în Maroc, Primo de Rivera, mişcările studenţeşti împotriva dictaturii, închiderea universităţilor spaniole, Unamuno, moartea lui Blasco Ibanez, etc., — iată o serie de nume şi de fapte care ne fac să ne aducem aminte mereu de Spania.

Fireşte, în curând, dat fiind şi participarea României la Expoziţia din Barcelona, presa noastră va avea de publicat mai multe informaţii şi corespondenţe cu acelaş subiect; fiindcă dela notele de călătorie şi dela impresiile din Spania ale d-lor Romulus Cioflec şi Mihai D. Ralea, informaţiile şi cunoştinţele legate de Spania se îmbogăţesc mereu şi ajung să determine şi pe Spanioli să ne cunoască.

Dar iată că există cineva care caută să coopereze serios la această cunoaştere mutuală. D-l Henry Helfant, poate singurul bucureştean autentic cu cultură spaniolă, a reuşit să adune în „Revista Hispanică" un considerabil material ilustrativ care să ne informeze, din punct de vedere cultural, literar, artistic şi economic, nu numai asupra Spaniei ci în genere asupra lumii Hispanice din Europa, din Africa, din America şi din marile insule locuite de Spanioli.

D-sa a adunat o sumă de articole de diferiţi autori contimporani români şi spanioli, reproducând vederi frumoase, câteva picturi de Goya, etc. Colaborarea Reginei Maria, a d-lor Eugen Filotti, Cezar Pascu, prof. dr. G. Marinescu şi alţii, la partea românească a revistei stă faţă în faţă cu a câtorva publicişti spanioli şi cu o principială declaraţie a ambasadorului spaniol din Bucureşti, d. Juan Francisco de Cardenas.

Materialul publicat de d. Helfant în spanioleşte şi româneşte, stârneşte curiozitatea chiar prin înrudirea latinească a textelor. Citim cu interes contribuţiile date d-lui Helfant de dr. Carlos Sarthou Carreres, profesor de istorie la Academia din Madrid şi de d. Luis Beneyto, vice-consul al Spaniei la Bucureşti.

Ni se anunţă şi înfiinţarea Asociaţiei „Prietenii Spaniei". Se mai menţionează, după literatura şi relatările presei curente, diferitele contribuţii mici şi mari la cunoaşterea Spaniei şi lumii spaniole, datorite d-lor: Cioflec, Minulescu, Colibăşeanu, Răşcanu, Titeanu, Râuleţ, Ionescu-Vion, Ralea, Iorga, etc...

E o iniţiativă bine venită. — *Alexis Nour.*

Organizarea culturii

Ultimul volum al „Arhivei pentru ştiinţa şi reforma socială", de sub priceputa şi occidentala conducere a d-lui profesor D. Gusti, publică interesantul *anteproiect al organizării culturale*, alcătuit de comisiunea numită în 1927 de d. dr. C. Angelescu.

D. Gusti

Comisiunea, compusă din personalităţi culturale recunoscute şi prezidată de d. profesor Gusti, a dat la lumină un anteproiect care propune înfiinţarea unui institut de Stat al culturii, (direcţie în Ministerul Instrucţiunii sau chiar subsecretariat de stat) care să asigure organizarea, dezvoltarea şi răspândirea culturii, — pe lângă acest institut urmând să funcţioneze un senat cultural alcătuit din reprezentanţii ministerelor, ai instituţiilor de cultură autonomă ale Statului, ai instituţiilor culturale particulare române şi minoritare, precum şi din personalităţi reprezentative ale literelor, artelor şi ştiinţelor.

Institutul de Stat al culturii va fi alcătuit din două direcţii: direcţia culturii populare şi direcţia culturii superioare.

Direcţia culturii populare înfiinţează comitete culturale judeţene destinate să ajute şi să coordoneze activitatea sfaturilor culturale comunale ale instituţiilor culturale particulare din comunele aceluiaş judeţ.

Direcţia culturii superioare are ca atribuţie promovarea unei culturi superioare prin artă, literatură şi ştiinţă, — şi e alcătuită din următoarele servicii: al ştiinţelor, al literelor, al teatrelor, al muzicii, al artelor plastice, al legăturilor culturale cu străinătatea.

Teatrele, muzeele şi bibliotecile publice ale Statului trec în administraţia Institutului de Stat al culturii.

Acest vast program de culturalizare a fost părăsit din motive ce nu se cunosc. El va trebui luat din nou în discuţie, lăsându-se exclusiv oamenilor de cultură, sarcina organizării sistematice a culturii. — *b.*

Istoria expansiunii artei franceze

Louis Réau, istoricul artei ruse, care a studiat secolul al XVIII-lea după primitivii germani, s'a consacrat actualmente istoriei expansiunii artei franceze în Europa şi Statele-Unite.

Volumul pe care l-a publicat de curând e consacrat ţărilor germanice, Belgiei, Elveţiei, Olandei, Boemiei şi Ungariei.

Ancheta pe care o întreprinde în aceste ţări e din cele mai interesante, căci Réau nu se ocupă numai de artiştii francezi care au lucrat în străinătate, ci şi de artiştii străini care, veniţi în Franţa, au suferit influenţa franceză.

Această mare şi instructivă operă — una din cele mai utile din câte se pot face în domeniul istoriei artelor — aduce concluziuni foarte interesante şi precise.

Evul-Mediu gotic, Renaşterea dela Fontainebleau, arta din Versailles şi mai cu seamă arta franceză din secolele XIX şi XX s'au răspândit pretutindeni în Europa şi în chip continuu în ţările din centrul Europei.

Influenţa franceză din ultimii cincizeci de ani e într'adevăr remarcabilă.

Parisul e „metropola necontestată a artei moderne". — *b.*

Editura „CUGETAREA" Bucureşti
Director: DELAFRAS — Mătăsari 23

EMILE ZOLA
MUNCA
(TRAVAIL)
Roman celebru din seria: CELE PATRU EVANGHELII
Traducere de DELAFRAS

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: Două volume Lei 90

Insecticidul American
în PRAF

Drapelul

Negru

distruge gândaci, ploşniţe, purici, etc.

De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar
în flacoane a Lei 35,- Lei 85,- şi Lei 175, flaconul

S. N. IANCOVICI
Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 3|913.

Moravuri sud-americane

PAUL MORAND: Hiver Caraïbe

Sunt scriitori care nu pot lucra de cât subt influenţa alcoolului, sau a eterului, sau a altor droguri. Unii, ca să scrie o carte trebue să fie amorezaţi. Altora le trebuesc deziluzii pentru ca talentul lor să fecundeze. Altora o viaţă primejdioasă.

Lui Morand nu-i trebue nici alcool, nici amor, nici cocaină, nici primejdie, nici dezamăgiri. Lui Paul Morand îi trebue un singur lucru: să călătorească.

Numai cu ocazia unui voiaj îi vin ideile. Psihologia etnică este o pasiune instinctivă a acestui scriitor. Pasiune care serveşte ca aperitiv pentru pofta lui de invenţie şi ca resort unic pentru punerea în mişcare a aparatului său de creaţie.

Morand este un cugetător destul de profund. Cetiţi „Rien que la terre", şi veţi vedea cum, dealungul meridianelor pe care le străbate, acest scriitor ştie să dea drumul la gândiri fine, nuanţate, uneori adânci, întotdeauna graţioase. Dar avem impresia netă că dacă omul acesta ar fi stat acasă, n'ar mai fi conceput nimic.

Cetiţi mica broşură a sa despre „Voiaj". Este atâta tineresc amor în felul cum el descrie cele mai neînsemnate operaţii din ritualurile călătoriei.

Este un pasaj unde declară solemn că, la moartea lui, îşi donează corpul său, pentru ca din pielea ce i-a aparţinut să se construiască un geamantan. E drept — cum foarte bine remarcă Thibaudet — că pielea de porc şi de viţel va handicapa întotdeauna pielea de om. Dar elanul lui Morand rămâne nu mai puţin lăudabil...

De data aceasta vrem să vorbim de ultima carte a sa: „Hiver caraïbe". O iarnă petrecută în cellalt emisfer, deci dogorîtoare ca focul; o iarnă petrecută în haine de dril şi bând neputincioase răcoritoare — într'o vreme când în internatele din Europa „şcolarii sparg ghiaţa lavabourilor".

Este o carte ale cărei pagini au apărut mai întâi în revista „Les Annales". Aceasta e deajuns ca să ne spună că Morand a scris-o fără să-şi dea cea mai mică osteneală. Un fel de jurnal de bord, „à l'emporte plume". Nici-o compoziţie, nici-o îngrijire stilistică specială.

Decât, găsim în ea, totuşi, pasagii foarte amuzante referitoare la moravurile sud- şi central-americane, detalii pitoreşti de psihologie etnică. Vom cita, cu titlu de exemplu, câteva.

* * *

„Dacă mai există şi azi atâta magie în Antile, îmi spunea un preot, este pentru că creştinii i-au învăţat pe negri **„că Dumnezeul nostru este bun"**. Şi atunci negrii îşi fac socoteala foarte logică că e de prisos să-l mai rugăm pe Dumnezeu (el fiind prin definiţie bun). Şi atunci se roagă lui Dracu".

„Venezuelianul este în genere francofil. Orice familie bogată păstrează un „pied-à-terre". la Paris, unde vine în fie care an să facă cumpărături. Franţa nu oferă nici-unul din inconvenientele Statelor Unite. Nu-i ameninţătoare, şi se prezintă subt haina zâmbitoare a luxului şi a plăcerii.

„Un om domină trecutul Venezuelei: este celebrul Bolivar... Un om domină prezentul: e Preşedintele Gomez.

„Gomez este o curioasă figură de dictator sud-american. Bun-tiran indian, incult, bombardat general printr'un capriciu al fostului preşedinte Castro (pe care l-a detronat imediat, şi fără remuşcări inutile). Işi face afacerile sale paralel cu ale Statului. Averea sa e imensă; copiii săi naturali nenumăraţi: i se atribue o sută şaptezeci şi şase. Este asemenea patriarhilor biblici, din flancurile cărora ţâşnesc o mie de generaţii. Fiul său mai mare are monopolul pescăriilor de perle din Santa-Margharita. El însuşi este creatorul trustului de vite venezuelian. Are o hacienda de două sute de mii de hectare, unde lucrează soldaţii venezueliani în timpul serviciului lor militar, pentrucă ostaşul trebue să cunoască agricultura. Averea sa e evaluată la un miliard două sute cincizeci de milioane de franci aur, fără a socoti şi tot ce a putut să mai depună prin străinătate. Gomez nu părăseşte niciodată Venezuela. Căci este o veche tradiţie conform căreia orice preşedinte, de îndată ce soseşte în Trinidad, să fie răsturnat de revoluţie. Nimeni nu ştie unde doarme Preşedintele, şi în ce automobil călătoreşte. Unii Venezuelieni refugiaţi în Europa pretind că-şi tortureazǎ victimele spânzurându-le de organele genitale".

„Gomez este un omuşor ţapăn, cu mustăţi enorme, cu capul înfipt într'un guler tare. Un individ de o energie neîmblânzită, care acoperă cu aur pe doctorii lui curanţi, care nu se susţine decât cu injecţii, şi care se teme groaznic de moarte. Ignorează tot ce priveşte Europa. Protestaţiile diplomatice le bagă frumos în buzunar fără să le citească. Iar miniştrilor acreditaţi pe lângă el, le spune: „Dacă nu vă place, poftim vaporul".

„Republica din Haiti, devenită independentă, şi-a trimis în Europa, nişte diplomaţi foarte bizari. Unul din ei, ministru haitian în Franţa a suferit aşa de cumplite pierderi la jocul de cărţi încât, nemai având cu ce-şi plăti adversarul, i-a oferit în schimb sclavul care — zicea el — îl întovărăşea. Câştigătorul se duse să-şi vadă marfa mai de aproape. „Arată dinţii. Şi scoate hainele". „Cum?" răspunse sclavul, zăpăcit. „Da. Stăpânul tău te-a vândut mie". „Dar, Domnule, eu nu sunt sclav. Eu sunt Excelenţa Sa Ministrul de Haiti la Londra".

„Soldaţii — spune Morand — cuceresc coloniile. Preoţii le educă. Administratorii le organizează. Turiştii le urâţesc. Comercianţii le ruinează. Şi politicienii le pierd".

„O cucoană cubană întră la hotel cu un câine exact ca al meu. O complimentez. Ii spun: **„Is he a gentleman?"** Un mod decent de a mă informa dacă e mascul. Cucoana ia întrebarea mea în sens moral **„Sometimes"** (Câteodată) — îmi răspunde ea, surâzătoare".

Trecând prin dreptul Havanei nu te poţi împiedeca să nu-ţi aminteşti că „ar fi deajuns să se construiască un dig între Key West şi Havana pentru ca Gulf-Stream-ul să capete o altă cale, şi pentru ca Europa să se reîntoarcă la clima blândă a Vârstei Renului. Gulf-Stream-ul s'ar duce atunci să umezească coasta Marocului. Iar Franţa s'ar trezi asemănătoare lui Labrador".

„Astăzi, frigurile galbene au dispărut din Brazilia, Panama şi Guatemala, graţie felului cum Americanii, buni cunoscători ai tembelismului latino-ţigan, aplică regulamentele: „Am văzut la d-ta în curte un lighean cu apă. Deşartă-l repede, căci atrage ţânţarii". A doua zi, Ofiţerul Sănătăţii trece din nou. Ligheanul e tot acolo. „Două zeci de dolari amendă (4000 lei); şi data viitoare o să fie trei luni închisoare". La Colon de îndată ce un locuitor zăreşte un ţânţar, e dator să-l semnaleze telefonic în 24 de ore. De îndată soseşte un funcţionar, înarmat cu o plasă. Ţânţarul capturat este direct expediat prin serviciul competent la laborator, unde i se descopere locul de origină. Aceasta declanşază o ofensivă din partea Higienei publice, mascată şi mânuşată, care soseşte la faţa locului, în automobil, ca pompierii".

* * *

Dar nu mai avem loc. Terminăm, reproducând această frumoasă cugetare a lui Morand asupra călătoriei: (p. 159).

„Ceea ce-mi place, într'un voiaj, este că străbat, în lăţime, vieţi omeneşti care vor continua după aceea să meargă înainte în lungime".

D. I. S.

ÎNSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar“

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar” s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar”, strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic”.

Bilanţ săptămânal

„Viaţa literară“ din 27 April. Număr consacrat în bună parte lui Cezar Petrescu, cu ocazia romanului „Intunecare“. O conversaţie a lui Cezar Petrescu cu I. Valerian din care reţinem afirmaţia aceasta:

„Un roman nu trăeşte prin calităţile stilistice. E destul să creezi două, trei tipuri de oameni care să se mişte într'un mediu de viaţă reală“.

Cunoşteam această formulă pe care Cezar Petrescu **se obligă** s'o aplice şi o aplică cu succes. Formulă adevărată, credem, numai pe jumătate. Calităţile stilistice sunt şi ele utile.

Poate că formula ar trebui atenuată în sensul că „un roman **nu poate** trăi **numai** prin calităţile stilistice şi la aceste calităţi, utilizate cu măsură, trebue numaidecât să se adaoge creaţia de tipuri, etc. etc.”.

Nu-i acesta chiar cazul lui Cezar Petrescu? Un ochiu realist grefat pe un temperament romantic.

La Cezar Petrescu sentimentul trecutului, de exemplu, e prea puternic pentru a nu îndreptăţi aceasta.

„La Paradis general“, romanul în curs de publicare o va dovedi în bună parte. Şi în orice caz, figura acestui puternic scriitor se va îmbogăţi cu un aspect nou şi interesant.

Un alt articol închinat lui „Cezar Petrescu în nuvelistica românească“ de Traian Mateescu e bine intenţionat şi slab scris.

Câteva versuri de Bacovia, ecouri întârziate şi afone. — Informaţii, însemnări.

* * *

„Universul literar“ din 28 April: Mişmaş săptămânal de publicistică ţârâită. Din toate câte ceva, câte puţin, linguriţe zaharisite de, însfârşit, literatură — pentrucă nu este alt cuvânt.

Această revistă suferă de anemie. O anemie întreţinută săptămânal, cu o insistenţă într'adevăr înduioşătoare. In fond, „Universul literar“ realizează cea mai perfectă formulă a inutilităţii în literatură. Literatura lui este inutilă, în întregime. Dar spre deosebire de formula artei pentru artă care se vrea inutilă ca scop, literatura „Universului literar“ e inutilă ca mijloace — deci e tot aşa ca şi cum ai spune că nu există.

Nădăjduim, totuşi, din invincibilă umanitate şi incorigibil optimism că întâmplarea va rătăci cândva şi în paginile „Universului literar“ un scriitor. Am fi gata, pentru a preamări acest fapt, să retractăm chiar constatările, credem juste, de mai sus. — *Al. A. Ph.*

Gh. Carapancea

Zilele trecute, în incinta Curţii cu juri de Ilfov, a avut loc un incident de şedinţă — unul din multiplele incidente care marchează şedinţele Curţii, în care patimile şueră despletite... O scurtă încrucişare de replici şi unul din avocaţi, Carapancea, se prăbuşi la pământ — mort.

Era cardiac.

L-am cunoscut acum mulţi ani, la Piteşti, unde era magistrat. Inalt, spătos — un munte de om, nu i-ai fi bănuit o meteahnă, care să-l doboare atât de fără veste. In micul târg provincial, Carapancea aducea o vorbă apăsată şi deschisă, o vervă care înveselia discuţiile şi aducea foarte frumoase preocupări literare.

Scrisese o piesă — *Stăvilarul*. Vorbea despre reprezentarea ei cu dorinţă, dar şi cu spaimă.

Voia să se smulgă din tihna moleşitoare a provinciei. Visa Bucureştii.

Intr'o zi, a demisionat din magistratură şi s'a avântat în politică. A cucerit repede gradele: a fost de două ori prefect.

In vremea din urmă, era un onest şi brav frequentator al barei. Iar în clipele de răgaz, scria.

Stăvilarul a fost jucat acum câţiva ani la Teatrul Regina Maria. Era o piesă de început — dar de frumos început. Stângace, învedera un talent neexperimentat în meşteşugul scenei. Erau însă, în această piesă, câteva lucruri noui: o frază fragedă, o idee viguroasă şi, mai ales, o ascuţită pătrundere a sufletului omenesc.

Carapancea nu era un diletant. In dese convorbiri, mărturisia — simplu, fără vrere, fără efecte — gravitatea cu care considera el scrisul. Avea proecte frumoase şi de sigur, cu stăruinţa-i rară, le-ar fi înfăptuit dacă n'ar fi picat alaltăeri — în pretoriul Curţii de Ilfov.

Literatura n'a pierdut un diletant. A pierdut o frumoasă nădejde. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Revista de filosofie

Numărul de Aprilie-Iunie al „Revistei de filosofie” de sub conducerea d-lui profesor C. Rădulescu-Motru aduce un sumar bogat în studii de actualitate, referinţe utile asupra mişcării culturale din ţară, recenzii şi informaţii de interes general.

Partea specială a revistei e susţinută de d-nii: Tudor Vianu, Thomas Greenwood, Mircea Florian, Const. Georgiade, I. F. Buricescu, N. Segărceanu, C. Rădulescu-Motru, Vasile Băncilă, etc., etc.

D. Tudor Vianu publică un studiu extrem de interesant şi de bine documentat, intitulat: „Idei noui despre sentimentul estetic”.

Atitudinea sentimentală în faţa artei, spune d. Vianu, având să străbată drumul la capătul căruia se află perfecta unificare afectivă, se găseşte angajată într'un proces în continuă desfăşurare şi care nu poate fi gata niciodată. In numele acestei atitudini, se va vorbi deci despre „adâncimea” artei, adică despre dimensiunea progresivei ei asimilări subiective. Dar cum această asimilare nu poate ajunge niciodată la termenul ei, pentrucă în acest caz obiectul estetic ar înceta să mai existe ca atare, devine inteligibilă şi pentru psihologie, afirmaţia adeseori făcută în trecut că opera de artă posedă o adâncime inepuizabilă, universală sau infinită.

Din această îndoită atitudine posibilă se înţelege şi contrastul dintre ceiace se poate numi forma deschisă şi forma închisă a artei. Căci dacă sentimentul estetic se găseşte într'un proces de treptată adâncire, de necontenită asimilare subiectivă, forma artei poate fi considerată ca deschisă.

Analogia folosită aici vrea să spună că în cazul acesta, arta prilejueşte un aflux necontenit de elemente personale, prin care ea devine din ce în ce mai a noastră. Dacă însă obiectul estetic rămâne despărţit de noi cu întreaga distanţă care necesită cunoaşterea lui şi dacă el se opune astfel totalei lui asimilări afective, atunci forma lui poate fi numită închisă. Faptul că s'a cerut artei când să fie cât mai sugestivă, adică să permită asociaţii cât mai bogate şi în felul acesta să se prindă prin cât mai multe fire în ţesătura experienţei personale, dacă în alte împrejurări i s'a cerut o organizare atât de riguroasă, încât nici un element să nu poată fi clintit, dar nici adăugat armoniei ei necesare, aceste două imperative nu sunt explicabile decât prin contrastul atitudinilor, dintre care una tinde către identificarea afectivă şi cealaltă către menţinerea distanţei cognitive.

Teoria tipurilor estetice, simpatic şi contemplativ, aşa cum a fost construită într'o serie de opere contimporane, izolează câte unul din cele două momente ale unei atitudini estetice integrale.

După ce, aşa-dar, cercetarea modernă a sistematizat diversităţile pe care viaţa estetică efectivă le prezintă, progresul analizei poate dovedi acum în ce fel aceste diversităţi se implică. M. Geiger a putut arăta astfel cu multă dreptate, cum, menţinut într'o depărtare de netrecut, obiectul estetic s'ar oferi unei simple şi reci cunoaşteri şi n'ar mai putea deveni astfel prilejul unei trăiri artistice. Aceiaşi soartă i-ar fi rezervată însă şi dacă n'ar exista decât ca eveniment al subiectivităţii, căci într'o astfel de stare sufletească ar lipsi componenta relaţiei cu un obiect artistic şi prin urmare tocmai elementul care acordă particularitatea caracteristică a sentimentelor de care ne ocupăm. Rezultatele unei astfel de analize pot corecta şi felul unilateral al atitudinilor estetice efective, ajutându-le să integreze adevărata şi completa poziţie în faţa artei, o poziţie deopotrivă de depărtată de intelectualismul artiştilor şi sentimentalitatea naivă a profanilor, făcută din ceiace în artă ne verifică apărându-ne drept cunoscut şi familiar şi din ceiace în ea ne umple cu mirarea fragedă a unor aspecte nouă şi nebănuite. — *b.*

Intre teatru şi cinematograf

„Criza artei, sfârşitul teatrului, falimentul literaturii!” Acestea sunt exclamaţiile pe care le surprindem adesea când e vorba de problemele artistice sau literare. Şi, fiindcă atunci când vorbele sunt spuse în auzul tuturora conţin totdeauna un grăunte de adevăr, se constată că, în general, criza, dacă într'adevăr există, ea atinge mai cu seamă pe cei care nu produc nimic.

Cei ce scriu drame, spune într'un interview Antoine, cei ce pictează şi-şi vând lucrările, sunt feriţi de greutăţile pe care trebue să le întâmpine ceilalţi.

In realitate, sinceritatea e principalul defect ce caracterizează secolul nostru.

In loc să ne mulţumim că arta şi literatura caută drumuri şi forme nouă pentru a cuceri umanitatea, ne mulţumim să spunem că arta nu caută altceva decât să ne supravieţuiască.

Cât despre mine, spune Antoine, sunt de altă părere.

Dacă am studia rezultatele producţiei artistice, am constata că sunt şi bune şi rele, — ca în toate vremurile.

Dar asta nu înseamnă că arta e în plină înforire şi că nici-un fel de piedică nu opreşte progresul ei. Fără îndoială, există şi dificultăţi, dar ca să vorbim de criză, înseamnă să exagerăm.

Când într'o ţară bogată, o bancă dă faliment, este probabil neplăcut pentru bursă şi pentru viaţa economică, dar existenţa ţării nu e deloc primejduită.

Cam acelaşi lucru e şi cu arta.

Gustul oamenilor se schimbă; se nasc mereu idei nouă.

Clasele care înainte de războiu constituiau un sprijin puternic al artei şi al literaturii, au sărăcit.

Se spune că teatrele europene au mari deficite. Cinematograful atrage pe toată lumea. Un film bun e mai bine primit decât o piesă de teatru mediocră.

Cum se explică însă că cinematograful a devenit în câţiva ani un concurent periculos al teatrului?

Secolul nostru, spune Antoine, e secolul vitezei, al neliniştii, al nervozităţii.

Teatrul are o acţiune mult mai lentă decât cinematograful. Mijloacele sale sunt foarte limitate, cu toate că se poate schimba un decor în două minute. Suntem legaţi de realitate. Pe câtă vreme ecranul nu are limite. Pe ecran se pot prezenta două sau trei scene în acelaşi timp, fără nici-o dificultate.

Pe de altă parte, spune Antoine, lumea e împărţită în indivizi auditivi şi indivizi vizuali. Celor dintâi le place să asculte vocile eroilor şi eroinelor, pe când ceilalţi preferă să-i vadă în diferite situaţii.

Cinematograful vorbitor va mulţumi poate, pe toată lumea, dând în acelaşi timp un alt sens, legitim de astădată, crizei teatrului în epoca modernă. — *b.*

„Prea urîtă“

Lyon Feuchtwanger, cunoscutul scriitor german, autor al volumului „Evreul Süss“ care a avut un mare succes de librărie, a publicat un nou roman „Ducesa monstruoasă“, a cărui eroină e ducesa Tirolului — Margareta Maultasch. Romanul acesta a apărut şi în traducere engleză. Editorul englez al acestui volum a pus pe copertă portretul Ducesei pictat de celebrul artist flamand Greenthin Mathis.

Acest portret a fost cauza unui imens scandal prin care s'a semnalat acuma apariţia romanului Ducesei Margareta în vitrinile librăriilor londoneze.

Uniunea librarilor englezi a refuzat să vândă cartea lui Feuchtwanger şi s'o expună în vitrine, deoarece publicul e încă prea puternic impresionat de figura monstruoasă a Ducesei Maultasch.

Presa engleză însă e cuprinsă de indignare împotriva acestui nou sistem de cenzură instituită de trustul librarilor. Şi editorul volumului a refuzat categoric să schimbe coperta.

Conflictul e mereu discutat, fără să se apropie însă de soluţionare.

Heinrich Mann

Heinrich Mann, romancier şi nuvelist, — pe cât pare cel mai de seamă al Germaniei de azi, disputându-şi rangul cu ilustrul său frate mai mic Thomas Mann. E fiul unui mare industriaş şi senator. Născut în 1871, când se năştea şi imperiul german, în tot timpul carierei lui de scriitor nu i-a linguşit de loc vanităţile; i-a fost, dimpotrivă, un critic aspru şi ironic, şi de aceea lui Mann nu i s'a făcut deplină dreptate decât după căderea colosului imperial. Astăzi, în sfârşit, scriitorul îşi gustă gloria şi este cea mai mare speranţă a Germaniei democrate.

La vârsta de douăzeci de ani, se declară partizan al naturalismului lui Zola, Flaubert, Maupassant, — şi al libertăţilor. Işi alege de atunci şi inamicii: Forţa şi Şovinismul, pe care nu-i mai slăbeşte, prin mai toate lucrările lui. In „Miraculosul”. „In ţara ghiftuiţilor”, „Zeiţele”, apoi în capodopera ironică „Orăşelul”, în surprinzătorul atac al pedantismului prin romanul „Profesorul Murdărie”, el analizează şi loveşte viguros psihologia contemporanilor săi din epoca imperialistă. In neîntrecutul roman-satiră „Supusul”, ne prezintă pe omul care se identifică cu idolul de pe tron, adoptându-i mustaţa, gestul, cuvântul, ideile. Romanul acesta ieşia de sub presă, tocmai când se pornise războiul mondial. N'a putut apărea decât în 1918, când noile împrejurări îi asigurară un succes miraculos, iar Heinrich Mann îşi cuceri, aproape dintr'odată, o situaţie fără egal în generaţia de azi. In vremea din urmă a evoluat dela naturalism spre un fel de expresionism. Cele mai de seamă efecte le obţine H. Mann în înfăţişarea acţiunilor puternic agitate şi a pasiunilor spiritualizate, — ca în magistrala nuvelă: „*Viaţă nouă*” apărută în ultimul număr al „Lecturii, — floarea literaturilor străine”.

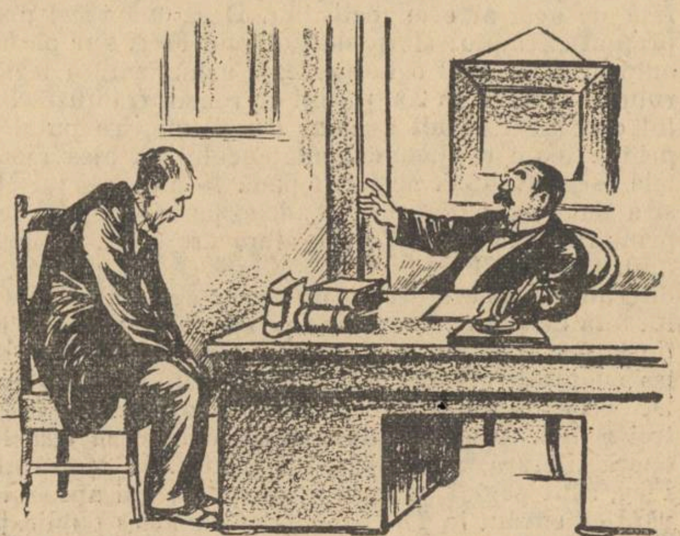
A apărut „Cinci zile printre leproşi“ de Fox. Impresiunile unei vizite la lazaretul groaznicilor bolnavi de la Lărgeanca. O imagine sumbră a existenţei acestor nenorociţi, scoşi din societate, uitaţi de lume.

Sunt pagini dureroase, unde se descriu pătimirile nenorociţilor, pagini şi de revoltă împotriva chipului cum sunt ignoraţi de cei în drept. O carte şi interesantă, şi literară, şi umană pe care o vor citi toţi aceia ce au tresărit astă vară când reportagiile lui Fox, au apăruţ în ziare.

Preţul 20 de lei.

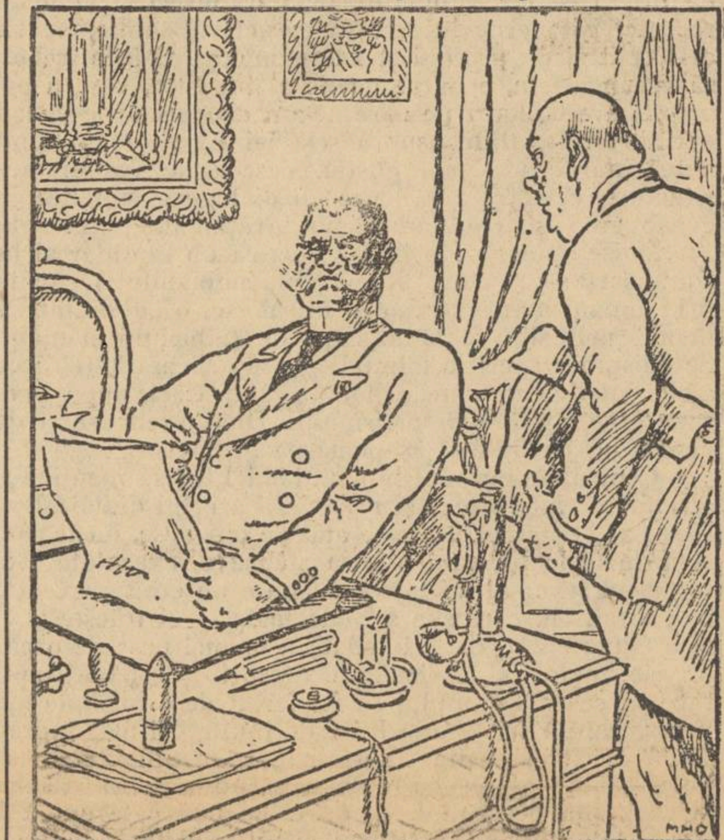
500 lei!
Primiţi în schimbul unei bancnote de 20 lei!
Citiţi amănunte în
revista „REALITATEA ILUSTRATA“
Săptămânal 10.000 lei premii

NEVRALGINE „JURIST“ VINDECA DURERILE DE CAP

— D-le Doctor, nu mă mai ţin picioarele; nu ştiu ce să iau!
— Ia taxicoul.

Germanii şi Troţki

— Nu se poate să refuzăm viza şi intrarea în ţară unui om care la timpul lui a făcut o descoperire atât de utilă.
— Care descoperire?
— In 1917 a descoperit frontul rusesc!...

Progresul automobilismului

... In cele trei zile de Paşti pe drumurile din Franţa, automobilele au ucis 95 oameni şi au rănit 118.

(Ziarele)

In Franţa, la şease locuitori — un automobil!

Fiziognomistul

— Ce mutră scârboasă are tipul acesta!
— Tsss!... E noul suplinitor al şefului nostru!...
— Tocmai vroiam să spui: ce faţă urâtă şi ce ochi simpatici... rar întâlneşti aşa ceva!

ANUL IX. — No. 440

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 12 Maiu 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Concluzii pentru cultura României întregite

A avut poporul românesc parte, destulă şi amară, să-şi dea seama de toate blestemele oprimării străine.

Din această experienţă lungă şi spinoasă în îndurarea ticăloşiilor felurite ale unor stăpâniri vrăjmaşe, unii înţeleg să scoată numai apetit de răzbunare. Am auzit acum zece ani pe un dascăl moldovean, om cunoscut altfel pentru blândeţea lui, strigând aprins că ar trebui cu ciomagul siliţi studenţii basarabeni să-şi lepede bluza şi şapca tradiţională. Nu vroia să se gândească acest patriot supra-iritat, că bieţii băieţii aceia, din curată sărăcie chiar, nu ar fi fost în stare să-şi schimbe aşa în scurt hainele care, lui, îi păreau neruşinat subversive. Să nu ne grăbim însă a cenzura absolut zelul puţin civilizat şi copilăros al acestui pregătitor de generaţii nouă, ci să ne amintim că excesul său e tocmai exemplu bun pentru a ne arăta cum împilarea deformează indivizi caşi popoare.

Rupţi şi împărţiţi între stăpâni feluriţi, Românii s'au simţit şi s'au ştiut, atâta amar de vreme, zugrumaţi şi desconsideraţi de acei ce-i subjugase. Desigur nu-i nici cavalerească, nici inteligentă pofta de a ciomăgi nişte oameni pentru a-i constrânge să-şi schimbe portul cu care se pomenise din părinţi, dar nu e nici greu de înţeles. E, în fond, reacţia obişnuită a fiinţei care, foarte de curând a scăpat din umilinţa de a nu fi lăsată să trăiască aşa cum o taie capul şi cum o duce inima.

Şi apăsarea poceşte nu numai voinţa, ci şi gândirea şi graiul şi toată activitatea dezinteresată a spiritului. Vorba prea des şi de multe ori nechibzuit pomenită a unui mare bărbat politic din Regat, că ne trebue pământurile româneşti supuse străinilor fără Românii de acolo, a fost o formulă ursuză şi uşuratecă a unui om supărat de deformările fatale ale unora dintre acei Români, deformări care, cu sânge rece, trebuiau înţelese şi îngăduite ca semne inevitabile ale unei soarte protivnice. Dar învăţătura pozitivă ce se poate trage din cazul unor asemene victime istorice e, cred, aceasta: să nu continuăm pe seama noastră metode culturale ungaro-nemţeşti, clasice în răposata Monarhie, şi să nu sporim astfel pe lume comicării triste şi disgraţioase ca acele judecate de Maiorescu în studiul său memorabil asupra limbii ziarelor române din Austria. Să avem grije a-i învăţa frumos româneşte pe acei ce locuiesc în hotarele României. Aceasta e logic şi practiceşte indicat; iar străinii locuitori aici trebue să se deprindă a înţelege că aşa e şi frumos, fiindcă este evident urât şi stupid să te îndărătniceşti a întrebuinţa pocit o limbă de care ai nevoie aproape în fiece clipă, fiind limba majorităţii şi a statului în mijlocul căruia trăeşti. Insă rezultatul acesta, şi logic, şi practic, şi frumos, nu se obţine siluindu-l pe om şi zorindu-l să-şi uite limba sa părintească. De zmuls, nu i-o poţi zmulge cu iuţeala unei mişcări militare, prin decret şi la ordinul jandarmului.

Lupta şi echilibrul între graiuri şi culturi diverse nu se duce în ghionturi, nici morale măcar, necum fizice, cum îşi închipuie o filosofie idiot poliţienească, din nenorocire acreditată de veacuri în capul politicianilor şi agitatorilor de toată mâna. Superioritatea numerică, dar încă mai mult superioritatea de cultură hotărăsc rezultatele luptei între culturi puse în concurenţă prin capriciile istorice. Securea Francilor n'a putut impune Galo-Romanilor mai mult de câteva sute de cuvinte, dacă numărăm şi numele proprii care nu-s de altfel simptom prea caracteristic de penetraţie culturală.

Tot ce e de făcut prin urmare, ca faptă rodnică şi cuminte, este să se dea culturii române o substanţă cât mai bogată, astfel ca ea prin greutate proprie să atragă şi să absoarbă elemente străine căzute în raza ei de acţiune.

E ciudat că efectul final al atâtor turbăciuni şovine ale Ungurilor în Transilvania, ale Prusienilor în Polonia, efect atât de lamentabil isprăvit sub ochii noştri, nu apare tuturor ca o lecţie cu prisos îndestulătoare. Absorbţiunile de cultură se fac, autentic, şi deci durabil, numai prin transfuziune spontanee şi înceată. Astăzi pentru Români nu mai poate fi vorba să-şi piarză limba prin vreo perfidie inimaginabilă a minorităţilor; dar pentru Români nu poate fi, de altă parte, o problemă inteligentă, să facă pe Nemţii din Sibiu şi Braşov să uite în câţiva ani pe Goethe pentru a memora şi adora numai poezia română din antologiile şcolare oficial aprobate. Nu prin silă, ci pentru strictă utilitate, şi pentru valori de idei şi de frumuseţe poate o cultură cuceri, real şi eficace, indivizi şi grupe ce ţin de sfera unei alte culturi. Sila şi pripirea culturală nu creează decât Rostogani. Şi nu se poate descoperi, cred, motiv serios care să îndemne pe Românii României mari să pregătească dinadins şi din oficiu, material pentru un Caragiale german, ungur sau slav. Răzbunarea ar fi grotesc mediocră.

Problema de cultură a minorităţilor trece pe plan secundar, faţă cu acea a schimbului de cultură între Regăţeni şi Românii alipiţi.

Transilvănenii au ajutat pe Românii din Principate să se întoarcă la carte românească, atunci când aceştia o uitaseră aproape. Ei ne-au adus învăţătură gramaticală şi o ideologie istorică naţională. Insă formarea limbii literare şi, în general, a unei limbi comune româneşti moderne s'a făcut în afară, de colaborarea lor, şi oarecum contra ei. Sistemele linguistice fabricate de Transilvăneni şi Bucovineni alcătuiesc astăzi, în definitiv, un capitol de simple curiozităţi în istoria literară. Scriitorii români din prima jumătate şi de la mijlocul veacului trecut s'au împotrivit hotărît transilvănismului şi proza bucovineană sau ardeleană a tânărului Eminescu nu-i nicidecum un epizod fericit în biografia lui lierară. Libere şi proprii, s'au născut cultura şi graiul românesc numai în Principate, şi nici nu se putea altfel. Nu poate fi îndoială că, în această privinţă, Românii din Regat vor influenţa de acum încolo, pe acei din ţinuturile alipite, până la desăvârşita „românizare", până ce adică se vor fi şters deformările întipărite asupră-le de oprimarea străină îndelungă şi absurdă.

Insă dela Românii din fosta Austro-Ungarie, cu tradiţia lor de bună administraţie, cu zelul lor înfierbântat în lupta pentru rezistenţa naţională, poate aştepta societatea din Regat o complectare a occidentalizării sale. Clerul, şi îndeobşte mica burghezie cultivată de acolo e un element salutar de opoziţie, cel puţin ideală deocamdată, contra mahalagiului caragelian de aici. Un model nou de „popor" ni se înfăţişează peste munţi, deci un izvor viu de îndemnuri şi orientări pentru cultura românească în viitor.

Prin despărţirea de până acum a Românilor, colaborarea lor în cultură păstra un caracter neliber şi oarecum artificial: era prea mult efort, prea semăna a conspiraţie, prea mult se cheltuia energie lăturalnic, în luptă şi propagandă surdă, în îndrăzneli sau abilităţi politice. Toate aceste au dispărut cu unirea. Acum Românii pot colabora la largul lor, pot disputa şi armoniza în deplină desfăşurare a ideologiilor care-i deosebesc. Siliţi să se iubească pe sub ascuns, Românii din deosebitele ţinuturi nu se vedeau clar între ei. Nevoia de a conspira contra unor domnii străine nu-i lăsa să se privească bine şi de aproape.

Să nu ne îngrijorăm prea mult, dacă acum, la început, se întâmplă să ne privim uneori curios, ori cu oarecare neîncredere chiar. Primejdie, în aceasta, nu poate fi. Primejdiile — şi cât de grele ! — au ţinut veacuri peste veacuri, şi tot s'au isprăvit; şi Românii au rămas şi s'au întâlnit întregi.

PAUL ZARIFOPOL

Plecare

Şi am plecat, — cu mine de odată
Ca un trimis al tău, iubirea noastră
S'a aşezat alături, la fereastră
Şi a privit din tren câmpia toată.

A fost în ochii mei ca o culoare
Care-a căzut pe tot ce am privit,
Şi, nevăzută, a călătorit
Cu mine, ca o rază dela soare.

A fost mereu în mine, gândul tău,
Şi 'n pulsul meu a fost ca un refren,
Şi-a curs cu doru'n urmă, lângă tren,
Şi sclipitor şi viu, ca un pârău.

Şi dorul meu spre tine a luat
Pământul tot să-l mâe şi să-l ducă,
Şi toate au trecut ca o nălucă
Spre unde eşti, de unde am plecat.

Iubirea noastră a călătorit
Ca cineva ce m'a privit mereu;
A fost în toate ca şi Dumnezeu,
In tot ce-am spus, în tot ce am gândit.

A ascultat prin gând cum îmi răsună
Şi a privit prin ochii mei tot câmpul,
Şi-a mers deasupra trenului tot timpul
Cum merge luna'n nopţile cu lună.

DEMOSTENE BOTEZ

Mina Bick-Wepper — Alb şi negru

Cei doi „Cadeţi" români

Amintire cu Moş Ion Codreanu

de ALEXIS NOUR

Acum 23 de ani, în 1906, la 27 Aprilie stil vechi, adică exact în ziua de 10 Mai stil nou, mă găseam la Petersburg, la deschiderea primului Parlament pan-rusesc, numit „Duma Statului" şi îmi împărţeam impresiile şi amintirile cu Ion Codreanu, actualul „Moş" şi vice-preşedinte al Camerei Române.

Eram delegaţi de congresul pan-basarabean al partidului „Constituţionalist-Democrat", să-l reprezintăm la deschiderea „Dumei" şi la congresul pan-rus al acestui partid, care s'a ţinut patru zile la rând înaintea Dumei, fiind numit „ante-parlament" şi fiind în realitate o repetiţie generală pentru premiera parlamentară rusească, aşteptată de atâtea generaţii de intelectuali.

Mai pretutindeni în Rusia biruise în aceste prime alegeri generale partidul „nostru" constituţionalist-democrat, adică, mai scurt — partidul „C.-D." („Ka-De" după sunetul literelor ruseşti respective) sau „Cadet" — cum în glumă i se şi zicea în presă şi în public („Cadet", în Rusia, se numea fiecare elev al liceelor militare: „Liceu"=„Corpus", deci, în ruseşte, Liceului Militar i se spunea: „Cadetschii Corpus"). — Dar în ce sens, chiar de glumă, fusese numit astfel un partid care a reuşit să obţină în alegerile generale circa 80 la sută din cele 400 locuri de deputat, fiind un partid de cea mai vie şi intelectuală opoziţie, adversă ţarismului şi tuturor partidelor dela dreapta şi dela stânga lui?

In toamna anului precedent, când Rusia încheiase cu pierderi însemnate pacea cu Japonia, iar Ţarul fusese constrâns să anunţe, printr'un manifest istoric de supremă importanţă, o serie gravă de reforme radicale încoronate de înfiinţarea parlamentului cu o competinţă reală, dar fără un guvern parlamentar, — atunci vechile şi numeroasele cadre de „oameni locali" din zemstve, municipii şi alte instituţii autonome, au format un „partid al zemstvelor". O filială a acestui partid fiind deschisă şi în Basarabia iar eu fiind ales secretar permanent al ei, elementele noastre ce se adunau în palatul luxos al lui Wladimir Herţa din Chişinău (atunci Herţa mai poseda încă 17.000 ha.!), manifestau un liberalism „liberator", dar prudent şi intelectual.

Pogromurile şi rebeliunile revoluţionare au urmat manifestului din 17 Oct. 1905. Au fost câteva zile şi nopţi, în Chişinău, atât de alarmante, încât nu numai că luam parte la şedinţele enervate ale acelei singure organizaţiuni politice din casa lui Herţa, ci şi nu dormeam decât foarte puţin, redactând „Viaţa Basarabiei" („Bessarabscaia Jizni") — gazetă menită a linişti spiritele şi a înlătura instigaţiile „unor părţi ale populaţiei împotriva altora". In acelaş timp, intram în „Comitetul de patru" format spontan pentru a asigura liniştea şi ordinea în oraş şi a suprima orice tentativă de pogrom sau alte vandalizme.

In acele zile, puterea guvernatorului Basarabiei a scăzut până la zero. Garnizoana din Chişinău abia se putea reţine dela mişcări: trupele cu greu erau ţinute în cazărmi zăvorite. Numai regimentul de rezervă al colonelului Ivaniţki mergea ca un singur om după comandant şi putea fi întrebuinţat împotriva tuturor exploziilor de patimi reacţionare sau revoluţionare. Astfel că colonelul Ivaniţki plus inginerul Mihail Cecherul-Cuş — comandantul grupului de pompieri-amatori, cu Alexis Butovici — Bazilevici — comandantul pompierilor reglementari de la „Foişor", şi cu mine — reprezentant al presei, — am deţinut soarta Chişinăului în mâinile noastre timp de o săptămână cel puţin, sfătuindu-ne, cea mai mare parte a nopţii, până când trupele şi guvernatorul s'au recules şi au scăpat din cleştele demoralizării sau al prostraţiei politice, recăpătându-şi energia conştientă.

In mijlocul acestor alarme, griji şi spaime, casa lui Herţa era un pivot al intelectualităţii tradiţionale, cenzitare. Leopold Siţinschi — fost primar al Chişinăului şi apoi deputat în „Duma Statului" — (actualmente — preşedinte al unei Ligi Basarabene) propunea chiar în glumă, în acele zile de haos, să-l proclamăm pe Wladimir Herţa — „Gospodar", adică „Vodă" al Basarabiei! — Cea dintâi idee a suveranităţii româneşti regionale ?...

Totuşi, excesele antisemite, anti-intelectuale, revoluţionare şi contra-revoluţionare au copleşit Rusia toată, dezlănţuindu-se şi asupra Basarabiei. Atunci s'a vădit că organizaţia „supremă" a „oamenilor de Zemstve", ca acea dela casa lui Herţa, nu poate face nimic faţă de mişcările populaţiei şi ale trupelor. Nici guvernatorul, nici comandamentele militare, nici organizaţiile revoluţionare improvizate şi nici massa cetăţenilor scuturaţi şi întărâtaţi de evenimente, — nu se arătau câtuşi de puţin dispuşi să asculte de rezoluţiile „creerului" Rusiei — adică a „Partidului Zemstvelor". In focul nouilor evenimente, dela pogromuri şi până la baricade, se fabrica accelerat o nouă forţă a clasei intelectuale ruseşti: un strat radical, consistent, întru imediata soluţionare, prin presă şi prin întruniri închise, a situaţiei.

In fruntea acestor elemente, care vădit părăseau vechile cadre ale Zemstvelor, s'a ivit profesorul de istorie culturală Pavel Nicolaevici Miliucov, abia reîntors din Bulgaria, unde îşi petrecuse cei şapte ani de exil, făcând cursuri la Universitatea dinSofia şi apărând din când în când la Sorbona şi la Cambridge. Deşi de-abia întors din străinătate, nu avea stagiul de un an de locuire în Petersburg, şi deci nu putea fi ales în Dumă, — Miliucov a început să organizeze şi să conducă toate forţele intelectuale din imensul imperiu al Ţarilor, chiar la începutul lunei Noembrie 1905; iar către deschiderea Dumei alese, s'a văzut dictator spiritual al întregii opoziţii legale.

Tânăr eram pe atunci, însă am avut norocul să convoc pe la 20 Noembrie în clubul „Cercului Familiar" din strada Kievului, colţ cu Puşchin, din Chişinău, cea dintâi întrunire politică, de când există Basarabia, — pentru a constitui partidul „Cadet" basarabean.

Cuvântul de „Cadet" a răsărit atunci dintr'o glumă a unui mare reprezentant al „Partidului Zemstvelor" redus la izolare prin lipsa vădită de influenţă. Vechile cadre ale acestui partid refuzând să iasă „în stradă", să facă măcar un pas spre a se coborî în massa reală care cerea imediată conducere autoritară — au zis „Constituţionaliştilor-democraţi" ai lui Miuliucov — „Cadet", adică cam ceeace ar însemna — „puşt", în întrebuinţarea curentă de astăzi din Bucureşti a acestui termen...

Totuşi, tocmai „puştii" pan-ruşi împreună cu presa au reuşit să creieze primul parlament rusesc.

Intrunirea convocată de mine personal, ca director efectiv al ziarului „Bessarabscaia Jizni", a reuşit să atragă pe cei mai hotărîţi dintre progresiştii radicali ai Basarabiei. Ziarului condus de mine i-am imprimat, în acord cu defunctul editor Teodor Zaharov, spiritul cadet. „Puştii" ca Siţinschi, Ianovschi, foşti de decenii aleşi ai zemstvelor în diferite posturi autonome, au apărut la adunarea organizată de mine. Apoi au urmat: constituirea partidului basarabean „Cadet", afilierea lui la Centrala din Petersburg, alegerea comitetului de conducere (în care am ocupat postul de secretar general, obţinând singur pe lista electorală a comitetului *toate* voturile din partea asistenţei).

Au mai urmat: munca febrilă de organizare în toată Basarabia, monopolizarea alegerilor generale în biroul central al nostru din Chişinău, sucesul strălucit al acestor alegeri pentru partidul „Cadet" şi delegarea mea şi a lui Ion Codreanu — atunci nu era „Moş", ci un viguros plugar autentic a cărui mică bibliotecă din Ştefăneşti, cuprindea elita cuvântului tipărit — delegarea noastră la congresul din Petersburg şi la deschiderea Dumei.

Intre timp, începând din toamna lui 1905, elementele „moldoveneşti" din Basarabia se împărţeau în două grupuri aproape duşmane: vechea boerime cu clientela ei, care ţinea la Pavalache Cruşevan — marele rusit şi antisemit al Basarabiei, adversar puternic (prin „Bessarabeţ"-ul lui) al meu şi al lui Zaharov, şi puţinul tineret de cele mai variate nuanţe revoluţionare, unele mai gălăgioase decât altele.

In acest grup junele avocat Ion Pelivan, deşi „tare revoluţionar", ocupa şi poziţia de „extrema stângă", în ce priveşte naţionalismul moldovenesc. El preconiza formarea hotărîtă a unui partid „românesc separatist" al Basarabiei — ceeace speria lumea şi nu găsea răsunet în asistenţa adunată intim, care nu depăşea niciodată cifra de 15 capete în total; dar ceeace mi-a determinat atitudinea şi m'a împins să iau mişcarea în serios, să intru în curând în gazetăria şi literatura regăţeană şi să întrevăd, să insist a-

(Continuare în pag. II-a)

supra ideii că Basarabia va putea trece la România — atât prin desvoltarea centrifugală a Rusiei, cât şi prin ciocnirea ei fatală cu vecinii...

Aceleiaşi perioade aparţine şi stimulentul dat dispoziţiilor şi aspiraţiilor noastre „moldoveneşti" de către C. Stere care, venind neaşteptat la Chişinău, prima consfătuire a sa cu basarabenii a avut loc la mine, în cabinetul-bibliotecă, ocupat succesiv în cursul aproape unui secol, de bunici, taţi, unchi, veri şi de mine. Aci, C. Stere, E. Gavriliţă, I. Varzar şi cu mine, am pus la cale ceeace am pus...

Mai departe ? — In drum spre alegerile generale, luând contact cu elementele moldoveneşti, am dat peste Pantelimon Halippa şi Gheorghe Stârce — doi tineri ziarişti. Manifestele partidului „C.-D." traduse de dânşii, caşi „Noi vrem pământ" a lui Coşbuc răspândită în ţară în foi volante, de aceşti abnegaţi naţionalişti (deşi „feroci" revoluţionari) — au jucat cel mai mare rol pentru mişcarea ţărănimii moldovene din Basarabia. Ţăranii spuneau că acest „C.-D.", imprimat în colţul proclamaţiilor, înseamnă:

— „Cu Dumnezeu"!....

Desbinarea între vechii boeri şi tineretul revoluţionar moldovenesc s'a manifestat mai ales la singura adunare comună dela casa Zemstvei judeţului Chişinău, unde eu oferisem mişcării naţionale ziarul „Bessarabscaia Jizni" în caz dacă ea se formează perfect unitară. Aci, Nic. Popovschi, Harţia, Florov şi mi se pare, Ion Inculeţ, deşi au căutat să împace „varza cu capra" — n'au reuşit să învingă „Cruşevanismul" adânc al boerilor cu toată intervenţia diplomatică şi conciliantă a lui Ion Pelivan.

Boerii totuşi au dat în curând mişcării concursul lor principial, întemeind o „Ligă Moldovenească" strict loială ruseşte, condusă de Pavel Dicescul (ales în consiliul Imperial din partea Basarabiei „Zemstveşti"), Mih. Feodosiu, Pavel Gore, etc... mareşali sau deputaţi ai nobilimii basarabene.

In vâltoarea alegerilor generale am întreprins aducerea şi plasarea la Chişinău a „votanţilor" aleşi prin judeţe. Legea electorală, deşi aproape universală la bază: — toţi capii de familie locuind o vatră timp de un an, — avea „două etaje" : massa alegătoare alegea delegaţi care alegeau la rândul lor pe deputaţi în adunarea generală din capitala fiecărei „gubernii".

Ion Codreanu fusese ales delegat în judeţul Soroca. Ne-am împrietenit dela prima cunoştinţă, şi ne-am pomenit, acum 23 de ani, la 10 Mai 1906, la Petersburg, la deschiderea congresului şi a Dumei, conduse efectiv de Miliucov...

Ziua era foarte caldă şi senină — fenomen atât de rar la Petersburg — o zi de adevărată primăvară, care nu ne prevestea atunci nici viscolele-cataclisme ruseşti şi nici ziua de astăzi în care serbăm deceniul dela Unirea tuturor Românilor la Bucureşti. Capitala Imperiului Ţarilor ne interesa foarte mult. Rătăceam, când fiecare separat, când împreună, prin toate frumuseţile grădinilor, pieţelor, monumentelor, pe cheiurile Nevei; asistam la şedinţele congresului, contemplam pleiada de intelectuali superiori ruşi, grupaţi în jurul lui Miliucov... Insă pretutindeni duceam cu noi şi scoteam la iveală ideia şi destinul Basarabiei româneşti, încordându-ne să întrezărim acest destin în desişul evenimentelor măreţe din prezent şi în enigma înghesuirii anilor şi furtunilor din viitor, prin înfulgerări de suflete din jurul nostru.

Şi purtam cu noi (şi citeam şi ne minunam) primul volum al revistei „Viaţa Românească", primit de mine în ajunul plecării noastre la Petersburg şi luat în tren, unde, în 46 de ore cât dura drumul, îl învăţasem pe Ion Codreanu să citească caracterele româneşti şi să guste din articolul lui C. Şărcăleanu, intitulat „Cântarea Pătimirii Noastre", scris asupra poeziei lui Octavian Goga.

Exemplele acestei poezii ne-au zguduit fiinţele noastre din temelii. „La noi sunt codrii verzi de brad" sau „Domol purcede glas de schijă dela clopotniţa din deal, să povestească lumii jalea înstrăinatului Ardeal", — ne umpleau de doruri neînţelese şi de nedumeriri informative. Ardeal ? Instrăinatul Ardeal ? Bătrânul Olt ? Clăcaşii ? Cântăreţii cetăţilor cu turnuri de aramă ? Ce au a face toate acestea cu sufletele noastre de „cadeţi" moldoveni rătăciţi pe malurile Nevei ?

Atunci nu ne dumiream. Acuma ştim. Şi, desigur, în acelaş timp nu se aflau în Petersburg alţi doi Români, care, în intervale când nu erau copleşiţi de scenetele marei piese ruseşti în interpretarea unor mari actori, să-şi fi odihnit şi excitat pe rând spiritul prin slova şi ideia românească, cu cerneala ei încă neuscată, pe drumul Iaşi-Chişinău-Petersburg...

ALEXIS NOUR

Cereţi la toate librăriile:

Simfonia Fantastică

ROMAN

DE **Cezar Petrescu**

Ed. „Naţionala" S. Ciornei, 228 pag. 80 Lei

Insecticidul American

în PRAF

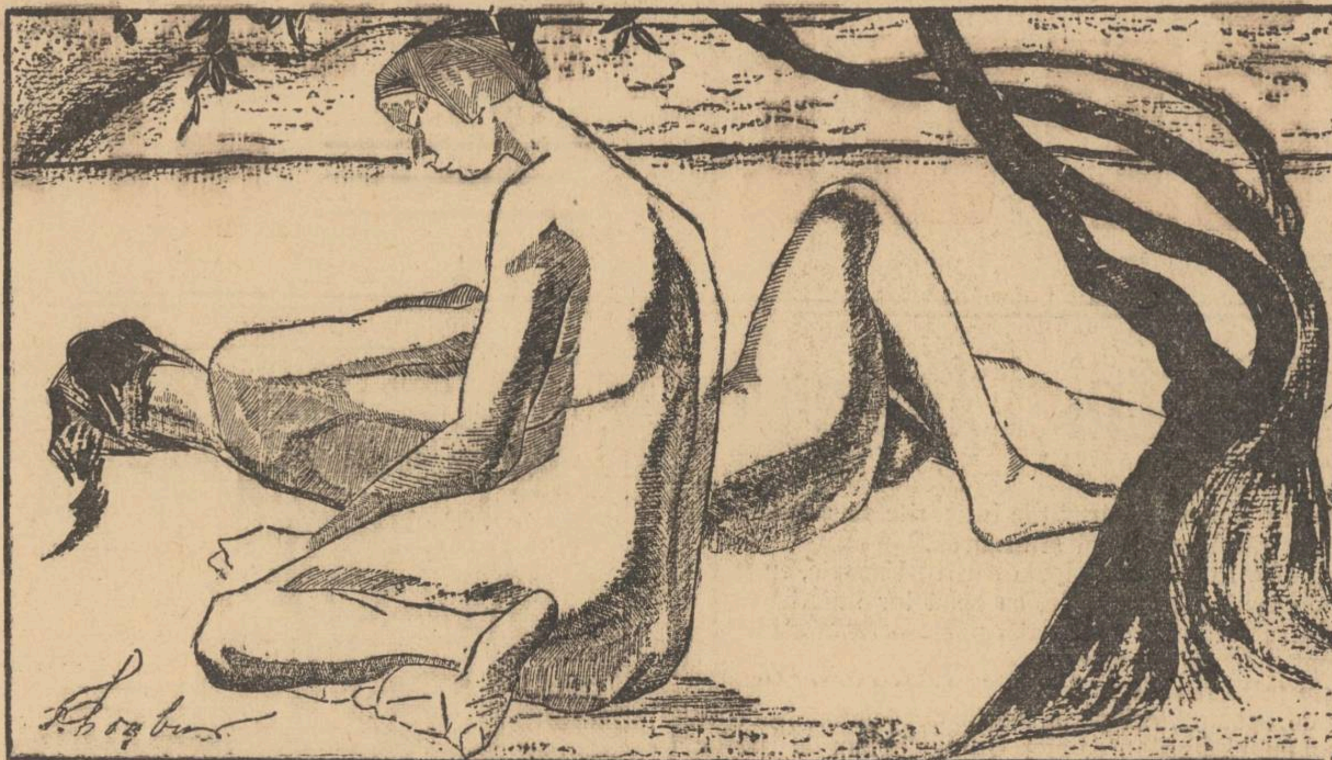
Drapelul Negru

distruge gândaci, ploşniţe, purici, etc.

De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar în flacoane a Lei 35,- Lei 85,- şi Lei 175, flaconul

S. N. IANCOVICI

Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 39|13.

Gândacul

— lui BEBE —

Cu platoşă de şmalţ, pe trup leită,
La cingătoare numai gâtuită,
Şi cu răsfrângeri vii, scânteetoare,
De pietri-scumpe 'n razele de soare,

Un biet gândac c'un fir de iarbă 'n gură
Aleargă, aferat peste măsură,
Pe-o linie sucită, 'ntortochiată,
In cetina brădetului uscată.

De sub un fag înalt cu frunza deasă,
Unde urâtul m'a gonit de-acasă,
Eu îl privesc şi-l urmăresc de-aproape
Cum urcă şi coboară în hârtoape.

Dar cine-o fi, mă rog, şi ce zor are?...
Problema, dacă cere-o deslegare
Şi dacă pare lucru de nimică,
De socoteşti mai bine, se complică.

Fireşte, poţi scăpa c'o ironie:
„Ia o insectă-acolo, — ce să fie?!
„Şi merge-aşa, nu ştie nici ea unde", —
Dar asta nu se cheamă a răspunde.

E vorba: *El* ce personalitate
E'n gândăceasca lui societate?
Ce roboteşte ziulica 'ntreagă?
De unde vine? şi 'ncotro aleargă?

Să fie-un simplu gospodar ce-anume
S'aprovizionează cu legume —
Şi pentru firul cel de iarbă insul
A trebuit să calce tot cuprinsul?

Să fie-un călător distrat ce vine
Din depărtate regiuni străine
Şi care se frământă 'n disperarea
C'a rătăcit şi drumul şi cărarea?

Să fie-un învăţat ce explorează
Imprejurimile şi colectează
Rarisime şi scumpe exemplare
Pentru nepreţuitele-i herbare?

Ori mai curând un inginer hotarnic,
Un arpantor meticulos şi harnic,
Care-şi ridică planul răzăşiei
Din partea deluroasă-a Românei?

Să fie-un diplomat de carieră
In dinţi cu glorioasa-i bandieră, —
Ori unul din acei cari în taverne
Rezolvă 'ncurcăturile externe ?

Să fie-un Donjuan aprins din fire
Ce-a dat unei victime întâlnire?
Ori un poet, un simbolist, la modă,
Ce bate câmpii în te miri ce odă?

Să fie-un curier cu vre-o poruncă?
Un ageamiu ieşit dintr'o spelunca,
Unde-a pierdut la poker vre-o moşie ?
Ori (te trezeşti!) un grec de meserie?

Mă mai gândesc: n'avem de-a face oare
C'un casier şi c'o delapidare ?
Ori c'un spion grăbit, care ridică
In plan o fortăreaţă inamică?

Poate-i un sportsman care s'antrenează,
O sentinelă care patrulează,
Un mesager c'o straşnică solie,
Un asasin scăpat din puşcărie;

Ori poate-i un reporter de gazetă,
Un „număr" în poliţia secretă,
Precum se poate foarte bine iară
Să fie-un regretabil pierde-vară.

Dar de cumva gândacul se grăbeşte
Pentru vre-un gândăcel care tânjeşte
Ori pentru vre-un bunic în agonie
Şi iarba nu-i decât o doctorie?

Ori dacă iar (ce nu se poate par'că!)
E un apaş periculos ce 'ncearcă
O sensaţională „lovitură"
Cu iarba-fiarelor ce-o ţine 'n gură?

Ori dacă...
Insă câte ipoteze
Ar mai putea să se imagineze,
Văzându-l cum aleargă 'n fuga mare
In sus şi'n jos, hai-hui, la întâmplare?!

Dar iată-l, sprinten, vine, vine, vine,
S'apropie din ce în ce de mine...
Un vreasc îi stă în drum: îl ocoleşte,
Pentrucă nu degeaba se grăbeşte...

Şi când ajunge 'n faţa mea, gândacul,
E par'că şi mai zăpăcit, săracul!
Surpriza-l ulueşte, se 'nţelege....
Dar, inimos cum e, se reculege:

Stă 'n loc, nedumerit, şi mă priveşte
(Oare cu ce buştean m'asemueşte?)
Mă pipăie cu ambele antene —
Şi-apoi dispare 'n nişte buruene.

Se vede că acolo sunt pitite
Şi de intemperii adăpostite,
Sub brusturul crescut în as de cupă,
Apartamentele ce le ocupă.

Şi poate tot acolo o iubită,
De 'ntârzierea lui neliniştită,
In prag, de dimineaţă, stă la pândă,
Geloasă, 'ngrijorată şi flămândă.

Geloasă, pentru că ispite-s multe
Şi au atâtea mijloace oculte,
Iar sexul tare — slab dela natură —
Se 'nduplecă la orice aventură.

Şi 'ngrijorată că vre-o păsărică
L'o fi luat în cioc, ca pe-o nimică,
Fiind ştiut că 'n codru niciodată
Viaţa nu e bine-asigurată.

Eu par'c'o văd, într'un tailleur, cochetă,
Iţindu-se, făcând o piruetă
Şi dispărând, ca iar să reapară,
Nervoasă, supărată foc şi pară.

Şi-o văd deodată 'n prag cum se opreşte,
Apoi cum urechiuşile ciuleşte
Şi 'n fine cum tresare 'nfiorată
De-un fâşeit în cetina uscată.

Ea îi cunoaşte mersul, fiţi pe pace,
Cadenţa lui şi zgomotul ce face, —
Şi de-ar minţi-o şi instinct şi minte,
Rămâne inima care n'o minte.

Iar când apare *El*, zorit ca vântul,
Cutremurând din temelii pământul,
Ea-şi şterge cu lăbuţele obrazul
Şi uită ca prin farmec tot necazul.

Şi după ce-şi arată fericirea
Că-l vede sănătos şi 'n toată firea, —
Trădându-şi, fără voe, bucuria
Că n'o mai ameninţă văduvia, —

Cu firul cel de iarbă verde iată
Că 'ntinde-o masă mare şi bogată, —
Apoi... ce fericire ideală !
Şi ce delicioasă ronţăială!

* * *

Inchipuirea unui singuratic,
Umanizându-te, gândac simpatic,
A dat ţinutei tale impulsive
Interpretări, deşi inofensive,

Dar poate că meschine şi banale,
Ori jicnitoare demnităţii tale,
De care înţeleg să-ţi cer ertare,
Căci ştii şi tu: *humanum est errare.*

Iţi cer ertare pentru stăruinţa, —
Care frizează chiar necuviinţa, —
De-a fi pătruns, din curiozitate,
In sacro-sancta ta intimitate.

Şi-ţi cer ertare mai ales, gândace,
Pentru ofensa ce 'ndrăznii a-ţi face
Asemănându-te cu unii oameni
Cu care n'ai voi să te asameni.

. . . .

Şi-acum, rătăcitor pe căi pierdute,
Ce m'ai înveselit o clipă, du-te
Unde te chiamă dorul, şi mă lasă...
Pe mine nimeni nu m'aşteaptă-acasă.

IOAN N. ROMAN

Interesantă Instructivă Eftină!

Ultimele noutăţi apărute în

BIBLIOTECA

DIMINEAŢA

No. 107 **AMOK**
de STEFAN ZWEIG
Preţul Lei 8.—

No. 108 **Dragoste şi Pâine**
de AUG. STRINDBERG
Preţul Lei 8.—

No. 109 **O noapte a Cleopatrei**
de TH. GAUTHIER
Preţul Lei 8.—

No. 110 **Contesa Laginski**
de HONORÉ DE BALZAC
Preţul Lei 8.—

No. 111-112 **TAIFUN**
de IOSEPH CONRAD
Preţul Lei 10.—

„Biblioteca pentru toţi"

A publicat şi continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români şi străini.

Le vom înşira aci pe cele retipărite de curând şi pe cele mai voluminoase:
„Eugenie Grandet", „Moş Goriot", „Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont şi Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi şi Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viaţă", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viaţa Artiştilor" de Murger. „Roşu şi „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din ţară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere.
Librăria „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1, Calea Victoriei 27

Noutăţile literare române şi străine precum ori-ce reviste şi ziare străine, le găsiţi zilnic la noua Librărie

Independenţa Română

MIHAIL ALFANDARY

Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

Citiţi azi

LECTURA No. 222

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

Frâna lui Hippolyt

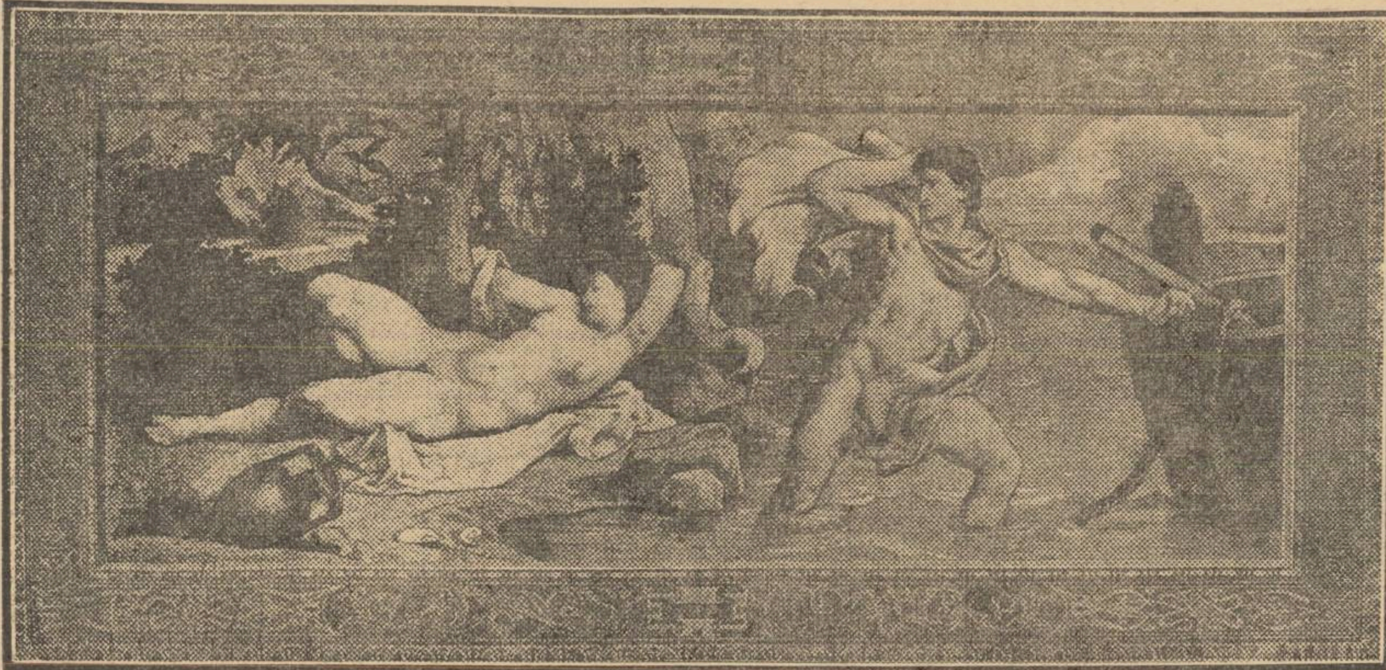
Impresionantă dramă a unui inventator

DE

EUG. BRIEUX

Membru al Academiei Franceze

Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

Gabriel Popescu Studiu de gobelin după Herman (Aquaforte

PLASTICA

— GABRIEL POPESCU —

S'a statornicit la noi obiceiul ca munca anevoioasă şi cinstită a înaintaşilor să nu fie niciodată recompensată.

Am arătat încă de acum câţiva ani că s'ar face un mare act de dreptate răsplătindu-se strădaniile meritorii ale celor ce se situează între promotorii şi îndrumătorii artelor româneşti. Nu e vorba decât de o încununare care nu trebue să sosească prea târziu.

Sunt nume în plastica noastră care reprezintă o etapă caracteristică a desvoltării artistice autohtone. Sunt artişti, care, deşi ajunşi la vârsta când prestigiul câştigat poate depăşi manifestările actuale, nu îndreptăţesc dispreţul ce se încearcă a li se arăta.

Indiferent de formula învhechită în care continuă să creeze, artiştii aceştia au păstrat mai presus de toate onestitatea meşteşugului şi sinceritatea expresiei. Ei nu pot fi anatemizaţi pentru simpla vină că ţin mai mult la tradiţie decât la înfruntarea riscurilor unei evoluţii temerare.

Tinerii, şi dintre aceştia cei necontestabil valoroşi, vor avea destulă vreme, desăvârşindu-se în cadrul înţelegerilor curente, să aspire şi să obţină încununarea unei activităţi, nu numai sublinierea exagerată a unei etape imprecise.

* * *

Premiul naţional pentru artele plastice a fost decernat anul acesta domnului Gabriel Popescu, profesor de gravură la şcoala de Belle-Arte.

Gravura intră abia în vremea noastră pe adevăratul ei făgaş de afirmare ca artă.

Născută, cum am arătat cu alt prilej, ca un compliment ilustrativ al cărţilor bisericeşti, grafica românească s'a desvoltat dela litera din capul rândului, decorativă şi bogat ornamentată, şi până la caligrafia intelectualizată, care a realizat, către sfârşitul veacului trecut, adevărate minuni de tehnică în gravurile lui Theodor Aman şi ale lui Constantin D. Stachi.

Procurarea exclusivă a desăvârşirii tehnice, precumpănirea meşteşugului asupra tălmăcirii ilustrative a stărilor sufleteşti închise în carte, au făcut ca arta să fie covârşită de regiditatea, de migala şi de rigurozitatea realizării grafice.

Fineţa execuţiei nu putea înzestra lucrările cu ceiace artistul însuşi nu ştiuse să pună într'însele.

Cu apariţia domnului Gabriel Popescu, arta începe să se libereze de tirania meşteşugului şi tehnica se subordonează sentimentului.

Virtuozitatea e pusă astfel în slujba *interpretării* temelor date, — şi cu toate că şcoala îl menţinea pe drumul înaintaşilor, lucrările domnului Gabriel Popescu se desprind pe încetul de obişnuinţa reproducerii abile, îndrumându-se spre vibraţia particulară a operei sale recente.

Gabriel Popescu Cerşetor (Aquaforte)

Dobândind cele dintâi îndrumări în artă la Academia Julian din Paris, în vremea reacţiunii înverşunate a impresioniştilor, domnul Gabriel Popescu, deşi nu s'a lăsat direct influenţat de noul curent, a purtat, fără să-şi dea seama, în opera lui, culoarea epocii pe care a străbătut-o la începuturile carierei sale artistice.

In gravură, după studii îndelungi şi rodnic sârguitoare, artistul acesta a adus o sensibilitate şi o căldură de interpretare de care predecesorii nu ştiuseră să dea dovadă.

Gabriel Popescu Cap de studiu

Compoziţia grafică dobândi printr'însul o largă semnificaţie, un avânt spontan şi preţios în rezultate.

In afară de compoziţii, portretele şi celelalte lucrări pe care le înfăptueşte domnul Gabriel Popescu numai cu burinul, foarte rar cu acul şi cu ajutorul apei-tari statornicesc o etapă caracteristică a gravurii româneşti.

Procedeul preferat al acestui artist e terminarea haşurilor în care e închegat subiectul, prin serii de puncte, pentru a evita tranziţia bruscă dela pata de negru la albul hârtiei.

Planşele domnului Gabriel Popescu câştigă în chipul acesta o mlădiere neobişnuită şi o mai vibrantă expresivitate, afirmând cu autoritate ştiinţa desenului şi valoarea artistică de netăgăduit a graficei interpretative.

H. BLAZIAN

Ninge

Şi a plecat cînd s'a făcut lumină,
Odată cu 'ntunericul să vină...
Şi mi-a lăsat, dar n'a ştiut că-mi lasă,
Lângă divan, o floare de mătasă.

Apoi fulgi mari au prins să se coboare
Şi s'a pornit în urmă pe ninsoare
Şi-a nins mereu, să nu se mai sfîrşească...
Şi casele au început să crească....

Dar pe cât cresc, pe-atît se şi cufundă.
Lumina a fugit să se ascundă...
Ninsoarea tot n'a încetat să cadă...
Şi cade întunericu 'n zapadă.

Şi ninge... şi aştept... şi nu mai vine...
Şi intră întunericul la mine
Şi mă găseşte troenit în casă,
Jucându-mă cu floarea de mătasă.

D. N. TEODORESCU

La Paradis General

CAP. V

Parcul cu păuni albaştri şi casa cu motanul chior

de CEZAR PETRESCU

Odată, la Paris, pe vremea când Georgei Galea nu era încă un Melchisedec şi jumătate, ci numai un sârguincios candidat la doctoratul juridic, meticulos, ordonat şi plin de viitor, intrase împreună cu doi camarazi la o ghicitoare faimoasă în tot cartierul.

Nu-i mânase vre-o puerilă crezare în asemenea manii şi descântece băbeşti. Nu se aflau nici în ajun de examene, n'aşteptau nici o moştenire, n'aveau nici o mâhnire din dragoste. Nici măcar nu-i îndemnase gândul să-şi bată joc cumva de ghicitoarea în palmă şi 'n zodii, cum se deda după petrecanii, celălalt tineret al cartierului latin, zurbagiu şi besmetic. Ei erau nişte tineri cuminţi şi decişi să vadă tot ce se cuvine văzut şi să cunoască tot ce se cuvine cunoscut, cu o gravitate chibzuită de viitori onorabili părinţi de familie. Cercetaseră Parisul arondisment cu arondisment, cu aceiaşi metodă cu care îşi pregăteau fără greş şi întârziere examenele. Cu program vizitaseră muzeele, colindaseră grădinile, revizuiseră statuile pieţelor publice, frecventaseră matineele teatrelor, luaseră lecţii de scrimă şi deşertau la ceas fix, ritualul bock de bere, pe terasa aceloraşi cafenele, întotdeauna cu renume bun.

Intr'o după amiază când se suspendaseră cursurile surprinzându-i fără program şi când rătăceau fără ţintă ca recruţii în zi de permisie, întâmplarea făcuse să se oprească şi să ridice ochii, tocmai la placa de marmoră neagră unde scria cu litere de aur:

La celebre voyante

M-me DANIEL

Cartomancie, astrologie, lignes de la main, tarots égyptiens, secret indien **infaillibles.**
Si vous ne craignez pas de connaître la verité laissez-moi vous la dire.
Consultation trés détaillée.

— Ce-ar fi să vedem şi istoria aceasta ? se dăduse cu părerea unul dintre dânşii.

Georgei Galea, nici nu-şi reaminteşte acum de la cine anume pornise îndemnul. Cum nici nu mai ştie de urma tovarăşilor de atunci. Poate şi-au luat diploma şi se află pe undeva, întorşi în ţară. Poate îl cred mort, fiindcă n'a mai dat nici un semn de viaţă.

Destul că au intrat. Şi conştiincioşi, cu precocea lor seriozitate de viitori interpreţi ai codurilor şi pandectelor, au ascultat cu răbdare lectura tutulor misterioaselor semne.

Madam Daniel n'avea nimic din înfăţişarea tradiţională a inspiratelor Pythii, care şi-au mistuit carnea şi nervii, comunicând în chinuite spasmuri cu nevăzutul. Era o doamnă corpolentă, în puterea vârstei, văpsită din belşug, sprincenată şi cu o comunicativă voie bună, de fericită făptură care n'a suferit niciodată crize de ficat şi crampe de stomac.

Profeţiile fură aşa dar după chipul şi asemănarea sa: optimiste !

Tustrei, aflară că păşesc spre un viitor străluce, care li se deschidea înainte fără obstacole şi abia se deosibea cu mici şi neînsemnate variante unul de al celuilalt. Toţi aveau să ajungă miniştri în ţara lor, să facă o însurătoare cu zestre, tutulor avea să le cadă moştenire neprevăzută şi toţi aveau să neantizeze inamicii din cale fără nici o bătaie de cap, cu simple bobârnace.

Când veni rândul lui Georgei Galea, după ce-i citi în palmă, în cărţi, în zodii, într'un tabel de cifre care amintea logaritmii, ca întreaga consultaţie să fie desăvârşită cum anunţa firma de afară, M-me Daniel îl pofti să aibă răbdare ca să-şi verifice zisele într'o ultimă şi irevocabilă instanţă:

— Acum să vedem ce ne spune şi *cristalul.* Acesta nu minte niciodată... Costă doi franci, supliment.

„Cristalul", era o sferă plină şi perfect transparentă, de mărimea unui măr domnesc. M-me Daniel îl apucă delicat cu două degete dintr'un culcuş de vată, îl şterse cu mare băgare de seamă, şi cu o cârpă de flanelă, îl aşeză pe un pătrat negru de catifea şi după mai multe semne enigmatice de incantaţiune se concentră cu tâmplele strânse în palmă să vadă ceeace muritorii de rând nu pot vedea.

Georgei Galea, în aşteptarea sa atentă, observă că M-me Daniel avea o cărare trasă drept ca o riglă, din creştet până în frunte şi că rădăcina părului era căruntă, în contrast cu restul pieptănăturii de un negru albăstrui, aspru şi îngroşat de văpseaua eftină. Lectura dură mult. Se vede că bila de cristal refuza să-şi destăinuiască prompt, numai pentru doi franci, întreg misterul, căci M-me Daniel îşi încruntă sprincenile catifelate ca omizile şi începu să dea semne de impacienţă.

Georgei Galea profită de această aşteptare ca să mai observe că pe nasul cititoarei în cristal au crescut fire de păr sure, tunse de la rădăcină şi ţepoase, ca o vegetaţie abundentă dar bine strunită şi domesticită, de parc englezesc.

Treptat figura ghicitoarei se destinse, până se lumină deabinelea :

— Extrem de interesant !... Ai să faci în curând dragul meu domn, un voiaj în „insule". Undeva, în India. Văd aci un parc cu păuni albaştri... un animal necunoscut şi bizar... Multe femei, fete, în costum alb... Acesta-i un parc de Rajahi... Priveşte şi dumneata. Dar fă ca mine : concentrează-te şi nu te gândi la altceva !

Georgei Galea se concentră şi privi şi el, cu tâmplele strânse în palme. Nu văzu nimic. Bila de cristal era cu desăvârşire transparentă, (admiră chiar puritatea sticlei) dar înlăuntru nu începu nici măcar să ningă fulgi albi cum se întâmpla în sfera de cleştar care slujea drept *presse-papier* pe biroul patern, de acasă, când era copil şi se juca rostogolind-o. Zadarnic se sili să întrevadă minunea adunându-şi toată voinţa şi gândul, bila rămase o bilă de cristal şi alt nimic.

M-me Daniel înţelese şi surâse atotştiutoare, mustrându-l:

— Ca să vezi, trebuie să crezi, domnul meu ! Dumneata eşti un tânăr sceptic. Dar te rog să ţii minte spusele mele. Ai să faci, în curând o călătorie în India. Cristalul meu n'a minţit niciodată până acum. Te-am văzut înăuntru, cum te văd aci, pe scaun. Un parc cu păuni albaştri, un animal necunoscut... un grup de femei în haine albe. Când ai să ajungi acolo, să-mi trimiţi o carte poştală ilustrată. Am o colecţie foarte frumoasă de la toţi clienţii care s'au convins că niciodată nu minte cristalul meu. Suplimentul e doi franci. Mersi şi voiaj bun. Ia seama la tigri şi la şerpi veninoşi !

O lună, camarazii l-au tachinat cu voiajul lui în India. Pe urmă au uitat. Şi acum Georgei Galea dintr'un ascunziş adormit şi ceţos al amintirii, chiamă decorul acela din sfera de cristal să-l confrunte cu priveliştea aevea de sub ochi.

M-me Daniel n'a minţit. Dacă i-ar mai şti adresa, i-ar trimite o carte poştală pentru colecţie, fidel promisiunii ca toţi ceilalţi clienţi. E adevărat, cartea ilustrată n'ar purta un timbru exotic şi nici sigiliul poştei din Bombay, Calcuta ori Pondichery. Timbrul ar fi românesc, cu efigia Regelui Carol şi pecetea ar purta numele oficiului poştal din Iaşi. Dar priveliştea ar fi neliniştitor de aidoma cu cea din tainica arătare a globului de cristal.

Există aci, sub ochii lui, şi parcul cu păuni albaştri şi jocul femeilor în vestmânt alb. Numai vegetaţia nu e atât de luxuriantă ca într'o grădină subtropicală de Rajah. E un vast şi minunat parc de regiune temperată, cu iarbă deasă, cu tufe de arbuşti şi cu largi poteci sub tei boltiţi şi castani cu frunza crestată.

Iar pe biroul lui doarme cocoţat pe cărţi animalul necunoscut şi bizar, respingătoare pocitanie, chioară, surdă şi de o vârstă preistorică: Matusalem motanul.

Georgei Galea se înălţase în vârful picioarelor, pe stâlpul de piatră al peronului, ca să privească dincolo de împrejmuirea înaltă, parcul cu păuni albaştri şi cu fecioare în vestmânt alb.

Cei doi păuni se înfruntau ca întotdeauna, provocător, neslăbindu-se din ochi, urmărindu-se cu o neostenită încordare. Unul era sus, pe chioşcul cu ederă, celălalt jos, păşind în pas de paradă prusac, pe potecile cu nisipul galben şi fin. Amândoi îşi roteau cozile cu o sută de ochi irizaţi şi scuturându-şi egretele ca două coroane domneşti, se invitau la luptă cu glas gâtuit de ură:

— Iiiooon! Iiiooon!

Ii chema se vede pe amândoi Ion. Probabil pe unul Ion I şi pe celălalt Ion II.

Din când în când, cu sbor mătăsos de aripi, Ion I cobora de pe acoperişul chioşcului. Atunci, împins ca de acelaş resort, pentru a păstra neclintit echilibrul strategic, Ion II cu aceeaşi fâlfâire foşnitoare de aripi se înălţa să ocupe poziţia fortificată de pe acoperiş

Prezenţa lor dădea parcului o somptuoasă culoare orientală.

Păuniţele discrete şi ruşinate de toaletele prea mohorâte, să prefăceau că nu văd şi că nu ştiu pentru cine durează războiul. Ele se ouau şi cloceau fructul adulterelor şi al infidelităţilor conjugale, cu ipocrită modestie.

Dar nu acest duel şi nu aceste drame de menaj, îl aduceau pe Georgei Galea în fiecare după amiază să se înalţe în vârful degetelor pe stâlpul peronului şi să lungească gât de girafă pentru a privi în parcul vecin.

Păunii erau numai decorativi şi hieratici. Toată viaţa parcului, plină de neastâmpăr şi de râsete argintii era mobilizată în colţul din celălalt capăt, unde se afla stolul de fete în vestmânt alb. Acolo era dreptunghiul de nisip liniat cu var şi plasa de tenis. Acolo erau înfipte, alături, arcurile de oţel şi potourile învrâstate ale jocului de crochet. Acolo cele două bănci, scaunele de paiu împletit, mesuţele şi umbrela uriaşă de doc roşu, leagănul de mătase suspendat de vânjosul braţ al stejarului.

Glasurile nu se potoleau decât seara târziu. Atunci parcul părea deodată rece şi misterios. Dar ziua era numai larmă şi voioşie. Georgei Galea se întreba unde oare se aflaseră ascunse atâtea făpturi ireale şi de nesăbuită graţie în Iaşi, de nu le-a bănuit fiinţa până acum. Nu le văzuse pe stradă, nu le zărise în trăsuri, nu le observase la teatru. Au ieşit deodată, ca din pământ, odată cu isbucnirea florilor de primăvară după o singură noapte de ploaie caldă, şi toate s'au adunat aci. De trei săptămâni, de când e zilnic prezent la post, pe piedestalul de piatră, ca o caricaturică statuie a curiozităţii, simte că i s'a lungit gâtul dovedind încă odată temeinicia axiomului biologic după care funcţia creiază organul. Curând are să poată privi fără să se mai înalţe în vârful picioarelor şi poate că are să poată vorbi şoptit la urechea statuii lui Alexandru Ion Cuza, plecându-se, nu căţărându-se. In schimb, a înţeles multe, fără să întrebe pe nimeni nimic.

A înţeles că parcul şi casa boierească din fund sunt ale bătrânului înalt, sever şi cu ţinută de fost militar ieşit la pensie, care pleacă şi se întoarce de la Jokey-Club, cu o precizie de cronometru ce n'a dat greş până acum o singură secundă. De altfel ştie şi cum îl chiamă. E un personagiu ilustru al Iaşului şi poartă un nume mult pomenit în hronicul Moldovei din cele dintâi vremi ale descălicătorii. Mai ştie că e părintele făpturii mlădioase, visătoare şi mai mult tăcută, la care se adună lărmuitorul stol de fete. Căci ea singură, Alina, (a auzit cum toate o strigă Alina) ea numai e tristă fără pricină şi cu un surâs îndepărtat şi absent pe buzele pale. Când năvălesc prietenele, se lasă târâtă în vârtejul lor, poate de aceea vrea să fie cât mai multe şi să rămână aci cât mai îndelung.

Dar când parcul se goleşte şi rămâne singură în scaunul legănat, cu tălpile curbe, sau când se plimbă cu paşi nehotărîţi pe potecile făcând tunel boltit sub tei şi castani, atunci ochii şi chipul Alinei se umbresc de o iremediabilă tristeţe. Poate o presimţire. Georgei Galea şi-o închipuie bolnavă şi osândită. Atât de ieşean a devenit până în măduva oaselor încât ştie că n'ar putea îndrăgi desnădăjduit şi romantic, decât o nepământeană făptură bolnavă şi osândită.

Că o iubeşte, nu mai încape nici o îndoială. Şi tot aşa de sigur e, că o iubeşte fără nădejde. Alina nici nu i-a observat fiinţa.

Chiar în seara întâmplării de care roşeşte şi acum când îşi aduce aminte, ea singură n'a surâs şi parcă nici n'a văzut. Mai bine. Astfel ar fi pentru totdeauna un îndrăgostit desonorat de ridicol. Dar toate celelalte ştiu, au

(Continuare în pag. [illegible])

Cumpărați
NUMAI
BATISTE
MARCA INREGISTRATĂ
Stop.
PYRAMID

Despre minunata vedenie dela mănăstirea Putna

Publicăm mai jos minunatul sfârșit al cronicei românești pentru popor („Lacrimile Ieromonahului Veniamin") scrisă de d. M. Sadoveanu — care, rugat de noi să colaboreze la acest număr, ne-a dat paginile de mai jos, ce se intercalează parcă între foile străvechilor noastre cronice.

Eu umilitul Veniamin Ieromonahul acestea le-am cugetat și le-am scris cu sânge și lacrimi, în singurătatea mea, în anul dela Hristos 1814. Și mi-am adus aminte de mărirea veche, ș'am plâns. Și văzând jalea și ticăloșia vremii întru care mă aflu și moșia părinților paragină și ruini, am hotărât să caut uitare și mormânt pe-un țărm străin.

Iar înainte de a pribegi, s'a făcut în mine mare întuneric și furtună. Ș'am cugetat astfel, smerindu-mă ca o netrebnică pulbere înaintea lui Dumnezeu.

Cu ce-a greșit acest neam românesc de când l-ai așezat Tu, Doamne, pe acest pământ? I-ai dăruit țară frumoasă, cu codri și ape, și l-ai întors la dreaptă credință. Și el a stat ș'a înflorit înaintea Ta, ca un măr, primăvara. Și iată, cu nouri și trăznete, s'a prăvălit din adâncurile întunericului furtuna. Ș'au venit varvarii, și s'au vărsat pe acest pământ sânge, ș'a fost multă pieire. Ș'a rămas țara pustie, ș'a pribegit norodul în munți și s'a nevoit în sărăcie. Ci totuși, acolo, în cetate de piatră, nu te-a uitat, Doamne, și ți-a cinstit numele cu smerită și curată limbă. Și iar a eșit la lume. Ș'au venit asupra lui hoarde necredincioase iarăși. Și s'a bătut cu voevozii lui, pentru credință în veacuri, ș'a sângerat și iar s'a umplut pământul său de morți. Și l-au copleșit vrăjmașii, și stă acuma în robie. Și eu nu-l știu pre acest neam să fie mai rău decât altele; și brațul lui n'a ostenit niciodată pentru cruce; și din neamul nostru mai mulți sânt dedesupt decât deasupra; pământu-i plin de oasele strămoșilor; și toți au căzut rostind numele Tău. De ce atunci, Doamne, stăm la marginea pieirii? De ce sântem cei mai mișei pe lume? Să fie ascunsă în hotărârile Tale, izbăvirea noastră, ca mărgăritarul în fundul mărilor?

Acestea le cugetam cu durere, smerindu-mă. Ș'am hotărât să mă duc și să îngenunchez la Putna la mănăstire, la mormântul lui Ștefan-Voevod, și să mă rog fierbinte și să cerc a pătrunde, cu durerea mea și cu rugăciunile, mila lui Dumnezeu.

Și m'am nevoit de m'am dus la sfânta mănăstire Putna în anul dela Hristos 1813, la sfântul Ion de vară Iunie 24. Ș'am făcut singur priveghere în noaptea de Duminică spre Luni. Și m'am rugat fierbinte. Și clocoteau în mine gândurile, ca furtuna mării.

Și la un ceas din noapte, stând eu în genunchi pe lespedea lui Ștefan-Vodă și plângând, s'a stâns candela și s'a făcut în jurul meu mare întuneric. Și m'am înfricoșat, ș'am ințăles în inima mea că acesta este semn dela Dumnezeu.

Și într'acela întunerec s'a întins suprapământească tăcere. Și parcă mă aflam pe alt tărâm. Și dintr'odată, cutremurându-mă, am văzut spre sfântul altar zori de aur și mi s'au arătat umbre de voevozi. Ș'am cunoscut pe Bogdan-Dragoș-Vodă și pe Radu-Negru-Voevod, și pe Alexandru-Voevod-cel-Bun, și pe Mircea-Voevod, și pe Ștefan-Voevod cel Sfânt, și pe Mihai-Voevod. Și toți erau cu cunună și schiptru, și cu spată la coapsă, și stăteau în lumina aceia de aur și eu îi priveam printre lacrimile mele. Și se făcea în jurul lor câmp nemărginit plin de morminte și de cruci. Și cunoșteam țara și mormintele părinților mei.

Și mi s'a părut c'a râdicat spre mine brațul Ștefan-Voevod ș'am tresărit și pleoapele mele s'au zbătut ca aripi de umbră. Și iată că s'au șters zorile acelea și iar m'a împresurat întunericul. Și era tăcere înfricoșată. Dar simțeam cum tremură în mine și 'n jurul meu ca o furtună din tainice și necunoscute stihii. Și mi s'a părut că în sufletul meu se alege glas și-mi spune: Iată, toate acestea: umbrele morților și mormintele, lacrimile și durerile, sila și robia au fost pentru ca să încerce Dumnezeu neamul tău. Ci de acum într'un veac, vor cunoaște urmașii, prin mâna lui Dumnezeu, izbăvirea.

Ș'am văzut într'același loc al sfântului altar minune. Că mi s'a arătat zare lungă de sânge și cer de furtună. Și se făcea că înțelegeam că-i vremea peste un veac. Și se râdicau limbile pământului la războiu și eșea în lume Antihrist. Și se arătau balauri cu multe capete și cu limbi veninoase în patru vânturi. Și pe un balaur sta Antihrist cu sabie de foc în mână. Ș'avea balaurul aripi, iar Antihrist era gol și purta pe cap cunună neagră. Și călca Antihrist peste neamuri, și stropșeau și ceilalți balauri neamurile. Și era foc și vărsare de sânge. Ș'am înțăles că va fi cumplit și mare războiu la hotarele neamului meu. Și s'a arătat asupra balaurilor ș'asupra lui Antihrist săgetător în straie albe. Ș'au căzut balaurii, ș'au înghițit pe Antihrist. Și s'a făcut fum des. Și când a ieșit iar lumina, am cunoscut țara noastră a mormintelor, și era largă cât nu-i vedeam marginile. Ș'am înțăles că după războiul limbilor și căderea lui Antihrist, va izbăvi Dumnezeu neamul meu și-i va da hotarele dintru început, și vor cădea și se vor risipi împărățiile și domniile cele vrăjmașe.

Și plângeam privind altarul și m'am înfricoșat iar. Căci am văzut demonul discordiei, cu ochii verzi ca fierea. Ș'am înțăles că încercările nu vor fi sfârșite aici într'un veac. Că vor ieși iar pe lume răii, și tulburătorii și vor aduce pe lume sila și neorânduiala. Și dacă nu vor înțelege cei de după mine că țara se așază numai pe muncă și pe dreptate, va sta întocmirea lor tot pe tăiuș de cuțit și tot pe margine de prăpastie.

Și s'a șters vedenia. Și m'am găsit singur în genunchi, la mormântul lui Ștefan-Voevod. Ș'am auzit cântând cucoșii la stăreție și la ferești albăstreau semnele dimineții. Atunci m'am smerit iarăși către Dumnezeu, înțelegând viitorul; și m'am rugat fierbinte. Și sărutând slova lui Ștefan-Voevod, am ieșit cu nădejde după lacrimi, ș'am purces în pribegie, spre schimnicia dela Vatopedi.

Ș'am scris toate, dintru început până la sfârșit, dând slavă mare lui Dumnezeu, eu smeritul Veniamin Ieromonahul, dela sfânta mănăstire Râșca, din țara Moldovei.

MIHAIL SADOVEANU

văzut, au râs cu neîndurata lor cruzime a tinereții și câte odată mai aruncă și acum priviri furișe să se convingă că e nelipsit la postul lui de santinelă cu gâtul lungit de girafă.

Intâmplarea a fost întru totul comică și demnă de înscris în romanul tolstoian al lui Emil Ciugolea.

Când s'a mutat aci și a descoperit că parcul vecin oferă atâtea priveliști vrednice de interes, cu o vinovată lipsă de rușinare a căutat un copac umbros, și-a orânduit un fel de jâlț confortabil între crengile înalte și ascunse de frunziș, iar cu o carte în mână, — isteț *alibi*—s'a așternut la pândă. Nucul era bătrân și uriaș. Locul ales venea exact pe linia zaplazului înalt, încă puțin depășind pe teritoriul vecin, încât într'o controversă juridică anevoios s'ar fi putut stabili dacă se afla acasă la el ori încălcase o proprietate streină. Nucul era al lui, postul de observație gravita peste hotar. Și s'a dovedit aceasta fără putință de tăgadă, numai după două zile. Venise dimineața de la Paradis General, răgușit și mahmur. Incercase să doarmă, dar cafelele îl răsuceau fără astâmpăr în așternut. Atunci s'a îmbrăcat, și-a luat pledul și cartea, s'a urcat pe scară în jâlțul din nuc și a lăsat ochii să se desfete la spectacolul partidei de tenis de peste zaplaz. Oricine l-ar fi zărit, ascuns după perdeaua frunzelor late de nuc, l-ar fi crezut poate un arbitru invizibil, notând punctele bune și rele.

Soarele se înălța cu lumină blândă și caldă, de Mai. Un nămătuf de roze îi desmierdă ușor pleoapele. Ațipi. N'a știut niciodată cât a dormit și când s'a sfârșit jocul de tenis, nici de ce, ca niciodată, stolul de fete a părăsit zona obicinuită de operații să se aventureze în aceastălaltă parte de parc. Svonul glasurilor l-a deșteptat tresărind, exact când visa că Ionel Florinel îl ridicase într'o mână de gulerul hainei ținându-l suspendat în aer și Panait Bâzdrugovici, urcat pe un scaun, îi făcea un duș cu sifon. S'a trezit în hohotul râsetelor. Și n'a avut nici când se sbate, nici când să-și dea seama dacă nu cumva visul cuprindea o parte de adevăr, fiindcă altfel ar fi văzut cum una din fetele în alb ținea încă în mână hurtumul de apă, cu care împroșcase fără nici o intenție o jerbă de stropi în văzduh ca să admire curcubeul razelor jucând în boabele străvezii. N'a avut când să le vadă și să le înțeleagă toate acestea, căci speriat și buimac, în tresărire s'a rostogolit jos, de cealaltă parte.

Spaima lui n'a fost întrecută decât de spaima stolului de fete în fața neașteptatului fruct scuturat din nuc. După spaimă au isbucnit hohotele. Dar numai hohotul fetelor. El s'a ridicat șchiopătând, plin de pământ și sburlit, cu cartea flendurită în mână și cu cea mai desăvârșită înfățișare de imbecil. Da, de imbecil și nu de altceva! Roșește și acum, când își amintește cum în toată mahmureala n'a găsit un singur cuvânt de duh să șteargă comicul întâmplării. El își ștergea numai genunchii pătați de țărna udă și se uita cu ochi de vițel, la fete, la gard și la nuc.

Pe urmă, fără să spună nimic a purces de-alungul zaplazului să caute un loc potrivit pe unde să sară îndărăt.

Când crezuse că a găsit, își socotise prea vajnice puterile. Măsurase cu ochii înălțimea, își făcuse vânt voinicesc și se văzuse dincolo, superb și elastic, ca un brav șampion al curselor de obstacole. Dar se văzuse numai în închipuire. Realitatea fu ceva mai puțin glorioasă. Rămăsese acățat cu mâinele de marginea zaplazului, svârcolindu-se și aburcându-se cu genunchii, ca ieșirea din parcul cu păuni și cu fecioare în vestmânt alb, să fie tot atât de hâtră cum îi fusese intrarea.

In casă, a constatat că pantalonii erau plesniți tocmai în locul care nu se spune.

(Urmează) CEZAR PETRESCU

500 lei!
Primiți în schimbul unei bancnote de 20 lei
Citiți amănunte în
revista „REALITATEA ILUSTRATA"
Săptămânal 10.000 lei premii

Introducere la metoda lui Paul Valéry

Pe măsură ce ne depărtăm de dânsa, o epocă istorică ne apare tot mai tiranică faţă de supuşii ei. Iţi vine să râzi când te gândeşti că Racine, Corneille, Boileau se credeau, fiecare pe sine ca şi pe ceilalţi, nu se poate mai distincţi, mai personali. Totuşi lucrul nu e de mirare. Cum să nu fii convins de originalitatea şi independenţa ta de scriitor şi de om, când mirajul liberului arbitru te învălue în orice clipă? Scrii numai ce vrei şi numai ce-ţi vine, iar epoca istorică e, oarecum, în afară de tine, te lasă în pace să gândeşti ce pofteşti. Dacă te-ai pândi cu atenţie, ai băga de seamă că sentimentul originalităţii nu te părăseşte nici odată — şi de fapt nu-l observi tocmai pentrucă ţi-e prea familiar.

Aceiaşi impresie o au totdeauna şi contemporanii unii faţă de alţii. Dar, curând, imaginea lor începe să evolueze în ochii urmaşilor. Pe măsură ce generaţiile se vor succeda, contemporanii aceia vor apare tot mai determinaţi, tot mai asemănători între ei. Iar când oamenii din ultima generaţie de oameni vor întoarce capul spre dânşii, de departe, de la orizontul vremii, vor zări un şir de paiaţe identice mişcate de mâna nevăzută a epocii lor, paiaţe cu atât mai comice cu cât sunt convinse că se mişcă — şi gândesc! — cum vor.

Renunţând la profeţii triste, rămâne stabilit doar că cu cât considerăm o epocă mai depărtată, cu atât cei ce au populat-o se arată prizonierii, robii şi produsele acelei epoci, şi cu atât apar mai asemănători între ei. Exemple: romanticii au început să prindă nuanţe comune, dar se deosebesc încă foarte hotărît. In schimb „pleiada" franceză din secolul al XVI-lea „nu mai e" — cum zic reporterii — „decât o massă informă" din care cu greu mai distingi vre-un nume sau vre-un vers.

Ce e elementul comun, cimentul unificator în care se prind şi se încheagă cu încetul orice contemporani? Dacă vreţi, putem să-l numim — căci curajul banalităţii nu merită dispreţ — *Spiritul Vremii.*

„Spiritul" în chestie e totdeauna foarte caracteristic pentru vremea respectivă, foarte clar distinct de „spiritele" altor vremuri; nu degeaba a absorbit fiecare „spirit" personalităţile atâtor contemporani, distincţi pe timpul lor. Totuşi e greu să fixezi şi să descrii pe vre-unul din ele. Când te laşi pătruns de intuiţia unei epoci culturale, impresia unitară se descompune în calificative şi formule caracteristice, care, legate între ele prin fraze, reconstituesc în câtva sentimentul primitiv. Dar reconstituirea e foarte aproximativă, o bună parte din conţinutul iniţial îţi scapă. Iată, în stare brută, rezultatele câtorva experienţe psihologice de acest fel:

„Romantism" poate fi considerat în câtva ca rezultanta următoarelor nuanţe sufleteşti: „entuziasm", „pestriţ", „ridicol", „declamaţie", „panglici *bleu pâle* scoase pe nas", „nesărat", „demodat".

„Secolul al XVIII-lea francez": „bun simţ", „superficialitate", „spaimă de propria înţelepciune", „banalitate", „lipsă de haz".

„Secolul al XVII-lea": „monotonie", „12 silabe la puterea 1.000.000.000", „carton", „eleganţe cadaverice", „fals", mofturi". 1)

După cum se vede noţiunile componente ale spiritului unei epoci trecute sunt mai totdeauna pejorative. De ce? Poate pentrucă „comun" e sinonim cu „proastă calitate", şi „spiritul vremii" nu e doar decât imensul loc comun al individualităţilor de pe atunci.

* * *

Bine înţeles că e încă mai greu să prevezi care va fi, prin vremuri, fizionomia epocii actuale. Ne putem mângâia cu speranţa că ea n'are să fie atât de unitară ca fizionomiile altor epoci, căci doar nici odată nu s'a făcut atâta caz de „personalitate" şi „originalitate". Să nădăjduim prin urmare că-i va fi mai greu viitorului să ne topească pe toţi într'o bucată. Dar chiar în ochii noştri, o însuşire ne leagă cu extremă evidenţă: curiozitatea pasionată pentru jumătatea obscură a cunoaşterii, pentru jumătatea subiectivă.

După unii, spiritul omenesc a împărţit de la începutul timpurilor sfera cunoaşterii în două; din elementele clare, previzibile şi comune oamenilor a construit lumea obiectivă, iar fărâmiturile rămase de pe urma acestei construcţii uriaşe alcătuiesc „lumea sufletească". Ce-i, într'adevăr, un „lucru" decât o familie de percepţii comune oamenilor şi supuse, fără crâcniri nici restricţii, „legilor perspectivii"? Astfel filozofii şi oamenii de ştiinţă care se miră că viaţa sufletească e arbitrară, haotică şi informă, fac ca acei care întreabă cum se face că toate fluviile trec tocmai prin oraşe mari. In zadar cauţi elemente raţionale în jumătatea subiectivă a lumii; de mult ele nu mai sunt acolo, ci „afară", sunt parte integrantă din lumea obiectivă.

Ei, noi toţi cei din epoca aceasta ne-am săturat să tot admirăm lumea obiectivă, cuminte şi supusă în faţa raţiunii, şi ne întoarcem privirea cu drag spre sora ei capricioasă şi incoherentă dar amuzantă, spre lumea subiectivă.

N'am timp să pierd vremea cititorului, dovedindu-i că aşa e şi enumerându-i diferitele forme ce ia această predilecţie pentru subiectiv. Mă mulţumesc cu o indicaţie fugitivă: citiţi câteva descrieri de peisagii din scriitorii de seamă ai ultimilor 50 de ani. Veţi vedea că mai totdeauna, chiar în peisaj, tot elementul subiectiv predomină. Peisagiul scriitorului modern nu se va prezenta „aşa cum e în sine", adică aşa cum apare pentru *orice* privitor, ci în descriere va fi vorba mai ales de date caracteristice pentru un *anumit* privitor, cel de care e vorba în romanul sau nuvela respectivă: viziunea întreagă a peisagiului va fi întreţesută cu sentimente, amintiri, idei trezite prin asociaţie, şi de asemenea, cu legături şi contraste întâmplătoare între elementele „reale" ale peisagiului.

Ca ori ce „fatalitate istorică" ce se respectă, tendinţa psihologistă, introspectivă, îşi supune şi spirite care, prin tendinţele lor intime, ar fi fost antagonice acelei fatalităţi; şi cu această observaţie am ajuns în fine — după cum cere si titlul — la Paul Valéry.

* * *

Contemplarea, descrierea, analiza lumii subiective cer o atitudine specială, dacă vrei să le îndeplineşti cu consecvenţă. Trebue să renunţi la raţionalism, să te laşi în voia fluxului conştient, să realizezi în minte şi pe hârtie fenomenele amorfe, nearticulate şi fugitive din care e ţesută durata noastră intimă; aşa au făcut Bergson ca filozof, Proust ca romancier. Alţii, mai puţin consecvenţi, au făcut compromisuri, dar nici unul n'a ajuns la o contradicţie atât de evidentă ca Valéry. O bună parte din stilul lui e determinată de această contradicţie.

Valéry urăşte de moarte imprecizia, „la faune des choses vagues", şi expresia acestei uri e unul din leitmotivele lui preferate. Două exemple la întâmplare: „Les lettres m'avaient souvent scandalisé par ce qui leur manque de rigueur, et de suite, et de nécessité dans les idées". „Je rejetais non seulement les Lettres, mais encore la Philosophie presque toute entière parmi les Choses Vagues et les Choses Impures auxquelles je me refusais de tout mon coeur". Şi iată alt pasaj îndreptat direct împotriva lui Bergson şi a bergsonienilor: „...des êtres comme nous sommes, qui faisons de la „sensibilité" une sorte de profession, qui prétendons à tout posséder dans quelques effets élémentaires de contraste et de résonnance nerveuse, et à tout saisir quand nous nous donnons l'illusion de nous confondre à la substance cathoyante et mobile de notre durée. „Valéry iubeşte cu pasiune exclusivă raţiunea: „Les choses du monde ne m'intéressent que sous le rapport de l'intellect: tout par rapport a l'intellect. Bacon dirait que cet intellect est une *Idole. J'y* consens, mais je n'en ai pas trouvé de meilleure". Şi totuşi Valery e şi el atras de adâncimile întunecoase ale fluxului conştient: „O, pour moi seul, à moi seul, en moi même".

E aci o problemă: prin ce momeală fatalitatea epocei îl ademeneşte pe Valéry de la contemplarea lumii obiective spre care îl îndeamnă în chip firesc spiritul său, prin ce farmece îl atrage în capcana subiectivismului? Răspunsul ni-l dă cel interesat: „.... je m'étais fait une règle de tenir secrètement pour nulles ou méprisables toutes les opinions ou coutumes d'esprit qui naissent de la vie en commun et de nos relations extérieures avec les autres hommes et qui s'évanouissent dans la solitude volontaire".

Am spus că elementele obiective trebue să fie în acelaş timp precise şi raţionale pe de o parte, comune oamenilor pe de alta. Valéry adoptă întru cât îl priveşte primul deziderat şi refuză pe al doilea, şi acest refuz îl conduce iarăşi spre subiectivismul pe care îl gonise prin acceptarea primă. Cum rezolvă el această antinomie?

Un alt leit-motiv e, în opera lui Valéry, comparaţia spiritului — mai ales al propriului său spirit — cu Robinson Crusoe, ceeace simbolizează tocmai hotărârea de a cerceta numai regiunea de singurătate a sufletului; şi una din variantele delicioase ale acestui leit-motiv se găseşte în *Nouvelle Revue Française* din Ianuarie 1929: „Je suis un misérable Robinson dans une île de chair et d'esprit tout environné d'ignorance et je me crée grossièrement mes ustensiles et mes arts... ...Je suis pauvre mais je suis roi; et sans doute, comme le Robinson, je ne regne que sur mes singes et mes perroquets intérieurs..." — Maimuţoii şi papagalii aceştia subiectivi, Valéry îi dresează să imite gesturi şi cuvinte raţionale, comune oamenilor. Vreau să zic că sileşte fluxul fluid al conştiinţii„să păstreze forme de pură instabilitate". Valéry nu e filozof ci artist, un artist uimitor; are deci voie (poate are chiar obligaţia?) să stilizeze realitatea exterioară: o obligă să vorbească limba realităţii obiective.

De aci marele număr de comparaţii ştiinţifice aplicate în domeniul spiritual; căci, după cum se ştie, Valéry e un perfect cunoscător al matematicii şi fizicei: „Les mythes se décomposent à la lumière..." ...„A la température de l'intérêt passionné, ces deux états (ura şi iubirea) sont indiscernables..." „Chacun faisait de son oreille et de son coeur un diapason et une horloge universels".

Dar în afară de comparaţiile propriu zis ştiinţifice se mai găsesc altele care arată şi ele cum Valéry materializează şi deci raţionalizează subiectivitatea amorfă Vorbind de greutatea pe care o întâmpina în analiza metodei lui Leonardo da Vinci, Valéry zice: „Si je commençais de jeter les dés sur un papier, je n'amenais que les mots témoins de l'impuissance de la pensée..." Scriitorii, ştiu că, în general, după ce te-ai muncit câtva timp să exprimi un lucru greu de exprimat, te laşi în voia norocului, începi adică să scrii cu sentimentul precis: „ce-o fi să fie!" La acest sentiment fac aluzie „zarurile" din fraza citată, şi ea-l evocă atât de precis încât te împaci cu mecanizarea gândirii pe care comparaţia o insinuează. Astfel multe din comparaţiile lui Valéry sunt un fel de concesiuni reciproce: ele reînvie în faţa cititorului anumite realităţi sufleteşti, şi cititorul renunţă în schimb în favoarea autorului la alte realităţi pe care acesta le materializează.

De altfel toate acestea reprezintă numai unul, şi cel mai artificial, din procedeele lui Valéry tinzând să împietrească fluiditatea interioară. Altul, mai eficace, e următorul: Dacă elimini tot ce e viu şi pitoresc în lumea subiectivă, tot ce e detaliu, îţi rămân o serie de noţiuni abstracte: „eu", „non-eu", „lucru", „substanţă", „durată", „timp"... Dar, lucru curios, aceste noţiuni ca şi relaţiile dintre ele nu mai sunt vagi nici amorfe. Intâlnim aci, la celălalt capăt al cunoştinţii, un domeniu care face întru câtva „pendant" matematicii; *şi acesta e domeniul lui Valéry*. El consideră şi descrie, ca artist, fenomenele subiective abstracte, şi mai ales sentimentele pe care această lume abstractă le evocă. După cum Nietzsche e artistul literat al eticei şi al sociologiei, aşa Valéry e poetul teorii cunoştinţei.

I. D. GHEREA

1) Ce precede nu trebuie înţeles à la lettre.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

INVITATUL

Bucuros, tânărul profesor îşi făcea preparativele pentru ziua întâlnirii. El nu îndrăznise să se poftească singur sau să ceară el, mâna unei fete atât de bogate, pe care o iubea încă din timpul universităţii, din pricina timidităţii şi a sărăciei. Din obscuritate, pământul şi oamenii lui ies încet şi treptat: prima fază socială fostul student fără avere şi-o construieşte cu migăleală. Stabilirea cere dintr'odată cheltueli complicate, ca atunci când vrei să-ţi faci o casă, şi când trebue să cumperi dintr'un singur buzunar, de la teren, până la garduri şi acoperişuri, toate materialele laolaltă.

Profesorul şi-a examinat încălţămintea tocită. De-asupra unor ghete noi pe măsură, trebuia să joace marginea unui pantalon ireproşabil şi pe carâmb, avea datoria să se zărească un ciorap de calitate. Haina trebuia croită cu gust, din ştofă fină, cămaşa avea să puie prospeţime costisitoare în deschizătura jiletcii, o cravată impresionantă trebuia să-şi vădească nodul de mătase discretă în intervalul gulerului alb. Batista trebuia să fie de in rafinat, manşetele butonate cu sidef gros, un fir de aur trebuia să lege buzunarul pieptului cu cheotoarea unui nasture central. Garderoba nu putea să fie cumpărată dintr'o dată fără câteva poliţe cu scadenţe grele.

Pălăria, pardesiul, bastonul, un portofel de piele mată în buzunarul subsu-orii, complicau cu subtilităţi aprovizionarea. Apoi, el avea să se prezinte în automobil, din care avea să se scoboare elegant şi leneş, plătind un bacşiş cât preţul cursei întregi: Cineva o să se uite la el pe fereastră, pentrucă este aşteptat. Preşedintele Curţii, care o să-i devie probabil socru, este un om sever şi meticulos: de la început, încă din stradă, tânărul profesor trebuia să-l influenţeze printr'o ţinută studiată.

Garderoba se confecţionase după program. Incălţămintea de antilopă cu bransuri de lac, era splendidă. El şi-a asortat-o cu mănuşile de piele de căprioară, roşcate ca tutunul. O puse de câteva ori, patinând în odaia lui, ca să se obicinuiască. Un covor pe parchet ar fi putut să-i răstoarne un echilibru lăsat în voia pingelii. Dintr'o dată el nu va putea cere mâna fetei, care, fireşte, a pus pe tatăl ei în confidenţa sentimentelor tânărului latinist, dar se va putea să înceapă o apropiere prin aluzii, magistratul. Atunci, el va trebui să aibă spiritul pregătit şi obiecţiunile argumentate. Nu va spune: „O iubesc", aşa, direct: e nevoie de o perifrază, de mai multe perifraze, consecutive şi armonizate concentric.

Nu s'ar putea spune că ea îl iubeşte tot atât de puternic, dar faptul că nu se căsătorise în patru ani, de când el i-a dat să înţeleagă indicaţiile unei inimi crâncen chinuite, comporta o semnificare inexprimată. Totul părea să confirme aşteptările profesorului şi în special invitaţia de la 12 April nu părea fără înţeles. Domnişoara îi spusese desluşit: Te invită la masă mama.

Costumul îi venea şi el după dorinţă. Imbrăcat întreg, de repetiţie, profesorul se simţi intrând în ceiace el numea cu admiraţie Societatea, adică pătura limitată a oamenilor aleşi, elita popoarelor. Mama lui, văduvă, căreia îi trimitea un sfert din salariul lui, în provincia natală, va fi profund mulţumită de căsătoria fiului ei celui mai cuminte. Par'că gulerul stă puţin strâmb, Domnule Marcu. Din contră, vă vine perfect, domnule profesor: aşa un costum nu se brodeşte în fiecare zi. Clientul lua atitudini de jurnal de Modă, sprijinit de biurou, pus în cot pe raftul bibliotecii sau deschizând o carte cu scoarţe.

Fericit şi foarte turburat, profesorul aştepta seara de 12 April cu o febrilitate şi o strângere de suflet totodată, de izbândă asigurată numai parţial. Profesorii, colegii lui, aflaseră că se prepară evenimentul şi necăjeau distracţia lui progresivă; aflaseră şi şcolarii, care începeau să se cotizeze pentru un dar de nuntă scump. Era cel mai iubit dintre dascălii liceului, un pedagog entuziast, răbdător, blând şi învăţat şi clasa lui voia să dea dovezile sentimentale printr'un cadou impresionant.

In dimineaţa zilei aşteptate, el puse la un florar să i se pregătească pentru orele 9 seara o jerbă de flori exotice, pe preţul unei pălării. In momentul când puse piciorul pe scara automobilului îi mai rămâneau o sută de lei în buzunar. Scoborîndu-se cu buchetul în mână, el dete suta şoferului recunoscător şi rămase pe trotuar să se reculeagă. Uitase tot ce studiase în timpul celor 30 de zile de reflexiune atentă asupra unei singure preocupări. Ridică ochii: numărul casei era invizibil. Nici nu se putea să fie acolo, în casa cu luminile stinse. Alese casa din dreapta, două case din dreapta: ferestrele ambelor case erau întunecate. Trebuia să fie casa din stânga. Se duse la stânga. Sună.

— Mă rog, dacă nu mă înşel, aici e No. 8, casa d-lui Preşedinte Siteanu...

— Alături, Domnule, aici e No. 10: scurt şi arogant.

Profesorul rămase 'n drum chibzuind. Impinse poarta casei cu ferestrele stinse. Făcu un pas, trecu pe dinaintea scării de intrare.

— Poate că sufrageria e mai în fund, îşi zise el. Şi nimeri în uşa unei bucătării abia luminate. Magistratul şedea acolo, dar se culcase. Masa se petrecuse în ajun. Boerii erau osteniţi. Pe coridor, el zări umbra albă a unei femei care închidea o uşă după un zgomot de lanţ tras, caracteristic. Era domnişoara. El trecu pe dinaintea geamlâcului cu buchetul lui admirabil. Scoase dinaintea porţii la lumina becului de gaz, agenda din buzunar, stupefiat şi totuş documentar. Intr'adevăr, invitaţia era pentru seara de 11 April: la 12 April era scadenţa primei poliţe pentru garderobă. Profesorul amestecase datele şi le-a pierdut pe amândouă.

El porni pe jos cu buchetul, străbătu câteva străzi în neştire.

— Unde te duci, frumosule, pe jos, cu un buchet de mireasă în mână?, — l-a întrebat o fată cu buzele roşii, din vânătaia unui gang.

Profesorul s'a uitat la ea puţin. Era cârnă şi durdă şi i-a plăcut.

— Am fost să mă însor şi am întârziat cu o zi. Dumneata cine eşti?

— Aş vrea să mă mărit cu tine, răspunse fata, cu o sinceră voce, aproape neprofesională. Băiatul i-a plăcut şi ei.

Şi, la braţ, ei suiau o scară murdară, acoperiţi ca nişte morţi, pe pântec, cu jerba de flori meridionale. Ea l-a dus cuprins de mijloc; el a simţit ondularea şoldului ei la pas, în coapsă, ca un pipăit.

— Unde mergem? a întrebat el.

— La al cincilea cat, la mine.

— N'am nici un cinci în buzunar, mărturisi el şcolăreşte, scrupulos şi încercând, fără voie, să se degajeze.

— Nu-mi trebue de la tine nimic, răspunse ea, şoptind şi strângând mai puternic.

— Am să-ţi spui ceva, zise el ruşinat. Se oprise pe o treaptă: N'am mai fost niciodată... (căuta cuvântul) la femei...

Ea surâse fermecată şi săgetată de o imensă bucurie în bumbii sânilor de-a dreptul.

— Vino! Vino mai iute. Şoapta ei se mohorîse de dragoste şi se tîra pe gâtlej.

Tânărul profesor, beat de nenorociri şi de nădejdi, avu un gust amar al vieţii şi o viziune de asasinat, de infern, de spital şi de sinucideri, fuliginoasă când uşa se închise.

— Tu eşti o fată bună, zise profesorul plângând... A fost odată, vezi... a fost... o fată cu părul... de aur... şi... vezi... a fost... o dată...

T. ARGHEZI

V. KOROLENKO — Pe malurile Dunării

Căutătorii de comori

Barca ţişni deodată din canal şi se înfundă cu nasul în malul noroios. Pe panta dealului de lângă mal erau risipite vii mici şi harbuzării cu pepeni copţi. Un moldovan bătrân cu mustăţi lungi şi cărunte şi cu o căciulă de oaie pe cap se apropiase alene şi cântărind parcă greutatea fiecărei mişcări, trase barca la mal.

Sub picioarele uriaşilor din Sarichioi, barca se legănă disperată; săriră uşor cei doi vâslaşi desculţi din ea, apoi o părăsi binişor şi bătrânul care, fără să-şi ieie ziua-bună, apucă pe drumul către satul românesc.

Din văgăuna apropiată se ridicau suluri uşoare de fum. Deacolo răsări figura unei Lipovence frumoase, dar se ascunse îndată, zărindu-mă pe mine.

— Vino încoace, Paraschivo! Ce fugi? — o îmbună Ivan Gavrilov. Nu vezi că şi al tău e aici! Nu te mănâncă nimeni! Eh! Pe aici vă ascundeţi, va-să-zică, adăugă vesel, uitându-se după dâmb.

— Nu ne ascundem de loc, — îi răspunse un ţăran desculţ, care se ivi din râpă, auzind nota ironică în glasul „Belokriniţeanului" din acelaşi sat cu el... — Nu ne temem de nimeni... Se ştie că trebuie să treierăm. Pe urmă: fie ce-o fi...

— Se ştie ce o să fie: n'ai să scapi! Nu mai suntem sub Turci. Dar văd că aţi adus şi babele şi copiii aicea...

— Toate sculele, — râse ţăranul.

Intr'adevăr, în văgăună era o şatră. De câteva zile erau călduri mari şi deaceia, se vede, rămaseră bordeiele fără întrebuinţare. Pe pământ, în umbra unui nuc bătrân şi des, pe cârpe murdare stăteau copiii. In cazanul de pe foc, fierbea ciorba de peşte; apa clocotea şi la suprafaţă, între bulbuci şi spumă tulbure, se iveau din când în când coastele albe ale peştilor, scoşi de curând din baltă.

Lipoveanca primi invitaţia lui Ivan şi, dând în jos din brâu poalele rădicate ale fustei, se adresă ţăranului care sosise cu noi:

— Ei, ce s'a mai făcut prin sat?

— Ce să se facă. Se ştie, au strâns oamenii şi i-au gonit la Babadag!

— Şi pe tine te-au strigat? Uite, pe el l-au strigat, mie nu-mi venise încă rândul.Iar Simion singur s'a băgat: pe mine, zise, nu mă înhăţaţi? De la tine, i s'a răspuns, vom lua amendă. Tu ai de unde să plăteşti.

— Dar pe el, cu cât l-au amendat?

— Trei sute de lei.

— Ai să stai pentru banii aceştia... bună plată, — pufni Ivan.

— Şi ce vom face acum? — întrebă femeia îngrijorată, aruncându-şi privirea spre copil; pricina nevinovată a nenorocirii părinţilor care au căutat să-l apere de „sigiliul lui Antecrist, se mişca liniştit în umbra nucului.

— Nu ştii ce vom face? Să terminăm întâi cu treeratul, apoi vom strânge tot şi ne vom duce singuri la Babadag: uite, domnule, aşa şi aşa, pentru ce ne-aţi chemat?

Toţi izbucniră în râs vesel.

— Nu ştii de ce te-am chemat? — zise Ivan, — hohotind cu râsul său subţire. Să te cinstesc cu un pelinaş, se ştie...

— Acum, domnule, uite, cărarea aceasta te duce deadreptul spre deal, — zise Ivan. — Treci ridicătura din faţă şi dai de-o râpă uşoară. Se spune că acolo ţarul Traian îşi făcuse lagăr... Iar mai departe sui dealul, ţinându-te mai spre partea unde sunt pietrele. Căci, Doamne fereşte, iarba-i tare lunecoasă pe dealul acesta... Noi ne ducem la Jurilovca. Dacă ţi s'o urî cumva să ne aştepţi, te vei coborî iar încoace la vie şi pentru un frăncuşor te vor trece la Sarichioi. De altfel, noi n'o să zăbovim cine ştie ce. De pe deal se vede drumul spre Jurilovca şi ai să ne zăreşti la întoarcere... A? Ce vrei?

Fugarii, în cerc, discutau foarte animat între ei, făcându-i lui Ignat nişte semne tainice. Ignat se apropiase de ei şi se întoarse repede.

— Oameni proşti. — cu ce îşi bat capul...

— Ce e?

— Fleacuri! Cică pe dealul acesta se vede în fiecare noapte o lumină care arde în cetate.

— E adevărat! — interveni cu aprindere unul dintre ţărani. Lămurit nu se ştie, de plidă, dacă e flacără sau e dela căldură. Dar se revarsă peste ziduri parcă ar veni din depărtare. Poate şi d-ta, domnule, ai venit pentru aceste treburi?

— Pentru ce fel de treburi?

— Pentru comori?... Aşa o fi, într'adevăr, bătrânii povestesc: unde se vede foc, acolo va-să-zică, se încing comorile, se curăţă banii.

Ceilalţi se adunară toţi lângă noi.

— Noaptea m'a strigat copilaşul, — zise cu glas melodios tânăra Lipoveancă, jenată parcă de atenţiunea ce o

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIATA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LAMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

provocase. Ţipase copilul, îi era sete. M'am sculat să iau cana cu apă. Deodată zării pe deal că străluceşte ceva. Am sculat-o pe Maria. Ia te uită, zic, Mario, străluceşte... Doamne ajută!

— E adevărat, — afirmă Maria, arătându-şi ochii scânteietori din dosul cuiva.

— Dacă aţi venit pentru „treaba aceasta", atunci veţi tocmi şi oameni, — poate ?.. începu tainic ţăranul.

— Nu, — îl întrerupse Ignat. D-sa nu se ocupă cu prostii de astea.

— Dar pentru ce a venit?

— Să vadă cetatea veche. Căci în Rusia nu sunt lucruri de felul acesta.

— Pe aici sunt multe... In Dobrogea sunt cât pofteşti!

— Ori unde te duci, pretutindeni morminte şi cetăţi. Şi în stepă noaptea ard multe lumini.

— Se ştie că pe aicea au fost multe lupte.

— Şi toţi căutătorii fac săpături.

— Caută ce n'au ascuns.

— Ce n'ai pus, nu scoţi. Că sunt comori, aceasta-i sigur, luminile nu ard degeaba... Insă nu fiecare nimereşte.

—Acum românul a oprit şi săpăturile. Trebue să ai hârtii.

— Fireşte regii au îngropat, regii desgroapă — a lor este.

Discuţia se termină. Ivan cu ginerele său porniră la deal, şi în curând figurile uriaşilor din Sarichioi se desemnară pe culme. Priveliştea era atât de impozantă, încât înţepenise pentru o clipă atenţia tuturora.

— Ia te uită, tot dealul l'au acoperit... Şi's numai doi...

— Nici cetatea nu se mai vede. Straşnici oameni.

— Rădăcina lui Nekrasov! Uriaşi! Se spune că aşa au fost şi Ignat şi Stenka Razin.

Zâmbii fără să vreau. Burţile enorme ale Lipovenilor uriaşi începură să dispară după deal. Imi luai şi eu rămas bun şi începui să urc dealul Enisaleu. Frumos şi neted de departe, dealul se dovedi brăzdat de zbârcituri adânci şi acoperit de pietre colţuroase. Incălzite în cursul zilei, pietrele mai răsfrângeau încă căldură. Printre ele foiau în voie şopârle, provocând un fâşâit de iarbă uscată, şi scorpioni negri se iveau şi dispăreau fulgerător în găuri. Totul părea mort şi neospitalier printre aceste râpi. Pe cerul albastru se profilau şi mai măreţ ruinele cetăţii.

După o jumătate oră ajunsei pe culme printre ruinele care încununau dealul. In partea de sud-vest s'a păstrat încă pe jumătate turnul genovez în şease colţuri şi alături rămăşiţele zidului portal cu scobituri adânci în care, altă dată, se mişcau porţile grele ale cetăţii. Sub aceste ziduri se deschidea rîpa adâncă, iar în depărtare, peste dealuri, şerpuia panglica albă a drumului. De multe ori, — gândii eu, — oameni de mult dispăruţi s'au uitat de aici cu înfrigurare spre golf şi drum, în aşteptarea duşmanilor... Acum se mişcau pe drum, ca două puncte doi Lipoveni greoi.

Ruinele fac întotdeauna o impresie deosebită. Se simte trecutul într'un mod cu totul specific; printre aceste stânci acoperite cu muşchi şi spărturile neregulate ale zidurilor vechi, atmosfera e atât de saturată, încât poţi s'o pipăi. Ţi se strânge inima de o tristeţe aproape dureroasă şi în acelaşi timp sufletul e cuprins de o linişte stranie. Nu observi cum sboară timpul. Nouri albi se mişcau încet în faţa spărturilor din ziduri şi a ferestrelor, în înălţimea cerului plutea o pasăre râpitoare şi iarba uscată se trezi şi şopti cu atâta încredere ca şi cum ar trebui s'o înţelegi numaidecât, şi atât de jalnic, fiindcă la urma urmei tot n'o pricepi! Trec clipele, orele şi anii... Şi de fapt, veacurile care au trecut peste aceste ziduri, nu ne par acum minute numai, iar în clipele acestea n'au trecut în goană, prin sufletul nostru, veacuri întregi?...

De data aceasta imaginile trecutului mi-au răscolit sufletul mai puternic poate, fiindcă la picioarele mele se întindea Dobrogea, stepa romantică şi adormită, retrăind visurile trecutului, dar care nu s'a deşteptat încă pentru ziua trează de azi. In vale, se întindea larg şi departe limanul, care a fost botezat cu numele lui Stenka Razin. O ceaţă diafană acoperea faţa albastră a apei, dându-i o culoare mată, aşa că mai mult se simţea decât se vedea scânteierea liniştită a luciului. Deodată străluci pe apă o fâşie subţire de argint, scânteiă o clipă, apoi se stinse. Poate că s'a zbătut un peşte puternic, venind din mare, sau poate s'a ridicat un cârd de gâşte sălbatice, speriate... De altfel, iată şi pricina alarmei : o barcă tăiă lacul ca o dungă neagră, iar deasupra ei începu să se destrame un sul de fum alb. Detunătură de puşcă se furişă în depărtări.

Departe!... Peste o clipă nu mai pot găsi cu ochii barca. Dâra luminoasă dispăru şi ea ca un vis. Undeva lângă fâşia ceţoasă de pământ, care desparte limanul de Marea Neagră, răsări pânza unei bărci, se lumină la o cotitură de razele oblice ale soarelui şi se stânse încet. Pe limba de pământ abea se zăreşte o clopotniţă în miniatură. Mai aproape, pe malul lacului, răsare Sarichioi cu ziduri albe printre grădini verzi, iar mai în fund se desemnează contururile dealului Mahmudia... Apoi—numai întinderea netedă a apelor şi ondularea nelămurită a stepei...

Totul trece, totul se stânge, ca dâra argintie depe întinderea apei. Au dispărut Genovezii, care au ridicat aceste ziduri, a dispărut puterea osmanilor care le-au reparat. S'a împotmolit braţul pe care au navigat altă dată corăbii, s'au stins strigătele de război ale volniţei care s'a vânturat în cursul veacurilor prin stepă şi a dispărut ca praful ridicat de furtună. S'a potolit războiul fratricid dintre Zaporojţii şi Nekrasovţii, care s'au sfârtecat unul pe altul în valea Dunărei; au plecat şi Turcii. S'a întors o pagină a istoriei şi ultimele ecouri ale trecutului dispărut mai răsună doar în lupta relativ blândă dintre adversarii vaccinării şi judecătorul de pace din Babadag... Libertatea anarchică a stepei se retrage în faţa aşezămintelor de stat....

Toate trec!... Aproape, la mijlocul limanului, învăluit în ceaţă albastră, se conturează, ca spinarea unui monstru, insula Popin. Există o legendă veche : în peştera din muntele Elisale a trăit un zmeu uriaş, care a trecut deacolo, printr'un canal subteran, pe insulă şi s'a culcat aicea, uitându-se cu ochi holbaţi la stepă şi la mare... Toată insula a fost răscolită de căutătorii de comori, care în loc de bogăţii legendare, au găsit catacombe şi biserici subterane... Veacuri au trecut peste ele; oamenii care au săpat aceste catacombe şi care au auzit despre vechea legendă a zmeului, s'au prefăcut demult în cenuşă. In urma lor au venit oameni noui căutând libertate sau numai un adăpost mai puţin primejdios în lumea largă; au aruncat plăşile în aceste ape, au repetat aceleaşi legende, au privit cu mirare ruinele de pe muntele Enisale şi... au murit şi ei. Şi iarăşi, noii-veniţi s'au pus să săpe şi au dat numai de urmele vechilor locuinţe. Şi aşa s'au topit generaţii după generaţii, după cum se topeau nourii albi, plutind pe cerul albastru, şi undele albastre care alergau în rînduri egale spre malul de jos, de sub picioarele mele, în albia moartă a Dunării.

Mă gândesc cu melancolie câte unde vii şi sclipitoare au trecut de când trăesc eu, în alte albii şi s'au liniştit, acoperindu-se ca limanul acesta de plăvii somnoroase. Pe această insulă a hoinărit pela 1870, prietenul meu tulcean, doctorul rus, cu tovarăşii lui pescari, renunţând la privilegiile învăţământului, ale profesiunii şi la întreg trecutul său, în urmărirea visurilor ce însufleţeau pe atunci generaţia sa...

A trecut şi aceasta....

Mă copleşiră amintirile şi orele zburară pe deasupra mea. Umbrele turnurilor vechi se tàrau în jos pe povârnişul muntelui şi se întindeau peste plăvii.

* * *

Tresării deodată cuprins de o nelinişte nelămurită. Mi se păru că nu sunt singur printre ruine. Imaginile trecutului se condensară în iluzii şi se transformară, în curând, în sunete reale. Parcă şoptea cineva prin apropiere.. Cineva horcăia.

Mă ridicai. De sub piciorul meu se desprinse o piatră şi se rostogoli în jos, sărind peste stâncile colţuroase. Când mă întorsei din nou în cetate, era linişte pretutindeni. Cu toate acestea mi se păru că este cineva pe aproape şi mă pândeşte. Din memorie se desprinseră sunete stranii care trezīră atenţia mea cufundată în trecut, pe când eram cu totul prins în reţeaua amintirilor mele. Totul luă o formă atât de reală şi de vie, încât mă hotărîi să înconjur cetatea.

Terminasem aproape drumul în juru! cetăţii, fără să fi întâlnit pe cineva. Dar deodată tresării şi mă oprii : fără îndoială că cineva sforăia aproape, lângă picioarele mele.

Era aici o groapă mare, lungă de vre-o trei stânjeni şi lată de doi, în formă regulată şi încadrată neted cu pietre cioplite. Nu era greu de ghicit că această cavitate a servit altă dată de cisternă de apă pentru garnizoana cetăţii. După câteva clipe de cumpănire, coborîi în groapă Trebuii să sar pe o grămadă de pietre, care s'a risipit zgomotos sub picioarele mele, iar eu mă rostogolii în jos. Ridicându-mă, văzui că mă aflu lângă o înfundătură adâncă, proaspăt săpată în zidul vechii cisterne. Lângă această înfundătură, rezămat de un maldăr de pământ dormea un necunoscut cu capul răsturnat pe spate.

Zgomotul îl deşteptase; deschise ochii şi se uită la mine cu o privire tulbure, buimăcit de somn sau de beţie. Alături erau cazmaua, târnăcopul şi o sticlă cu un rest de rachiu pe fund.

Totul era atât de neaşteptat, încât mă uitai tăcut la necunoscutul, neştiind ce să spun, în aceste împrejurări stranii. Şi el se uita la mine cu o privire stupidă, cu ochi rotunzi şi albaştri ca de pasăre.

— Tu eşti, Dudik ?... dar Filimon unde-i ? — întrebă şi apoi, fără să schimbe tonul, adaugă : — Dar dumneata, domnule, de unde ai eşit ?

— Din Tulcea, — răspunsei maşinal.

— Şi eu din Jurilovca... *„Jurilovca sloboda, u ei horoşaia voda"*. (Jurilovca slobodă are apă bună). Ai auzit ?

Incepu să râdă prosteşte şi făcu ochii mici.

— Doctorul rus din Tulcea îl cunoşti? — zise alene, mişcând abea limba. — Am stat cu el în colibă... Ardeau câte douăsprezece lumânări la noi... Toate pescăriţele aveau cămăşi roşii... Citeam cărţi... Eu lucram numai iarna, primăvara îmi luam rămas bun. Te las, staroste. Mă duc să pescuesc în stepă. Prinde tu ce înoată în apă, eu oiu pândi ce trece prin stepă... Se supără câteodată...

Clipi viclean din ochi şi încercă să se scoale.

— Il ştii pe Şulik ? Eu sunt Şulik. Şoimului îi zice Şulik... Iar eu sunt Şulik — vultur. Ha-ha !... *„Nu sunt om de rând şi minte am destulă"*. Bunicul meu era din Starodubscina, bunica poloneză. Cânta cântece poloneze... *Krulea, krulevu*... se ştie...

Râse, mormăi încă câteva fraze fără rost, în care amestecase cuvinte româneşti şi poloneze, încercând să vorbească în versuri, şi aţipi. Dar deodată deschise din nou ochii, gura-i se strâmbă straniu, nasu-i se subţie încovoiat, şi toată figura stranie a lui Şulik luă într'adevăr înfăţişarea unei păsări de pradă.

— Vrei să scapi de cineva şi să-l trimeţi pe lumea cealaltă?... Bunica mea poate şi eu pot. Pregăteşte o plăcintă, spune o vorbă... şi omul vine singur, ia plăcinta, o mănâncă şi gata. Iată ce fel de om e Şulik. Acum, cu Filimon, căutăm comori... Cunosc o vorbă... Dă rachiu, Filimon, să-l cinstim pe domnul !...

Clipi din nou, dar de data aceasta ochii i se stânseră definitiv: o secundă mai sclipi în ei o nedumerire, o întrebare parcă, apoi, căzând pe spate, el începu să sforăie. Probabil că eu, cât şi convorbirea noastră, îi se înfăţişară numai ca un epizod dintr'un vis.

Eşii din groapă cu o impresie nelămurită. Vorbăria incoherentă şi atât de fantastică a omului-pasăre, avea parcă o legătură cu starea mea sufletească, fantastică. Starodubia şi Polonia, până şi istoria doctorului rus şi tot despre ce m'am gândit lângă vechile ziduri deasupra limanului, părea că pluteşte în imagini nebuloase şi deasupra acestui individ adormit. Dar, cine o fi Filimon şi Dudik, despre care a amintit Şulik ? Pe unde or fi ei ?

Cu aceste preocupări am plecat dela zidul cetăţii în jos, ca să mă mai uit odată în peştera zmeilor şi apoi să cobor în vale. Coborâşul era sinuos şi abrupt. Un frasin sfrijit, spânzurând deasupra prăpastiei şi acăţat în crăpăturile stâncilor, acoperea gura peşterii. Prinse de ramurile lui, se legănau în vânt, şuviţe de păr, nişte panglicuţe şi petici pestriţe. Aceasta îmi servi de indiciu. Ştiam că de Troiţă vine aici un călugăr bătrân, dela un schit din păduri îndepărtate, şi tămădueşte bolnavi de friguri, în grota luminată cu lumânări de ceară... Smintitul călugăr şopteşte descântece stranii, bolnavii se tărăsc pe pământul umed al peşterii şi apoi, îndeplinind un fel de rit păgân, leagă de crăngile frasinului şuviţe şi panglici, jertfindu-le unei zeităţi neştiute, din adâncul vremurilor.

Apropiindu-mă de intrare, mă oprii... Intuneric... Când ochii mi se deprinseră puţin cu întunericul, văzui că din fundul peşterii de stalactită mă priveau două perechi de ochi, speriate parcă şi ele.

Erau doi oameni. Unul avea o barbă lungă şi căruntă ce-i ajungea până la brâu, umeri înguşti şi o figură blândă de bătrân; silueta măruntă şi încovoiată era îmbrăcată cu un caftan albastru, rusesc. Bătrânul se uită la mine sfios, jenat şi întrebător. Din dosul lui, răsărea cealaltă figură sbârcită şi spână, cu ochi mici înecaţi în sbârciturile feţei.

— Mă rog, domnule, — zise cel dintâi bătrânul cu chipul plăcut, ridicându-se de pe proeminenţa de stalactită. — Vroiţi să vedeţi peştera? Dudik, fă loc!

Vorbea liniştit şi poruncitor, ca adevăratul stăpân al acestui loc... Infăţişarea bătrânului era atrăgătoare şi inspira încredere. Avea aerul unui dascăl de biserică sau, mai exact, al unui propovăduitor sectant. Pe faţa-i frumoasă se zugrăvea rumeneala bătrâneţei încă verzi, ochi suri, prietenoşi şi buze subţiri ce mestecau, din când în când, bătrâneşte.

Din porunca lui, individul cu numele de Dudik, eşi grăbit şi se opri la intrare. Era un om fără naţionalitate şi fără vrâstă precisă, îmbrăcat orăşeneşte în haine ce-şi pierduseră de mult culoarea. Părea foarte sfios. Apariţia mea îl speriase şi acum, lângă zid, ţinându-se cu mâna de stâncă, se vedea cum îi tremură genunchii, în pantalonii prea strâmţi...

Privindu-i mai deaproape, i-am recunoscut pe amândoi. Il văzusem adesea pe Dudik, la Tulcea, prin fereastra deschisă şi largă a unui atelier de croitorie. Şedea turceşte pe tejghea, cu genunchii îndoiţi, şi lucra zile întregi mănuind grăbit acul.

Bătrânul se chema Filimon şi venea uneori la doctorul rus. Nu avea vre o profesie precisă: hoinărea prin Dobrogea, prin păduri, prin vechi terenuri despădurite, căutând rădăcini din care meşteşugea hamuturi, mânere ciudate de bastoane şi alte obiecte de felul acesta. Era artist în felul lui. Capetele fantastice depe mânerele şi lulelele lui, aveau toate aceiaşi expresie de mirare încruntată. Operele lui se vindeau uşor şi câştiga destul pentru existenţa lui singuratică... După ce lucra câteva săptămâni prin sălaşuri de pădure şi apoi acasă, transforma bordeiul lui într'o adevărată prăvălie de bastoane meşteşugite, cuiere, lulele şi hamute. Apoi vindea totul pe la iarmaroace sau la amatori şi în urmă încuia bordeiul şi dispărea săptămâni întregi, hoinărind printre vechile cetăţi şi săpând pela gorgane.

Aceste excursiuni topeau repede micile lui economii şi adesea se întorcea în oraş tare îngrijorat, împrumutându-se grabnic. Se vede că la Tulcea, la Babadag şi prin satele mai bogate avea partizani care credeau orbeşte în soarta lui şi-i făceau credit.

Cel mai înflăcărat dintre ei era Dudik. Viaţa acestui nenorocit era destul de jalnică. Trăia frugal şi muncea din zorii zilei până noaptea târziu. Dar îl apuca un fel de beţie, după ce Filimon îşi vindea marfa. Devenea agitat, enervat şi apoi dispărea ca şi Filimon...

Trad. din ruseşte de F. DIMA

Sfârşitul în numărul viitor.

Cronica Şahului

PARTIDA No. 86

Jucată la 20 Aprilie 1929 în concursul Cercului de şah „Camera de Comerţ" din Bucureşti.

Alb: I. Mendelssohn. *Negru:* Dr. I. Balogh.

Gambitul damei

1. Cg1—f3, voiam dela început să joc gambitul damei prin d4 urmat de c4, dar ştiind că d. dr. Balogh va răspunde în a doua mutare prin é5 (contra-gambitul lui Albin), a cărei analiză adversarul meu o cunoaşte la perfecţie, am preferat să ajung în varianta obicinuită a gambitului damei pe cale ocolită. 1..., d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. d2—d4, c7—c6; 4. é2—é3, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, Cf6—é4; o apărare vechie şi bună, aşa numită Stonewall, care a fost recomandată între alţii şi de maestrul Breyer. de linia g. pentru atac şi face loc pentru o eventuală retragere a turnului via g3—g2; 15..., Nc8—d7; 16. g4×f5, 7. Cf3—é5! Dd8—h4; 8. 0—0, Cb8—d7; 9. f2—f4, Nf8—d6 10. Tf1—f3, 0—0; 11. Nd3×é4, d5×é4; mai bine decât f×é4; 12. Tf3—h3, Dh4—é7; 13. Nc1—d2, Cd7×é5; la c5 urmează, după Cb5, o situaţie foarte complicată cu bogate variante interesante; 14. f4×é5, Nd6—c7; 15. g2—g4! O mişcare agresivă şi în acelaş timp şi defensivă: deschide linia pentru atac şi face loc pentru o eventuală retragere a turnului reia g3—g2; 15..., Nc8—d7; 16. g4×f5, é6×f5; 17. Th3—g3, Nd7—c8; nebunii negri tind spre flancul regelui, unde ar avea o poziţie ameninţătoare; manevra următoare a albului e îndreptată contra acestor tendinţe. 18. Dd1—é2, Dé7—h4; 19. Dé2—g2, Dh4—h6; 20. Tg3—h3, Th6—é6; 21. Th3—g3, g7—g6; 22. Dg2—é2, Nc7—d8; 23. Rg1—h1, Nd8—h4; 24. Tg3—g2, c6—c5; prin această mişcare negru intenţionează să străpungă centrul albului şi mai cu seamă să scoată pionul alb din punctul é3, deoarece acesta împiedică expansiunea pionilor negri de pe flancul regelui. 25. d4×c5! Surpriza pregătită de alb, care preferă să aibă pioni slabi, deschizând însă un teren de activitate figurilor lui uşoare care până acum au stat ca spectatori pasivi în lupta desfăşurată. 25..., Dé6×é5; 26. Cc3—d5, Dé5×b2; 27. Ta1—g1, Nh4—f6; la D×a2, ar fi urmat Dh5, D×c4; Cf4 şi negru s'ar găsi într'o poziţie total pierdută. 28. Dé2—h5, Db2—a3; necesar faţă de ameninţarea Nc3. 29. Nd2—b4, Da3—a4; 30. Cd5×f6+, Tf8×f6; 31. Nb4—c3, Tf6—é6; 32. Dh5×f5, Da4×c4; 33. Tg2—f2 şi negru cedează.

(Adnotaţii de I. Mendelssohn pentru „Adevărul Literar").

A apărut :

Autori şi păreri

de AURELIU WEISS

cu studii critice despre : *Romain Rolland, Elémir Bourges, André Gide, Jules Romains, Anton Cehov, Dimitri Merejkovski, Luigi Pirandello, John Galsworthy.* Un volum de 278 pagini; Preţul 80 lei.

Curiozităţi

Operaţie făcută cu... un briceag

Rudolf Balint — un celebru chirurg din Budapesta — suferea de câtva timp de o amigdalită extrem de virulentă.

Intr'o zi, familia l-a găsit întins jos în cabinetul său, aproape asfixiat.

Suit în pat, chirurgul a leşinat. In momentul acela un medic, prieten de casă al chirurgului, d-rul Poleacec, a venit întâmplător să-l vadă. Toată lumea medicală credea ca şi d-rul Polacec, că Balint, fiind un mare chirurg, nu-şi va neglija boala; deci, nimeni nu intervenise până atunci şi nici nu îndrăznea să propună lui Balint să-l opereze.

Chirurgul lucra la teoria chirurgiei şi nu ţinea în casă nici-un instrument de specialitate. Operaţiile le făcea numai la clinică.

D-rul Poleacec, găsind pe Balint leşinat, îl examină sumar şi fu surprins constatând că umflătura de la gâtul chirurgului îl va pierde în câteva minute.

Neavând la îndemână nici un instrument chirurgical şi dându-şi seama că nu poate pierde nici-o clipă, d-rul Poleacec se hotărî să opereze imediat pe Balint cu ajutorul unui... briceag de buzunar. Dezinfectă briceagul şi tăie umflătura. Bolnavul fu uşurat şi respiraţia îi reveni când începu scurgerea puroiului. Totuşi, după puroiu sângele începu să ţâşnească abundent şi Balint se afla în pericol de moarte printr'o nouă sufocare.

Atunci, doctorul Poleacec îşi aduse aminte că are în buzunarul paltonului un stetoscop.

Curajosul medic introduse îndată stetoscopul în gâtul lui Balint şi canaliză astfel eliminarea sângelui ce curgea din tăetură.

Toate aceste intervenţii atât de neobicinuite pentru chirurgie, au avut un deplin succes. Ajutoarele sosite în persoana mai multor chirurgi mari ai Budapestei, n'au avut decât să dreagă câte ceva din urmările operaţiei de salvare efectuate asupra celui mai mare chirurg — de către un simplu medic, cu ajutorul unui briceag şi al unui stetoscop.

O mai mare glumă a vieţii asupra fineţelor şi preciziunilor ştiinţei chirurgicale n'a fost încă înregistrată nicăeri.

O zvăpăiată Americană

Tribunalul din Paris a judecat de curând procesul unei Americane, care şi-a adus la disperare rudele şi bărbatul.

Marea sală de şedinţe a tribunalului era ticsită de lume foarte elegantă. Rudele Americanei au cerut instituirea unei tutele asupra acestei femei extravagante, pe care au şi internat-o într'un sanatoriu.

Vera Schultz — astfel se numeşte Americana — deşi e de origină germană, s'a născut şi a fost crescută în America, unde a practicat toate excentricităţile şi escapadele „Miss"-elor americane emancipate. Din 1912 trăeşte la Paris, primind anual un milion de dolari, venitul averii ei din America.

Intr'o zi s'a amorezat de un francez — Dumignie — proprietar al unui garaj de automobile, care o învăţa să-şi conducă automobilul. I s'a părut că profesorul ei are un profil exact ca al regelui Ludovic XVI. A urmat căsătoria acestei perechi, după care viaţa tânărului ei soţ s'a transformat într'un coşmar. Dealtfel, cu toată nebunia ei, excentrica Americană îşi administra singură averea.

Avocatul soţului a enumărat „numai unele" din escapadele acestei zvăpăiate femei şi anume: se îmbăta mai în fiecare noapte în tovărăşia unor indivizi absolut necunoscuţi; foarte des cobora scările casei până la maşină, noaptea, goală sau în „costumul Lady-ei Ghodivas", cântând şi chiuind atât, încât până şi Josefina Backer, care locuia în parterul aceleiaşi case, era extrem de indignată şi scandalizată....

Intr'o seară a invitat pe câţiva prieteni la o cârciumă din Montmartre şi a comandat şampanie. Când şampania a fost servită, a poruncit să fie luată înapoi şi să se trateze asistenţa cu câte un ceai de romaniţă cu bişcoturi ; iar chelnerilor le-a aruncat 5.000 franci bacşiş. In aceiaşi noapte, trecând în dreptul statuii Jeannei d'Arc, a oprit maşina şi a încercat să se caţăre pe calul de bronz al monumentului; căzând însă jos, a ţinut Jeannei d'Arc un... discurs numai din înjurăturile cele mai murdare.

Această scenă degradantă a provocat o mare indignare în public şi a atras şi intervenţia poliţiei.

In corespondenţă, Vera Schulz îşi dădea numele de „Mecca", iar pe bărbat îl numea „Şef de gară" şi-i cerea să nu impiedice „trenurile care se schimbă mereu să treacă prin staţie"...

Apărătorul combătea argumentele rudelor şi protesta împotriva tutelei, aducând dovezi că tratamentul dela sanatoriu a vindecat pe Americană de toate ciudăţeniile ei numai în cursul unui an:

— Dacă clienta mea alerga furibundă şi goală pe scări sau cumpăra nitam nisam 1.500 de monocluri,— o făcea fiind plictisită şi nesatisfăcută de viaţă. De vină e desigur bărbatul ei. Pe când, în sanatoriu, ea şi-a găsit şi o ocupaţie calmantă: e antrenată de T. F. F. şi de Radio...

Tribunalul şi-a amânat sentinţa.

A apărut
Ediţia a II-a
din
Sub Flamura Roşie
Marele roman al vieţii de după răsboiu
de DEM. THEODORESCU
100 LEI VOLUMUL
Editura „Adevărul" S. A.

Cărţi şi Reviste

Calendare şi anuare şcolare

Calendarele şi anuarele şcolare au avut în trecut şi au în prezent în Ardeal un rol deosebit de important. Cele dintâi pentru rostul lor ca publicaţiuni de popularizare în marile masse ale poporului, iar cele din urmă prin faptul că au dat profesorilor din Ardeal posibilitatea de a-şi publica studiile şi lucrările lor de specialitate, care altfel n'ar fi putut vedea lumina zilei din cauza greutăţilor materiale necesitate de tipărirea unor astfel de scrieri. Atât în calendarele cât şi în anuarele şcolare dinainte de războiu se găsesc roadele gândirii şi muncii publiciştilor sau ale unor simpli intelectuali din generaţia care a trăit în ultima jumătate a secolului trecut.

Anuarele şcolare având un caracter mai de specialitate şi fiind lipsite cu totul de partea comercială, n'au putut avea o influenţă decât asupra unui cerc mai restrâns de cititori, dar în schimb valoarea lor culturală este astăzi cu atât mai mare, căci în paginile lor îngălbenite de vreme se pot găsi acum cele mai preţioase documente despre starea înfloritoare a puţinelor şcoli medii româneşti, precum şi dovezi că printre profesorii dela aceste şcoli au fost şi câteva spirite luminate, care prin lucrările lor au invederat că în condiţiuni de traiu mai prielnice ar fi putut să dea şcoalei şi culturii româneşti în general contribuţii nepreţuite. Astăzi, când Ardealul a fost pus prin întorsătura evenimentelor politice în faţa unor probleme şcolare care întrec puterile sale, şi-au format mulţi credinţa despre o inferioritate ardelenească în acest domeniu.

Consultarea conştiincioasă a anuarelor şcolare, din ultimele decenii, din preajma războiului ar arăta că şcolile româneşti din Ardeal au fost, cu toate prigonirile politice, la un nivel destul de înalt. Oamenii de şcoală, în deosebi cei din vechiul regat, ar trebui să consulte aceste anuare ca să-şi poată face o părere justă despre trecutul şcolilor din Ardeal, atât de necesară la aplicarea „reformelor" în provincia de peste Carapţi.

Cu totul alt caracter au avut calendarele. Alcătuite, aproape fără excepţie de către persoane idealiste, cuprinse de dorul de-a lumina poporul şi de a-l călăuzi în necazurile sale de toate zilele, aceste publicaţiuni au putut pătrunde în toate păturile. Printr'o intuiţiune obişnuită la oamenii simpli, calendarul românesc în Ardeal a fost pus chiar dela început pe calea cea bună. In privinţa părţii redacţionale, s'a pornit dela cele două elemente atât de proprii păturii ţărăneşti: sentimentul naţional şi lucrul practic. Primul întreţinea firul roşu al celor mai tainice aspiraţiuni din sufletul nealterat al ţăranului român, iar al doilea oferea prilejul, prin îndrumările practice ce se puteau găsi în calendar, de-a aprecia, şi de-a se convinge zi de zi că banii daţi pentru o astfel de carte nu sunt aruncaţi fără nici-un folos.

In privinţa părţii comerciale s'a procedat cu cel mai expeditiv mijloc, acela al colportajului. La început, când au apărut primele calendare, vânzarea lor se făcea în cea mai parte prin anumiţi colportori, care cercetau târgurile şi umblau şi prin sate cu cărţi de rugăciuni, broşuri populare, chipuri şi calendare.

In timpurile acelea, ţăranii nu prea cunoşteau librăriile, dar cu colportorii se întâlneau la tot pasul. In chipul acesta şi-au făcut calendarele drum spre căsuţele modeste dela ţară, de unde nu au mai putut fi apoi alungate. E interesant de remarcat, că ţăranii nu schimbau bucuros calendarul, ci cumpărau cu predilecţie în fiecare an acelaş calendar. Astfel se explică faptul că cele mai vechi calendare au rămas tot cam la acelaş tiraj, iar calendarele nouă cucereau alte contingente de cetitori.

Datorită faptului că editorii de calendare au găsit chiar la început secretul succesului comercial, publicaţiunile acestea au fost totdeauna rentabile, ceiace a avut ca urmare înmulţirea foarte repede a calendarelor. Astăzi sunt aşa de multe încât ar fi foarte greu să le cunoşti pe toate. Şi toate au tiraj dela 5000 în sus. Au fost timpuri înainte de războiu când un calendar a atins tirajul de aproape 50,000 de exemplare. O dovadă eclatantă că poporul citea cu multă plăcere aceste cărţulii care-i dedeau de toate şi care prin filele albe ce le conţineau le serveau ţăranilor şi ca registre pentru socotelile gospodăriei lor.

Toate regiunile culturale, eparhiile bisericeşti, casele de tipografie şi editură, sectele religioase, etc., îşi au calendarele lor speciale. Recordul îl deţine însă Sibiul, unde au apărut pentru anul acesta următoarele calendare:

Calendarul bunului creştin, editat de Archidiceza ortodoxă, în al 78-lea an de apariţie; **Amicul poporului,** editat de firma Krafft, în al 69-lea an de apariţie; **Calendarul Poporului,** întemeiat de I. Ibavici; **Calendarul Săteanului; Calendarul „Dacia Traiană"; Calendarul „Astrei"** (anul al 18-lea); **Calendarul pentru toţi** şi **Calendarul Caliculul** (cu conţinut glumeţ) editate de foaia „Cuvântul Poporului"; **Calendarul „Lumina Satelor".** Toate acestea au o vechime mai mare. In iarna aceasta au apărut încă două calendare nouă: **Calendarul ostaşului** şi **Calendarul Plugarului român.**

Socotind de fiecare calendar numai 5000 de expl. obţinem respectabila sumă de 55,000 de expl., care se vând până la anul şi duc o rază de lumină în casele ţărăneşti din Ardeal. Unele au însă tiraj peste 10,000, astfel că se poate spune că numai Sibiul răspândeşte an de an cel puţin 100,000 de calendare în popor. Un număr considerabil din calendarele ardeleneşti se duc şi în America.

Influenţa calendarelor asupra desvoltării culturale la poporul din Ardeal nu se poate aprecia îndeajuns. Cu atât mai mult, că în general ele sunt şi bine întocmite. In tot cazul conţinutul lor e ales cu îngrijire şi cu multă atenţie pentru educaţia morală a poporului.

Succesul calendarelor este astfel pe deplin justificat şi importanţa lor pentru desvoltarea culturală a masselor populare este evidentă.

ION BĂILA

ROGER MARTIN DU GARD: Les Thibault Sixième partie: La mort du père (N. R. F.)

Când, acum vre-o cinci ani, a început să apară seria de volume care compun romanul lui Roger Martin du Gard: „Les Thibault", un critic (mi se pare Léon Treich) a exprimat în două cuvinte sentimentul confraţilor:

„Zut, voilà encore un Balzac!"

Şi aşa este. Dela început, cărţile lui du Gard au avut acea alură sigură, totodată banală şi captivantă, a clasicelor capodopere.

Roger Martin du Gard scrie cât se poate de „modernist". Formule scurte, îndrăsneţe, cu înţeles „adunat" şi concentrat. Dar, spre deosebire de marii virtuozi ai „condeiului vioiu" (Morand, Giraudoux, Cocteau, etc.), la el *nu se vede.* Par'că nici n'ar face stil. S'ar zice că cineva a despicat ţeasta personagiilor şi că ne-a lăsat să vedem cu ochii tot dansul de imagini şi de cuvinte. Nimeni nu ştie să ne facă a uita mai complect că facem literatură. Avem permanent impresia unei umile şi plate fotografii a limbajului interior, — fireşte a unor foarte interesante limbagii interioare.

Dacă ar fi să spun cu ce samănă mai mult interesul pe care mi-l deşteaptă cărţile lui Roger Martin du Gard aş crede a putea răspunde astfel:

Să ne amintim de specia de interes pe care îl avem când un cancan oarecare ni se aduce la cunoştinţă.

Tuturor oamenilor le place mahalagismul (cel puţin un anumit soiu de mahalagism). Bun înţeles, se numeşte mahalagiu acela care iubeşte a potină în scop interesat, în scop de câştig —, şi se numeşte boer acela care „commerează" dintr'o plăcere dezinteresată şi literară.

Ori-cum însă, este fapt că nimic nu ne deşteaptă un interes mai mare ca o faptă totodată caracteristică şi autentică întâmplată unei persoane foarte cunoscute.

Roger Martin du Gard are tocmai talentul de a ne da, dela început, o îndoită impresie: 1) Că personagiile sale sunt nişte vechi cunoscuţi ai noştri, de care n'am mai auzit de mult, şi despre care murim de curiozitate să avem ştiri. Şi 2) că faptele relatate sunt riguros istorice, întâmplate, autentice, neinventate.

Cum realizează du Gard aceasta, — e foarte simplu de spus. Are talent. Este „un alt Balzac". Şi atunci înţelegeţi că îi e uşor.

Ştie să-ţi „campeze" de odată pe două picioare personajul. Eroii săi sunt halucinanţi de materialitate. Benjamin Crémieux scria că dacă i s'ar spune, la un moment dat: „A sosit D-l Jacques Thibault", sau „D-ra Jenny Fontanin doreşte să vă vorbească", — s'ar ridica în picioare şi şi-ar scoate pijamaua înainte de a-şi putea da sama că lucrul nu se poate...

Cât despre impresia de autenticitate pe care ni-o dau faptele relatate, — aceasta o realizează autorul prin stilul său totodată telegrafic, simplu, şi totuşi încărcat de sens. Şi, în al doilea rând, printr'un dar de observaţie într'adevăr excepţional, Roger Martin du Gard este îndrăgostit de evenimente. Le iubeşte ca pe nişte amante. Le culege cu dragoste de naturalist exaltat. Faptele sale sunt todeauna multe. De mult opera unui romancier n'a avut o mai mare valoare „documentară".

* * *

Ultimul volum al romanului „Les Thibault" se numeşte „La mort du père". Şi este, între altele, interesant pentru următoarea ciudată pricină: „La mort du père" este o carte plicticoasă. Care totuşi este exact tot atât de bună ca şi celelalte. Şi pe care nu o putem nici-un moment lăsa din mână.

Plictiseala ţine de faptul că d-l Oscar Thibault, despre care e vorba aproape exclusiv, este un om agasant şi plicticos. Şi cetitorului i se prezintă acest Oscar Thibault, aşa de fiziceşte autentic, încât începem a avea faţă de el sentimente efective ca faţă de oameni în carne şi oase. Cum spuneam şi mai sus. Uităm că e la mijloc doar simplă literatură. Ne trezim în plină societate, simpatizând aci, antipatizând colo.

* * *

Dar personajul fără ezitare formidabil rămâne Jacques.

Jacques este o „trouvaille" de geniu a lui du Gard. Jacques reprezintă pe omul agitat, misterios, impetuos, revoltat, pe care îl poate da solul francez. Solul francez care, în materie de firi entuziaste şi fanatice, produce de obiceiu jacobini sau soldaţi. De această dată, francezul este mai degrabă nihilist. O nevoie de libertate enormă. O furie împotriva tuturor oamenilor care, iubindu-i, îi simte că îi dau — fără voia lui, fără voia lor — ordine.

Şi Jacques este deştept. Este talentat la scris şi la gândire. Cugetă tot timpul. Dar o sete „rousseau"-istă de neatârnare îl chinueşte. Şi pe urmă, deodată, brusc, câte o cădere în plină înduioşare faţă de tandrele lanţuri ale familiei, prieteniei, amorului, amintirilor trecute. După care, furios, exclamă două zeci de minute în şir, blocându-şi maxilarele.

„Fout'le camp. Fout'le camp tout de suite. Fout' le camp".

Roger Martin du Gard, mai mult ca Balzac, ne dă prilejul de a trăi, „*atmosfere de nebunie*" ca în Shakespeare sau în Dostoiewski. De nebunie care ne învaţă, ca cu lupa, care sunt mecanismele normalului.

Marele roman al lui du Gard din care fiecare an ne aduce câte o carte sau două, — nu poate fi lăudat îndeajuns. Celelalte scrieri ale contemporanilor săi sunt adesea reuşite. Dar trec ca apa. Pe când bucăţile din „Les Thibault" sunt pietrele care rămân.

Şi orice am spune despre ele, ar fi imposibil să le exagerăm importanţa în mişcarea literară de astăzi.

D. I. SUCHIANU

Viaţa Românească

Numărul de pe Februar-Mart al „Vieţii Româneşti" prezintă un material bogat şi variat. Revista ieşeană dovedeşte încăodată că este un exponent al culturii româneşti şi că prezenţa ei îndeplineşte un rol unic şi inegalat în publicistica noastră. Este singura revistă mare, de tip occidental, masivă, serioasă, întrunind caracterul de „magazin" informativ tip „Mercure de France", cu un vast material cultural şi literar, participând astfel, din plin, la viaţa contemporană. Remarcăm un documentat şi viu articol al lui A. Oţetea, „O ţară fericită, Danemarca". Alt articol de N. Tolu despre „Edmond About şi România" aduce o contribuţie interesantă la ecoul pe care l'a avut în presa franceză a epocei răsboiul nostru dela 1877. Surpriza numărului e reapariţia lui Al. A. Philippide în poezie. Philippide, în ultimul timp, părea că se desinteresază de versuri, consacrându-şi activitatea articolelor de critică şi esseurilor, scrise cu vervă incisivă şi fină, pline întotdeauna de puncte de vedere noi şi neprevăzute, dovedindu-l în esseu tot aşa de original şi de puternic ca şi în poezie. Il regăsim pe Philippide în cele trei poeme din numărul acesta al „Vieţii Româneşti". Arta lui Philippide, în aceste poeme, ni se pare ajunsă la o culme, cătră care, dela „Aur sterp" încoace a tins mereu. Expresia lui s'a concentrat, versul a devenit, din amplu, masiv şi dur, luând proporţii de vultur:

Mi-am plăsmuit un suflet din ţăndări de bolid,
Aerian şi aspru, cu nostalgii de vid...
.....
Am aruncat la hârburi cântarul nemuririi
Şi ciutura cu glorii banale de cişmea,
Şi cumpănindu-mi visul cu rânjetul satirii
Fac lumea după chipul şi-asemănarea mea...

„Memorialul" de călătorie în Spania al lui Mihai Ralea este şi el o revelaţie. Ralea se dovedeşte sobru observator şi scriitor priceput şi plastic. Evocaţia Escurialului, de exemplu, este o pagină de literatură excelentă. Pentru un sociolog şi un esseist asemenea pagini sunt un merit în plus şi o podoabă.

Materialul cronicilor este, în acest număr, cu deosebire bogat. O vastă „Cronică externă" de Daşcovici, o „Cronică plastică" a lui Tonitza, scrisă cu vervă şi humor, cum rar e obiceiul în cronicele artistice. In „Cronica literară" Philippide situează cu pătrundere romanul „Intunecare" al lui Cesar Petrescu în proza românească actuală.

Intr'o notiţă din „Miscellanea" Demostene Botez agită chestia înfiinţării unei case de ajutor pentru scriitorii lipsiţi de mijloace sau ale căror opere nu mai rentează. Un fel de casă a pensiilor literare, al cărei venit să fie format, în deosebi, de prelevări asupra vânzării operelor intrate în domeniul public, opere de care, pe nedrept, beneficiază, plus-valutari exploatatori, editorii. Idee bună, care în Franţa e pe cale de a se realiza, dar care la noi... Societatea scriitorilor români, dacă are urechi, să audă.

— Numeroase recenzii şi material informativ complectând numărul. — *X. Y.*

Mărunte

A apărut revista de cultură italiană *Roma* (anul IX, No. 1), cu următorul sumar:

R. Ortiz: Poezia lui D'Annunzio; Petre Sturdza: Noui amintiri despre artişti italieni; M. Fubini: U. Foscolo; Al. Marcu: Romantismul italian. — Numărul e complectat cu traduceri, însemnări, bibliografie, informaţii turistice, etc.

A. Dumbrăveanu (Pinguin): Viaţa lui Leonard, prinţul operetei, Tip. „Rampa", Preţul 100 lei.

Bibliografie

Au apărut în editura: „Cartea Românească":

Leagăn de cântece de N. Davidescu. — Preţul lei 60.

Jos Cortina! Prolog în versuri la piesa *„Amantul anonim"* de G. Topîrceanu. — Preţul lei 12.

Cunoştinţe Folositoare, seria D. No. 21: *Şase montaje de Radio* de locotenent M. Zapan, licenţiat în ştiinţe. — Preţul lei 5.

Cunoştinţe folositoare seria D. No. 23: *„Automobilul"* de căpitan aviator M. Pantazi. — Preţul lei 5.

Cunoştinţe folositoare seria A. No. 41: *Isvoare actuale de energie* de E. Severin profesor la şcoala politechnică.— Preţul lei 5.

Biblioteca Minerva No. 154: *Vânătorii de robi dealungul Nilului albastru, partea I-a* de Louis Jacolliot. — Preţul lei 9.

Biblioteca Minerva No. 161: Iacob Pasinckof, nuvelă *Scene din moravurile ruseşti de Ivan Turgheniet.* — Preţul lei 9.

Biblioteca Minerva No. 178: *Vânătorii de robi. Dela Cair la Minich* vol. II, de Louis Jacolliot. — Preţul lei 6.

Biblioteca Minerva No. 233, 233a *„Speronare"* vol. I, de Al. Dumas. — Preţul lei 9.

Biblioteca Minerva No. 234-234 a: *Speronare, Privelişti şi Amintiri din Italia* vol. II, de Al. Dumas. — Preţul lei 9.

MINUNILE GÂNDULUI

**mai multă sănătate,
viaţă mai lungă,
mai mult succes,
prin puterea
gândirii.**

Traducere autorizată din *Orison Swett Marden,* autor ale cărui scrieri sunt răspândite în America în trei milioane de exemplare.

Cu o introducere de *D. V. Barnoschi*

40 Lei exp. — Depozit la „Cultura Românească"

Legendarul Gautier

Jurnalele literare franceze vorbesc de Théophile Gautier cu prilejul intrării operei lui în domeniul public. E un fel de aniversare. Şi e o ocazie de revizuiri. La drept vorbind, din Gautier, e multă vreme de când nu mai este nimic de revizuit. Figura lui a devenit, deja, legendară. Poate din pricina asta figura lui *trăeşte* mai puţin. Specialiştii — adică istoricii literari de meserie — îl citesc. Marele public îl cunoaşte, când îl cunoaşte, fără să-l citească. Generaţiile literare tinere, dacă nu-l ignoră, îl dspreţuiesc sau îl desconsideră. Nu există fanatici gautierişti. Gautier e un nume despre care multă lume a auzit vorbindu-se. Beneficiază de avantajele legendei, dar sufere şi de toată imprecizia legendei. In manualele şcolare, chiar, ocupă un loc secundar, dacă nu cumva nici nu e pomenit.

Câteva formule au devenit curente când e vorba de Gautier. Sunt câteva clişee pentru a-l clasa şi caracteriza. „Pictor rătăcit (fourvoyé) în literatură". „Romantic păgân". „Precursorul parnasianismului", etc. Ca deobicei asemenea definiţii, emanate dintr'o opinie publică literară sau culese din cutare manual autorizat, sunt, cu toată pretenţia lor de a fi lapidare şi precise, vagi, adevărate pe jumătate sau pe sfert, falşificatoare. Gautier nu e un „pictor rătăcit" în literatură. E un literat, are în el stofă de scriitor veritabil, e un stilist de rasă. Din pricină că a fost unul dintre primii care a încercat „transpunerea artelor" (aceea a sensaţiilor a venit mai pe urmă) i s'a aplicat de către critici superficiali sau neatenţi, definiţia echivocă şi cam dispreţuitoare de mai sus. A fost un stilist. A cedat, poate, prea mult, în cizelările lui, rotunjirilor plastice. A fost un vizual. Totuş — exemplele se pot găsi, abundente, în opera lui — a cunoscut din arsenalul stilului toate procedeele, pe acelea ale urechii ca şi pe acelea ale ochiului. Proza lui are ritm, are neprevăzut. El însuşi spunea că aruncă vorbele în aer şi vorbele cad, ca şi pisicile, mereu în picioare, nici odată pieziş. şi aşa şi este. Flaubert, un vizual şi el şi care era şi lipsit de ureche, nefiind în stare toată viaţa lui să compuie un alexandrin corect, n'a suferit, în ochii posterităţii, reproşul de a fi, în stil, numai vizual. E drept că pe Flaubert îl salvează altceva. Ceva care, tocmai, lipseşte aproape în întregime lui Gautier. Adâncimea, substratul sufletesc, realismul, participarea la viaţă, care în ciuda tuturor teoriilor de artă pentru artă ale lui Flaubert, menţine şi va menţine mereu vie pe Madame Bovary. Gautier, da, a fost tipul perfect realizat al artistului pur aşa cum se voia Flaubert şi aşa cum, spre norocul lui, Flaubert n'a fost decât pe jumătate. Flaubert a putut spune, şi a nimerit-o bine spunând: „Madame Bovary sunt *eu*". Despre care din eroii lui ar fi putut spune Gautier acelaş lucru?

Teoria artei pentru artă? Ce păpuşă veche, cu resorturi puerile şi uzate, aruncată de mult printre accesoriile literare impracticabile. Gautier s'a străduit toată viaţa cu îndărătnicie — şi a reuşit! — să practice imposibilul! Ce a rămas din toată strădania lui? Au rămas, poate, cele câteva volume pe care Librăria Larousse le editează în biblioteca ei de popularizare, cu ocazia intrării lui Gautier în domeniul public? Ar fi bine, şi nimeni n'ar dori mai mult. Dar văd de aici zâmbetul de neîncredere al multora. Mai citeşte cineva astăzi „Emaux et Camées" sau „Le Capitaine Fracasse"? De „Romanul mumiei" nici nu mai vorbesc. Iar cât despre articolele de critică literară şi artistică... Până mai acum câţiva ani se citea încă articolul (minunat ca evocare şi culoare) despre Baudelaire, pus ca prefaţă la „Les Fleurs du Mal". Dar acum „Les Fleurs du Mal" se editează fără prefaţa lui Gautier. Păcat!

Gautier nu sufere de o discreditare care ar fi comună tuturor scriitorilor din epoca lui. Nici Hugo, nici Musset, nici Vigny n'au intrat în posteritate pe uşa de din dos şi pe furiş. Toţi au pătruns pe poarta mare şi călăuziţi pe sub arcuri de triumf. Şi de data asta e adevărat că posteritatea nu s'a înşelat. Arta lui Gautier, făcută numai din pitoresc şi numai din stil, nu e făcută să se răspândească, generoasă, dealungul veacurilor şi să încălzească. Această lipsă de căldură, pe care Gautier şi-a voit-o, l-a făcut să rămâie în colţul lui, ca o armură prăfuită într'un colţ de muzeu. Armură, poate, prea prăfuită şi prea părăsită. S'ar cuveni, poate, să fie odată scoasă din colţul ei întunecos şi pusă la lumina adevărată a soarelui. Ar trebui spălată de toată sgura clişeelor şi a locurilor comune cu care a fost acoperită. Thibaudet insinuiază despre „Emaux et Camées" că a fi o capodoperă de plastică nu e singurul lor merit. Şi are dreptate. Sunt în acest volum strofe evocatoare şi altfel decât numai în ce priveşte „detaliul plastic". Sunt minunate strofe despre Veneţia, (Wilde care se pricepea şi care, spre deosebire de Gautier, a fost un pocăit al artei pentru artă, le citează undeva în „Portretul lui Dorian Gray"):

L'esquif aborde et me dépose,
Jetant son amarre au pilier,
Au pied d'une façade rose,
Sur le marbre d'un escalier...

Sunt strofe delicioase şi în mult citata „Symphonie en blanc majeur" şi în „Le château du Souvenir" şi în alte poeme.

Şi, acum, o confidenţă. L'am iubit mult pe Gautier, la şaisprezece ani. Am pătruns la Baudelaire cu Gautier de mână. Şi am recitit, nu de mult, cu voluptate şi oarecare melancolie „Le capitaine Fracasse". Ştiu că n'a fost un uriaş, nici un animator, nici un profund. Dar a iubit frumosul cum rari au fost oameni să-l iubească. Un Frumos cam limitat, cam restrâns, cam lipsit de resonanţe. Un Frumos care, în parte, nici nu există. Un Frumos a cărui concepţie e numai ideală, a cărui esenţă nu se găseşte în viaţă decât în stare brută. Gautier n'a priceput, el romanticul prin ambianţă, frumuseţea vieţii aşa cum este, adică mai mult urâtă decât frumoasă. Acest adevăr romantic, care dela romantici încoace a devenit însăş esenţa artei, anume frumuseţea urâtului, Gautier nu l-a priceput. De asta în galeria posterităţii e mai mult îngăduit de cât consacrat.

Dar dragostea pentru Gautier, odată ce ai simţit-o, nu piere. Dacă ţi-a fost odată drag îi păstrezi întotdeauna o amintire frumoasă. Şi pe urmă Gautier, ca şi Flaubert în bună parte, este şi util. Dacă nu pentru cei care citesc, pentru cei care scriu. Trebue să treci, fie cât de puţin, şi pe la şcoala lui. Te învaţă să scrii; te învaţă să admiri. Nu te învaţă să simţi, pentrucă să simţi, dacă poţi, înveţi singur. Şi te învaţă *să vezi,* plastic, precis, tot ce e relief şi suprafaţă. Nu trebue să-i ceri mai mult Sunt alţii cu care te poţi scobori în adâncuri. Cu el te plimbi prin senine câmpii Elisee. Şi asta e util când ai, dar mai ales când nu mai ai şaisprezece ani.

AL. A. PHILIPPIDE

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar" s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

„O nouă concepţie"

D. Mihalache Dragomirescu nu se potoleşte...

D. Mihalache Dragomirescu este — în adevăr — neobosit în activitatea sa de prodigios încurcă lume literar. Este cel mai fecund fabricant de năzbâtii... Şi le face cu o tinereţe uimitoare !

Zilele trecute, au apărut pe zidurile Capitalei — între „Cafeaua Paşa" şi „Crema Elida", — nişte afişe imense, pe care se putea citi anunţarea unei conferinţe a d-lui Dragomirescu cu titlul senzaţional :

O NOUA CONCEPŢIE LITERARA

...sau cam aşa ceva.

Senzaţional şi îngrijorător. Ce nouă ispravă va mai fi descoperit neostenitul furnizor de subiecte pentru cronicarii umoristici ?

„O nouă concepţie"... Ca şi când, d. Mihalache ar fi avut până acum vreo concepţie, fie ea şi mai veche...

In curând, vom fi invitaţi poate la o altă conferinţă cu titlul :

CEA MAI NOUA CONCEPŢIE...
NE MAI VAZUT — NE MAI POMENIT
CE E PE PANZA ZUGRAVIT
INLAUNTRU VIU ŞI NATURAL !

...Nu suntem oare în epoca Moşilor ? Şi d. Mihalache nu ţine în bâlciul nostru literar, cea mai amuzantă baracă ?

Ciudata cură de lapte !

Nu numai poeţii ultra modernişti sunt ridiculi... Nu. Chiar în buna, tradiţionala poezie veche, consacrată şi apreciată, se pot realiza minuni de caraghioslâc.

De pildă :

Când ne iubeam frenetic cu drag şi pasiune
Şi mă culcai pe sânul cu arome-adormitoare....

Mai întâiu, să recunoaştem că o iubire frenetică, cu drag şi pasiune în acelaş timp — este cel puţin excesivă. Cât despre „sânul cu arome adormitoare", — cine e perfida care utilizează asemenea primejdioase şi prohibite mirodenii ?

Din tine făurisem atâtea ideale,
Ce-mi inspirau gândirea cu-al stelelor imperiu...

Dacă bravul poet ar fi tot atât de bogat în rime, cât este în ideale, — ar merge ! Dar dispune de un excedent de ideale şi de un penibil deficit de rime şi de inspiraţie.

Că-ţi plăsmuiam statuia pe albe piedestale,
A dorului simbol şi-a artelor criteriu.
Păreai un îngeraş cu aripile întinse...

...Băgaţi de seamă ce gingaş îşi vedea poetul iubita: culcat pe sânii cu arome-adormitoare, o vedea — nu în chip de porumbel cu crucea în cioc — ci în chip de îngeraş şi nu aşa, un îngeraş pur şi simplu : un îngeraş cu aripile întinse !

Aşa, în chip de îngeraş, poetul o vedea
Sburând necontenit în spre Dumnezeire...

...Dar ! nenorocire !

Pe când îngeraşul cu aripile întinse sbura şi încă spre Dumnezeire :

..Greu ţi s'atârnase o piatră de picioare !

Ingeraşul cu piatra de picioare — ce imagină splendidă. Dar aci, chestia se complică grozav :

Şi când învins de muncă, trudit, cădeam pe trepte
Şi 'mbrăţişam cu drag picioarele lăptoase...

Mărturisesc că nu mai înţeleg nimic. Dacă accept „piatra de picioare", nu pot accepta — ca să zic aşa : în ruptul capului ! — „picioarele lăptoase". Iubita poetului este un adevărat fenomen...

După ce poetul îi îmbrăţişa „cu drag" picioarele lăptoase, mărturiseşte că :

„...mă trezea mai forte, la ziuă, aurora"..

Ceiace înseamnă că nocturna cură de lapte îi pria poetului nostru, de vreme ce se trezia „mai forte dimineaţa !

Bună, reconfortantă poate — dar ciudată cură de lapte fac, uneori, poeţii...

Acelaş poet — al cărui volum este o comoară ! — închină câteva versuri „bine simţite" — cum se spune — unui copil.

In leagăn printre funtuliţe, o copiliţă gungureşte,
Şi o candoare infinită din ochi şi din guriţă creşte...

In guriţă poate-i cresc dinţi — cum este natural — dar o candoare infinită — de ? e cam ciudat...

Părinţii ei o sorb cu ochii căci fruct e-al dragostei curate..

...Ar fi, cum se vede, o reeditare a misterului Sfintei fecioare !

Tancred Martel

Tancred Martel, unul din cei mai autentici poeţi ai Franţei contimporane, a murit singur şi sărac.

D-l Demostene Botez, în ultimul număr din *Viaţa Românească,* consacră rânduri mişcătoare acestui fapt divers al cronicei literare. D-sa reia o mai veche propunere a breslei scriitorilor parizieni. Creiarea unui fond de ajutorare a scriitorilor bătrâni şi mizeri.

Acest fond ar putea fi creiat dintr'o taxă asupra operelor căzute în domeniul public. In adevăr, după trei decenii de la moartea scriitorului, opera lui devine bun obştesc. Orice editor o poate tipări oricum— la noi nu există nici un control, în această privinţă — oricum şi oricât. Nimeni nu mai poate percepe drepturi de autor. Editorul, care aduce hârtia şi cerneala, încasează întreg câştigul.

Astfel, se realizează averi uriaşe din imprimarea lui Eminescu, Odobescu, Alecsandri, Alexandrescu, Eliade etc. — scriitori „căzuţi în domeniul public" şi ale căror cărţi, cerute în licee şi universităţi se trag în zeci de mii de exemplare.

Un impozit modest pe aceste ediţii ar putea creia un însemnat fond cultural, din care scriitorii lipsiţi de mijloace şi-ar putea lua ajutoare bine meritate.

...Şi, dacă există o altă viaţă, — de-acolo din ţăriile albastre, sufletul lui Eminescu va trăi o mare îmbucurare când banul ediţiei lui va merge în punga cutărui poet sărac

Propunerea d-lui Demostene Botez cată să fie înfăptuită de ministerul cultelor, care — cel puţin din când în când — trebue să fie şi al artelor !—*Tudor Teodorescu-Branişte.*

Moartea Severinei

Séverine n'a avut temperamentul de foc şi intransigenţa de principii a Louisei Michel, vestita comunardă, sau a Rosei Luxemburg, spartakista ucisă în 1919, în mişcările de stradă din Berlin, dar nu i-a lipsit mult ca să le egaleze. A fost o rebelă născută, caşi Louise Michel şi Rosa Luxemburg. A avut aproape aceleaşi convingeri şi aceeaşi pornire neînfrânată spre acţiune.

La un moment dat a vrut să facă un gest disperat, unul de genul Louisei Michel care, în timpul Comunei din Paris, în 1870, a chemat poporul pe baricade. A fost în August 1914 când Jaurès, asasinat, era condus la cimitir. Un cortegiu imens urma rămăşiţele marelui tribun.

„Am avut atunci tentaţia — a mărturisit mai târziu Séverine într'un articol, — să vorbesc massei uriaşe care era de faţă şi s'o atrag spre Elyseu, (locuinţa Preşedintelui Republicei). Voiam să obţin cu forţa încetarea războiului înainte de a fi început, în realitate".

N'a făcut-o şi aceasta tocmai a deosebit-o de Louise Michel şi de Rosa cea roşie. Dar a luptat cu îndârjire o viaţă întreagă şi a stat mereu în primele rânduri. Vorbea admirabil. Am auzit-o de câteva ori şi am putut constata că reputaţia de mare oratoare ce avea nu era uzurpată.

Scria tot aşa de bine cum vorbea. Colabora la aproape toate ziarele şi revistele de stânga. N'a fost pamfletară. Nu'i plăceau insultele şi violenţele de limbaj. Vreau să conving — spunea ea — nu să înjur. Şi articolele ei erau *tari,* prin forţa argumentaţiunii.

A fost neobosită. A lucrat până acum vreo două luni, — când boala a silit-o să nu mai scrie, cu aceeaşi ardoare şi cu acelaş entuziasm ca în primii ani. Pentru aceleaşi idei: de liberare socială şi politică a masselor, pentru pace şi în contra tiraniei. — Sunt mai tânără ca generaţia de azi, repeta ea.

Se considera tânără, fiindcă nu era sceptică şi nu admitea scepticismul. Ştia să urască — după cum afirma ea, fără să fie crezută — dar nu oamenii, ci sistemul în vigoare, conservatismul reacţionar, apăsarea şi prigonirile. Era în contra oricărei persecuţii.

N'a fost înscrisă în nici un partid de extrema stângă. N'a voit să aleagă între ele. Lua din doctrina fiecăruia ceeace socotea ea că este mai util şi mai necesar pentru lupta în contra despotismului şi a tendinţelor şovine, militariste şi reacţionare.

Toată lumea aci cunoştea prietenia ce a avut pentru Jules Valles, unul din marii şefi ai Comunei din Paris şi cultul ce a închinat memoriei lui. Nimeni n'a vorbit de Valles şi n'a întreţinut mai mult atenţia publică asupra operei acestuia ca ea.

A militat peste cincizeci de ani, mereu în aceeaşi linie, fără să se îndoiască o clipă de adevărul şi de justiţia ideilor ce profesa sau de utilitatea acţiunii ce ducea. Era adânc convinsă că orice acţiune e utilă. Nu avea nici o simpatie pentru neutri.

A murit având vârsta de 74 de ani. Pe patul de moarte se tânguia că n'a făcut destul.

I.

Femeia de azi

Contribuţia femeii de azi, în toate domeniile de activitate, cu toată ironia inutilă şi cam forţată a bărbatului, e de o mare însemnătate şi reprezintă o etapă caracteristică a vieţii sociale de pretutindeni.

Viaţa apăsătoare şi grea prin care trecem, a smuls căminului dulceaga poezie de odinioară, uşurând munca istovitoare a bărbatului şi, colaborând uimitor şi cu folos la progresul social.

In America, în special, unde femeia e mult mai înţeleasă şi mai respectată decât în celelalte continente, femeia e primită în orice ramură de activitate şi contribuţia ei e luată în seamă. I se dă tot sprijinul, i se apreciază energia, inteligenţa şi e ridicată la treapta ce i se cuvine.

Incontestabil, munca ei, chiar atunci când se rezumă numai la viaţa dintre cei patru pereţi ai gospodăriei, partea ei de contribuţie morală şi sufletească trecută soţului, nu e tăinuită laş şi egoist, cum obişnueşte Europeanul vanitos.

Femeia americană are mulţumirea recunoaşterii valorii ei de tovarăşă înţelegătoare, şi de-aceia acolo, femeia găseşte minunate izvoare de putere de muncă.

Soţul păstrează egalitatea civilizată a tovarăşei lui, şi mai ales îi arată stima, înţelegerea şi încrederea pe care le merită. — *h. b.*

Un nou isvor al lui Eminescu

La Ateneul „N. Iorga," d. prof. T. Vianu a adus o foarte interesantă contribuţie de istorie literară. Cercetând notele de student ale lui Eminescu, d. Vianu a descoperit comentarii personale în legătură cu filosofia stoică şi eleată. Dacă nu cunoştea perfect limba greacă. Eminescu putea cunoaşte ideile acestor şcoli filosofice din *Istoria filosofiei greceşti,* a lui Zeller, care apăruse în vremea când poetul român studia în Germania.

Sprijinit pe isbitoare asemănări de texte conferenţiarul regăseşte în *Glossa* poetului, idealul moral al Stoicilor: *„apathia"*. Motivul preferit lui Epictet că viaţa este un teatru, iar oamenii spectatori în acest teatru, revine şi în Glossa lui Eminescu.

Idealul apathic al stoicilor purcede din raţionalismul grec, care la rândul lui îşi are origina în filosofia eleată. Filosofie pe care Eminescu deasemenea o cunoştea. In manuscrisele lui sunt însemnări şi traduceri din fragmentele lui Xenopohon, Parmenide şi Zenon. In deosebit interesant este pasagiul din Xenophon cu privire la Dumnezeul unic care pluteşte deasupra pluralităţii pământeşti. Considerând asemănarea de texte, este acelaş Dumnezeu pe care Eminescu îl zugrăveşte în *Rugăciunea unui Dac*. Expresiile întâlnite în însemnările despre poemul lui Parmenide, pe care Eminescu îl rezumă, revin adesea în *Glossă*.

Aceste influenţe pornite din *stoicism şi eleatism* se încadrează în concepţia pesimistă generală a lui Eminescu, pentrucă ori ce pesimism se ridică dintr'o viziune eleatică a lumii, din concepţia unei lumi imobile, în care nici un element nu poate fi clintit şi în care nimic nu se poate creia şi faţă de care numai apathia stoică şi pesimistă este atitudinea cea mai potrivită.

Descoperirea acestor noi isvoare ale poeziei lui Eminescu are aşa dar nu numai importanţă istoric-literară, ci şi una menită să pună într'o lumină mai vie structura concepţiei filosofice a lui Eminescu. — *b.*

Mihail Sadoveanu în esperanto

D. Tiberiu Morariu a tradus în esperanto câteva bucăţi ale domnului Mihail Sadoveanu.

Pentru străinătate, transpuneri de felul acesta vor folosi, neîndoios, chiar dacă lirismul moldovenesc al prozei d-lui Sadoveanu, nu va putea fi în întregime tălmăcit.

La Nord, mai cu seamă, unde fiecare intelectual cunoaşte limba esperanto, această iniţiativă va apropia şi va înlesni cunoaşterea literaturii noastre.

D. Tiberiu Morariu, care probabil nu se va opri aci, trebue felicitat pentru lăudabila d-sale iniţiativă.

Alegând bucăţi din cele mai bune din prozatorii noştri de frunte, d-sa va face o operă culturală care va putea da frumoase rezultate. — *h. b.*

Doi academicieni

Eugène Brieux

Eugène Brieux e un parizian. S'a născut în acest oraş în 1858 şi în el a trăit; aceasta ar fi destul pentru a explica multe aspecte ale talentului său, totdeodată nervos şi robust. După studii excelente făcute la şcoala Turgot, debută, la 22 de ani, în cariera literară şi, în colaborare cu Salandri dădu o dramă istorică: *Bernard Palissy.* Anul următor, cei doi mai făcură să se reprezinte: *Biroul divorţurilor.*

Trecu un interval de nouă ani, în care tânărul dramaturg îşi lăsă talentul să se maturizeze, şi după care produse piesele care i-au câştigat înalta reputaţie de care s'a bucurat mai apoi, şi care au cules un statornic succes scenic timp de zeci de ani. Cităm numai câteva dintre ele: *Blanchette* (1982) ; *Binefăcătorii* (1897) ; *Evadarea* (1897); *Şcoala soacrelor* (1898); *Leagănul* (1899) ; *Avariaţii* (1901) ; *Inlocuitoarele* (1901) ; *Roba roşie* (1901) ; *Maternitatea* (1904) ; etc., etc.

Prin ultimele lui piese mai ales s'a îndreptat cu hotărîre spre teatrul de tendinţă socială, am zice de hirurgie socială, devenind protagonistul acestui gen, care a avut mare ecou. Astfel, în *Avariaţii* atacă cu curaj chestia delicată a bolilor sexuale, în *Roba roşie* — corupţia în justiţie, în *Inlocuitoarele* — chestiunea doicilor şi dădacelor, etc.

In 1909 a fost ales membru al Academiei Franceze.

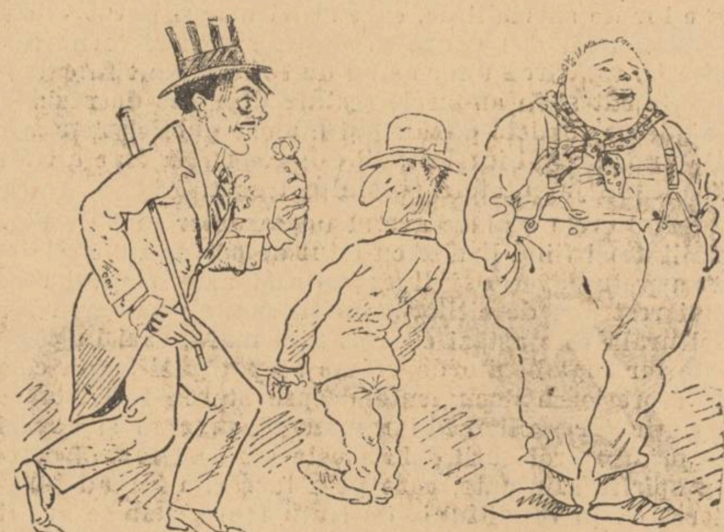
Paul Hervieu

Reputatul romancier şi dramaturg s'a născut în 1857 la Neuilly. A fost advocat la Paris, puţin timp secretar de legaţie şi s'a închinat apoi întreg literaturii. In romanul său de moravuri: *Armatura* tratează înrâurirea pervertitoare a banului asupra societăţii. In dramele : *Cleştile* şi în *Legea Bărbatului* apără drepturile femeii. Celebrele lui drame următoare: *Enigma* şi *Dedalul* trădează cu mare măestrie conflicte ale căsătoriei, iar în *„Goana Torţelor"* Hervieu sărbătoreşte dragostea de mamă.

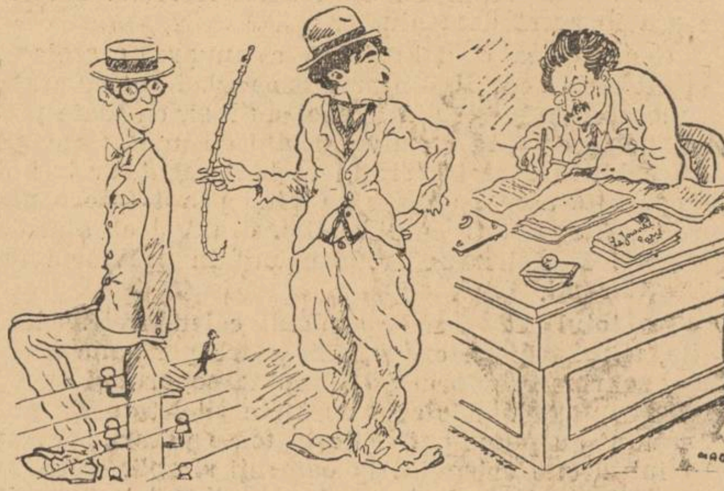
In 1909 a fost ales membru al Academiei Franceze.

Ultimul număr al „Lecturii" cuprinde două impresionante nuvele ale acestor doi academiciani.

Comici celebri

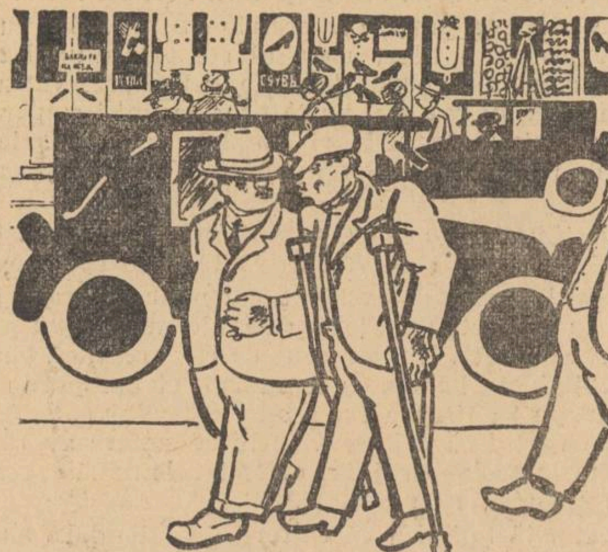
Max Linder ne făcea să ne prăpădim de râs... — Şi Polidor era irezistibil... — Şi Fatty ştia să ne provoace râsul...

Râdem mult de trucurile lui Harold Lloyd.. — ...şi de ale lui Charlie Chaplin... — Niciodată însă publicul n'a râs cu atâta poftă ca atunci, când Troţki se plânge împotriva regimului sovietic creiat de el însuşi... Troţki.

(Iliustrirovanaia Rossia)

Fără reciprocitate

— Zici că te-a schilodit un automobil... Mi se pare că eşti mare amator al automobilismului?

— Ei şi ce? Eu sunt amator, dar el mi-i duşman!

Cetiţi
REALITATEA ilustrată
CEA MAI MARE REVISTĂ DE ACTUALITĂŢI
24 PAGINI MARI, ILUSTRATE IN CULORI 100 CLISEE FOTOGRAFICE
EXEMPLARUL 8 LEI
CURIOZITĂŢI DIN TOATĂ LUMEA • ROMANE NUVELE • ŞTIINŢĂ POPULARIZATĂ • CINEMA • MODĂ • SPORT • JOCURI DISTRACTIVE • ETC.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 441

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 19 Maiu 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Comedia Intelectuală

După cum Nietzsche e artistul literat al eticei și al sociologiei, așa Valéry e poetul teoriei cunoștinții.

Dacă elimini tot ce e colorat și viu în experiență îți rămân un număr de noțiuni abstracte: „eu, non-eu, substanță, timp" etc. Aceste noțiuni și relațiile dintre ele nu mai sunt deloc contingente ca fenomenele reale, ci sunt asemenea relațiilor matematice, raționale și apodictice. Aci Valéry e la el acasă. Idealul către care tinde ar fi să înlocuiască lumea toată cu un univers abstract și precis: „...Vieux désir... de tout reconstruire en matériaux purs: rien que d'éléments définis, rien que de relations nettes, rien que de contacts et de contours dessinés, rien que de formes conquises, et pas de vague".

Ne propunem aci să reconstruim gândirea lui Valéry într'o înlănțuire logică, așa cum străbate ea universul lui abstract. In opera reală, ideile filozofice ale lui Valéry nu sunt sistematizate, ci — s'ar crede — semănate la întâmplare. Și lucrul e foarte natural: filozoful nu e decât anexa artistului Valéry.

„J'avais la manie de n'aimer... dans les oeuvres que leur génération". In versuri ca și în proză Valéry nu încetează să se preocupe de „generația" intelectuală, de actul creator. *Cum* face mintea ca să creeze?! *Ce* crează ea — poem sau lege matematică — asta e relativ secundar. Și de altfel produsele „ne diffèrent qu'après les variations d'un fond commun". Creațiile îl interesează pe Valéry „mouvantes, irrésolues, encore à la merci d'un moment, avant qu'on les ait appelées divertissement ou loi, théorème ou chose d'art".

Dar analiza completă a actului creator e imposibilă: toată atenția ți-e îndreptată asupra obiectului gândirii, ești în mijlocul ideilor din care vei construi „teorema sau opera de artă" și Valéry ar vrea să consideri propria atenție! Indată ce te observi ești observator și nu mai ești creator. Astfel putem spune că orice act de atenție și de conștiință extremă are o față adânc inconștientă. Impotriva acestui inconștient se revoltă Valéry. Ar vrea ca un creator să nu gândească o clipă fără să se urmărească gândind, să fie necontenit cârmaciul propriei gândiri: „...je ne mettais rien au-dessus de la *conscience;* j'aurais donné bien des chefs-d'oeuvres que je croyais irréfléchis pour une page visiblement gouvernée".

Dar nu e motiv să restrângi dezideratul acesta la actul creator și să nu-l extinzi la gândirea întreagă: căci mai totdeauna, gândirea nu știe cum gândește. După cum ochiul vede tot, numai pe sine nu se poate vedea, așa înțelegerea înțelege totul, numai pe sine nu se poate înțelege. Și Valéry e dezolat de aceasta: „Je suis fait véritablement... d'un malheureux esprit qui n'est jamais bien sûr d'avoir compris ce qu'il a compris sans s'en apercevoir. Je discerne fort mal ce qui est clair sans réflexion de ce qui est positivement obscur." Nu e de mirare că pentru Valéry puține lucrări rămân clare: „Oui, la clarté pour moi est si peu commune que je n'en vois sur toute l'étendue du monde — et singulièrement du monde pensant et écrivant — que dans la proportion du diamant à la masse de la planète." Din nenorocire *înțelegerea* e compusă mai ales din stări sufletești „transitive" cum le numește James, stări pe care nu le poți opri în loc ca să le examinezi, căci dispar îndată ce sunt imobile. „J'en suis venu, hélas, à comparer ces paroles par lesquelles on traverse si lestement l'espace d'une pensée, á des planches légères jetées sur un abîme, qui souffrent le passage et point la station... Qui se hâte *a compris*". Sub presiunea dorințelor irealizabile de care vorbeam „et parmi d'étranges excès de conscience de soi", a luat naștere M. Teste.

M. Teste e o ficțiune: „...un Hippogriffe, une Chimère de la mythologie intellectuelle..." E o ficțiune diametral opusă statuii lui Condillac. Vă aduceți aminte, cum acesta închipuește o statue, care cu încetul devine conștientă și în care simțurile și apoi facultățile noastre se deșteaptă pe rând. Teste e teoreticianul pur și prin urmare o ființă conștientă la maximum. Tot ce în inteligența noastră se face instinctiv și în întuneric e la dânsul în plină lumină. Teste e „omul de sticlă": „Si droite est ma vision... si nette ma représentation, et ma science si achevée que je me pénètre depuis l'extrémité du monde jusqu'à ma parole silencieuse;... je me *suis*, je me réponds, je me reflète et me répercute, je frémis à l'infini des miroirs — je suis de verre".

Intreg sufletul lui, îi servește drept câmp de experiențe, drept laborator: „Je devinais cet esprit maniant et mêlant, faisant varier, mettant en communication, et dans l'étendue du champ de sa connaissance, pouvant couper et dévier... endormir et colorer ceci et cela". Această atitudine exclusiv *teoretică* față de sine însuși se întinde și asupra sentimentelor: „Il était l'être... qui fait tuer ses joies par ses joies, la plus faible par la plus forte... Je crois qu'il se passionnait à son gré..." Când un sentiment devine prea puternic, Teste își simte periclitată domnia: „Les bras d'une Berthe, s'ils prennent de l'importance, je suis volé — comme par la douleur... Car souffrir c'est donner à quelque chose une attention suprême". In fine pe când noi toți suntem conduși de gândirea noastră, Teste conduce el gândirea sa, „il était le maître de sa pensée".

De ce oare Teste e irealizabil ? Pentru că, urmărit până în ultimele consecințe, spiritul său implică contradicții. Ca să-ți analizezi un act voluntar e nevoie de un nou act de voință, care, pentru a fi analizat cere un al treilea, și așa mai departe, fără capăt. De asemenea: Actul prin care înțelegi înțelegerea trebue înțeles la rândul lui, și așa mai departe. „Je suis étant et me voyant; me voyant me voir, et ainsi de suite..." Așa dar construcția consecventă a unui spirit de o luciditate absolută ne conduce la un *regressus in infinitum,* cum zic logicienii.

Să „gândim mai de-aproape" acest *regressus in infinitum* și vom vedea răsărind dintr'însul niște ficțiuni mai ciudate decât Teste însuși. „Eu mă observ", această frază mă despică în două: eu cel ce observă și eu cel observat. Dacă primul e observat la rîndul său, apare un al treilea eu, și așa mai departe. Astfel „eu" mă văd repetat fără capăt, ca în niște oglinzi paralele. Inlividualitatea se descompune într'un șir nesfârșit de *euri.* Care dintre ei sunt eu cu adevărat? Depinde de convenție. In orice caz această curioasă auto-fecundare poate fi prilej de jocuri amuzante de-a v'ați-ascunselea cu propriul eu — și Valéry profită de ocazie. Spre exemplu: „Entre Moi clair et Moi trouble; entre Moi juste et Moi coupable il y a de vieilles haines et de vieux arrangements, de vieux renoncements et de vieilles supplications". Sau: „...je me suis détesté, je me suis adoré, — puis nous avons vieilli ensemble".

Regresul la infinit poate fi considerat încă dintr'un punct de vedere: pe măsură ce iei ca *obiect* al atenției ceiace adineaori era subiectul atent, apare un nou subiect observator. Nu s'ar putea oare „să trecem la limită" adică să reușim a izola ultimul *eu,* deci eul adevărat, eul pur? Filozofii știu că contemplarea unui astfel de eu nu e posibilă: „Niciodată nu vei reuși să prinzi la strâmtoare eul adevărat, ci tocmai când crezi că ai isbutit să-l imobilizezi sub observare, el răsare iarăși ca subiect în fața noului obiect". (W. Schuppe: Erkenntnisstheoretische Logik). Și acest *eu pur* a cărui față în veci n'o poți vedea, e totuși parte integrantă din ori ce clipă conștientă, e... „eu!"

Acest straniu personaj din Comedia Intelectuală nu e creația (sau descoperirea?) lui Valéry. Fichte l-a botezat Eu Pur iar filozofii germani mai moderni îi zic de obicei „Das Erkenntnisstheoretische Subjekt." Dar Valéry îl invocă cu minunate și nenumărate comparații, îl definește prin multiple formule elegante:

„Ce n'est plus qu'un corps noir qui tout absorbe et ne rend rien".

„...l'excès de la connaissance sur le Tout".

„...ce moi inqualifiable qui n'a pas de nom, qui n'a pas d'histoire, qui n'est pas plus sensible ni moins réel que le centre de masse d'une bague ou d'un système planétaire".

„Il fait songer naïvement à une assistance invisible logée dans l'obscurité d'un théâtre. Présence qui ne peut pas se contempler, condamnée au spectacle adverse, et qui sent toutefois qu'elle compose toute cette nuit haletante, invinciblement orientée..."

Eul pur e ciudat pentrucă ni se impune, fără totuși să ne fie dat în chip sensibil. Dar sunt puncte de vedere de unde cuprinsul experienței apare tot aât de ciudat. Existența celorlalte ființe, spre exemplu, nu e ea absurdă ?

Dacă timpul n'are decât o dimensiune, cum pot încăpea într'însul existențe, durate multiple? Timpul nu e decât o linie care cuprinde totuși nenumărate linii paralele, duratele noastre ale tuturor: ...le problème le plus étrange que l'on puisse jamais se proposer, et que nous proposent nos semblables, et qui consiste simplement dans la possibilité des autres intelligences, dans la pluralité du singulier, dans la coexistence contradictoire de durées indépendantes entre elles — *tot capita, tot tempora* — problème comparable au problème physique de la *relativité,* mais incomparablement plus difficile".

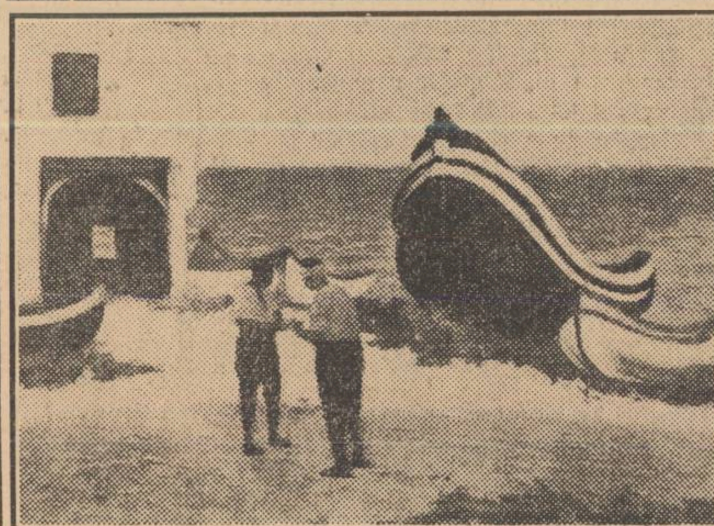
— ...Mirarea spiritului vecinic, a acelui spirit pentru care fenomenele absurde și stranii rămân absurde și stranii ori cât de triviale ar fi ; mirarea de-a nu fi unic: „Quoi, ce bloc moi trouve des parties hors de lui!"...

Puține din marile inteligențe au fost pătrunse ca aceasta „par le sentiment d'être tout et l'évidence de n'être rien".

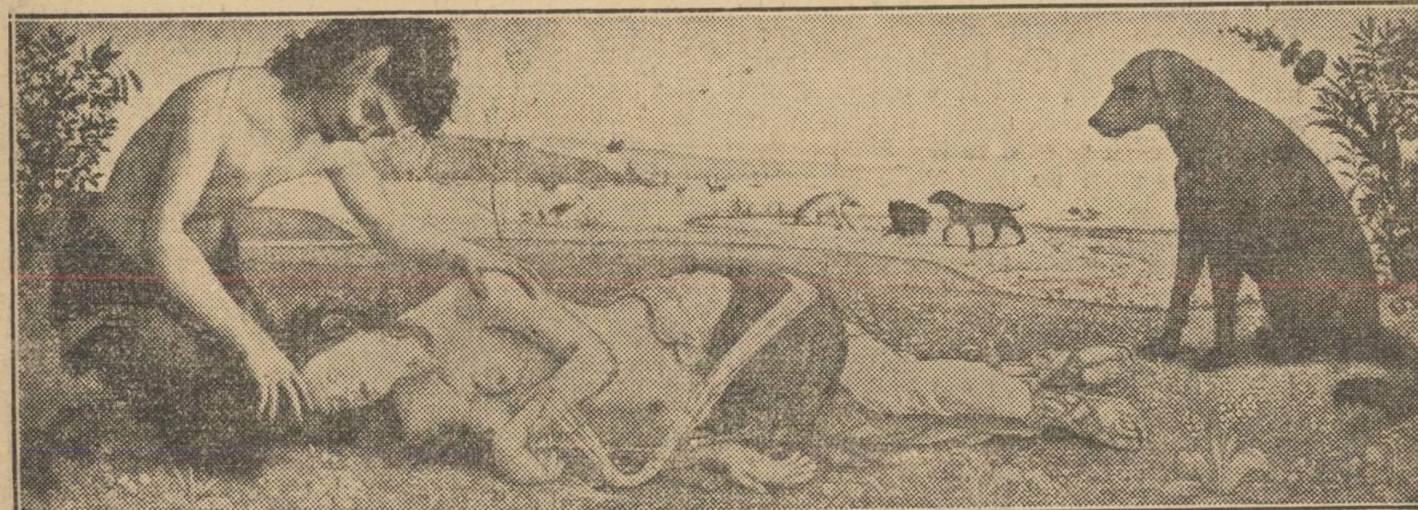
* * *

N'aveam dreptate să spun că Valéry e poetul teoriei cunoștinții? Cu câtă siguranță instinctul lui artistic îl conduce spre problemele stranii, turburătoare, teatrale! Cu tot cenușiul esențial ori cărei abstracții, problemele lui Valéry sunt — s'ar zice — pitorești. Conștiința generalizată, pândirea și goana după eul pur, dezideratul logic al unicității, nu sunt toate acestea paradoxale și dramatice? „...cette Comédie Intellectuelle qui n'a pas jusqu'ici rencontré son poète, et qui serait pour mon goût bien plus précieuse encore que la *Comédie Humaine,* et même que la *Divine Comédie".* Modestia l'a împiedicat pe Valéry să spuie pe nume autorului *Comediei Intelectuale.*

IOAN D. GHEREA

H. Visconte — **Balcic**

De vorbă cu d. Alexis Nour

Personalitatea luptătorului basarabean. — Inceputurile literare. — Despre literatura contemporană. — Scriitori ruși preferați. — Idealul comunist. — Actualii conducători ai Rusiei [1]

Cine cunoaște inceputurile mișcării naționale românești in Basarabia și fazele prin care a trecut chestiunea istorică a provinciei de peste Prut până'n momentul unirii, nu poate despărți această mișcare, de numele valorosului publicist și luptător basarabean, d. Alexis Nour.

D-sa s'a făcut cunoscut în opinia publică din vechiul regat prin articole emoționante privitoare la Basarabia, încă din anul 1905.

Devenind în urmă colaborator al revistei „Viața Românească" și corespondent din Chișinău al ziarului „Adevĕrul", d. Alexis Nour a dus o luptă și mai intensă pentru realizarea năzuințelor sale de bun român basarabean.

Soluțiile pe cari d-sa le da în problema Basarabiei erau atât de temeinice și aveau atâta fond de protest împotriva tendințelor de rusificare a Basarabiei, încât archiepiscopul Basarabiei, din acel timp, Serafim Ciceagov, a fost nevoit să trimeată la d-sa pe S. S. Arhimandritul Gurie — azi mitropolitul Basarabiei — ca să-l convingă să înceteze atacurile in presa din România, împotriva acelui archiepiscop rus cunoscut ca șovinist.

Alexis Nour

Tot d. Nour a făcut să apară în Basarabia primul ziar românesc cu litere latine ca in vechiul regat. In această foaie a luptat pentru înfiintarea de școli românești rurale în Basarabia și prin aceasta a fost inspiratorul deputatului rus Gulichiv din Duma Imperială când acest deputat a ridicat chestiunea școlilor moldovenești în parlamentul rusesc.

In anul 1914 a emigrat din Rusia țaristă stabilindu-se în Iași și lăsând în urmă un proces la tribunalul din Chișinău legat de incercarea sa curagioasă de-a împiedica venirea țarului Nicolae și desvelirea monumentului lui Alexandru I, în luna Iunie a acelui an. E interesant să ascultăm cuvintele procurorului din acel proces. Iată cum se exprimă :

„In aceste momente solemne când șeful suprem al Rusiei se pregătea să pună pentru prima oară piciorul pe pământul Basarabiei cu ocazia jubileului centenar al acestei provincii rusești, o mână criminală punea la cale un atentat cu evidenta intenție de-a împiedica serbările în interesul unui stat vecin în slujba căruia se afla Alexis Nour care s'a și refugiat acolo în urma nereușitei complotului său".

Această afirmație a procurorului constitue un caz unic în analele justiției rusești când se constată în mod oficial că un basarabean urmărește în ceeace face interesele României.

Stabilit în țară, d. Nour a început să agite problema populației și regiunei românești de peste Nistru, descriind acele meleaguri de nimeni cunoscute în vechiul regat. Scrierile sale au făcut să se desprindă și să se încetățenească în țara noastră numele dat de d-sa acelei regiuni: *Transnistriană,* precum și numele locuitorilor ei români: *Transnistrieni,* termeni întrebuințați astăzi de toți istoricii și profesorii în cursurile universitare

Autor al Hărții etnografice a Basarabiei, lucrare căreia i-a consacrat o activitate de mai bine de doi ani a adus prin aceasta un evident folos țării. Alex. Marghiloman cu ocazia discursului rostit la banchetul comemorativ dela Athenée Palace în anul 1924, spune cu privire la această hartă:

„Era în 1915. A venit la mine un profesor, d. Alexis Nour. Nu știu pe unde se găsește căci aș fi fericit să-l văd aici. El alcătuise o hartă admirabilă a Basarabiei unde informa cea mai plastică, servindu-se numai de documente rusești, ajunsese să stabilească că în Basarabia sunt două milioane de moldoveni față de 85 mii ruși și 210 mii ucraimient. Această hartă a fost de-atunci pe toate mesele marilor conferințe europene, în toate cancelariile și este documentul cel mai temeinic pentru acei cari vor să descurce problema naționalităților în Basarabia".

In 1929 cu ocazia jubileului lui Miliucov, ziarul „Adevĕrul" publică un articol din care aflăm că în 1906, îndată după apariția la Iași a revistei „Viața Românească", d. Nour călătorind în tren cu Moș Ion Codreanu — actualul vicepreședinte al Camerei — spre Petersburg, cu ocazia deschiderii parlamentului rus, a învățat pe inimosul bătrân să citească românește după acel prim volum al revistei ieșene pe care d. Nour o primise, în ajunul plecării sale la Petersburg, din partea d-lui profesor Stere.

La câteva zile după apariția articolului din „Adevĕrul", Moș Ion Codreanu, vorbind dela tribuna Camerei despre începuturile mișcării pentru revendicările românești în Basarabia, precizează că această mișcare a pornit în toamna anului 1905 odată cu vizita d-lui C. Stere la Chișinău și întrevederea d-sale cu d. Nour care încă de pe atunci se pusese în fruntea mișcării.

Cu prilejul morții lui Spiru Haret în 1912, d. Alexis Nour trimite din Chișinău următoarea telegramă publicată în ziarul „Dimineața" :

„Primiți fraților români, salutul nostru de doliu, prima onoare din partea basarabenilor pe mormântul marelui luminător al neamului. 1000 de clopotnițe românești din Basarabia vor vesti odată poporului părăsit vecinica pomenire a lui Haret și a tuturor oamenilor mari ai Românimii".

Iată cum se comentează această telegramă în coloanele unui ziar bucureștean, apărut în anul 1922, într'un articol de cald entuziasm:

„Așa dar o profeție extraordinar de nimerită s'a împlinit. 1000 de clopotnițe din Basarabia au vestit în anul 1922, poporului părăsit în 1912, vecinica pomenire a lui Haret și vor mai vesti jalea și mândria neamului la comemorarea tuturor marilor români".

„Rămâne — mai adaogă ziarul în chestie — *ca d. Nour să ne povestească ce l'a costat îndrăzneala de-a trimite în 1912 această telegramă".*

Acesta este în câteva cuvinte luptătorul pentru cauza național românească din Basarabia.

„D. Nour n'a urmărit nici odată în viața sa nici măriri, nici câștiguri materiale" — afirmă undeva d-nii Sadoveanu, M. Sevastos, Andrei Corteanu, dr. N. Lupu și A. Frunză. *„Acest om de multă vreme își imparte pâinea și ultimul ban cu învinșii soartei din toată lumea. Casa lui e un azil. In vremea memorabilă și îmbelșugată în aur străin a neutralității, Alexis Nour lucra de dimineață până seara harta etnografică a Basarabiei într'un fel de pod și lua gratuit masa — o masă de vagabond — la spitalul Sfântului Spiridon din Iași".*

Iar d. dr. Ghelerter, cunoscutul fruntaș socialist, adaogă :

„D. Alexis Nour nu e numai un umanitarist teoretic ci și — ceeace e mai de folos pentru omenire — practic. Trăiește pentru alții. Imparte din ceeace agonisește cu trudă grea a unei sănătăți zdruncinate, altora mai mult decât ceeace reține pentru dânsul".

Dar d. Nour prin cultura sa generală aparține și altor domenii de activitate intelectuală: economist eminent, statistician de mâna întâi, perfect sociolog, d-sa n'a neglijat nici partea literară în care a dat dovada unui remarcabil talent.

Amintirile din viața Rusiei de altă dată, articolele de

(Continuare în pag. II-a)

[1]) Din volumul „Oameni și Idei" care va apărea în curând.

critică literară scrise cu atâta vervă, portretele oamenilor politici ai Rusiei ţariste şi cea sovietică, precum şi nuvelele sale de un aspru realism vin să facă dovada cea mai evidentă a acestui fapt.

* * *

Doream de mult să-i iau un interview. Ştiam că voi avea de cules multe lucruri interesante din comoara sufletească a acestui intelectual de elită. Norocul a făcut să prind un moment fericit când mi s'a părut că-i oportun să-i răpesc din timpul pe care i-l ştiu cât e de preţios.

Mi-a dat o întâlnire în biroul său din redacţia „Adevĕrului Literar". M'am dus să-l caut la ora 9 seara. D. Nour nu venise încă.

E de neînchipuit ce impresie deosebită deşteaptă în suflet redacţia unui ziar de mare tiraj la o oră când mai toată lumea e plecată. Simţi încă atmosfera vibrând de activitatea întreruptă o clipă şi care va fi reluată câteva momente mai târziu. Pe mese de lucru ziare desfăcute, reviste de tot felul, foi de manuscris, întregi sau rupte, stau răvăşite aşteptând par'că pe stăpânul care le-a lăsat acolo într'o scurtă recreaţie. Sgomotul vieţii neîntrerupte din stradă soseşte aici înfundat, discret, ferindu-se par'că să turbure de tot liniştea celor cari depun atâta zel pentru ca să aducă pe altarul curiozităţii opiniei publice ştiri noui, tot mai noui, informaţiuni de senzaţie sau recenzii şi articole literare menite să facă educaţia masselor şi să reverse mângâere în suflete prin arta celor talentaţi.

La ora 9 şi jumătate d. Nour soseşte. Distinsul publicist îmi întinde mâna surâzând, îşi aprinde ţigara, ţigara d-sale dietetică în contra astmei (fiindcă aceea a regiei îi e interzisă) şi apropiind scaunul începe să vorbească lăsând cuvintele să se înalţe par'că pe scara şerpuitoare a rotocoalelor de fum albăstriu.

Inceputurile literare

— Am început să scriu şi să public fără să atribui mare valoare, nici chiar momentană, scrierilor mele şi fără să mă gândesc vreodată să le tipăresc în volum fiindcă începusem să scriu în gazete şi nu în reviste şi tratasem chestiuni de interes imediat, socotind că pentru chestiunile mari şi permanente, sunt atâţia scriitori şi luptători aleşi.

Gustul literar mi-a fost deşteptat încă din şcoală de scrierile cu subiecte din literatura rusească. Chiar bacalaureatul meu l-am obţinut mulţumită tezei de promovare: care e raportul între activitatea literară a lui Gogol şi inscripţia de pe monumentul pus pe groapa lui: „Prin cuvântul meu amar, voi râde".

Era în anul când se serba 50 de ani dela moartea lui Gogol. Citeam foarte multe reviste conţinând critici asupra literaturii acestui umorist tragic. Şi-am reuşit în teza aceea să concentrez, nu câteva fragmente din Gogol sau descrieri pastişate, ci să coprind sub o privire generală întreaga concepţie a tragi-comediei umane în faţa căreia ochii lui Gogol au râs, privind, după cum spune el, „prin lacrimi nevăzute de alţii".

Vizitând într'o zi la Petersburg pe marele critic literar, filozof, sociolog şi şef suprem al revoluţiei ruseşti Nic. Const. Mihailovski, el mi-a spus: „Scrie şi viaţa îţi va fi mai suportabilă".

I-am răspuns atuncea că nefiind Napoleon în literatură şi nici Turgheniev, ci un simplu intelectual fără talent afirmat, ceeace voi scrie va fi cu totul efemer şi va rămânea necunoscut, din momentul ce constatasem că atâtea opere mari începând cu Evanghelia şi terminând cu Kant şi chiar cu Mihailovski, rămân mai mult necitite în rafturile bibliotecilor.

Intors mai târziu la Chişinău în momentul de înviorare a vieţii politice şi intelectuale, am luat parte activă în mişcarea presei de acolo. Am scris în româneşte mai întâi la „Basarabia", prima gazetă moldovenească apărută la 1 Iunie 1906, apoi la „Adevĕrul" şi „Viaţa Românească" în Martie 1907. Am urmat deatunci sub imperiul nevoilor zilnice toată gama scrierilor beletristice: nuvele, schiţe, amintiri şi traduceri. Intre anii 1907—1914 am fost corespondentul presei din vechiul regat asupra situaţiei din Basarabia: Dela 1914 şi până astăzi am colaborat la „Viaţa Românească", „Adevĕrul Literar" şi „Insemnări literare" ajungând acum, în pragul bătrâneţelor, la vechea revistă a junimiştilor „Convorbiri Literare".

Despre literatura contemporană

— Părerea mea asupra literaturii contemporane? E la fel cu cea asupra artei şi ştiinţei în genere şi asupra muzicii, picturii şi filozofiei în special.

Numai ţările relativ întârziate produc literatură mai curată şi poezie mai sinceră. Ţările cu civilizaţiune mai veche cari au produs în ultimile două secole înainte de marele războI tot felul de capodopere de artă, se mărginesc azi numai la simple parodii sau imitaţiuni literare, muzicale şi plastice.

Democraţia care, în deobşte, ignorează pe străbuni şi abia dacă-şi cunoaşte părinţii, e incapabilă să producă opere multilaterale şi multicolore. Când discernământul psihologic asupra oamenilor din diverse poziţii sociale a dispărut, s'a simplificat şi s'a redus însăşi mentalitatea proprie.

„Faust" s'a putut scrie pe canavaua simbolicii semimedievale foarte complicate. (Goethe scriind „Faust" reproducea obiceiurile şi mistica oraşelor germane tradiţionale abia eşite din toropeala evului mediu).

„Războı şi Pace" a fost concepută pe baza vieţii reale colective de cea mai întinsă variaţiune socială şi pe temeiul celor mai mari mişcări ale naţiunilor.

Vreţi ca massele transformate în public de cinema şi de sport, în lume de „business", etc., să creeze ceva similar cu romantismul literar, muzical, pictural din *trecut*, sau asemănător cu ideea de clasicism, sentimentalism, renaştere, patetică revoluţionară sau wagneriană?

„Einfach" în toate. Cenuşiul se întinde pretutindeni.

Literatura sau trăeşte din exagerările si denaturările elementelor senzuale din literatura ultimelor două secole pastişînd pe Freud şi pe Wedekind, sau imitează şi desvoltă, în continuare, în mod caricatural, crâmpee din creaţiuni trecute susceptibile de-a servi ca punct de plecare pentru exploatatorii marilor înaintaşi.

In muzică noutăţile la modă pornesc nu dela vreun motiv sau o frază originală, ci ele înşfacă la întâmplare o coadă a unei melodii clasice şi fluerând-o, o agaţă de un trunchiu cu totul nou. Muzica şi dansul negrilor înfloresc fiindcă reprezintă exploatarea unei faze primitive trecute. Democraţia venită să înlocuiască vechile clase creatoare nu poate (viaţa fiind scurtă) să primească întreaga lor moştenire de artă, în acelaş timp.

Germania prezintă o cultură vizibil sterilizată astăzi: romanele se scriu sau „galbene" sau pentru bucătărese. Beletristica aleasă s'a mărunţit. Epopeea războiului şi a inflaţiei n'a provocat nici un monument literar ca „Debacle" sau „Banii" lui Zola, la timp corespunzător în Franţa. Suderman, Hauptman, Schnitzler, etc., sunt de fapt gustaţi din fântâna nesecată a trecutului. Filozofia şi muzica trăesc din detalii şi nu din epopee. Nimic mare, nou şi original nu se produce. Mostre de pictură nu ocupă locuri prin muzee întru eternitate. Gazetăria şi senzaţiile ştiinţifice copleşesc minţile. Einştein, neînţeles decât de foarte puţini, s'a impus graţie numai presei ca un nume pronunţat cu extremă evlavie. Socialismul literar naşte simplismul respingător al literaturii comuniste.

Jean Jacques Rousseau are o mulţime de epigoni extrem de întârziaţi. Sinceri şi analitici ei aduc în paginile citite de masse până şi momentele trăite în prima adolescenţă cu sine însuşi, şi sub un suflu de viciu intim şi singuratic.

Detectivismul englez are ca o pondere pe Bernard Schaw — acest calomniator caustic şi răutăcios al figurilor mari istorice.

Numai literatura scandinavă îşi urmează calea marilor ei înaintaşi.

Literatura rusă continuă şi ea numai micile şi amarele umorescuri ale lui Cehov şi Gogol. Sub soviete ea a degenerat în insipidităţi revoluţionare, vorbării marxiste, iar emigraţia literară îşi analizează numai durerea proprie.

Au dreptate oarecum d-nii M. Dragomirescu sau Eugen Lovinescu când găsesc în literatura română de astăzi, superioritatea asupra altor literaturi, atât numai că ei uită că această superioritate a noastră e la fel cu etapa glorioasă a literaturilor altor popoare înaintate şi că la noi retrăim cam aceleaşi teme şi subiecte în scară însă micşorată, încât literatura noastră n'are cu ce să aprindă curiozitatea şi admiraţia străinilor, afară, doar, dacă, tradusă fiind perfect, ea ar provoca interes ca ceva necunoscut în actuala conjunctură literară din Germania, Franţa, Anglia, dar care în realitate se găseşte din belşug în literaturile lor clasice, romantice, realiste de odinioară.

Scriitori ruşi preferaţi

— Prefer pe Leonida Andreev şi Vladimir Corolenco în *intregime.* Zic în „întregime" fiindcă de la cele dintâi ale lor încercări literare până la cele din urmă şi chiar până la „postume" ambii aceşti scriitori reprezintă toată gama desvoltării unui scriitor de geniu şi în acelaş timp redau şi zigzagurile sau liniile drepte din psihologia vieţii nu numai ruseşti ci şi în genere a vieţii umane.

Corolenco fixează jaloanele binelui în viaţă. Andreev, pe acelea ale răului. Amândoi cunosc şi fac cunoscut şi altora câmpul de luptă dintre Ormuz şi Ahriman.

Ceiace le lipseşte acestor doi scriitori pentru ca opera lor să fie desăvârşită sunt doar epopeile istorice cari să descrie mişcările masselor. Incolo ei coprind integral tot restul ilteraturii ruseşti plus toate temele, subiectele şi ideile din literaturile celorlalte naţiuni.

Convingerea aceasta mi-am format-o numai după ce am pus în comparaţie întreaga operă a lui Corolenco şi Andreev cu opera, deasemenea întreagă, a lui Dostoevschi, Turghenev, Tolstoi, Goethe, Shakespeare, Anatole France, etc., toţi clasici şi uriaşi ai literaturii universale.

E părerea mea personală pe care o susţin fiindcă o cred foarte dreaptă.

Idealul comunist

—Tot idealul comunist nu face cât sângele unui singur om sacrificat pe altarul acestui ideal. Revoluţia din Rusia a fost o pură năzuinţă şi un eveniment de o clipă. A urmat după ea însă reacţiunea neagră sub masca roşie, având ca exponent pe jandarmul medieval mult mai crud decât jandarmul ţarismului decrepit.

Astfel s'a întins peste întreaga Rusie medievalismul euro-aziatic cu firma de reclamă „comunism".

Comunismul viitoarei omeniri e deja obţinut în toate laboratoarele sociale cum este Noua Zelanda în primul rând.

Muncitorul american trăeşte fără revoluţii şi exproprieri de bunuri, în condiţii absolut egale *calitativ* cu ale vieţii unui lord englez. Are baie, un „cottage" propriu, grădină, iar la Ford lucrează numai cinci zile pe săptămână, având radio, automobil, economii la bancă, mărfuri minunate la cooperativă, copiii în şcoală curaţi şi cu viitor. Cantitativ el are mai puţin ca un lord, dar de aici reesă oare că trebue desfiinţată proprietatea concentratoare fordistă?

Technica americană e principala pârghie pentru înlăturarea marxismului militant. Marx a greşit când din stările social-economice constatate ştiinţific, a conchis că tot ele trebue mai departe — prin contraziceri şi conflicte între clase — să fie forţa dinamică a progresului omenirii, a păşirii sale spre comunism. Ca rezultat avem pretutindeni zguduiri inutile şi degradatoare ale comunismului militant şi pervers. E de fapt — degenerarea materialismului istoric într'o concepţie religioasă mistică, inchiziţională.

In Rusia se crede că prin vorbăria visătorilor trăiţi în mizerie se va realiza clădirea comunistă a omenirii, iar în Statele Unite unde în locul vorbăriei mizere înfloreşte munca intensă şi asiguratoare, paşii spre comunism se fac uimitor şi în mod utilitar.

Marx şi mai ales epigonii săi răsăriţi pe misticismul asiatic rusesc au preconizat dictatura partidului comunist, uitând complet că dictatura presupune dictatori cari nu produc nimic şi consumă foarte mult.

Troţki nu s'a plâns când el singur suprima societatea „veche" şi se plânge astăzi când e aruncat afară din Rusia de regimul pe care el însuşi l'a creiat.

Marxismul a degenerat în morala hotentoţilor: Binele e când eu fur femeia altuia şi răul e când altul o fură pe femeia mea..

Conducătorii de azi ai Rusiei

— Actualii conducători politici ai Rusiei n'au nimic comun cu conducătorii politici din trecutul, prezentul şi nici viitorul omenirei.

O seamă de exploatatori amorali ai marilor idei şi marilor figuri de idealişti revoluţionari au creiat în Rusia un regim reacţionar, absolutist şi medieval.

Toţi sunt complect lipsiţi de sentimentul milei. Toţi profesează fără folos năzuinţele omenirei spre mai bine. Plecarea lui Troţchi din Rusia dovedeşte că prin această expediţiune făcută pentru ochii lumei ies la iveală toate exterminările de oameni, practicate de conducătorii unor soviete de carnaval.

Un conducător politic veritabil nu-şi întemeiază nicidată sistemul pe teroare goală şi absolută. Ignoranţi şi incapabili vor fi în cel mult trei sau patru ani răsturnaţi şi exterminaţi de cele opt milioane de copii vagabonzi şi cincisprezece milioane de tineri de vârstă şcolară, atunci când vor ajunge în pragul maturităţii, setoşi de plăcerile pe care regimul inchizitorial şi sărăcirea Rusiei nu le va putea satisface nici chiar pe de departe.

Intocmai ca şi în Spania de odinioară Rusia de azi n'are conducători politici, ci numai inchizitori.

Alţi actori, aceiaşi piesă. Numai că obscurantismul şi sanguinismul triumfă incomparabil mai intensiv şi mint incomparabil mai îndrăzneţ, bazate fiind pe civilizaţia şi technica modernă pe care o întreţine credulitatea revoluţionară a masselor de troglodiţi în cultură, exprimate psihologiceşte azi prin scăderea enormă a gusturilor estetice şi prin domnia de pildă a dansurilor africane.

. . . .

Cu jovialitatea sa de perfect intelectual basarabean căruia nu-i plac prea mult nici vorbele goale, nici parada formelor, d. Alexis Nour se ridică de la biroul său surâzând.

Intelesei că interviewul a luat sfârşit mai cu seamă că telefoanele din camerele vecine sunând cu insistenţă, mă chemară la realitate, amintindu-mi că mă găsesc în redacţia unui mare ziar bucureştean, tocmai în clipa când talentul d-lui Nour mă dusese cu gândul pe câmpiile fără margini şi întunecoase ale Rusiei bolşevice...

Am simţit toată mulţumirea unei seri bine intrebuinţate

M'am despărţit de d. Nour sub covârşitoarea impresie atât a variatei culturi cât şi a puterii d-sale de concepţie artistică, socială şi politică.

L. LEONEANU

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Telefon 15|88.

Roger Crusoe. — L'hypertrophie de l'état	70.—
R. Gibaudan. — Les idées sociale de Taine	78.—
Schubert raconté par ceux qui l'ont vu.	104.—
C. Lemarie. — La morale des affaires.	105.—
A. Delattre. — La liquidation financière de la guerre.	105.—
N. Iorga. — Le caractère Commun des Institutions du Sud Est de l'Europe.	105.—
N. Iorga. — Les voyageurs français dans l'Orient Européen.	105.—
L. Rabinowicz. — La crise et l'avenir du droit pénal.	35.—
Goethe. — lettres a Madame de Stein	98.—
L. Rabinowicz. — Mesures de sûreté, étude de politique criminelle	175.—
J. Giurand, L'Inquisition mediévale.	78.—
Courcelle Semenil. — Les opérations de banque, traité théorique et pratique.	420.—
Jack Leere. — La pedagogie éxperimentale au jardin d'enfants.	98.—
P. Alexis. — Les privileges de vote dan les sociétés anonymes.	140.—
Jean Cristu. — Union douanière Européene	175.—
L. Rabinowicz. — Le problème de la population en France.	210.—
A. Besant. — La nouvelle civilisation.	35.—
L. Fondard. — L'Ecóle devant le problème paysan.	175.—
Er. Seillière. — La sagesse de Darmstatdt	130.—
R. Recouly. — Le mémorial de Foch.	97.—
Regis de Vibraye. — Ou mène le nationalisme.	78.—

Cele mai noui opere literare

în Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti I

Anghel D. şi Iosif O. St., Carmen saeculare	Lei	18.—
Bart Jean (Eugen P. Botez), Schiţe marine	„	48.—
Blaga Lucian, Lauda somnului	„	42.—
Brătescu-Voineşti Al. I., „Firimituri"	„	80.—
Caragiale I. Mateiu, Craii de Curtea veche	„	60.—
Cazimir Otilia, Grădina cu amintiri		(s. p.)
Crainic Nichifor, Darurile pământului, ed. III	„	60.—
Davidescu N., Leagăn de cântece	„	60.—
Mihăescu Gib., Vedenia. Nuvele	„	90.—
Papini Giovanni, „Viaţa lui Isus" traducere de Alex. Marcu.	Lei	180.—
Petrescu Cezar, Omul care şi-a găsit umbra Nuvele.	Lei	75.—
Petrescu Cezar, Intunecare. Roman 2 vol.		(s. p.)
Pillat şi Perspessicius, Antologia poeţilor de azi vol. II.	Lei	120.—
Rebreanu L., Pădurea spânzuraţilor ed. V-a	„	120.—
Sadoveanu M., Impărăţia apelor. Nuvele	„	90.—
Stănoiu D., Necazurile părintelui Ghedeon roman ed. II-a.	Lei	75.—
Simionescu I., Dobrogea. O ţară din poveşti.	„	75.—
Teodoreanu O. Al., Hronicul măscăriciului Vălătuc.	Lei	60.—
Teodoreanu I., Turnul Milenei. Roman, ed. II-a.	Lei	96.—
Teodoreanu I., Uliţa copilăriei. Nuvele.	„	60.—
Topîrceanu Gh., „Balade vesele şi triste" ediţia III-a.	Lei	48.—
Topîrceanu Gh., Migdale amare.	„	48.—
Topîrceanu Gh., Jos cortina.	„	12.—

Cărţile de mai sus se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi direct dela „Cartea Românească", Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.

500 lei!

Primiţi în schimbul unei bancnote de 20 lei

Citiţi amănunte în

revista „REALITATEA ILUSTRATA"

Săptămânal 10.000 lei premii

Editura Librăriei SOCEC & Co. S. A.

Bucureşti

C. Rădulescu-Motru: Curs de Psihologie.
S. Mehedinţi: Profesorul (temelia reformelor şcolare).
S. Mehedinţi: Anale Politice (contribuţii la istoria Regenţei).
Octave Minar: Critica Literară în secolul XIX.
Delavrancea: Hagi Tudose.
Delavrancea: Apus de soare.
Delavrancea: Intre vis şi viaţă.
Delavrancea: Viforul.
Delavrancea: Patrie şi patriotism.
Eminescu: Povestind copiilor.
Negruţi: Povestind copiilor.
Creangă: Povestind copiilor.
Odobescu: Povestind copiilor.
Carageale: Povestind copiilor.
Kade Douglas Wiggin: Rebeca dela valea soarelui (romanul unui suflet de copil).

Editura Librăriei Socec & Co. S. A. Bucureşti

Ultimele noutăţi literare din vitrina librăriei:

„Independenţa Română"

Calea Victoriei

Maurice Maeterlink
La grande féerie 12 frs.

Andre Bellessort
Heures de parole
Question modernes. — 15 frs.

Emil Zola
Madame Sourdis
petit roman inédit — 12 frs.

Max Eastman
La jeunesse de Trotsky
12 frs.

Albert Zchweitzer
A L'orée de la forêt vierge
recits et reflexions d'un medicin en afrique équatoriale — 15 frs.

Paul Claudel
L'oiseau noir dans la soleil levant
12 frs.

Raoul Duhamel
Lucien Fugère
Chanteur scenique français
prefaţă de Sacha Guitry — 12 frs.

„Maitres de L'art moderne"
Eiffel par Jean Prèvost
16,50 frs.

„Maitres de L'art ancien"
Les Clouet par Armand Fourreain

Nicolas Segur
Le Mariage Charnel
12 frs.

Wells
Tono Bungay — 20 frs.

Mourasaky Shykibou
Le Roman de Genzi

Albert Flament
Marie de Toulon

Emill Moselly
Fils de Gueux — 12 frs.

Jaques Chenevière
La jeune fille de neige
12 frs.

Cărţi Româneşti:
Cezar Petrescu, Simfonia fantastică
Mare succes. — Lei 80

André Maurois — traducere.
Climate — Lei 70.

Se primesc abonamente la toate ziarele şi revistele străine.

HENRI BARBUSSE

Duhul cel rău

Vanikoro, trezindu-se din somn, se târî până la ușa colibei. Soarele era sus și razele lui trimeteau pe piața satului o lumină brodată de frunzele pe care le străbătea din înălțime. Vanikoro avea ochi încrucișați și bolnavi, picioare slăbănoage; un cap enorm pe care se desfăta o chică și-o barbă neagră ca păcura. Cu toate acestea, la colierul lui de sticlării se putea vedea dintele de porc, cizelat cu multă artă și o brățară europeană, ridicată mai demult depe o pradă gingașă.

Iși luă sulița și arcul. Intinse mâna și scoase cu băgare de seamă două săgeți, înfipte în pântecele tatălui său — care sta nemișcat de trei luni de zile pe patul de frunze unde murise și care urma să-și ocrotească fiul înveninându-i armele. Vanikoro își așeză apoi pipa în enorma gaură a urechii, după cum era obiceiul din străbuni.

Afară, stârpitura de om se ridică cu greutate pe picioarele-i slabe, pline de umflături rămase depe urma unei boale vechi. Iși umflă pieptul negru și lustruit, ridică spre lumina orbitoare ochii tulburi putreziți în apa murdară ce se scurgea dintr'inșii. După putoarea rămășițelor sfinte din casa în care trăia zilnic, sorbea acum mirosul puternic al pământului oceanic; acel miros de sălbătăciune, acru, pe care nici noi, stăpânitorii vremelnici ai acestor ținuturi, nu-l mai uităm, odată ce l-am primit în sufletul și'n ființa noastră.

Sălbatecul coti pe cărările pădurii și ajunse la coliba lui Sagu.

— Vinde-mi mie casa ta din capătul dealului, insistă el pentru a suta oară.

— Casa-i frumoasă, răspunse Sagu. E făcută din trunchiuri, din crengi, și din frunze de pandanus. E o casă demnă de un șef, căci are într'un colț un tabu. Străjuește un loc foarte bogat în naufragii. E joasă și solidă. Acoperișul e ca un scut contra furtunilor, nici nu mai găsești altul la fel. E o casă frumoasă. Prețuește doi sclavi și jumătate și zece coți de sârmă de aramă.

— Ai să-mi dai casa, zise Vanikoro, pe preț de doi prizonieri, căci e locuită de duhuri rele.

— Nu-i adevărat, nu-i nici un duh; casa n'are nici un defect, răcni Sagu strângând în mână sulița, care avea la vârf trei ciolane de prieteni morți și era împodobită de jur împrejur cu oase de dușmani.

Vanikoro se dădu înapoi mârâind, scrâșnind din dinți și încrucișându-se într'un mod îngrozitor.

— Am auzit eu duhurile, strigă el, și-au mai auzit și alții.

— Nu! nu! nu-i adevărat! zbieră Sagu, zăpăcit la gândul că prețul proprietății lui putea să scadă atât de tare dintr'odată. E cea mai frumoasă casă din lume.

Iată însă, că zgomotul acestei discuții ajunse până la rege, care în coliba lui, așezată la douăzeci de pași mai departe, era foarte ocupat să se amețească cu fum de lemn verde. Un nimb de fum acru plutea nehotărât în cadrul ușii, unde apăru figura văpsită a regelui, cu fruntea neagră, obrajii albaștri și nasul roș.

Inaintă urmat de Principalul Personaj. Era un mare rege. Cuvintele lui erau suliți, cugetarea lui o cursă. Avea o inimă atât de mare că îi ajungea dela șale până la gât. Purta la nas zece inele făcute din carapace de broască țestoasă iar împrejurul nărilor avea înfipte în evantaliu bucățele de oase de străbuni. Părul îi era împletit în codițe mici de câte opt fire fiecare.

Iar Principalul Personaj era îmbrăcat cu o bucată de lemn tare și cu o scoică fixată de pumn. Avea la un picior o rană fetiș, pe care o redeschidea de câte ori i se părea că are de gând să se vindece, deoarece era o rană fetiș.

Suveranul ceru să i se aducă la cunoștință obiectul discuției.

— Mai mulți au auzit duhurile rele făcând zgomot în casa din deal, zise Vanikoro.

Cu toate gesturile și strâmbăturile lui Sagu, a cărui gură se întindea pe fața întunecoasă ca un șirag de bulgărași albi, faptul fu confirmat de Mikoi, care tocmai trecea, ducând în spinare o coapsă și de Niobung, care, cu sânii umflați, alăpta în apropiere un purceluș. In nopțile când luna are forma unui boomerang, se aud strigăte în coliba cea goală a lui Sagu, chiar dela casa misionarului care n'a fost încă mâncat, e lucru știut de toți.

Regele dădu din cap, se retrase în locuința lui, se îmbătă cu kava și adormi. Când se înoptă, adună populația în piață, bătând într'o tobă cu un cap de om ce se întrebuințează anume la acest lucru.

Locuitorii încurajați de strigătele monarhului se îndreptară spre locul fatal. Mulțimea se opri la o distanță respectuoasă de casă.

— Ascultați! zise Vanikoro, retrăgându-se îngrozit în întunerec.

Toți traseră cu urechea. La început nu se auzi nimic, îndată însă se distinseră voci înăbușite care veneau din casă.

Mulți dintre negri o rupseră la fugă clănțănind din dinți. Apoi zgomotul încetă.

— Acum, să intrăm în casă, strigă regele învârtind deasupra capului măciuca-i sculptată cu măestrie.

Cu băgare de seamă intrară câțiva curagioși, conduși de Vanikoro, care reapăruse între timp. Casa era goală.

De trei ori la rând se repetă acest lucru nemaiauzit. Casa începea să vorbească singură înăbușit și după ce isprăvea și cei de afară intrau înăuntru, nimic: duhurile își dovedeau prezența, fiind nevăzute.

Vanikoro asista la începutul experiențelor.

Dar îi era așa de frică, că se făcea nevăzut înainte chiar de a începe duhurile să vorbească. Nu era niciodată de față în momentul când se auzea vocea supraomenească.

Ce era de făcut? Oare trebuia în adevăr, după cum se cerea în așa împrejurare, ca proprietarul unei asemenea case să fie omorât?

Părerile înțelepților erau diferite. Căutară sfat pretutindeni în toate celelalte insule din Arhipelag: în Tohori, cea care într'una tremură scoțând fum de jur împrejur ca un capac de oală care fierbe; în Vanua, unde capetele șefilor sunt păstrate în trupuri uscate de rechin, în Atoll unde stăpânesc „oui-ouii" (Francejii) unde locuitorii, din cauză că fumează prea mult, nu-s așa buni de mâncat. Nu dădură de nici un răspuns satisfăcător.

Atunci Sagu se hotărî să scape de casă chiar cu prețul unui sacrificiu. Convinse pe Vanikoro, dăruindu-i o femeie și partea ce i s'ar fi cuvenit din misionar, să devie proprietarul casei blestemate.

Din acea zi duhurile se abținură să mai dea vre-un semn de viață!

Atunci Sagu deveni foarte preocupat. Il munceau câteva cuvinte pe care le scăpase Vanikoro în treacăt. Cu disperare, se puse să cugete. Câte odată se oprea din mers și părea că încearcă să priceapă ceva. Mormăia amenințări ciudate. Insfârșit într'o zi privirea i se lumină; se înfățișă înaintea regelui.

— Am auzit iarăși duhurile făcând zgomot în casa lui Vanikoro, declară el. Hotărât, trebuie să omorâm pe Vanikoro ca să le facem să tacă.

Regele aprobă în principiu: dar trebuia întâiu să studieze chestia. Așa că 'ntr'o noapte, Sagu adună populația și o mână la casa din deal. Toți așteptau strânși roată. In frunte Vanikoro sta cu o încredere superbă, râzând zgomotos.

Dar casa vorbi...

Atunci ce făcu Vanikoro? Râse și mai grozav și răsucind măciuca-i de abanos deasupra capului se repezi din grupul încremenit de groază și în timp ce casa vorbea încă, năvăli înăuntru.

Casa scoase un țipăt și tăcu. Vanikoro eși îndată, ținând în mână capul lui Sagu.

— El supără Duhurile, făcându-ne să credem că există, spuse el.

— Il vom mânca, zise regele, a cărui judecată era tot atât de restrânsă cași logica.

Și avea dreptate. In viața socială nu e totul să ai idei bune ci să știi să le realizezi la momentul potrivit. Avea dreptate. Era un mare rege.

In românește de A. POPIȚ

Din Literatura Chineză

Reverie

Vântul a 'nceput s'adie. Acest arbore tresare ca o tânără fată îndrăgostită. Pești lucitori sar la suprafața lacului. Petale de lotus se duc de-avalma cu stoluri de fluturi.

Mă întreb dacă soția mea se îndoește că nu sunt la slujbă.

Narciși

Narciși ofiliți care plutiți pe pârâu, dacă veți vedea la Tien-nan o fată visătoare sub un scorțișor care a înflorit de două ori de la întâia noastră sărutare, spuneți-i că respir o garoafă ca să-mi amintesc parfumul ei.

Inscripție pe un mormânt

Prosternată dinnaintea fecioarei budiste, așa de miloasă pentru nenorociți, nu-i cer să mă facă să renasc sau să mă păstreze în Paradis, o rog însă să lase să cadă asupra capului meu una din picăturile de rouă care tremură în vârful ramurii sale de salcie, ca să devin un lotus pe care, poate, că el îl va culege.

Totdeauna

Mă uit la frunzele moarte care acopăr pământul. Pentru mine nimic nu s'a schimbat între nașterea și moartea lor. Eram nefericit astă-primăvară. Acum e toamnă și sunt și mai nefericit.

Soare, soare, dece mai răsari, când ea m'a părăsit pentru totdeauna?!

Umbra unei frunze de portocal

Singură, în odaia ei, o fată brodează flori de mătase. Deodată, aude un flaut în depărtare... Tresare. Crede că un tânăr îi vorbește de dragoste.

Prin hârtia ferestrei, umbra unei frunze de portocal se pune pe genunchii ei... Inchide ochii. Crede că o mână îi sfâșie rochia.

Casa Câmpurilor

Dacă, în fiecare an, semeni treizeci de *meou* de pământ, dacă plantezi ca la o sută de picioare de duzi, vei putea să-ți primești adeseori prietenii, căci vei avea din belșug porumb și mătase.

Când vine vara, strângi orezul. Când vine toamna, culegi crisantemele care trebue să îmbălsămeze vinul. Când vin prietenii, pui flori în toate vazele, oricare ar fi anotimpul.

Ai grije să lași necultivată acea parte din grădină unde se află un copac frumos. Acolo vei sta împreună cu prietenii tăi. Acolo vei bea peste măsură, recitând versuri.

Trebue să ai o terasă împodobită cu zorele, unde să te trezești din beție în răcoarea serei. Nu te coborî înainte să fii în stare să numeri stelele principalelor constelațiuni, căci altfel soția și copiii vor surâde.

Nu te coborî de acolo mai 'nainte să fii în stare să-ți zici: „Fiindcă pivnița mi-e plină, de ce nu m'aș îmbăta și mâine?".

Sentință

Din clipa în care prevederea și iscusința au început să existe, s'a născut ipocrizia.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

V. KOROLENKO — Pe malurile Dunărei

Căutătorii de comori*)

II

Sub stăpânirea turcilor, căutătorii de comori puteau să sape în voie Românul și aici a pus îngrădiri, cerând să fie dinainte încunoștiințat cu petiție și planuri în regulă. Celor doi prieteni le lipseau însă mijloacele pentru facerea planurilor și deaceia săpau „pe furiș", în mod clandestin. Acest lucru nu-l jena pe Filimon. Considera săpăturile lui ca o lucrare prealabilă· La început trebuia să dobândească cel puțin o cantitate mică, o comoară neînsemnată, *„vreo douăzeci și cinci de mii de franci"*... Apoi abia se va apuca de lucru adevărat.

Capriciul soartei a vrut să mă întâlnesc acum cu acești doi exploratori pe ruinele muntelui Enisaleu.

— Iacă, se poate vedea, — zise bucuros Filimon. — Uite încoace... Asta a fost peștera lui... Adică chiar a zmeului dela Eraclea. Aici stătea și se odihnea... Iacă unde își întindea trupul. Pe ridicătura asta își ținea coada. Iar capul aici... Și aici, chiar pe locul acesta se văd urmele labelor și ghiarelor.·. Uite... unde a zgâriat piatra...

O picătură mare și grea se desprinse din bolta peșterei și pleoscăi pe mâna bătrânului care-mi arăta tocmai zgârietura.

— Picăturile de apă or fi săpat șănțulețele astea ? — încercai să manifestez îndoiala mea.

Remarca mea nu făcu nici o impresie asupra lui Filimon. Dudik însă se repezi dela intrare, se aplecă, pipăi cu degetele și se uită în sus. După câtva timp o nouă picătură pleoscăi într'o găurice de-alături.·. Apoi nu se mai auzi nimic, multă vreme

— Ve-ve-vezi... da? — zise Dudik, gângăvind tare; și-l privi cu implorare pe Filimon.

— Se poate, — răspunse liniștit Filimon. — Numai vezi singur: sunt cinci ghiare.

Dudik se plecă din nou și numără urmele care într'adevăr semănau ciudat cu pecetea unei labe cu ghiare.

— Ve-ve-vezi, — strigă el gângăvind agitat și ridicând capul spre boltă unde se adunase o nouă picătură de apă. — Uite-te, Filimon..· iar picură.

Bătrânul, liniștit, întoarse spatele către Dudik și zise:

— De altfel, suma îngropată aici nu e mare. Trei coți dela intrare, unde arată laba stângă. Iată, chiar pe locul acesta — „Capiștea Zmeului"... Numai, comoara e într'adevăr mică. Și dumneata pentru treaba asta ai venit? — mă întrebă înviorat. — Poate ai *„certicat"*? Atunci, poate, împreună, ne-am apuca...

— Nu, pe mine nu mă atrag decât ruinele.

Bătrânul își netezi barba cu oarecare importanță.

— Sunt multe lucruri din vechime prin ținuturile noastre. Iată de pildă cetatea Eraclea. Pe vremea Macabeilor era aici un idol și oamenii erau siliți să i se închine. Multe sunt pe-aici de felul acesta. Lângă Slava, deasemenea, se află o cetate veche, care — se zice — a fost clădită de-o împărătească. Bani vechi se găsesc pretutindeni, sămănați în pământ. Se vorbește chiar de Alexandru Macedon. Eu am găsit acolo o placă de marmoră cu un chip pe ea și cifre romane. Am vândut-o domnului Ștefănescu. S'a spus apoi că a fost un *„mare antic"*... Se află acum la muzeu. Dar poate vrei să eșim de-aici?

— Da, e umezeală.

— Intr'adevăr, și mie mi s'au muiat oasele. Dudik, ia târnăcopul!

Dudik luă, supus, târnăcopul și ne urmă. Bătrânul urcă cu îndemânare povârnișul, înconjură zidul și mă aduse pe-o platformă de unde se deschidea din nou priveliștea deasupra limanului, munților dela Mahmudia și stepelor dobrogene. Se așeză și își netezi barba. Pe fața lui se citea un fel de vrednicie deosebită și mulțumirea liniștită a unui vlădică care trece în revistă domeniile sale.

— Dar, pe dumneata cum te chiamă? — întrebă el oarecum ceremonios.

— Vladimir. Dumitale, mi se pare, îți zice Filimon?

— Mă cunoști, va-să-zică? Mi se pare că Dumneata stai la doctorul rus din Tulcea?

— Da. Dar și dumneata, pare-se, că nu ești de pe aici?

— Noi demult am fugit din Rusia, din Starodubia.·.. Pe atunci mai trăia încă bunicul meu, Dumnezeu să-l ierte. E mult de-atunci... adăugă și tăcu.

— Din pricina credinței? — întrebai.

— Da — răspunse în silă. — Fiecare cu aiureala sa. Multe credințe mi-a fost dat să văd în viața mea..·

— Și acum?

— Noi am fost Molocani... Dar acum, drept să-ți spun, nu mă mai duc pe la ei. Il cunoști poate, pe pastorul lor, pe Vasili Feodorov?

—Il știu.

— Mă denunță mereu. Dar eu îi răspund: uită-te mai bine la turma ta, mai ales la tineret! Beție, cântece, — dar fapte bune nu se văd...

Bătrânul zâmbi cu finețã și urmă :

— Tu ești *mason,* îmi zice el mie· L'a crezut pe Hoholul Karpenko... Pe Karpenko îl cunoști? Nu? Nici să nu ai de-aface cu el, te rog... Acest Hohol se află pe drumul către Babadag, face săpături în dealul pela kilometrul al unsprezecelea. Acolo, într'adevăr, se găsește o comoară mare, dar el nu știe s'o scoată. Inșeală lumea. Câți n'au muncit pentru dânsul, degeaba! Uite, lui Dudik i-a scos ultimii șeasezeci de franci. Gândește-te: un om cu familie grea... In pământ a băgat banii!

Pe fața lui Dudik se citea o disperare adâncă. La amintirea celor șeasezeci de franci, ochii omului cenușiu începură să clipească și buzele-i se crispară într'o grimasă. Dar îndată, după asigurările lui Filimon, trăsăturile feței sale se luminară de recunoștință copilărească.

— *Nicevo*. Am să-l consolez, — urmă, binevoitor, bătrânul. — N'am să-i amintesc răul ce mi l'a făcut, trădându-mă cu Karpenko... Taci, Dudik, rabdă, — o să vie apa și la moara ta odată.

Se întoarse către mine și-mi zise liniștit și sigur:

— Comoara aceasta, o ridic! M'am născut într'o zodie, care trebue să-mi aducă bani mulți, nenumărați. Despre mine e scris în zodiar, *„că va căuta norocul pe mări și pe ape, dar îl va găsi, însfârșit, sub pământ"*· Apoi e descris tot chipul meu..· Am căutat pe mări și pe ape, — adaugă el, oftând ușor, — și am văzut totul. Acum am 78 de ani. A bătut și ceasul meu, — găsesc, numaidecât, în pământ...

Mă uitai uimit la el..· Cuvintele zodiarului sunau ca o ironie amară și cobitoare! Dar chipul lui Filimon era senin. Dudik îl privea cu nădejde și venerație.

— Acest Karpenko simte că eu voiu scoate comoara, acolo unde el nu e în stare. Mă bârfește că nu mă închin, că sunt *mason*· Dar ce e aceia *mason,* parcă ei pricep?

— Și ce e *mason?*

— Așa erau pietrarii din Ierusalim. Pătrundeau în tainele firii, vedeau măruntaele pământului. Mă gândesc că nu puteau ști, altfel decât după planete. Stă scris în cărțile vechi că toată fața lumii e tipărită în stele, ca într'o oglindă. Și sunt oameni care știu să citească în zodii. Se uită la ele prin suluri. Și pe planeta prinsă în sul, se oglindește întreaga făptură a lumii...

Dudik se apropie mai mult, și ascultă avid vorbele lui Filimon.

— Acum, — urmă Filimon cu un ton savant, parc'ar descoperi tainele științei, — să vedem ce este spiritismul? Știi, domnule, ce-i spiritismul?...

— Am auzit, ceva.

— Și la ce servește? Vasili Feodorov, pastorul molocan, crede că-i vrăjitorie. Nu e adevărat, nu sunt farmece, ci oglindirea lumii nevăzute. Eu sunt un om cu puțină carte, dar acest lucru natural îl pricep...

Bătrânul zâmbi gânditor și continuă cu un aer de dispreț suprem:

— „Tu, — mi-a zis —, ți-ai prăpădit sufletul. Ești necredincios, *mason* vrăjitor. Dacă te-ai duce la sinagoga jidovească cel puțin, sau la giamia turcească, tot mai bine ar fi"... N'am nevoie.

Incepu să mestece cu buzele, cași cum ar rumega ceva foarte neplăcut, și zise:

— Multe credințe de astea am văzut: *Bezpopovții, Hatnikii, Astrițkii, Filipovskii, Feodovskii, Molocanii*· Unii îi afurisesc pe ceilalți și le dau anatema... Toate acestea se trag dela Mercuriu... Tulbure e nașterea sub Mercuriu!

— Adică cum... dela Mercuriu? — întrebai uimit.

— Dumneata nu știi? Astfel de prooroci se nasc mai mult în zodia lui Mercuriu· Despre ei scris este în zodiar: „Au fruntea joasă, mintea scurtă, corpul greoiu, la muncă nu se trag, filozofi și *vorbitori* — adică pe rusește *oratori* —, dar fără de credință în suflet... Comandanți și mari șarlatani — în numele Domnului"... Cu câți m'am întâlnit în drumul meu, cu toți m'am certat. „Voi, — le-am zis, — sunteți plodurile lui Mercuriu, zodia voastră e întunecată". Și așa este. Ai fost la Galați?

— Am fost.

—Ai văzut: Acolo toți birjarii sunt scopiți· Este unul printre ei, Feodor, sau cum se zice aici — *Tudor*. Acesta mi-a spus odată: — Eu sunt Dumnezu! Bine, — îi zic —, ești Dumnezeu. Dar ce meserie ai? — Birjar. — Va-să-zică, dacă îți dau un franc, mă duci deadreptul în rai?

Filimon rîse. Dudik, deasemenea, chicoti.

— Il știa și poliția. Vine sergentul: — „Unde-i Tudor?" — Pe care Tudor îl cauți? — „Tudor-Dumnezeu, — zice, — îl chiamă domnul comisar la poliție". Acest Tudor s'a născut la 1837. Toți dela 37, 44, 51, — toți sunt la fel — mincinoși în numele Domnului. Multă vreme i-am cercetat pe toți, până ce i-am descusut. Acum îi străpung cu privirea· Cum se ivește vre-unul, îndată văd ce are în burtă. Intr'o zi vine la mine un refugiat din Rusia. Fruntea îngustă, ochii visători. Se uită la tine și parcă nu se uită, o fire închisă. D-ta,—îl întreb,—când te-ai născut ?" „La 1851", zice. — „Dar prooroc ai fost?" — „Nu n'am fost". — „Atunci ai să mai fii, și încă un mare prooroc". Așa a și fost..· S'a dovedit atât de prooroc, încât a încetat să mănânce pâne: s'au ivit și ucenici care, cași dânsul, nu mâncau: numai lapte se poate, brânză, varză, *snoskii*.. *(substantiv format, pentru uzul propriu al sectanților, din verbul „a purta" : înseamnă „OU" — cuvânt pe care scopiții nu-l pronunță niciodată.* — N. T.). Pâne însă, nici o fărâmătură. Și apoi, șapte zile de post; mâncare, numai în a opta. In curând, începură să moară unul după altul.

Dudik ridică capul ca un cocoș care se pregătește să cânte și chicoti spasmodic. Filimon continua să se uite în zare, cu compătimire, și zise:

— In județul Constanța este orașul Mangalia, lângă Marea Neagră, în spre granița bulgărească, — uite, într'acolo·..

Arătă cu capul spre Marea Neagră, în direcția Sud-Est.

— Lângă acest oraș se află un sat cu vre-o treizeci de familii de scopiți. Și pe-aci se ivi un astfel de om din zodia lui Mercuriu... Fugise din Rusia... Acesta le zise la toți : „Voiu posti o sută de zile, ș'apoi mă voiu ridica la cer· Și post, nu glumă; nici apă n'am să beau". Ei, și au început să se adune în jurul lui, mai cu seamă muerile, plângeau, se minunau... Eu, drept să-ți spun, căutam și eu pe vremea aceia așa ceva. Credeam că, iată, se va întâmpla o minune... Și m'am târît la Mangalia..·

— Și ce s'a întâmplat, a murit?

— Ii sănătos și azi, ca un taur!.. Dar, iacă, ce-i mai a dracului! Și până în ziua de azi îl cred pe-un șarlatan ca acesta; zic, despre el, că-i mai presus de Hristos care a postit numai patruzeci de zile, pe când al nostru, o sută și n'a murit. Și acest prooroc s'a născut la 1844, adică tot în zodia lui Mercuriu. Și a adunat în jurul lui oameni la fel cu dânsul: uscați și cu fruntea strâmtă... Incepură să se adune și să se închine prin case: strigau, se învârteau, vesteau sfârșitul lumii, făceau nebunii. Nici măcar ușile, nu le închideau, ticăloșii! Treceau fel de fel de oameni pe acolo: bulgari, moldoveni, turci — se opreau în stradă, se uitau, se ademeneau.·. Când au văzut ceilalți cum merge treaba, acei născuți în alți ani, mai ales în zodia lui Saturn, — au dat buzna în casă unde se învârteau și au început să-i cinstească cu pumni. Unu se învârte, iar altu — dă-i un ghiont, al doilea urlă, iar altul — plesnește-l peste bot; un al treilea propovăduește ,iar altul — rupe-i coastele și trântește-l la pământ!...

Filimon tăcu. își netezi iarăși barba și zise:

— Multe rătăciri — din pricina credinței. Și în alte religii, tot neamul lui Mercuriu îi acela care turbură apele. Unul nu bea cu tine din acelaș pahar, altul se ferește cu scârbă de aproapele său. Iar eu, mai mult decât pe toți, am iubit pe un jidan, născut în anul al douăzeci și nouălea în zodia soarelui. Avea înfățișare senină, deschisă, privirea săgetătoare. Multe taine mi-a desvăluit înțeleptul acesta... Vrăjitorie! Nu, — exclamă bătrânul, schimbând deo-

*) Vezi „Adevĕrul Literar" No. 440.

(Continuare în pag. VI-a)

dată tonul. — In lucruri de felul acesta, trebue să fie sufletul curat.„Găseşte-mi, — zice — Filimonuşka, un flăcău sau o fecioară, curaţi, al căror suflet, — zice —, să nu fi fost încă turburat de îndemnuri păcătoase. Pune oglinda pe pământ, — ei vor vedea prin ea rărunchii pământului". Asta, vezi, e adevărat! Tot ce este mai adevărat...

— Ei, ai încercat?

— Am încercat, — răspunse în silă Filimon.— Lumea acum s'a păcătoşit şi fecioria nu mai e curată. Mi s'a spus, — încearcă la Morughiol, pe fata lui Ivan, pescarul... Degeaba, am întârziat!... Nu pot spune nimica rău de ea: fată fără de prihană... Dar nu mai vede: „Oglindă, moşule, şi nimic mai mult". Se vede că drăguţa a simţit focul necurat al ispitei şi sufletul îi se turburase... Iată ce curăţenie se cere la aşa lucru! Iar ei, — vorbesc de vrăjitorie!

Deodată îşi întoarse privirea spre mine şi se uită scrutător la faţa mea.

— Dar d-ta, domnule, în ce an te-ai născut?

— La 1853, răspunsei nedumerit.

— Cum de-ai nimerit anul acesta? — zise Filimon gânditor. — Toţi oamenii din contingentul acesta sunt foarte tari de trup. Anul însă e bun, — exclamă prietenos. — Adevărat e că n'ai venit pentru „afacerea aceasta"?

— Adevărat: n'am venit pentru asta.

— Păcat. M'aşi întovărăşi cu d-ta. Anul d-tale e bun. Doctorul din Tulcea mă ştie... „Treaba aceasta" e de aşa fel, că ajunge să intre pe mâna unui om deştept. Cum încep numai nopţile întunecate, spre toamnă sau spre primăvară, se aprind îndată toate focurile pe întreaga întindere a stepei. Banii se primenesc...

Aruncă o privire visătoare dincolo de liman, peste câmpia care se întindea la picioarele noastre şi îşi fixă ochii pe dealul albastru dela Mahmudia.

— Iacă, pe dealul acela se găsesc multe lucruri din vechime... S'a găsit o biserică veche, zidită sub pământ, în care s'a mai găsit şi chivotul. Venise un englez, un astronom, care a vrut să cumpere acest loc dela stat. Dar comorile se află în altă parte, mai sus, pe munte. Dudik a fost acolo.

Dudik confirmă, dând din cap.

—Se adunară şeapte oameni, şi un turc era cu ei (Dudik făcu iar un semn de confirmare). Găsiră intrarea printre stânci; măsurând treizeci de coţi de stejar, au dat peste o placă de fier. Turcul avea o carte neagră cu descântece pentru comori.

Dudik îşi încordă atenţia şi ridică mirat sprincenile.

— Dădu fiecăruia câte o lumânare şi zise: „Băgaţi de seamă... orice aţi vedea, orice aţi auzi. — să tăceţi! De scoateţi un singur cuvânt, — se întâmplă o nenorocire!" Au ridicat placa, au coborît scara şi au văzut: în munte o încăpere mare zidită în piatră. Turcu deschise cartea şi ceti.

Dudik se mişcă neliniştit.

— A cetit cât a cetit, deodată sări un câne, alergă, mirosi şi fugi. Apoi sări un bivol, un animal uriaş, straşnic la vedere; se opri pe loc, bătu pământul cu copitele şi mugi atât de fioros, încât se cutremurară măruntaele pământului. Aici, un evreu nu se mai putu stăpâni şi ţipă. Nu se ştie de unde, se ridică deodată o furtună, de-i mătură pe toţi de sub pământ...

Pe faţa lui Dudik se resfrânse o uimire adâncă. Gângăvi, vroi să spună ceva, gângăvi şi mai rău, însfârşit izbucni:

— Ba-ba-badea Fil-Fi-Filimon... T-Turc nn'a fost... Si ni-ni-nici câne nn'a fost...

Filimon se uită la el ca un om care a fost trezit din somn, apoi zise:

— N'a fost?... Cum n'a fost?... Ah, da! Tu nu erai acolo. Asta s'a întâmplat cu Şulik. Aşa e, ai dreptate. Insă tot pe dealul Mahmudiei s'a petrecut...

Bătrânul îşi îndreptă ochii blânzi către alte locuri din stepă, deasupra cărora se stângeau încet razele amurgului. Şi toate locurile la care se uita, tresăreau parcă sub privirea lui. Sânul pământului îşi deschidea bogăţiile păstrate cu atâta râvnă şi se vedea parcă sclipind aurul, „curăţat de foc", în aşteptarea omului care să-l ridice. Iată, între miazăzi şi apus, lângă Karaurman, atras de focurile nopţii, un turc desgropă o sobă şi în sobă erau... cărbuni. Dar aceasta, sau turcul a născocit'o, ca să ascundă aurul de ochii ocârmuirii, sau într'adevăr nu s'a priceput: comorile se ascund întotdeauna prin sobe, iar cărbuni nu se pun decât pentru a avea un semn. Aproape de Isaccea se vedeau adesea focuri lângă o moară veche. Morarul începu să sape şi desgropă o covată veche, iar în covată — meiu mucegăit, putregai. Nici morarul nu ghici că este numai un semn; aruncă meiul şi astupă groapa. Mai în sus de Mahmudia este un sat, Curd-Bair. In zorii zilei trecu pe lângă acest sat un om care văzu flăcări: parcă ardea o casă. Pe acest loc se găsi mai târziu un mormânt ca un fel de casă, dar banii iar n'au ştiut cum să-i scoată.

1897. Trad. din ruseşte de F. DIMA

(Sfârşitul în numărul viitor).

ANECDOTE

Impăratul Alexandru I al Rusiei; făcând o călătorie prin imperiu, se opri la o staţiune de poştă. Intrând în casă văzu pe masă o evanghelie se adresă directorului poştei:

— Citeşti evanghelia cu plăcere, după cum văd.

— Ah, Majestate, eu citesc în toate zilele evanghelia!

— Foarte bine faci; acum până unde ai citit?

— Am început acum evanghelia lui Luca.

— Bine, bine, sileşte-te; cine caută fericirea în cer o găseşte şi pe pământ.

Când directorul eşi afară ca să îngrijească de plecarea împăratului, acesta puse 5 bilete de câte 100 ruble la sfârşitul evangheliei lui Luca.

Peste câtva timp fiindu-i drumul pe acolo, împăratul se opri iarăşi la casa poştei şi întrebă pe director până unde a ajuns cu citirea evangheliei.

— Am isprăvit chiar acuma evenghelia lui Luca.

— Ia'n să vedem, adă cartea încoace.

Cele cinci bancnote erau acolo unde le pusese dânsul.

— Minciuna e un mare păcat, dragul meu, zise împăratul către director, care de spaimă şi de ruşine ar fi dorit să-l înghită pământul.

— N'ai căutat împărăţia cerului şi acum nu vei avea nici răsplata pământească. — Altă dată să nu mai minţi". Şi-şi vârî bancnotele în buzunar.

LOITRARUL

— Guţă, ce mă fac ? Bal la Bolintin !!!

— Ei şi ?

— Cum ei şi ? Păi eu nu merg ?

— Fireşte că mergi, adică ca de ce nu ai merge ?

— Bine, de mers merg, dar cu ce ? Aşa ca o papancioacă, pă jos, până în porumbi şi cu pălăria în cap ?

— Pune calu' !

— Care cal ? Cal într'o osie ? Incaltea, dacă ar fi cu ulube brişca, du-te... vino ! Da' aşa, un cal, bănănău singur ? Şi unde mai pui că nici nu trage ! Işi face numai spaimă şi tomna în clăi m'aruncă ca pe o zdreanţă!

— Cată-i tovarăş!

— Dă unde ?

— Uite Ciochindel în poartă, zi-ii !

Pe podeaţa care reteazǎ şanţul porţii, unind drumul cu bătătura, Ciochindel, agent la tutunuri, vârît până în glezne în carâmbii cizmelor de iuft, stoarce căciula în pumni, a nehotărîre :

— Sfoară pentru răsaduri, Dom'le şef !

— Treci în tindă, Ciochindel, — ia-o şi tu din poliţă; da binişor, c'am o gâscă pe ouă şi mi le răceşti, — rămâi fără boboci, dă sân-Pietru! Şi trage uşa domol, că-mi spulberi gogoşile şi iese muierea fără borangic în Paşte!

— Prea bine Dom'le Şef!

Căciula agentului îşi întinde blana sură a mielului, peste ţuţuitul capului, acum dumerit şi cizmele potcovite bubuie în tinda pardosită cu „cubică". După el cucoana Didina a lu' Domnu Ghiţă Pitulice, mormăind printre frunzele de dud, speriind fluturii din cristalele de aur ale gogoşilor şi gânsacul misirliu, pitit pe după albia care ascunde găoacele fierbinţi.

— Zău, mă nea Ciochindel, tot treci prin Bolintin cu ghemele, cocoaţă-mă şi pe mine în droşcă; ori dă-mi calu' să-l înham cu al meu, — c'aşa barem aşi pune şi eu pălărie de cucoană, că de... în bal cu testimel, nu merge!

— Calu' ţi-l dau dă dat, da' face praf şi leagănu' şi osia şi calu' dumitale, — şi p'ormă am bucluc cu domnu' revizor.

— Păi atunci cum?

— Atunci, îi rămâne şi Dumneata dă bal; ori îi da o goană pe jos ; tocmai aşa îndăpărtare mare, nu e. O iei pă la Băleanu, tai Joiţa şi ieşi în spatele lui Nea Bistriţă şi d'aci, uite şi Bolintinu cu balu' !

— Păi spusei eu lu' Pitulice al meu, că să sperie mârţoaga lângă cal străin; da' tir surdu, tir omu' meu! Calu' meu, nu vrea la osie; ulubă n'am!

— Păi aşa, coană Didină, cum spusei, ia-o apostoleşte, pă jos, — o palmă de loc.

— Păi hoţii?

— Hoţii? Li s'a spart culcuşul dă când s'a dărâmat clopotniţa ; acolo să pitea ei. Şi numai ce ţâşnea ca popândăi pă găurile turlii şi gata în drumul oamenilor. Acuş s'a răsnitără, în toamnă, dincolo, în văile Susenilor, — în dosul morii. Da' şi d'acolo i-a prigonitără ! Aşa că'ncearcă !

— Nu'ncerc dă loc ; ia-mă Dumneata cu a dumitale !

— Păi ce să-ţi spui; n'am dric la droşcă; stau pă osia mică, aşa cât să nu-mi rup gionoatele şi să ţiu mânzu' dă hăţ; încolo, căruţă pustie — neam de ea!

— Ia-mă pă loitrar !

Agentul îşi umflă pometele arse, cu aer mult, sorbit din plămânii lui de aramă, clipi pripit ca un ciocârlan încolţit, încreţi fruntea grabnic, trase ţurcana pe ochi şi îndesându-se tot, în cojocul scorojit, icni într'un haz stropit cu scuipat, umplând curtea de larmă:

— Păi cu pălărie pă loitrar ? Mira-m'aşi, zău aşa, coană Didină!

— Stai, mă nene Ciochindel, nu te mai îmbulzi aşa la râs, din senin! Până la unchiu Bistriţă stau poponete pă loitrar, mai călare, mai într'o rână, dar pălăria, pălărie, — tot n'o las; o iau în jurnal! Până acolo, cu capu gol; abia mai mă sulemeneşte vântul. Ajung, descalic, scot pălăria din pachet, dau bună-ziua la lume, fac pe niznaiu şi cât colea, cât colea, m'aţiu după dumneata ! La urmă, eşim din sat, bag pălăria în toltoaşă, şi ţâşt, mă proţăpesc iar pă loitrar ; şi balul tot nu-mi scapă el, măcar dac'aşi muri !

Hazul agentului se potoli în streaşina căciulii; omul regiei trecu uluit dosul palmelor peste sârma mustăţilor prăjite de tutun, privi într'o parte, în iarbă; apoi ridică un ochiu către femeia revizorului:

— Păi zdruncinătura?

— Ş'aşa merg! Dumneata ţii calu în voie; îmi găsesc eu loc, n'oi muri ! Tai pâ'n ogoare — afânătura pământului mai îndulceşte ropotul.

— Bine, cocoană Didină, fie şi pă loitrar, numa să-ţi fac voia; da' ai s'o pomeneşti, zău aşa — hodorogeala!

— Oi pomeni-o, n'oi pomeni-o, dumneata du-mă!

Calul, care ascultase tocmeala asta, înălţă în lumina limpede a revărsatului zgârciul de sus al botului, desgolindu-şi lopeţile galbene ale dinţilor; apoi icni înăbuşit, în gâtlejul lui adânc, schimbând copitele şi aşteptând să vadă şi el minunea. Acizarul îşi răsuci ţurcana în cap, schimbă câteva vorbe cu calul care râdea înainte, despicându-şi buzele lipicioase în undele spirtoase ale dimineţii, care încă mai păstra boabe de rouă în îmbrăţişarea ei înlăcrămată, trase hotărît codirişca în şipca chichiţii, îşi înălţă ochii în slava cerului, mormăi ceva în pieptul cojocului ; şi, proptind o cizmă în căpăţâna roţii, se cuibări în leagăn, mestecând în maxilarele lui de asasin, hazul care îl mai stăpânea încă.

— Atunci, aşa să fie ! Vâră găteala în jurnal şi cu Dumnezeu înainte, Cucoană Didină !

* * *

Şi din culmea loitrarului, cucoana Didina a lui Guţă Pitulice din Suseni, înfigându-şi pantofii înmuiaţi în analină violetă, în moşoroiul de trifoi din spatele cojocului agentului Ciochindel şi sugându-şi măselele a mândrie, trase din pachet pălăria garnisită cu vişine turceşti de sticlă, însuliţând cu priviri abraşe lumea încremenită în porţi :

— Ba e vorbă ; ori sunt ori nu sunt cucoană ?! Dă ce nu mi-aşi pune-o în cap d'acuşi, aşa pă loitrar ? Cui nu-i place să nu-mi dea bună ziua, iaca aşa !

Şi droaga pieri, înomolindu-se în micşunele Poenarilor.

SARMANUL KLOPŞTOCK

Cereţi la toate librăriile :

Simfonia Fantastică

ROMAN

DE **Cezar Petrescu**

Ed. „Naţionala" S. Ciornei, 228 pag. 80 Lei

O experienţă teatrală

Gaston Baty, un om de teatru din Paris care a dat câteva spectacole de mare artă, atât prin calitatea pieselor cât şi prin noutatea punerii în scenă, a adâncit un gând original, reînoind reprezentarea obicinuită a comediei lui Molière **Bolnavul închipuit.** Spectacolul a avut loc la Paris, sub egida societăţii *Efortul.* Mai sunt puncte de amănunt, demne de a fi revizuite, dar ultimul act a fost desăvârşit.

Inainte de reprezentare, Gaston Baty a ţinut o scurtă cuvântare, explicându-şi intenţia.

După ce a amintit mâhnirile care copleşiseră pe Molière în ultimii ani ai vieţei — moartea Madeleinei Bejart, pe care o iubise; împăcarea cu Armande, pururi cochetă şi frivolă; purtările nedelicate ale muzicantului Lully; greutăţi băneşti şi mai cu seamă boala, d. Gaston Baty a adăogat:

„Molière şi-a luat din viaţă, subiectul ultimei sale piese. Bolnav, a scris **Bolnavul închipuit;** încăput pe mâna medicilor, a pus medicii în teatru. Căminul distrus îi inspiră distrugerea unui cămin şi destinul unui bărbat batjocorit de femei.

De unde purcede scena îngrozitoare în care mica Louison e însărcinată de Argan să spioneze pe Angelique? Fata lui Molière, Esprit-Madeleine, împlinise abea şapte ani... Dar Molière trebuia să scrie numai piese comice. Numai astfel îşi putea întreţine trupa. Şi astfel a presupus că „bolnavul" era „închipuit", iar pe figurile persoanelor îngrozitoare care-l înconjurau a pus măşti surâzătoare şi măşti de farsă.

„Noul spectacol tinde să ridice măştile şi să găsească dincolo de textul comediei, respectat scrupulos, ceva din indignarea şi disperarea lui Molière.

„Să ne închipuim deci pe Argan cu adevărat bolnav, cu totul neînţeles de cei din jurul lui, victimă a medicilor şi a indiferenţei dispreţuitoare a celor pe care el îi iubeşte. E ridicol, dar suferă. Somnul lui e copleşit de vise urâte. Ceremonia se transformă într'o halucinaţie. In clipa aceia Argan e o viziune caricaturală şi rânjitoare a bietului Molière".

Ideia lui Gaston Baty de a identifica pe scenă pe Molière cu eroul din „Bolnavul închipuit" poate fi discutată, dar nu e mai puţin emoţionantă. —A.

Cei mai tineri discipoli ai lui Rousseau

De la Fouchardière, spiritualul cronicar umorist dela L'Oeuvre, ne povesteşte o întâmplare pitorească din şcolile franceze de călugăriţe. Intr'o grădină de copii, „Doamna" vrea să facă o „leçon de choses" elevilor. Ia mai multe bancnote, cea mai mică de 20 franci, cea mai mare de 1000. Pentru ca micii şcolari de ambe sexe să „realizeze" bine sensul acestor simple petice de hârtie, le explică în câte panglici sau în câte arşice aceste monede fiduciare pot fi transformate. La un moment dat, e nevoe să iasă puţin din clasă. La întoarcere biletul de 100 şi cel de 500 dispăruseră. Ancheta — unde a intervenit şi poliţia — dovedeşte că delictul a fost executat de un băeţel. Dar că, într'un moment de neatenţie a acestuia, o fetiţă, colegă de bancă, a reuşit să transforme în panglicuţe arşicele bietului băiat. Şi — adaogă La Fouchardière — Doamna avu prilejul astfel să primească o excelentă „leçon de choses" dela precocii săi şcolari.

Spiritul copilului

Mimi, care are doi ani, deşteaptă pe mamă-sa în puterea nopţii:

— Mămico, la Mimi în pat a plouat.

* * *

— Noaptea asta, mămico, a fost plină de găuri: am adormit, m'am deşteptat, iar am adormit, iar m'am deşteptat...

* * *

— Ce-ai vrea tu, Olga, să fii când ai să creşti mare?

— Ca tine mamă, văduvă.

* * *

— Ce vârstă ai tu Mişa?

— Acasă şapte şi în tren cinci.

* * *

O mătuşă bătrână povesteşte nepotului suferinţele lui Isus. Cum a fost crucificat, picioarele şi mâinile i-au fost bătute în cuie şi totuşi a înviat şi s'a înălţat le ceruri.

— In loc de cuie ar fi trebuit să se pue şuruburi.. zice nepotul. — *A.*

Heine, căsătorit

Sfântul imperiu roman al naţiei germane nu era, după Voltaire, nici sfânt, nici imperiu, nici roman pe la 1800. Düsseldorf cu cei 8.000 de locuitori, în care se născuse poetul, era împănat de evrei şi protestanţi care trăiau laolaltă cu localnicii sub teroarea unui biurocratism instituit de un prinţ absolut. După congresul de la Viena nu era om în Düsseldorf care n'ar fi mulţumit în genunchi lui Dumnezeu, dacă ocupaţia franceză ar mai fi ţinut. Toţi romanticii depe Rin erau pentru o constituţie republicană. Propovăduiau libertatea femeii, dreptul la dragoste liber consimţită şi dreptul de vot. Pe acest orizont se profilează chipul lui Heine. E acuzat că admiră pe Napoleon; dar Goethe n'a mers oare şi mai departe când a declarat că „acest om e mai mare decât toţi duşmanii lui?" Toate operile lui Heine sunt astfel o punte de trecere dela germani la francezi.

A fugit din Hamburg, „oraş cumplit de neguştori" *(verludertes Kaufmannsnest)* la Paris, urmărit de râsul răutăcios al marei lui iubiri pentru verişoara Amalia, care a preferat să ia în căsătorie pe un anume John Friedländer. Heine avea capul plin de versuri, pe când Friedländer avea buzunarele pline de taleri. La Paris, pe trotuarul cu asfalt încins poetul mărturiseşte (are 34 de ani) că suferă mai mult ca oricare muritor de boala grea a inimii, care bate. Lipsit de Amalia, se aruncă într'o viaţă de aventuri.

Intâlneşte la un magazin cumsecade de pantofi, al doamnei Maurel, pe Mathilde, o vânzătoare de o frumuseţe neobicinuită. E fata unor ţărani săraci din apropiere şi venise la Paris, deşi avea numai 15 ani. Trăeşte cu Heine, care o iubeşte pătimaş. „Ai citit Cântarea Cântărilor? întreabă poetul pe amicul său Lewald. Ei bine, citeşte poema regelui Solomon şi ai să găseşti acolo tot ce aşi putea să-ţi spun". Precum făcuse şi în alte împrejurări asemănătoare, poetul voise, după ce-şi împlinise saţiul, să se despartă de Mathilde, spre a gusta viaţa din altă cupă. Dar acea fată uşuratecă, naivă şi plină de temperament, care abia ştia să scrie şi să citească, a avut dibăcia să reţie pe poet, să-l facă să-şi concentreze asupra ei marea lui nevoe de dragoste şi să alunge banalitatea zilelor, cu farmece noui. Şi Heine devine şi gelos, că fata e doritoare de plăceri, de lux şi e admirată pretutindeni pentru frumuseţea ei. Vizitează balurile. Poetul se ţine după ea, împotriva voinţei lui.

„Da, mult mai dureroasă decât pierderea prin moarte e pierderea prin viaţă a femeii iubite, bunăoară când iubita se depărtează de tine din uşurinţă de caracter, vrea să meargă neapărat la un bal la care n'ar putea merge un om cumsecade şi când împopoţonată şi frezată oferă braţul primului venit, întorcându-ţi spatele..."

Şi disperat de succesele Mathildei, poetul se refugiază în castelul Jochères al prinţesei Belgioso, unde şi Alfred de Musset a încercat să uite pe George Sand.

„Cred, scrie poetul, că sufletul mi-este pe deplin purificat, versurile vor fi mai frumoase şi cărţile mele mai armonice..." Dar poetul se reîntoarce la torturile iubirii, socotindu-se blestemat să iubească numai femeile cele mai de jos şi cele mai nebune şi totuşi să fie mulţumit şi fericit — „şi iată de ce n'am un sfert de ceas de odihnă".

Această pasiune a poetului rămâne o enigmă pentru amicii lui. Şi nu pot pricepe cum acest poet genial, care a mânuit limba germană cu o măestrie nemai întâlnită, poate trăi laolaltă cu o femee care nu ştia un cuvânt nemţeşte şi nici nu bănuia însemnătatea şi valoarea iubitului ei. Dar în dragoste relaţiile intelectuale propriu zise n'au aproape nici o însemnătate.

Astfel Dante s'a îndrăgostit pe toată viaţa de o fetiţă, Beatrice, cu care n'a vorbit niciodată, iar fantasticul Hoffmann a iubit, la 34 de ani, o elevă de 12 ani, Iulia Marc, pe care n'a uitat-o până la moarte. Astfel ni se pare „exagerată" iubirea romanticului Novalis pentru Sophie von Kühn, o copilă de 13 ani şi pe deasupra proastă, fără de care viaţa lui n'avea nici un rost. Tot astfel se îndrăgosteşte Goethe în culmea gloriei de o fată naivă şi proaspătă, dar săracă de spirit, Cristiana Vulpius, soţia lui de mai târziu, pe care o întâlneşte, el, ministrul în vârstă de 40 de ani şi consilier intim, în parcul din Weimar. După 25 de ani de viaţă cu Cristiana, Goethe recunoaşte în chip public fericirea lui şi găseşte în ea supremul simbol al unei iubite, „inima ei înflorită", legătura ei cu natura, în care Goethe, ca nimeni altul, avea atâta încredere.

Mathilde se învârteşte în jurul poetului râzând şi ciripind, copilă fermecătoare şi sălbatică, jucărie crudă şi delicioasă, dar un suflet bun în fond „bunătatea personificată". Pentru Heine, căsătoria nu este o instituţie burgheză sprijinită şi ocrotită de Stat, ci afacerea particulară a doi iubiţi. In adâncul lui Heine a rămas totuşi foarte singur, deşi femeia cu care trăia era altceva decât o „soţie legată de interese". Şi după şapte ani, cu toată inima se căsătoreşte cu ea oficial, asigurându-i astfel viitorul. Precum Goethe rămâne 18 ani credincios Cristianei şi după întâiul an de căsătorie legală, o înşală, tot astfel se plânge Heine de Mathilde: „Dar — scrie poetul — râde atât de sănătos această femee iubită cu patimă, atât de limpede şi cu dinţi atât de albi". Căci Mahilde ştia să deştepte şi pe copil în bărbat, nu numai simţurile. E gelos pe tot ce o înconjoară. Mângâindu-şi odată papagalul, Mathilde i-a arătat păsării atâta dragoste încât poetul înlătură pasărea dar spre a-şi împăca soţia e silit să cumpere alt papagal. După 8 ani femeia a rămas pentru Heine aceiaşi „nevoe absolută".

Ceeace îl chinuie pe poet e risipa de bani a soţiei. Fără nici o socoteală arunca pe nimicuri banii pe care Heine îi câştiga atât de greu, scriind articole pentru gazete de rând. Şi urmărit de creditori, e silit la urmă să-şi cedeze toate operile unui editor, pe o sumă ridicolă. Cu toate acestea Heine rămâne puternic legat de Mathilda. Şi când se afla în Germania la mama lui, îi scrie soţiei adevărate scrisori de dragoste, rugând-o cu insistenţă să nu iasă prea mult din casă. „Şi lucrul cel mai de seamă pe care ţi-l pot spune, scumpa mea soţie, e că te iubesc, te iubesc până la nebunie".

De timpuriu, de la vârsta de 35 de ani, s'au ivit întâile simptome ale unei tuberculoze a măduvii spinării. Mâna stângă a început să înţepenească, apoi tot braţul şi muşchii întregului corp. Când Friederich Engels, marele socialist, a făcut o vizită poetului, l'a găsit slab ca o umbră, umblând în baston şi ridicându-şi pleoapele cu degetul. Soarta poetului era pecetluită. Ultima oară când a mai eşit în stradă, a fost opt ani înainte de moarte. La Luvru se târăşte prin faţa „Venerei de Milo" şi aci isbucneşte în hohote de plâns. Claustrat, numai odată la 24 de ore e aşezat ca un copil în scaun, până i-se face patul. „Viaţă pierdută! Viaţă pierdută!" scrie Heine, ca un rezumat, în timp ce Mathilda îşi trăeşte viaţa în lumină, şi numai arareori se ocupă de bolnav.

Şi se iveşte deodată Mouche, de 27 de ani, care-i aduce de la Viena muzica poeziilor lui. Era o fată cu mintea foarte înzestrată, în fiinţa voioasă a căreia se îmbinase spiritul francez şi simţirea germană. Numele ei adevărat era Elise Krienitz, fata din flori a unei guvernante din Praga. Vine în fiecare zi la Heine şi vede cum iau naştere „Romancero" şi „Poemele postume". Un om îngropat de viu strigă în noapte: „Tu eşti draga mea Mouche şi suport mai lesne durerile, când cuget la graţia, la lumina spiritului tău".

Soţia franceză şi muza germană au veghiat ultimile lui clipe. — A.

Succesul unui sculptor român la Paris

Juriul de sub prezidenţia d-lor Paul Landovski şi Jean Boucher s'a întrunit zilele trecute la salonul din Paris (Société des artistes français, Grand Palais des Champs Elysées) spre a alege lucrările pentru expoziţia din anul acesta.

In unanimitate, juriul a admis monumentul intitulat „Leul victorios" al compatriotului nostru d. G. Savargin.

Monumentul reprezintă un leu gigantic, care striveşte sub picioare un balaur cu cinci capete: simbolul celor cinci puteri învinse de aliaţi.

„Leul victorios" e cel dintâi monument datorit unui artist român, care a fost primit la salonul din Paris.

Sculptorul Savargin a mai lucrat în vremea din urmă două statui reprezentând „România", impresionante ca atitudine şi original realizate plastic.

Reproducem aci una din aceste statui.

b.

„ALBUM ZOOLOGIC"

Pastel minuscul

In noaptea cu falduri mobile,
Prin geana pădurilor, ard
Ochi magici de bufniţe — bile
Simetrice de biliard —;

Tăcerea imensă se'nclină
Pe arbori, de lună, pudraţi, —
Şi au licuricii lumină
De două-trei sute de vaţi...

ALEXANDRU BILCIURESCU

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

„Cadavrul viu"

„Cadavrul viu" este interesant între altele pentru că Pudowkin, marele regisor, ţine în acelaş timp şi rolul principal (Fedia). In această calitate, avem dela el o contribuţie cinematografică foarte utilă: este *arta privirii albe,* a privirii duse.

In general se poate spune că una din condiţiile esenţiale în jocul actorului de ecran este *o oarecare indiferenţă.* Ceea ce-i în genere exasperant la actorii de teatru este neîncetata lor vioiciune. Sunt vecinic în paroxism. Când sunt trişti, apoi tristeţea lor trebue să fie cea mai tristă tristeţă din lume. Actorul de treatru ne dă aproape totdeauna impresia că joacă, că este delegat de cineva ca, în schimbul unei lefi lunare, să reprezinte pe scenă cutare sau cutare sentiment. Or, oamenii, în natură şi în societate, sunt, cea mai mare parte a timpului, indiferenţi. Lenea, inerţia, oroarea efortului — iată regula. Vioiciunea, agitaţia, frenezia, interesul palpitant faţă de lumea exterioară — acestea-s excepţia.

E drept că indiferenţa e mai greu de realizat în teatru decât în cinema. Căci pe scenă actorul vorbeşte, vorbeşte tot timpul. Chiar gândurile sale intime trebue să le declare, să le declame. Or, când facem fraze, când intonăm, trebue să punem puţină vioiciune. Altfel debitul devine prea monoton.

Aceasta e origina „Stilului" unor anumiţi actori celebri, care îşi fac o manieră din a debita absolut monoton rolul, parcă pentru a ne face să uităm că vorbesc, pentru a ne distrage dela mişcarea muzicală a discursului, şi pentru a ne îndrepta atenţia toată asupra conţinutului de înţeles al cuvintelor. Acelaş lucru la zicătorii de versuri. Se constrâng la o monotonie şi o indiferenţă voită. Pentrucă, cu tot caracterul nenatural al unei asemenea recitări, tot este mai natural aşa decât o agitaţie vioae şi un paroxism cabotinesc.

Cinematograful are avantajul de a fi nevorbitor. Poate deci, prin imaginile sale de văz şi de mişcare, să redea cea mai naturală, cea mai normală, mai curentă şi mai frequentă atitudine a omului: indiferenţa.

Acesta e şi criteriul de deosebire între cinematograful francez şi american. La cel dintâi actorii — apăsaţi de tirania teatrului —joacă exact ca pe scenă, tinzând la limită spre Nita Jo. Ca să spună că o fată e frumoasă, zâmbesc crispat şi fac un semicerc cu mâna în aer paralel cu faţa. Ca să spună că s'a comis un furt, se încruntă, şi cu mâna fac un semicerc perpendicular pe şolduri. Etc., etc... Pe când actorul american, care este luat de foarte tânăr, înainte de a fi avut vreme să fie stricat de planşe, cunoaşte arta de a fi indiferent, de a se plimba fără intonaţie, de a băga mânile în buzunar fără absolut nici-un tâlc.

Şi acum să revenim la Fedia, şi la interpretul său Pudowkin.

Fedia are necazuri mari. Deaceea lumea din afară nu-l poate aproape nici-odată face atent. Ochiul lui se plimbă copleşit şi distrat prin tot soiul de decoruri. Blândeţă, puţină încăpăţânare, şi multă indiferenţă. Chiar când se găseşte în faţa soţiei sale, a rivalului său, a cumnatei sau amantei sale — rămâne cu privirea tot dusă. Un „la ce bun" navrant isvorăşte neîncetat dintr'însa.

Păstrez şi acuma, halucinant, în amintire, scena dintre el, nevasta lui şi Karenin (iubitul acesteia). Fedia s'a aşezat, greu, pe taburetul dela piano, cu spatele la claviatură. A păstrat şi paltonul şi pălăria. Il vedem din profil. Şi curba pe care o face umărul, continuată cu spatele a cărui linie este şerpuită de cutele paltonului pe care purtătorul îl lasă să se încreţească în voie, fără acea preocupare de ţinută pe care o avem instinctiv atunci când suntem îmbrăcaţi; trupul lui Fedia care se lasă greu pe încheieturile hainelor, care trage de toţi nasturii, parcă vrând să cadă, şi reţinut doar de rezistenţa stofei cu care e îmbrăcat; toată această îngreuiare apăsătoare ne redă în mod indesciptibil imaginea unei misterioase atracţii a omului spre centrul pământului, a acestui final care aşteaptă orice sbucium al nostru. Fedia, în momentul acela, ar vrea să nu mai existe. Ar vrea ca pământul să se deschidă subt el. Se lasă, dus, trup şi gând laolaltă, pe povârnişul legii gravitaţiunii universale.

Şi toate acestea, condensate într'o atitudine unică: o privire stinsă, albă, dusă, prelungită prin linia curbă a spinării.

* * *

Un alt moment remarcabil. Fedia consimţise să joace ignobila comedie a flagrantului delict de adulter. In odaia de alături, şedeau, pregătiţi, comisarul, cei doi martori de meserie, şi prostituata necesară. Fedia intră în camera destinată adulterului. I se spune să aştepte. Doamna va veni îndată.

Atunci, Fedia se îndreaptă spre fereastră. Ii vedem doar spatele, cu carura neagră proiectată pe albul geamului, cu capul drept pe umeri. Il vedem stând aşa, câtă-va vreme. Şi este în acest tablou tot ce s'a putut realiza mai desăvârşit pentru a exprima plastic un subiect foarte interesant: *„Omul care aşteaptă".* Statul în picioare marchează provizoratul. Omul care aşteaptă speră că aşteptarea — lucru dezagreabil întru toate — va fi de foarte scurtă durată, şi că „venirea" e totdeauna iminentă. Ce greşală de artă ar fi fost dacă Fedia se aşeza pe scaun! Indreptarea spre fereastră marchează sentimentul exact contrar. Căci — îşi spune omul care aşteaptă: dacă aşteptarea totuş zăboveşte? Şi atunci, căutare instinctivă de distracţii. Intr'o cameră, singura distracţie e fereastra, chiar de ar fi să dea doar pe o curte interioară. De aci îndreptarea cu paşi siguri, direcţi, spre geamul odăii. Ajuns acolo, imobilitate absolută. Fedia, cu conturul corpului său lipit de albul ferestrei, stă nemişcat, pentru a privi dinainte-i curgerea minutelor identice, succedarea bucăţilor de timp care compun acel lucru oribil numit aşteptare. Şi aşteptarea lui Fedia e cea mai pură aşteptare din lume. Căci nu e complicată nici cu temerea că ceva plăcut nu se va întâmpla, nici cu speranţa că ceva neplăcut nu va avea loc. Ştie exact tot ce va fi. Nici-o surpriză viitoare posibilă. Doar pura curgere a minutelor între momentul când începe să aştepte şi acela când aşteptarea se va fi sfârşit.

Această scenă de câteva zeci de secunde, care poate a trecut neobservată de mulţi, este o foarte meritorie „trouvaille" artistică a regisorului Pudowkin.

Excelentă de asemeni ideea reprezentării despărţirii dintre Fedia şi Maşa. In loc de clasicul „primul-plan" cu de glicerină lacrimi, ni se reprezintă personagiile, dimpotrivă, pierdute în fundul scenei. Ni se arată o răscruce de ulicioară, noaptea. Lumina felinarelor şi a puţinelor ferestre aprinse dau nişte tonuri de alb şi negru pline de mister şi de complicitate. Şi în decorul acesta de piatră şi întunerec, deabia distingem, în fund, departe, cum se mişcă în noapte două fiinţe. Işi vorbesc. Se apropie mai mult unul de altul. Se despart. Pe urmă el se întoarce din drum. Parcă o mângâie puţin. Şi pe urmă pleacă de tot. Şi spectatorul are impresia emoţionantă că el, el, le-a surprins secretul...

* * *

După ce Fedia, rămas singur în sala de şedinţe a tribunalului, a căpătat revolverul, şi când detunătura a răsunat în toată clădirea — panica ne este descrisă în modul următor:

Dar înainte trebue să reamintesc că publicul care asistă la procesul de scandal era adus acolo de sentimente foarte variate. Aceasta ni-a fost arătat de creatorii filmului prin prezentarea a circa o duzină de figuri de spectatori, una mai deosebită decât alta. (Pentru psihologul de fizionomii această parte a filmului este poate mai interesantă decât toate celelalte).

La auzul detunăturii, fiecare a încercat un sentiment poate diferit de al vecinului. Cum s'a putut totuş reprezenta panica în ansamblul şi unitatea ei? Spaima nu a unuia şi altuia, ci a acestui corp colectiv, a Leviatanului care compunea audienţa?

Iată. Ni s'au reprezentat doar picioare de mese, de oameni şi de scaune. Picioare care se calcă unul pe altul, se încurcă unele într'altele. Cele de scaun şi de mese se ridică în sus, iar cele de oameni se întreţes cu ele într'o reţea inextricabilă. Şi mişcarea merge crescendo, ca vitesă şi ca încurcare. Nu ni se dau figuri. Adică una singură. O gură care ţipă. Ţipătul soţiei lui Fedia

* * *

In cronica penultimă am vorbit de o altă „trouvaille" din „Cadavrul viu". Introducerea de imagini trecute, asociate în timp cu cele prezente. Nu mai revenim. Reamintim doar că avem aci sursa unui important procedeu de artă cinematografică.

Scenele excelente din acest film s'ar putea cita cu zecile. Nu mai avem loc să o facem. Ne mărginim la ce am spus.

D. I. SUCHIANU

IN CURÂND

„DIMINEAŢA"

va începe publicarea romanului

Ţărani şi Târgoveţi

de I. ST. IOACHIMESCU

Sufletul neliniştit al generaţiei războiului, cu toate îndoelile lui, cu toate năzuinţele lui, cu toate frământările lui este cu pătrundere analizat în ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

Viaţa însăşi, cu toate aspectele ei uneori hilariante, alte dăţi tragice; uneori ridicule, alte dăţi fantastice este oglindită în vastul reportaj care e ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

Lumea satelor şi lumea oraşelor, amestecul lor în prefacerile epocei postbelice, conflictele dintre ele, marele proces al dezrădăcinării, — toate acestea îşi găsesc justa lor oglindire în ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

Din nici o casă nu trebue să lipsească

REALITATEA

ilustrată

care publică:

Ştiinţă popularizată. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii. — Rubrica cinematografică. — Curiozităţi. — Oameni, fapte şi idei. — Poşta Laurei. — Poşta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.

100 clişee fotografice din toată lumea.

24 pagini mari în culori — Lei 8

IMPORTANT

„Biblioteca pentru toţi"

A publicat cele mai caracteristice „nuvele" ale scriitorilor români, de pildă:

„Oameni cumsecade" de Al. Cazaban, **„Puterea vrăjilor"** de V. Demetrius; **„Dar de nuntă"** de Victor Eftimiu; **„Nuvele"** de Mihail Eminescu; **Nuvele** (toate cele 3 volume) de Nic. Gane; **„Odată"** de E. Gârleanu; **„Casa cu geamurile portocalii"** de I. Minulescu; **„Din păcatele tinereţelor"** de Const. Negruzzi; **„Ce cere publicul de la un deputat"** de D. Patraşcanu.

Preţul unui număr este de Lei 7

Edit. Libr. „Universala" Alcalay & Co.

De vânzare la toate librăriile din ţară

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Cronica muzicală

„Filarmonica", dirijor d. Ion Perlea. — „Aida" cu d-nii: R. Urlăţianu şi Sp. Dumitrescu. — „Tosca" cu d. E. Istratty

Concertul simfonic al „Filarmonicei", dirijat de d. Ion Perlea, a fost desigur, alături de concertul „Asociaţiei Instrumentiştilor Români", sub conducerea maestrului G. Enescu, cea mai reuşită audiţiune românească care ni s'a oferit în decursul acestei stagiuni.

Pentru prima dată, Brahms a fost făcut accesibil publicului nostru. Simfoniile acestui mare compozitor dovedesc că nimeni altul n'a ştiut să pătrundă mai bine ca Brahms, misterul gândirii lui Beethoven. Şi dacă totuşi caracterul monumental al simfoniilor lui Beethoven n'a putut fi atins de Brahms, în schimb însă lucrările acestuia se impun printr'o minunată logică muzicală şi o onestă realizare tehnică. Incontestabil însă că Brahms este un mediocru instrumentalist; de aceea simfoniile sale par incolore şi monotone. Brahms nu este un pictor bogat şi variat în colorit, ci un admirabil desenator, abil mânuitor al amănuntului. Şi simfonia doua în re major se resimte după urma unei instrumentări greoae, cu o tehnicitate ce atinge virtuozitatea. Rolul dirijorului este tocmai să facă să dispară micile greşeli de virtuozitate muzicală. Pe când ceilalţi dirijori români, interpreţi ai lui Brahms, n'au făcut decât să-i execute compoziţiile fără a le adânci, d. Ion Perlea i-a înţeles gândirea, şi a subliniat-o cu multă subtilitate.

D. Ion Perlea a studiat în amănunt simfonia doua de Brahms, şi ne-a dat astfel putinţa de-a înţelege şi de a-i gusta frumuseţile necunoscute nouă încă.

Partitura lui E. W. Korngold „Mult sgomot pentru nimic" este o suită scrisă pentru a servi ca muzică de teatru pentru comedia lui Shakespeare, cu acelaşi nume. A fost dată desigur mai mult ca document, pentru a se reliefa valoarea unei compoziţii de mult bun gust şi savant instrumentată, realizată totuşi dintr'un material destul de dubios.

Poemul „Don Juan" de Richard Strauss, străbătut de un ritm diabolic, care frământă această lucrare dela început până la sfârşit, s'a bucurat de o executare mai mult decât reuşită; şi anume n'a fost executată rapid, ci ritmat în timp viu. Poemul are unele teme de o inspiraţie foarte eftină. Rolul interpretului este tocmai de a colora, de a scoate din banal, părţile terne. Teme secundare, cum ar fi aceia care urmează primei teme, în care flautul sugerează parcă o „privire arzătoare", temele feminine, au fost redate cu o frăgezime necunoscută până astăzi. Incercări îndrăzneţe, cum a fost de pildă suspensia după acel „tutti", care premerge finalului carnavalesc, au fost cum nu se poate mai reuşite. Din punct de vedere dinamic, agogic şi al etajării sonore, „Don Juan" a câştigat prin interpretarea d-lui Ion Perlea.

Tânărul director general al Operei Române a apărut în ipostaza unui muzicant cult şi serios. A dirijat tot concertul pe din afară — partitura „Mult sgomot pentru nimic" era la prima audiţie şi sosise de-abea cu opt zile înaintea concertului — şi *l-a dirijat nu pentru public, ci pentru orhestră,* arătând astfel că este un muzician care ştie să vrea şi mai ales, care ştie ce vrea, când este la pupitru. Gesturi sobre, linie şi ţinută corectă; d. Ion Perlea dă intrări precise, are resurse din cele mai bogate în nuanţarea partiturii, iar orchestra sub bagheta sa este un vast rezervoriu cu variate posibilităţi de realizare fonică. D. Ion Perlea, suindu-se la pupitrul „Filarmonicei" avea de luptat cu amintirea lăsată de d. G. Georgescu, care trecea ca specialist în Brahms şi Strauss. Din această concurenţă însă, d. Ion Perlea a reuşit să-şi întreacă predecesorul şi s'a consacrat, alături de maestrul G. Enescu, ca mare dirijor român, căruia uşile străinătăţii îi vor fi totdeauna larg deschise.

* * *

Cu ocazia ultimei reprezentaţii a operei „Aida", Opera Română ne-a oferit două debuturi foarte fericite. Conducătorii primei noastre scene lirice, văduvită de tenori autohtoni buni, după plecarea d-lui N. Apostolescu, au deschis uşile scenei unui element tânăr de mare valoare, d. Spiridon Dumitrescu, care a cântat partitura lui Radames, cu multă uşurinţă şi siguranţă şi cu meritat succes. Voce sonoră şi caldă, timbru agreabil şi curat şi o rezistenţă apreciabilă, mai ales pentru un debutant. După părerea noastră, Sp. Dumitrescu va fi un bun, un admirabil tenor spint, şi-i prevedem frumoase succese în Rigoletto, Traviata, Boema, şi alte roluri similare. Şi sprijinim părerea noastră pe adevărul că vocea d-sale nu are amploare egală în toate registrele, iar notele acute sunt emise oarecum prea subţire. Dacă în registrul acut se pot obţine note cu timpul, iar cele existente se pot rotunji, în registrul grav, se poate doar conserva calitatea actuală a vocii, orice putinţă de perfecţionare sau de îmbogăţire în întindere fiind exclusă. D. Sp. Dumitrescu nu are calităţile unui „Heldentenor" şi suntem de părere, că şi-ar compromite cariera dacă ar încerca să rămână la roluri numai dramatice. In orice caz însă, va trebui să întreprindă studii serioase şi perseverente. Numai prin exerciţiu şi studiu se obţine o respiraţie bună, se ajunge la treceri agreabile, se capătă siguranţă în emisiunea acutelor şi suavitate în mezza-voce. Fără studiu ar compromite desigur speranţele pe care ni le-au sugerat frumoasele şi rarele sale calităţi vocale.

Al doilea debut a fost apariţia d-lui Radu Urlăţeanu la pupitrul orchestrei. Eminent cronicar muzical, distins ziarist, d. Radu Urlăţeanu s'a revelat ca un şef de orhestră de mult temperament. Bagheta d-sale a stăpânit în decursul celor şapte tablouri, nu numai orhestra, dar întreaga scenă, reuşind să menajeze vocile, să stăpânească şi să învingă emoţia tenorului Sp. Dumitrescu, inerentă debutului. Cuvântul debut se poate aplica d-lui Radu Urlăţeanu, numai în raport cu Opera Română din Bucureşti. D-sa activează de aproape zece ani ca şef de orhestră, la Opera din Cluj, precum şi în fruntea unei societăţi filarmonice la Timişoara, organizată tot de d-sa. Am dori ca în stagiunea viitoare să i se dea ocaziunea de a dirija premiere. Speranţele ce punem în d. R. Urlăţeanu sunt justificate, întrucât dirijorul quasi-debutant, este nu numai un talentat şef de orhestră, ci în deosebi un rutinat cunoscător al scenei şi un om priceput în toate ce privesc mecanismul unei reprezentaţii de operă.

Restul ansamblului l-au alcătuit d-nele: M. Snejina (Amneris) şi E. Basarab, în vădit progres vocal (Aida) şi d-nii: G. Folescu (Ramfis), R. Steiner (Regele). Am sfătui pe d. D. Baziliu să renunţe de a mai apare în rolul lui Amonasro.

* * *

Ne-am dus cu mari speranţe la un spectacol cu „Tosca". Pe afiş figurau: Aca de Barbu (Tosca), Silvio Logiudice (Cavaradossi) şi Edgard Istraty (Scarpia).

Aca de Barbu şi Silvio Logiudice sunt fără îndoială elemente de mare valoare, şi au avut succes. Nici ei nu s'au aşteptat însă la atâta succes. Plus-valuta aplauzelor recoltate, sub povara cărora s'au simţit desigur ruşinaţi, le-a fost furnisată de apariţia d-lui Edgard Istraty; ea a fost mai mult decât o decepţie şi a degenerat în ridicol şi grotesc.

Să ne explicăm.

Când un cântăreţ atacă un rol nou, ori îl compune potrivit tradiţiei, după cum l-au mai jucat şi alţii, ori încearcă să inoveze, tinzând spre creaţie.

D. Ed. Istratty a debutat în Mefistofel din „Faust" şi a ţinut din primele zile ale activităţii sale scenice să fie un actor original. Spre a ajunge însă la original, i-a fost necesară o cât mai sumară documentare. Şi ni se pare că cel mai potrivit isvor l-a găsit în enciclopedia intitulată „Petit Larousse illustré", unde la pag. 1534, ed. 1927, scrie la articolul *Méphistophélès*", între altele: „Méphistophèles s'emploie comme synonyme d'une nature *perverse* et vraiment diabolique". Şi din Mefistofel pe care l-a cântat d-sa, a reuşit într'adevăr să facă un personagiu pervers. Prima sa creaţie îl urmăreşte şi astăzi încă. Orice partitură ar cânta: Sparafucile din „Rigoletto", Regele din „Aida", Doctorul Miracle din „Povestirile lui Hoffmann", Scarpia din „Tosca", înfăţişarea personagiilor redate de d-sa este obsedată de această „nature perverse".

Dece intră *baronul* Scarpia în cisme cu pinteni în biserică? In actul întâiu d. Ed. Istratty a făcut din Scarpia, prefectul poliţiei Romei, caricatura unui sub-comicar de circumscripţie de periferie. In actul al doilea a îmbrăcat fracul alb cu dantele pentru a ne prezinta pe acelaşi Scarpia în ipostaza unui isteric şi invertit.

Şi să nu se creadă că d. Ed. Istratty a risipit din greşeală merele pe podea. Mărul este doar simbolul păcatului iniţial. Şi pentru a anticipa asupra demonului concupiscenţei care urma să pună stăpânire asupră-i şi să-l arunce în braţele Toscăi, ne-a dat ocazia să-i ghicim gândurile înainte de a trebui. Credem că doamna Aca de Barbu nu va uita prea curând cât de violent este d. Ed. Istratty, când este vorba de a-şi juca rolul pe scenă. La ce ar folosi înfrânarea unor resurse „brahiale", când gestul le-ar putea sublinia suficient.

In ce priveşte partea vocală, Scarpia ar fi vrut să cânte. Dar...

Desigur, Opera Română nu ne poate oferi numai spectacole ireproşabile, cu interpreţi scenici şi vocali, care să nu lase nimic de dorit.

D. E. Algazi nu este cel mai agreabi Eleazar, d. R. Vrăbiescu cel mai nimerit Radames, d. V. Rabega cel mai reuşit Lohengrin. Ne resemnăm cu d. Georgevski în Contele de Almaviva, acceptăm şi pe d. E. Marinescu în Alfredo, consimţim să ne mulţumim la rigoare şi cu d-na C. Dobrescu în Mignon, n'avem încotro când d. D. Baziliu apare în Amonasro. Fiecare din cântăreţii amintiţi, păstrând linia tradiţională a rolurilor în care apar, fac tot ce le stă la îndemână spre a reuşi să atingă maximul de perfecţiune, pe care mijloacele lor vocale şi intuiţia lor scenică îl permite, şi astfel reuşesc să nu ne fie prea dezagreabili, prezenţa lor pe scenă ne pare mai puţin chinuitoare, graţie străduinţelor lor şi onestităţii lor profesionale. Şi dacă ar reuşi să ne displacă prea mult, în nici un caz nu i-am chema pe ei la răspundere, ci am considera că prezenţa lor pe scenă se datoreşte unei inevitabile fatalităţi: lipsa altor elemente vocale mai bune.

D. Ed. Istratty nu se mulţumeşte numai cu insuficienţa resurselor sale vocale, ci este tentat de demonul inovaţiei. Strădania îi este zadarnică; nu reuşeşte decât să se acopere de ridicol, transformând rolurile ce-i sunt încredinţate, în personagii caraghioase.

Fruntaşii de ieri şi de astăzi ai primei noastre scene lirice, d-nii: N. Apostolescu, I. Athanasiu, Costescu-Duca, G. Folescu, Niculescu-Basu, răposaţii Tr. Grozăvescu şi Gr. Teodorescu, d-nele: Drăgulinescu-Stinghe, L. Enescu, Feraru, Rodrigo-Athanasiu, M. Snejina n'au avut curajul să încerce riscul inovaţiei. Şi au făcut totuşi carieră strălucită.

D. Ed. Istratty a ţinut să suplinească un glas cu calităţi dubioase, prin originalitate. Il felicităm pentru curajul încercării sale. Experienţa n'a reuşit însă. Ne pare rău.

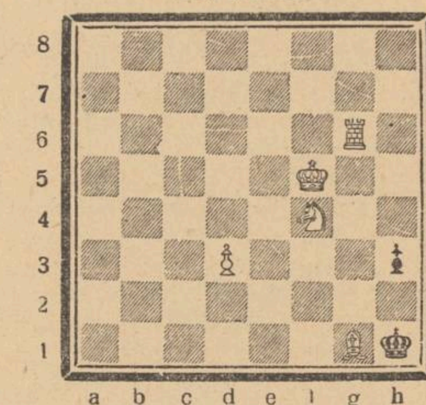
In timpul marelui răsboiu mondial, pentru generalii francezi care nu s'au dovedit apţi pentru nevoile frontului sau făcuseră greşeli în faţa inamicului, se găsise un oraş, Limoges; unde erau trimişi spre odihnă. De aci a derivat şi verbul „limoger". D. Ed. Istratty a ţinut să cadă cu o oră mai de vreme de pe scena Operei noastre. Suntem primii a-l înconjura de simpatia noastră compătimitoare, pe care o acordăm marilor învinşi. Găsi-se-va oare o localitate în România, care să ofere cântăreţilor improprii scenei, liniştea oraşului Limoges? Inceputul se poate face şi trebue să se facă, şi încă urgent, cu d. Ed. Istraty.

RADU N. CIOCULESCU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 219

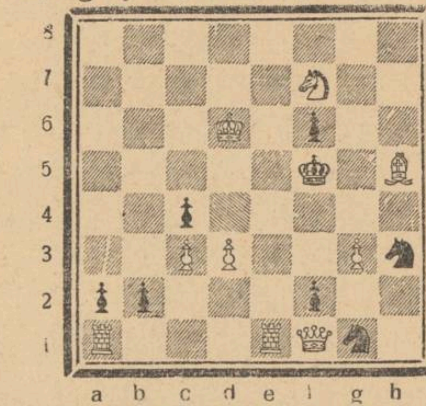
de **O. Wuerzbarg,** Grand Rapids, Mich. (America).
(reproducere)
Negru (2 figuri)
Rh1, Ph3.

Alb (5 figuri)
Rf5, Tg6, Cf4, Ng1, Pd3.
Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

PROBLEMA No. 220

de **E. B. Kooc,** Londra.
(*„Wiener Schachzeitung" 1928)*
Negru (8 figuri)
Rf5, Cg1 şi h3, Pa2, b2, c4, f2 şi f6.

Alb (9 figuri)
Rd6, Df1, Ta1 şi é1, Cf7, Nh5, Pc3, d3 şi g3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

* * *

Publicăm mai jos din nou partida Mendelssohn—Balogh, care a apărut greşit în numărul trecut.

PARTIDA No. 85

Jucată la 20 Aprilie 1929 în concursul Cercului de şah „Camera de Comerţ" din Bucureşti.
Alb: I. Mendelssohn. *Negru:* Dr. I. Balogh.

Gambitul damei

1. Cg1—f3, voiam dela început să joc gambitul damei prin d4 urmat de c4, dar ştiind că d. dr. Balogh va răspunde în a doua mutare prin é5 (contra-gambitul lui Albin), a cărei analiză adversarul meu o cunoşte la perfecţie, am preferat să ajung în varianta obicinuită a gambitului damei pe cale ocolită. 1..., d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. d2—d4, c7—c6; 4. é2—é3, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, Cf6—é4; o apărare vechie şi bună, aşa numită Stonewall, care a fost recomandată între alţii şi de maestrul Breyer. 6. Nf1—d3, f7—f5; continuarea sistemului Stonewall. 7. Cf3—é5! Dd8—h4; 8. 0—0, Cb8—d7; 9. f2—f4, Nf8—d6. 10. Tf1—f3, 0—0; 11. Nd3×é4, d5×é4; mai bine decât f×é4; 12. Tf3—h3, Dh4—é7; 13. Nc1—d2, Cd7×é5; la c5 urmează, după Cb5, o situaţie foarte complicată cu bogate variante interesante; 14. f4×é5, Nd6—c7; 15. g2—g4! O mişcare agresivă şi în acelaş timp şi defensivă: deschide linia g. pentru atac şi face loc pentru o eventuală retragere a turnului via g3—g2; 15..., Nc8—d7; 16. g4×f5, é6×f5; 17. Th3—g3, Nd7—é8; nebunii negri tind spre flancul regelui, unde ar avea o poziţie ameninţătoare; manevra următoare a albului e îndreptată contra acestor tendinţe. 18. Dd1—é2, Dé7—h4; 19. Dé2—g2, Dh4—h6; 20. Tg3—h3, Dh6—é6; 21. Th3—g3, g7—g6; 22. Dg2—é2, Nc7—d8; 23. Rg1—h1, Nd8—h4; 24. Tg3—g2, c6—c5; prin această mişcare negru intenţionează să străpungă centrul albului şi mai cu seamă să scoată pionul alb din punctul é3, deoarece acesta împiedică expansiunea pionilor negri de pe flancul regelui. 25. d4×c5 ! Surpriza pregătită de alb, care preferă să aibă pioni slabi, deschizând însă un teren de activitate figurilor lui uşoare care până acum au stat ca spectatori pasivi în lupta desfăşurată. 25..., Dé6×é5; 26. Cc3—d5, Dé5×b2; 27. Ta1—g1, Nh4—f6; la D×a2, ar fi urmat Dh5, D×c4; Cf4 şi negru s'ar găsi într'o poziţie total pierdută. 28. Dé2—h5, Db2—a3; necesar faţă de ameninţarea Nc3. 29. Nd2—b4, Da3—a4; 30. Cd5×f6+, Tf8×f6 ; 31. Nb4—c3, Tf6—é6 ; 32. Dh5×f5, Da4×c4; 33. Tg2—f2 şi negru cedează.

(Adnotaţii de I. Mendelsohn pentru „Adevĕrul Literar").

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi azi
LECTURA No. 223
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
NUVELE din RUSIA NOUA
DE
B. Pilniak, P. Romanov, M. Solohov
In româneşte de I. V. FARA
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Curiozităţi

Telescop transcendent

Un bancher din Texas, dl. M. W. Mac Donald, a lăsat un legat de 25 milioane de dolari Universităţii din Texas, cu destinaţia cumpărării unui telescop foarte perfecţionat, care să permită să se vadă dincolo de Porţile Cerului, şi să se vadă şi Dumnezeu, în fundul Raiului lui. Este probabil că dl. Mac Donald îşi închipue divinitatea în forma unui domn cu barbă, aşezat pe tron şi, bineînţeles, exact şi constant deasupra lui Texas. Dar ce e mai comic este că Universitatea din Texas are o părere destul de asemănătoare asupra celestului părinte. Căci vedem cum caută, foarte serios, poziţia cea mai apropriată pentru instalarea telescopului.

„Balamucul pare locul cel mai indicat" — spune un comentator francez. — *S.*

La ce serveşte lăcusta ?

Iată întrebarea pe care mi-a pus-o zilele trecute un amic pesimist, care socotea lăcusta o molimă, o plagă.

Aşi putea răspunde că nu ne priveşte utilitatea cutărei sau cutărei fiinţe vieţuitoare, plicticoasă, feroce sau veninoasă, precum nu ne priveşte întrucât e sau nu folositoare o anumită plantă exotică sau toxică. Fiecare animal sau vegetal are în sine, prin sine şi pentru sine unica raţiune de a fi. A căuta să aflăm la ce slujesc lăcustele sau ţânţarii sau *pediculi capitis,* pe motivul că omul nu vede rostul lor, înseamnă să mărturisim că omul se interesează numai de interesul lui, ca şi cum omul ar fi efectiv scopul suprem. Concepţie falşă, concepţie ridicolă. E doctrina numită *antropocentrică* şi care face din om punctul de pornire al tuturor firelor din care se ţese universul.

Ar însemna astfel să admitem că Natura e o foarte bună şi foarte prevăzătoare doamnă de caritate, care ar fi aranjat totul mai dinainte în vederea siguranţei, confortului şi plăcerii bipedelor omeneşti.

* * *

La ce slujesc lăcustele?... In primul rând îşi servesc lor înşile. Nu e numai scuza; e chiar scopul lor. Aprobarea omului, precum se vede, nu se ţine în seamă în planul general al existenţei. E drept ca toate vieţuitoarele să vieţuiască.

Aşa ar vorbi un filozof fără prejudecăţi. Nu e mai puţin adevărat că din punctul de vedere al omului, punct de vedere strict egoist, lăcustele — lăsând deoparte pagubele, pe care le produc — nu sunt absolut nefolositoare.

In primul rând, lăcustele se mănâncă. Cel ce scrie aceste rânduri, a mâncat odată lăcuste, de mult, în Sud-Oran. Caravanierii din Sahara prind lăcustele şi fac un fel de colaci. N'aş putea spune că sunt prea gustoase, sau prea hrănitoare, dar la nevoe sunt foarte bune.

Se ştie apoi că Sf. Ioan Botezătorul nu dispreţuia lăcustele şi în timpul cât s'a retras în Tebaida, s'a hrănit din lăcuste unse cu puţină miere. Faptul e din Istorie; mai mult, e din Istoria Sfântă. Tradiţia, precum se vede, e destul de veche.

Cine ştie dacă nu va veni o vreme când lăcustele vor fi admise la piaţă, alături de cuiburile de rândunici! Să nu spunem niciodată: „Fântână, nu voi bea din apa ta".

Lăcustele pot fi apoi întrebuinţate şi în alte scopuri decât cele ale alimentaţiei. Se poate face, bunăoară, din lăcuste un îngrăşământ admirabil, menit să regenereze după moarte fertilitatea terenurilor pe care în timpul vieţei le-au devastat.

* * *

Dar iată un fapt nou. Un chimist a descoperit mijlocul să extragă din lăcuste un ulei nemaipomenit de bun, pentru motoarele automobilelor şi mai cu seamă pentru motoarele avioanelor. Azi se întrebuinţează uleiul de ricină, din pricina unor misterioase proprietăţi pe care le cunosc numai chimiştii specialişti în corpurile grase. Uleiul de lăcustă posedă aceleaşi proprietăţi, dacă nu chiar superioare. In clipa în care se simte lipsa oleaginoaselor în asemenea măsură încât germanii s'au gândit să fabrice grăsimi artificiale, faptul nu e de dispreţuit.

S'a mai pomenit şi altădată de uleiul de lăcuste. Medicii au vorbit odată de putinţa de a se extrage din ouăle de lăcustă un ulei medicamentos, de culoare frumoasă galbenă-aurie, foarte bogat în fosfor şi înzestrat cu preţioase însuşiri de stimulare nervoasă şi fortificare.

Nu e numai atât.

Posed şi azi un tablou pictat „à la sauterelle", trimis acum vre-o douăzeci de ani de un arhitect algerian. Intr'adevăr, lăcustele produc în „forul lor interior" o materie vâscoasă, de o culoare brună închisă şi lucitoare, care nu putrezeşte, foarte analoagă sepiei, cu superioritatea că nu e alterată de lumina soarelui şi nu trebue să i se mai adauge gumă.

E simplu: Iei o lăcustă, o laşi nemâncată douăzeci şi patru de ore ca să-şi golească tubul digestiv, o decapitezi, îi strângi toraxul ca un tub de culori şi lăcusta emite materia colorantă la care adaogi numai puţină apă. Cu o lăcustă de mărime obicinuită poţi picta un decimetru patrat de acuarelă.

Lăcustele n'au de dat socoteală nimănui, dar dacă omul, prins de ideia că pământul e al lui, ar întreba la ce slujesc, i s'ar putea da, precum văzurăm mai sus, un răspuns satisfăcător. — *A.*

A apărut
Ediţia a II-a
din
Sub Flamura Roşie
Marele roman al vieţii de după răsboiu
de DEM. THEODORESCU
100 LEI VOLUMUL
Editura „Adeverul" S. A.

Cărţi şi Reviste

N. DAVIDESCU : Leagăn de cântece
Edit. Cartea Românească

Un volum de versuri nu aţâţă curiozitatea şi nu atrage cititorul ca un volum de proză.

Domnul N. Davidescu este un scriitor afirmat şi apreciat în literatura noastră. Nu m'aş mira, însă, dacă publicul l'ar cunoaşte mai mult din substanţialele sale **„Aspecte** şi **Direcţii Literare"**, două serii critice bine gândite şi limpede scrise, din Nuvelele sale: **„Crima din Strada Nopţii"** şi **Sfinxul,** din romanele sale **„Conservator et Cia"** şi **„Vioara Mută"**, de cât din volumele sale de versuri: **„Inscripţii"**, **„Cântecul Omului"** (partea 'ntâi) precum şi din minunatele poeme **„Leagăn de cântece"**, deşi acestea din urmă au fost publicate şi în „Adevĕrul Literar".

Din aceste poeme, de o prozodie stăpânită şi o elocuţiune sigură şi precisă, se răsfrânge puritatea unei luminoase frumuseţi:

In fiecare dintre nuferi, vântul
Câte-un cuvânt de-al tău a legănat,
Şi nuferii ţi-au înflorit cuvântul
Şi cu polenuri l'a îmbălsamat.

Apoi în fiece privighetoare
Câte-un surâs a'naripat
Şi lumea n'a mai fost decât o floare
Şi-un cântec de lumină revărsat...

sau:

Te-ai ridicat în noaptea mea ca o lumină
Şi ca un plop cu clar de lună'n crengi ai stat
In stupii lor atunci albinele-au cântat
Şi v'au scăldat în aur nuferi'n grădină...

Intreg volumul este expresiunea unei robii pătimaşe, de o dependenţă absolută, a cărei grozavă putere primită şi recunoscută de poet, îi preschimbă nu numai sufletul, ci întreaga viziune a lumii:

Atât: cineva şi-a schimbat cu mine într'o zi strălucirea
Şi şi-a turnat cu imagini, în creeru-mi, propria-i minte..
A răsărit atunci soarele, de după mare, fierbinte,
Şi-a turburat cu freamătul lui de raze nemărginirea...

Toate lucrurile cunoscute se transformă pentru a reapărea într'o formă nouă, în care se scrie, în vasta palpitare a naturii, starea spiritualizată şi eterică, ce nu se întâlneşte decât pe culmile poeziei:

Tăceau în depărtarea grea privighetorile
Şi florile în noaptea galbenă ca mierea;
S'a parfumat, când însă ai venit, tăcerea
Şi-au ciripit în cupe cu mirezme florile.

Puritatea unei astfel de poezii însă poate fi uşor turburată de un cuvânt greoiu sau străin. Dar versul d-lui N. Davidescu este un cântec, cuvintele murmură mereu, într'o sonoritate densă şi monotonă, cu un ritm organic şi firesc ca acel al valurilor mării şi al freamătului frunzişului din pădure. Cântecele sale ne leagănă cu adevărat: prindem un fir printre gânduri şi-l pierdem într'un vis, zărim un colţ de lume reală şi-l destrămăm în viziuni ce nu sunt de cât aluzii ce ne deschid orizonturi neaşteptate asupra unor splendide peisagii sufleteşti:

Plopul argintiu a stat în clarul de lună
Şi-a tăiat văzduhu'n sus cu linişte nouă,
Iar în părul împletit al tău în cunună
Dumnezeu a pogorât cu zâmbet şi rouă...

Fulgerări de lumină în lumea reală, coborâri vertiginoase în adâncuri sufleteşti, urcări în seninul cel mai eterat şi leagănul de cântece se realizează într'un perfect echilibru de armonii, într'o triumfală izbucnire de lumină şi extaz, perfect redat de metrica înmlădiată şi înfrânată în acelaş timp.

Nu putem încheia mai bine aceste câteva rânduri închinate poemelor sale de cât cu versurile cu care el însuşi îşi închee volumul:

Şerpii ţării fără apă s'au schimbat
In izvoare proaspete de lumină
Şi cu ele câmpu'n aur am schimbat.

Strălucească de-acum singur înainte!...

ISABELA SADOVEANU

CEZAR PETRESCU : Simfonia Fantastică

Cititorii iubitori de *„romane de analiză"* nu mai au nevoie să alerge după volumele romancierilor francezi. Avem astăzi seria romanelor d-lui *Cezar Petrescu*. In deosebi ultimul, cu titlul *„Simfonia fantastică"*, poate suferi — fără teamă — comparaţia cu cele mai bune romane de analiză streine.

El va plăcea mult cetitorului nu numai pentru subtilele lui analize psyhologice, dar şi prin faptul, că eroii evenimentelor din roman sunt *tipuri vii dela noi*, din viaţa *noastră* socială, indivizi pe care-i întâlnim pe catedrele Universităţii noastre, la spectacolele dela teatru, la concertele dela Ateneu, pe calea Victoriei şi la Şosea.

Pe mine m'au amuzat mult *siluetele medicilor* schiţate cu mult humor şi vervă. Medicii, sunt sigur, vor deveni cititori asidui ai romanelor d-lui Petrescu (şi acesta e un contingent de cititori nu tocmai neglijabili).

„Simfonia fantastică" este, sub o deghizare literară destul de transparentă, studiul unui caz clasic de *paranoia,* adică a unui delirant urmărit de diferite *obsesiuni* şi sfârşind cu un delir sistematizat de gelozie care-l duce la *demenţă.*

Epoca postbelică a umplut societatea noastră cu un mare număr de dezechilibraţi, maniaci, monomani obsedaţi de diferite FOBII. Medicii, în deosebi, au prilejul să întâlnească acum în clientela lor, nenorociţi de aceştia făcând parte din toate clasele sociale şi din toate categoriile profesionale.

Cezar Petrescu caută secretul mecanismului sufletesc uman în cercetarea analitică a subconştientului acestor *obsedaţi.* In *„simfonia fantastică"* găsim o subtilă şi adâncă analiză a sufletului unui om torturat de teroarea gândului obsedant că e în iminenţă de a innebuni. După o luptă epică chinuitoare cu această obsesiune, când se convinge în fine că tot chinul lui nu provine dintr'o fobie, dintr'o iluzie halucinantă, ci că toate temerile lui *erau justificate* raţional de realitatea lucrurilor, tocmai atunci când deci s'a convins că nu e nebun, el ajunsese în apogeul demenţei!

Pe această *obsesie* romancierul nostru brodează scene şi evenimente emoţionante prin dramatismul lor, învăluite toate într'o minunată ornamentare stilistică ce pun *„simfonia fantastică"* între cele mai de seamă opere ale literaturii contimporane româneşti.

Sbuciumul sufletesc al personajului central din *„Simfonia fantastica"* aduce aminte la început de chinurile pricinuite de o obsesiune analoagă a eroului romanului *„Confession de minuit"* a lui *George Duhamel.*

In galeria tipurilor ce trec evocate înaintea imaginaţiei noastre de „Simfonia fantastică" ne amuzează mult şi ne înduioşează, copiliţa de doi ani, a eroului micuţa *Clo-clo,* o profundă psihologă în felul ei. Chiar schiţarea siluetei acestui copil ne arată ce spirit fin de observaţie, ce dar minunat de a vedea în adâncul sufletului are romancierul Cezar Petrescu.

Nu mai relevăm prin citate — din lipsă de spaţiu — frumoasa limbă românească, stilul cu podoabele superbe ale marelui scriitor. Volumul te captivează dela prima pagină şi deşi nu e roman de aventuri, te îndeamnă să nu-l laşi din mână până nu l-ai terminat.

DOCTORUL YGREC

LUCIAN COSTIN : Din lumea polară
Cartea Românească, Timişoara 1929. Preţul 65 lei.

Printre publiciştii ardeleni d. L. Costin poate fi considerat ca cel mai harnic. Lucrările sale sunt numeroase şi foarte variate. A scris literatură, folclor, geografie şi ştiinţă popularizată. Ultima sa broşură „Din lumea polară" e tot o lucrare de popularizare din domeniul geografiei. D. Costin reuşeşte să ne dea o icoană destul de clară despre ceeace sunt cei doi poli ai globului pământesc, care au atras atâţia cercetători savanţi în munţii lor de ghiaţă şi în apele lor infinite. Ultimele cercetări ştiinţifice au stabilit în mod neîndoios, că cele două puncte polare la 90° nu se găsesc pe pământ propriu zis, ci pe apă. Noua lucrare a d-lui Costin se citeşte cu folos. — *I. B.*

JOHANN PLATTNER : Schatzgräber
Ed. Krafft & Drotleff, s. a., Sibiu 1928

Autorul acestei interesante colecţii de povestiri, un eminent preot evanghelic din Ardeal, e cunoscut ca un asiduu cercetător al trecutului poporului săsesc din Ardeal şi ca un bun şi adânc observator al sufletului ţăranilor saşi. Trăind o parte însemnată din viaţă ca preot în mijlocul poporului a putut descoperi cele mai tainice subtilităţi ale acestui suflet, care tocmai la poporul săsesc e mai greu de pătruns. Secole de-arândul s'a făcut saşilor o educaţie specială, caracterizată printr'o puternică concentrare individuală, ceeace n'a împiedicat însă şi formarea unui spirit social, care a făcut din poporul săsesc o colectivitate aproape familială.

In volumul „Schatzgräber" (Desgropătorii de comori), care cuprinde 25 bucăţi, d. Plattner ne înfăţişează, într'o bogată variaţie de întâmplări, mai întâiu în cele şeapte bucăţi dela început superstiţia în legătură cu dorinţa de-a găsi comorile îngropate, o slăbiciune de care nici chiar un popor ca cel săsesc, cu educaţie raţională şi fără analfabeţi în mijlocul său, nu poate scăpa. In schiţele acestea autorul ironizează, fără a jigni însă, credinţele deşerte ale poporului.

Forţa de scriitor a d-lui Plattner constă însă în analiza sufletească, cu care ne evocă figuri de ţărani saşi, care au ştiut să se ridice prin vrednicie personală din rândul gloatelor şi să joace un rol de conducători în satul lor. Primari comunali sau epitropi bisericeşti sunt descrişi cu virtuţile şi cu defectele lor, ca şi cealaltă lume, care formează viaţa în satele săseşti din Ardeal. In redarea cât mai reală a acestei vieţi, autorul merge aşa de departe încât îşi împestriţează limba cu expresiuni româneşti, intrate de fapt în patrimoniul limbajului de toate zilele al saşilor din Ardeal.

Stilul d-lui Plattner e sobru, ales şi neforţat, ca al unui povestitor isteţ dela sate.

Cetind cu atenţiune volumul de schiţe şi povestiri al d-sale poţi cunoaşte tot sufletul poporului săsesc. Lucrul acesta dă o deosebită valoare acestei cărţi. — *Ion Băilă.*

Spania

Literatura călătoriilor aduce, fără îndoială, dacă nu tabloul expresiv al ţărilor văzute, cel puţin aroma vieţii trăite în treacăt şi furată de călător.

Pentru cetitor, această literatură constitue o tortură, dacă prezentarea e făcută sumar, fără notaţii mai adânc sufleteşti.

Când însă rezumatul plimbărilor e înfăţişat sub formă de poezie geografică, când un crâmpei de peisaj e transpus simplu şi comprimat, literatura călătoriilor devine tot atât de interesantă, de adâncă şi mai ales cuceritoare ca o carte bună.

D. Mihail Ralea, ale cărui „Note de drum în Spania" le cetim cu atâta plăcere şi interes, aduce o serie de fragmente mai mult decât frumoase şi mai mult decât interesante.

Intr'o frază colorată, d. Ralea strecoară lucruri şi observaţii nouă, care contribue la cunoaşterea Spaniei şi vieţii sociale a acestei ţări. Sunt lucruri pe care — dacă am fi nevoiţi să le citim, într'un manual didactic — le-am da cu plictiseală la o parte, d-sa ni le trece pe nesimţite, limpezite şi mai cu seamă ni le face plăcute.

In ultimul număr al „Vieţii Româneşti", d. Ralea schiţează într'o pagină sugestivă, adevărata figură a spaniolului:

E adevărat că, de îndată ce treci frontiera, peisajul spaniol apare direct african. Sufletul crescut aici e acela al beduinilor: oameni de deşert mereu în căutare de oază. Aceiaşi psihologie ca a Arabilor sau Evreilor; preocupare permanentă pentru ce e trupesc, nevoe arzătoare de voluptate. Pentru omul pustiului oaza e totul: odihna după brigandaj, satul răcoros, braţele înflăcărate ale femeii, băutura izbăvitoare de uscăciune. Pentru beduin trupul e totul. Poftele sale sînt impetuoase şi sălbatice. Dorinţa lui e veşnic aprigă. Incă înainte de năvălirea Arabilor, poate pe timpul vechilor Iberi, acest deşert, prelungire naturală a continentului african, a trebuit să fie locuit tot de oameni de ai pustiului. Peisajul spaniol nu poate naşte altfel de oameni.

Dar, la un moment dat al istoriei, peste această năvalnică poftă de viaţă s'a aşternut brusc o disciplină severă de catolicism, poate cea mai severă din câte au existat. Dorinţele s'au înfrânat brutal, viaţa cu toate năzuinţele ei a fost reprimată, chinuită, încercuită. Interdicte peste interdicte, păzite de straşnice măsuri de inchiziţie, au mutilat fără îngăduire elanul briganzilor de pustiu. Din desfrânate temperamente de războinici s'au confecţionat, subt sordide caguluri monahale, palide fantome de călugări.

Din acest tragic dualism, a rezultat cel mai teribil fenomen de freudism colectiv. Viaţa nu s'a ofilit cu totul, ci a explodat mereu de subt cenuşă. Numai că, astăzi sufletul spaniolului e despicat în două. Cu o parte el pofteşte tot aşa de violent. Cu cealaltă însă, prim morbul catolic adânc injectat, el cunoaşte căinţa şi regretul. ...„Sînge, voluptate şi moarte", mai precis *voluptate şi remuşcare:* iată toată enigma spaniolă. Popor dotat pentru pasiune şi viaţă căruia i s'a inoculat penitenţa, frica de infern, oroarea sfântă a păcatului. In această alternativă, în prima parte a căreia Spaniolul iubeşte, riscă, se dedă senzualităţii celei mai arzătoare, iar a doua e apucat de tristeţa şi deprimarea ispăşirii, stă ascuns misterul frământării spaniole. Dualismul e vizibil în dispoziţia oraşelor: Sevilla, oraş italian de bucurie şi plăcere îşi are echivalentul de regret şi penitenţă în Toledo, aspru şi fără putinţa de mîntuire; Barcelona surîzătoare şi inconştientă de veselie, e pândită din spate, din creerul munţilor, de hieraticul şi înspăimîntătorul Monserrat.

Şi în literatură acelaş etern simbol: Don Quijote eteric, utopic, celest în aspiraţiile sale nebuneşti şi idealiste şi Sancho Pansa, greu de greutatea pământului, jovial, materialist, plin de bun simţ şi de aspiraţii terestre.

Velasquez, bucuros de viaţă, realist, normal şi Greco chinuit, frămîntat de inchietudine, epurat, întunecând mereu accesele tizianeşti de culoare veneţiană, cu tonuri terne şi contorsiuni lineare de epileptic în divin extaz. Apoi Torquemada, implacabil cu el şi cu alţii, poate tocmai din imperioasă slăbiciune şi în fine, regele tuturor peisagiilor sufleteşti spaniole, Filip al II-lea, cel care-şi asasina pe la spate tocmai pe curtezanii pe care-i iubea mai mult. Filip al doilea care a murit după o agonie de săptămâni cu mâna pe un schelet culcat într'un sicriu şi cu ochii pironiţi pe un crucifix.

Spania e ţara care a putut da naştere deopotrivă trivialei Carmen şi sublimei Sfânta Tereza din Avila. Acolo se găsesc mai ales două categorii de oameni: preoţii şi amanţii, adică cei care iubesc şi cei care regretă. Astfel dualitatea spaniolă şi-a găsit până şi expresia ei profesională.

Volumul „Notelor de drum în Spania", pe care d. Ralea, desigur, îl va tipări, va interesa deopotrivă şi pe cei ce au văzut ţara aceasta şi pe cei ce au de gând s'o vadă, dar mai ales pe cei ce nu o pot vedea. — *h. b.*

Bibliografie

Dr. Cl. Blumenfeld-Scrutator: Greşeli în politica evreiască, — cu o prefaţă de d. Const. Stere.

G. Topîrceanu: „Jos cortina!" (Prolog în versuri la piesa „Amantul Anonim"), Edit. „Cartea Românească", preţul 12 lei.

A apărut de curând noul volum al d-lui *Virgil Huzum,* intitulat „Bolta bizantină"; cartea este tipărită de către institutul grafic „Socec & Co.", într'o ediţie de lux, restrânsă şi numerotată.

Recenzii

BLASCO IBANEZ : Călătoria unui romancier în jurul pământului (3 vol. Flammarion, Paris)

Blasco Ibanez este un autor mai degrabă mediocru. Cărţile sale au toate pretenţiile. Probleme sociale, lirism, polemică, dramatism, oratorie, ce oare nu găsim în ele? Dar toate sunt de calitatea II-a.

Un singur lucru e suportabil la Ibanez. Sunt descrierile brute. Pasagiile unde nu face decât să fotografieze sunt plăcute de citit. Şi interesante.

Iată de ce Voiajul lui în jurul lumii se poate recomanda lecturii. Acolo autorul n'a avut ce pune de la el, — sau prea puţin. Căci şi aci avem pasagii asomante. Când Ibanez începe, cam aşa: „In faţa acestor lucruri am lăsat slobod frâu amintirilor mele. Şi mi-am zis atunci, că... etc., etc". Dar nu-i un inconvenient în asta. Căci cine ne obligă să cetim tot? Sărim, şi trecem iar la fapte.

Blasco Ibanez era un om foarte bogat. Nu numai cărţile sale — care prezintau tocmai acele calităţi mijlocii care asigură o bună vânzare — dar mai ales aventurile lui de om de afaceri şi mare antreprenor agricol — îl făcuseră de mai multe ori milionar. Certat cu regimul actual din ţara sa, pe care l'a zugrăvit într'un pamflet plin de vervă şi de incontrolabile afirmaţiuni, trăia la Menton, într'o vilă şi un parc pe care le-ar invidia mulţi suverani europeni. Acolo, în mijlocul unei vieţi liniştite şi îmbelşugate, îşi scria el literatura sa plină de sbucium şi de existenţi de mizerie.

Dar de pe urma bogăţiei lui trebuia să tragem şi noi un mic profit. Căci aceasta i-a permis să întreprindă voiajul său în jurul globului în condiţiuni cu totul excepţionale.

In primul rând vaporul cu care a călătorit. Un vapor special afectat acestui sport, şi specializat în plimbarea miliardarilor. Nici-o marfă pe bord. Doar oameni şi alimente. Ca să avem o idee de acestea din urmă, e deajuns să amintim că vasul conţinea 50 tone de carne de vacă, 20 de miel, 20 de porc, 1000 de şunci, 3000 de pui, 200.000 de ouă, 10 tone de unt, 100.000 de mere, 65.000 de portocale, 22.000 de *grape-fruits* (un fel de portocale totodată dulci şi amare, fără de care americanul nu poate concepe primul dejun") 54 tone de zahăr, 7 tone de cafea, 4 de ceai, 6 tone de îngheţată americană, făcută gata, tare ca granitul, pe care o poţi chiar purta în buzunar. Comparaţi acest regim cu acela al primilor sportsmeni ai înconjurului pământului. El Cano povestea că în cele din urmă se hrăniau „cu bucăţile de piele cu care erau învelite catargele ca să nu se roadă de frecarea funiei. Ca să le mai înmuiem, le ţineam 4-5 zile în apa de mare. Pe urmă le puneam la fiert, şi le mâncam. Pe urmă, n'am mai avut altă hrană decât răzătură de lemn. Căci nu ne mai puteam procura şoareci".

Vaporul are odăi de culcare spaţioase, mai multe săli de conferinţe, de cinematograf, mai multe dancinguri, o piscină enormă, terenuri de tenis, o infinitate de fumoaruri şi săli de mâncare. Adeseori trebue să umbli mai multe ceasuri ca să întâlneşti pe cine îţi trebue.

Personalul de serviciu se compune din vre-o cincisute de oameni. Şi ca să avem o idee de confortul pe care îl poate găsi pasagerul, e deajuns să spunem că din 500 de oameni numai 50 sunt întrebuinţaţi la manevrele technice ale vasului (căci maşina e introdusă oriunde poate înlocui mâna). Restul sunt doar servitori la dispoziţia capriciilor clientelei. Vedem acolo o armată întreagă de fete în casă destul de distinse (căci multe din ele sunt „englezoaice romanesci, angajate ca subrete pentru că voesc a face înconjurul lumii). Le vedem alergând la auzul soneriei, deghizate în servitoare, şi jucându-şi rolul. Cât despre orele lor libere, le întrebuinţează cu frenezie la cetirea de romane. Unele din aceste miss, când e vre-o sărbătoare pe bord, se scoboară în timpul banchetului pe balconul unde e instalată muzica sălilor de mâncare, şi, acompaniate de orchestră, intonează cântece englezeşti vechi, iar dacă serbarea nu are un caracter comemorativ romanţe sentimentale", cu acea voce justă, caldă şi sobră în acelaş timp, caracteristică englezilor.

Piscina se găseşte la fund de tot, în etajul cel mai de jos al vaporului. O piscină „ca aceia din Pompei, profundă de câţi-va metri şi foarte vastă. Marginile sunt de marmură. Solide coloane canelate, roşii şi albe, de stil greco-roman, susţin plafonul. Svelte lampadare de metal şi de alabastru reamintesc pe acele din vilele bogaţilor patricieni romani. Baso-reliefuri de bronz încrustate în zid reprezintă amazoane şi atleţi disputându-şi premii la jocurile olimpice. In fiecare zi, când marea e calmă, spiritul trebue să facă o sforţare pentru a se convinge că piscina are, dedesubtul fundului ei concav, abisurile oceanului. Şi numai când apa ei clipoceşte tumultos de la un mal la altul, stropind pe cei ce se găsesc pe marginele de marmură, ne mai aducem aminte — cu tot aerul ei de stabilitate şi cu toată duritatea materialelor de aparenţă foarte terestră din care e făcută — că este în fond instalată pe ceva fragil, la discreţia elementelor agitate şi invizibile". Bineînţeles, minunea cea mare nu e piscina, ci americancele impudice (sau mai bine apudice) care despică apa cu mişcări de zeiţă antică.

Există, pe bord, un *„director de voiaj,* om foarte instruit, care cunoaşte toate căile de comunicaţie existente pe glob — pe mare ca şi pe uscat — cu numărul complect ai infinitelor lor combinaţiuni şi corespondenţe. El primeşte, pentru munca lui, o remuneraţie de 12.000 de dolari pe an (adică vre-o 200.000 de lei pe lună!), leafă superioară retribuţiei celor mai mulţi capi de guvern din ţările europene. Are sub ordinele sale un stat major de vre-o douăzeci şi patru de funcţionari, retribuiţi şi ei foarte larg. Mulţi din aceşti subalterni sunt foşti profesori universitari, specialişti în chestiuni de geografie sau în limbi orientale, care vor face conferinţe în timpul traversării. Alţii sunt simpli amatori de aventuri geografice, exploratori cu temperament de poet şi om de acţiune, care s'au amuzat să se plimbe în regiunile cele mai neumblate ale Chinei sau Indiei, americani energici şi instruiţi, care un moment sătui de aventuri, se odihnesc în acest oarecum profesional chip. Ei vor sluji drept ciceroni micilor cete de călători care vor coborî de pe vapor pentru a se afunda de-alungul ţărilor aziatice."

In genere, printre voiajori, predominanţă a femeilor. Aceasta pentru că marele călător e americanul, şi pentru că în America femeea are o situaţie mai liberă ca a bărbatului. Vreau să spun că are desigur tot atâta libertate juridică, dar mult mai multă libertate intelectuală, culturală. Marele cetitor, auditor de conferinţe, marele amator de voiajii edificatoare, — este acolo femeea.

După câte vedem, nimic nu lipseşte pe acest vapor — superior în confort oricărui luxos tranzatlantic. Căci tranzatlanticul are ca misiune să conducă, dela un mal la altul al unei jumătăţi de glob, cât mai mulţi oameni, în cât mai scurt timp. Aci, trebue să petreci nu câte-va zile, ci câteva luni. Şi se pare că nimic nu e mai greu de suportat decât compania conlocatarilor de vapor. Pe apă, se zice că omul îşi arată tot ce sufletul său are mai rău. Deaceea, odinioară, pe vremea corăbiilor cu pânze, toţi cei ce se suiau pe bord trebuiau să predea spedele lor căpitanului. Deasemenea ofensele şi insultele, precum şi provocările la duel pe care şi le făceau călătorii pe bord, odată ajunşi pe pământ, erau considerate ca nule şi neavenite!"

O singură comoditate estetică lipsea în *Franconia,* vasul lui Blasco Ibanez. Imi amintesc de o carte a lui Bunin, unde ne povestea cum pe un mare tranzatlantic se găsea, printre călători, o pereche de tineri logodiţi care toată vremea se fugăreau pe după mese, se pupau prin colţuri, îşi şopteau mereu secrete la ureche, etc., etc. Era o plăcere să-i priveşti. Unul din călători, cum ajunge la ţărm, are un accident şi moare; aşa că familia se întoarce cu acelaş vapor în America, Or, care îi fu mirarea, când, la întors, recunosc acelaş cuplu de amorezaţi, executând acelaş ritual al fericirii preconjugale! Erau îndrăgostiţi profesionişti, care îşi închiriaseră — probabil foarte scump — savanta lor alegresă proprietarului tranzatlanticului.

Aşa ceva nu avea vaporul lui Ibanez.

* * *

Ajungem acum la călătoria propriu zisă şi la locurile vizitate. Dar aci dăm cuvântul lui Ibanez. Citiţi cartea. Este, realmente, foarte amuzantă.

D. I. S.

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar" s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, *recomandate în scris de profesorul respectiv de Limba Română.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Bilanţ săptămânal

Nu se poate plânge nimeni de lipsa revistelor literare, quasi-literare sau cu pretenţii literare, săptămânale sau bimensuale, de toate formatele, dela simpla fiţuică de patru pagini până la caetul de şaisprezece pagini, scris mărunt. Criza cărţii? Cine a spus? Bunăvoinţa publicului mi se pare, dimpotrivă, foarte largă, evidentă. Prea largă, chiar. Criza cărţii va existând, poate, pentru scriitorii care nu scriu şi care, nepublicând, nu cunosc plăcerile tirajului mare. A scri mediocru e suficient astăzi pentru a fi cetit. Există, cred, un stil monedă curentă, un nivel literar pe care dacă îl ajungi (şi nu e greu) eşti sigur că poţi confecţiona oricând o marfă literară valabilă, cotată nici prea sus nici prea jos, după preţul curent al pieţii. Acesta e stilul jurnalistic. Formula lui, deşi cei interesaţi o învălue cu mister ca pe un fel de talisman secret şi magic, e simplă, clară şi precisă. Secretul e să ştii să vorbeşti *oricând* despre *orice*, cu uşurinţă, cumpătare şi seriozitate, fără insistenţe inutile şi fără precizări riscate. Tact. Foarte mult tact şi stilul curent, stilul pieţei, atât la sută, nici mai mult nici mai puţin. Eşti *sigur* că vei isbuti, având aceste calităţi, să scrii mereu, să scrii orice, şi să fii cetit.

Dar vorbeam de reviste. S'ar părea că afirmaţiile de mai sus nu s'ar putea potrivi decât numai jurnalisticei. Cred că ele se pot extinde uşor la fiţuicile săptămânale. *(Fiţuici,* vă rog, nu numaidecât pejorativ). Deaceea, probabil, şi sunt aşa de multe reviste. Se scrie uşor, astăzi. Şi este o furie nebună a exprimării care pluteşte contagioasă în aer. Molimă ciudată şi în continuă creştere. Ea explică apariţia atâtor reviste, rămânând să fie ea însăş explicată... Dar nu acesta e rostul acestui bilanţ.

Intr'o revistă săptămânală — o pagină de Mihai Sadoveanu: „Veveriţa". O nouă dovadă de felul cum ştie Sadoveanu să transforme cea mai neînsemnată întâmplare în produs artistic finit. D. Sadoveanu, la o vânătoare de sitari, a văzut o veveriţă. Asta se întâmplă oricui. Dar pentru un veritabil artist orice lucru este prilej de realizare. Veveriţa d-sale o dovedeşte. Această simplă pagină pe care desigur d-l Sadoveanu a scris-o între două fumuri de ţigară, cum ar fi stat de vorbă un sfert de ceas, la un colţ de stradă, cu un cunoscut, e bine venită în paginile revistei.

„Contemporanul" din 1 Mai. Un „Manifest despre îngeri" de Ion Vinea. Ion Vinea este cel mai „înaintat", poate, dintre scriitorii noştri. E la limita modernismului, acolo unde modernismul mai are încă un sens comprehensibil. Vinea se fereşte să depăşească această limită, rămânând strategic între două lumi, culegându-şi din amândouă materialul cu care îşi îmbogăţeşte viziunea originală şi expresivă. Păcat că scrie puţină literatură. In „Antologia" lui Pillat şi Perpessicius se spune că are în preparaţie volumul de versuri. Pe când? Ar fi, sunt sigur, un eveniment literar interesant.

In acelaş număr din „Contemporanul" d-l Pompiliu Constantinescu vorbind despre „Vieţile romanţate" recomandă scriitorilor români cultivarea acestui gen, instaurat în Franţa de Maurois şi care a luat, se ştie, în timpul din urmă, proporţii primejdioase de epidemie. Nu cred că portretele lui Sainte-Beuve sunt, cum spune d-l Pomp. Const., biografii romanţate. Sunt biografii critice. Sainte-Beuve nu reconstitueşte numai (sau imaginează), ci cercetează, critică, intervine mereu cu judecata lui, *apreciază.* Nici urmă de aşa ceva în biografiile romanţate actuale, care sunt opere de pură literatură (şi de literatură hibridă). Nu cred că scriitorii români n'ar câştiga dacă ar cultiva acest gen. Şi nici publicul. Dealtfel campania împotriva „vieţilor romanţate" nu va întârzia să se producă. E o reacţiune necesară şi purificatoare. Aliajul acesta de roman şi biografie nu e durabil.

„Premiera", din 4 Mai. O revistă, pare-se, fără pretenţii, simpatică. Numărul acesta aduce o pagină de Vinea, sugestivă. Mai este şi o anchetă (altă importaţie franceză) anchetă printre scriitori cu următorul obiect: „Cărui fapt credeţi că se datoreşte marele succes al operelor d-voastră?" In numărul acesta răspund Brătescu-Voineşti şi Cezar Petrescu. Cel dintâi îşi consideră succesul datorit „maniei de a povesti lucruri hazlii sau mişcătoare, întâlnite în viaţă, şi de a le povesti în scris aşa cum ar fi fost vorbite". Cel de al doilea crede că succesul lui îl datoreşte faptului că „literatura lui nu-i livrescă şi e culeasă direct din viaţă". Aşteptăm şi alţi anchetaţi. Când se va opri ancheta? E sortită, cred, să toarne puţin venin în multe suflete acrite de scriitori fără succes şi să răscolească invidii. Anchetă amuzantă... — *Al. A. Philippide.*

Napoleon, romancier

Cine-ar fi crezut-o? Cine şi-ar fi putut închipui vreodată că geniul acela multiplu, care ştia să conducă atât de bine răsboiul, să fi avut şi daruri de povestitor? Ne-o spune acum Paul Fuchs într'un articol din cotidianul francez „Figaro". Schiţa aceasta de roman, sau mai degrabă nuvela pe care a seris-o în 1795, va apărea curând în cunoscuta mare publicaţiune parisiană „Revue des deux mondes". Opera — cum spune Fuchs — nu-i decât o schiţă; se găsesc în ea ecouri declamatoare din Rousseau, extaze amoroase din Saint-Preux, dar, printre aceste influenţe, se arată şi reale calităţi de scriitor: putinţa de a închide şi de a fixa într'o frază precisă avânturile unui suflet al cărui tumult mergea până la paroxism.

D-l Simon Askency, care publică manuscriptul acesta preţios cu interesante comentarii, a putut să fotografieze originalul din castelul de Kornik, unde fusese depus de către proprietarul castelului, contele Titus Dzanyleski, la un loc cu alte hârtii napoleoniene. Contele deţinea aceste preţioase hârtii dela Antomarachi, medicul lui Napoleon, şi descendenţii lui le păstrară cu o mare grijă. Astăzi ele sunt în păstrarea Republicei poloneze.

Clisson et Eugénie — acesta-i titlul micului roman autobiografic pe care Napoleon l'a scris în August şi Septembrie 1795. Se ştie că învingătorul dela Toulon fusese introdus la începutul anului 1794 în familia Clary din Marsilia, de către fratele său Jérôme, care se căsători la 1 August a aceluiaş an cu fiica cea mai mare a casei, Marrie-Julie. Napoleon se îndrăgosti de cea mai mică, Eugénie-Désirée. Se legă între ei o idilă arzătoare şi castă, încurajată de familia Clary, care privea cu plăcere o eventuală căsătorie a Eugeniei cu tânărul general, a cărui carieră strălucită era asigurată. Tinerii, de altfel, îşi jurară un amor etern. Acestea se întâmplau pe la anul 1795, la început. Dar în luna Mai a aceluiaş an, Napoleon fu chemat la Paris unde avu destule neplăceri: reforma, trecerea în infanterie, lipsurile — astfel încât toate proectele frumoase căzură în apă. In August 1795, chinuit de cele ce îndura, Napoleon văzu că-i scapă fericirea pe care o visase. In aceste clipe de profundă descurajare şi pătrunzătoare tristeţe scrise el, mai mult pentru tânăra fată decât pentru sine, povestea amorului dintre Clisson şi Eugénie. Dintru început el se pune în scenă:

„Clisson era născut pentru răsboiu. De mic copil cunoştea viaţa marilor căpitani. Ajuns la vârsta când putea mânui arma, el îşi însemnă fiecare pas cu o acţiune strălucită... Fericirea îi urma în mod obişnuit geniului său. Victoriile se succedau şi numele lui era cunoscut în popor ca acela al unui apărător scump.

„In sufletul lui, totuşi, nu era mulţumit. Invidia, calomnia, acestea sunt josnicele pasiuni care dau asalt reputaţiunilor deabia născute, care fac să piară atâţia oameni utili, care înăbuşă atâtea genii... Măreţia lui sufletească era numită orgoliu, iar curajul, cinstea — i se imputau. Desgustat de triumfurile care supărau pe duşmanii lui, şi care nu-i dădeau nici un prieten, Clisson simţi nevoia de a reintra în sine, şi, pentru prima oară, îşi îndreptă privirile asupra vieţii sale, asupra gusturilor şi preferinţelor lui. Ca toţi oamenii, avea dorinţa fericirii şi nu găsise încă gloria... Această reacţiune asupra lui însuşi îl făcu să înţeleagă că erau şi alte sentimente decât cele răsboinice, şi alte înclinări decât cele ale distrugerii. Talentul de a hrăni oamenii, de a-i creşte, de a-i face mari şi fericiţi, valorează mult mai mult decât acţiunea şi îndemânarea de a-i distruge..."

Bietul Clisson! Logodit cu Eugénie pe care o iubeşte şi care-l adoră, el trebue s'o părăsească pentru a conduce o armată. Dar, pe când sboară din victorie în victorie, sufletul îl trădează. Atunci „stând în fruntea escadronului, se aruncă în mijlocul furtunii şi muri străpuns de mii de lovituri".

Romanul dintre Napoleon şi Eugénie se sfârşi mai puţin tragic, dar tot atât de trist. Când omul din Vendémiaire deveni şeful armatei din Italia şi se căsători cu Joséphine, Eugenia îi scrise o scrisoare care este strigătul ei de desnădejde. Napoleon nu-i păstră necaz — deşi ea fusese aceea care zădărnici căsătoria lor din 1795 — o căsătorie cu Bernadotte mai târziu şi-i arătă totdeauna multă bunăvoinţă. Aceia care nu putuse fi împărăteasa Francezilor se stinse octogenară şi dezolată. — *George Baiculescu.*

Politica şi literatura

Intr'un interesant articol care deschide Nr. 4 al revistei „Ramuri", d. Tudor Arghezi notează observaţii judicioase şi semnificative despre „Literatură şi politică".

Literatura, spune d. Arghezi, nu are a se felicita de raporturile cu politica, în nici o formă şi poate că e cel mai bun început. E de nădăjduit că solidarizaţi progresiv mai strâns unii cu alţii din punctul de vedere profesional, care trebue să excludă deosebirile de şcoală, de temperament şi vanităţi, şi progresiv mai conştienţi, scriitorii vor ajunge să se organizeze şi să-şi dobândească singuri o situaţie distinctă, în afară de partidele politice şi de luptele lor.

Ei trebue să se înfăţişeze direct publicului, ca meşteşugari şi ca artişti, evitând intermediarul unui partid şi munca lor se va rezuma în efortul de a înmulţi mijloacele de legătură cu poporul satelor şi oraşelor, ca nişte deputaţi sufleteşti ce sunt, ai codrului, ai pământului şi ai limbii româneşti.

Incercarea de a strânge pe scriitori pe un punct întărit, strict profesional, într'o organizaţie defensivă, a dat de câteva ori greş, din pricina unora dintre ei, angrenaţi în gazetăria politică sau prinşi în cleiul câte unui partid.

Se va reînoi însă încercarea oridecâteori se va putea, până la constituirea unui prim nucleu cu viaţă şi mişcare independentă.

Adversarii sunt destul de numeroşi ca să nu fie nevoe de o activitate susţinută — şi cel dintâi adversar de doborît este sentimentul indiferenţei culturale a oamenilor politici. — *b.*

Trei scriitori ai Rusiei noui

Boris Pilniac, cu numele lui adevărat Wogau, s'a născut în 1894. După cât spune singur, e produsul unui împătrit amestec de sânge, — german, evreesc, rusesc şi tătăresc. Primele lui încercări literare le-a făcut ca băiat de 9 ani; iar la patrusprezece ani lucrări de ale lui se publicau. Şi-a făcut renumele mai ales cu romanul „Anul pleşuv" (Rusia 1918-1920). Impreună cu Fedin şi Vsevolod Ivanov este unul din cei mai de frunte membri ai cercului „Fraţii Serapionului", întemeiat în 1921 şi propagând un fel de romantism realist.

Panteleimon Romanov e născut în Petrovsk, guvernământul Tula, 1884. Ca şcolar s'a distins prin note rele la „limba rusă" şi la „stil şi compoziţie". Totuşi a reuşit să isprăvească liceul. A studiat dreptul, dar pasionat de literatură, a lăsat studiile baltă. Şi-a făcut numele prin comedia: *„Cutremur de pământ"* şi prin multele-i nuvele. Opera lui principală e epopeia „Rusia", rod al unei munci de douăzeci de ani. Subiectele lui de forţă sunt problemele de dragoste.

Mihail Şolohov s'a născut în 1905, în ţinutul Donului. Tatăl, negustor de lemne, cirezar, etc. După mamă e nepotul unei turcoaice adusă captivă la Don de către Cazaci. Şolohov a urmat liceul în guvernământul Vorones, dar nu l-a isprăvit, căci a isbucnit războiul civil între roşi şi albi, la ale cărui grozăvii băiatul a fost martor. In 1922 a luat parte la luptele contra bandiţilor care terorizau ţinutul Donului. La vârsta de 16 ani a lucrat la biroul statistic, apoi a fost comisar de aprovizionare, în urmă membru în comitetul executiv sovietic al cercului său. Scrierile lui au început să apară din 1923. S'a făcut cunoscut prin romanul său în mai multe volume, cu subiect din războiul civil: *„Donul tăcut".*

Fiecare din aceşti trei scriitori noui ai Rusiei noui ne sunt prezentaţi cu câte o nuvelă caracteristică, în ultimul număr al „Lecturii, — floarea literaturilor străine".

Sufletul englez

S'au făcut nenumărate studii asupra sufletului englez, a cărui energie a izbutit să cucerească lumea. Toate cărţile asupra energiei sufletului englez sunt cercetate de europenii doritori să se adapteze condiţiilor acestui succes fără pereche în lupta pentru viaţă. Nu e de mirare deci că în mai toate revistele europene, şi în deosebi în cele germane şi franceze să găsim studii, mai mult sau mai puţin cuprinzătoare asupra sufletului englez:

Portretul psihic pe care-l desenează *Elie Faure* în „La grande Revue", ni se pare foarte pregnant. Iată în câteva linii caracteristicile sufletului englez:

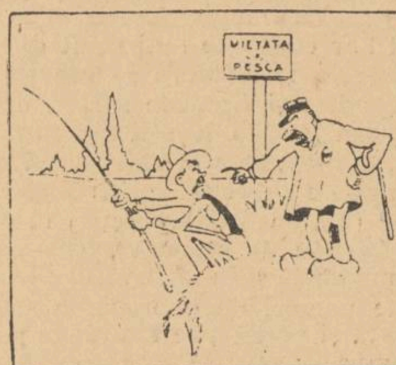
„Infăţişările de seamă ale psihologiei engleze derivă din acel practicism care a preferat să creeze caractere şi nu să mobileze intelectul. Experienţa practică ţine locul educaţiei teoretice, cartea e înlocuită cu viaţa. In loc să-şi încarce memoria, englezul se ocupă de educaţia voinţei. Pentrucă viaţa te'nvaţă să trăeşti, nu e nevoe să ştii excesiv de multe lucruri, ci să oţeleşti punctele de contact ale individului cu lumea înconjurătoare. Cultura energiei fizice va înmulţi şi disciplina energia morală, astfel ca să n'o abată nici o rezistenţă exterioară, să n'o surprindă niciun fenomen exterior, pe care să n'o sfărâme nici o revoltă intimă. Totul e deci în vederea acţiunii, pe care Dumnezeu adică sănătatea lăuntrică, o aprobă şi în vederea unor scopuri imediate. Cultura intelectuală va fi lăsată aceluia care are pasiune intelectuală, precum meseria de marinar aceluia căruia îi place marea, comerţul celui care are plăcerea comerţului şi aşa mai departe. Englezul nu vorbeşte decât dacă are ceva de spus. Nu se mişcă decât dacă are ceva de făcut. Şi în felul acesta, alaiul rataţilor literaturii sau ştiinţei e mult mai mic în Anglia decât aiurea. Anglia are poate mai puţini savanţi, scriitori şi profesori decât Germania sau Franţa, dar sunt mai interesanţi prin originalitatea gândirii şi energia activităţii lor. — *A.*

Dela redacţie

Romanul „La Paradis General" al d-lui Cezar Petrescu va continua în No. viitor.

CITIŢI ROMANELE CLASICE
OAMENII MĂRII
de VICTOR HUGO
2 vol. Lei 90
MUNCA
de EMILE ZOLA
2 vol. Lei 90
Edit. CUGETAREA Bucureşti Mătăsari 23
De vânzare la toate librăriile

Pescuitul oprit

Paznicul: Ascultă, ticălosule, ştii să citeşti, sau nu?
Pescarul: N'ai putea să fii mai gentil când ceri o informaţie?

Piciorul mic

— Ii vreau confortabili, dar să facă piciorul mic.
— Inţeleg, doamnă: mari înăuntru şi mici în afară.

(The Bystander)

Viclenie inutilă

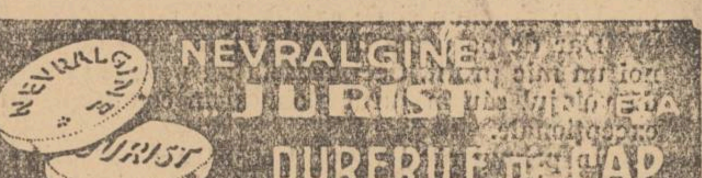
— Aţi prefera, desigur, să schimbaţi compartimentul dacă aţi şti că fiică-mea are scarlatină!
— N'are nici o importanţă, doamnă, am de gând să mă arunc din tren imediat ce vom ieşi din gară!

(Punch)

DRAPELUL NEGRU

Cel mai puternic insecticid lichid, cu miros parfumat şi efect sigur
„BLACK FLAG" lichid distruge muştele, ţânţarii, ploşniţele şi toate insectele.
„BLACK FLAG" lichid este indispensabil agricultorilor şi fermelor pentru a îndepărta muştele şi ţânţarii de pe cai, vaci, boi, etc. pulverizând locurile unde ele se găsesc (grajdurile, etc.)
„BLACK FLAG" lichid distruge moliile. Nu pătează şi nu lasă nici o urmă pe ştofe, pânze etc.
„BLACK FLAG" lichid este un bun distrugător de mirosuri neplăcute (este un dezodorant). El va distruge mirosul din abatoare, grajduri, coteţe, canaluri, closete precum şi mirosul vaselor murdare.
Nu întrebuinţaţi lichidul pe blănuri, vite, câini, păsări, flori, plante. Pentru acestea întrebuinţaţi praful „BLACK FLAG".
De vânzare la farmacii, droguerii şi la depozitar:
în bidoane a cca. 250 gr. — Lei 70; cca. 500 gr. — Lei 120; cca. 1000 gr. — Lei 200
cca. 4 ltr. — Lei 650; cca. 19 ltr. — Lei 3.300 bidonul
Pulverizatoare mici a Lei 120 buc.
Pulverizatorul mare a Lei 320 buc.
Reprezentant şi depozitar S. N. IANCOVICI
Bucureşti I, str. Academiei No. 6, Telefon 39/13

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 442

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 26 Maiu 1929

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNEI" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Obscuritatea lui Valéry

Toţi câţi vor să ţie la zi lecturile lor franceze îţi vorbesc cu uşurinţă, îndată ce se prezintă prilejul, de Maurois ca şi de Morand, de Kessel, ca şi de Gide, şi chiar de complicatul Proust. Mai toţi însă fug ca de foc de Paul Valéry, şi dacă aduci vorba de el privirea interlocutorului devine nesigură: avantagiul de-a fi un autor obscur. Dar obscuritatea aceasta, privită dintr'un anumit punct de vedere, devine „problematică" adică generatoare de probleme.

„Moi-même, bien que façonné au gout de l'abstrait par les disciplines scolastiques, j'ai tant de peine a saisir la pensée tout à la fois bondissante et sinueuse de M. Teste, que j'ai fini par y renoncer. Moi aussi je me contente de me prêter a cette musique dont la mélodie même parfois m'échappe, de me laisser charmer par ces mots délicieux que j'imagine pleins de sens, mais dont je sais que le sens n'est pas pour moi".

Vorbind astfel despre M. Teste, care, aci nu e altul decât Paul Valéry, abatele Brémond nu pare a observa problema pe care o ascunde faptul constatat de el: în ce poate să consiste oare frumuseţea unor fraze pe care nu le pricepi? Să fie vorba, cum pare să dea a înţelege abatele, de muzicalitatea lor? Hotărît că nu: nu încape îndoială că dacă le-ai citi cuiva care nu ştie franţuzeşte, ele nu i-ar plăcea de loc. Dar frazele lui Valéry nu sunt măcar, cum se zice, „sonore". Ele nu sună din surle şi tobe ca fraza lui Flaubert, şi dacă le citeşti cu voce tare nu devin mai frumoase decât dacă le citeşti în gând, ba chiar dimpotrivă. Valéry se mărgineşte să evite disonanţele şi se mulţumeşte cu o sonoritate modestă dar decentă — e vorba, bine înţeles, numai de *prozatorul* Valéry.

Primul pas spre soluţionarea paradoxului ar fi să admitem că Brémond, şi toţi acei ce cunosc frumuseţea frazelor nepricepute, exagerează, că deci, întru cât îi priveşte, „neînţelegerea" nu e completă. La prima vedere s'ar părea că nu poate exista termen mediu între a înţelege şi a nu înţelege. Dar cred că ori cine găseşte în amintirea experienţii proprii argumente definitive împotriva acestei iluzii raţionaliste: cu toţii cunoaştem acele întrezăriri ale înţelesului care, răutăcios, ne scapă într'una, jucându-se de-a v'aţi-ascunselea cu atenţia noastră. „J'ai grande peur... que nous ne soyons faits de bien des choses qui nous ignorent. Et c'est en quoi nous nous ignorons". Câte trepte intermediare între extremele neînţelegerii absolute şi a înţelegerii perfecte poate reprezenta un pasagiu ca acesta! — De sigur că, adesea, întrevezi numai înţelesul frazelor lui Valéry. Pe când sensul rămâne în penumbră, în lumina conştiinţii nu răsare de cât mulţumirea estetică ce rezultă dintr'însul. Dar nu e totdeauna aşa.

Cu toată filiaţiunea evidentă şi de atâtea ori afirmată („Valéry e elevul lui Mallarmé") nu trebue să confunzi obscuritatea lui Valéry cu aceea a simboliştilor, mai ales întru cât priveşte proza celui dintâi. Simboliştii lucrau în clar-obscur din motive estetice:

Rien de plus cher que la chanson grise
Où l'imprécis au précis se joint.

Prin vag şi prin imprecizie simboliştii urmăreau impresii de vis şi un fel de „beţie de cuvinte" de calitate superioară. Pe când Valéry... „*Durus est hic sermo,* va bientôt dire le lecteur. Mais en ces matières, qui n'est pas vague est difficile, qui n'est pas difficile est nul".

Valéry e obscur prin exces de precizie şi prin ură de vag, deci o neclaritate diametral opusă neclarităţii simboliştilor. Dar există un domeniu intelectual unde sunt împerechiate la fel precizia absolută cu o relativă obscuritate: matematica. Şi din acest punct de vedere, ca din diferite altele, întâlnim similitudinea dintre lumea abstractă a lui Valéry şi lumea matematicii. Putem spera ca această similitudine să servească de fir conducător în problema noastră.

E neîndoios că frumuseţea matematică există. Matematicianii o afirmă şi termeni ca „eleganţa soluţiei", „eleganţa demonstraţiei" etc., o dovedesc. Putem deci să ne întrebăm dacă se găsesc şi în domeniul matematicii frumuseţi întovărăşite de neînţelegere.

Să presupunem că plecăm de la mai multe relaţii matematice complicate, alunecăm cu mintea, fără să insistăm, peste o serie de deducţii şi vedem, sau întrezărim, uimiţi, cum relaţiile greoaie se topesc toate într'o singură formulă simplă şi simetrică. N'am urmărit în detaliu metamorfozele relaţiilor, nu le-am „înţeles" cu adevărat prin urmare, şi totuşi transformarea ne poate da o mare satisfacţie estetică. Cu o condiţie însă: trebue să fim convinşi că seria de deducţii e corectă, deşi nu i-am controlat corectitudinea, trebue prin urmare să-i *facem credit.* La fel cu Valery,

Iată o descriere a impresiilor pe care ţi le dă întunericul nopţii: „Nous éprouvons un calme et un malaise singuliers... Pendant la pleine lumière il existait un enchaînement de la pensée avec les choses, par nos actes. Nous échangions des sensations contre des pensées, et des pensées contre des sensations; et nos actes servaient d'intermédiaires,, notre temps servait de monnaie. Mais a présent il n'y a plus d'échange". Ca să înţelegi această comparaţie complicată ar trebui să-ţi baţi capul. Dar fără nicio osteneală îţi dai seama într'o clipă că, *dacă analogiile sunt reale,* paralelismul economico-filozofic de care e vorba e amuzant, ingenios şi interesant. Şi pentru că îţi cunoşti omul, pentru că ştii că ai de-a face cu Valéry care a fost de atâtea ori solvabil, îi faci credit.

Bine înţeles, toate afirmaţiile de mai sus nu sunt adevărate de cât pentru un anumit tip de sensibilitate estetică. Pentru foarte mulţi ultima frază citată, spre exemplu, nu va fi frumoasă de loc, pentru mulţi alţii frumuseţea ei va fi cu totul de altă natură şi va depinde cu totul de alte condiţii decât de cele indicate. Şi de aci se vede cât e de zadarnică ori ce comunicare între oameni în domeniul esteticei: nu poţi să te adresezi decât către acei cărora, în fond, nu le spui nimic nou.

IOAN D. GHEREA

MOCIRLA

Mocirla neagră doarme pe câmpul gol şi slut,
La poalele movilelor de lut,
Pe care noaptea cânii oraşului s'adună
Să-şi ţie sfatul lângă lună.

Spre sară cerul bolnav se lasă peste baltă
Şi soarele loveşte cu fruntea de pământ;
Iar când oftează vântul pe câmp, mocirla saltă,
La soare resfirându-şi miasmele pe vânt.

In zări oraşul urlă cu hohote viclene,
Cu oamenii pe uliţi roind deavalma toţi,
In ţipete de trâmbiţi, în şuer de sirene,
In scâncete de clopot şi huruit de roţi...

Schilozi pe câmp se 'nclină copacii rari şi goi.
Un stol de ciori se lasă pe-un stârv, în depărtare...
Şi-i ceasul când pe drumuri de toamnă şi noroi
Soseşte caravana sacalelor murdare...

Vin pline. Pântecoase şi negre-ajung aproape
Şi, una după alta oprite-acuma, par
Un lung şirag de bivoli veniţi ca să s'adape
La balta care doarme în giulgiul ei solar.

O'ntreagă noapte lungă au colindat oraşul
Şi i-au culès prisosul, găleţi după găleţi;
Tot târgul putred doarme îngrămădit în ele,
Cu clopote şi trâmbiţi, sirene şi poeţi.

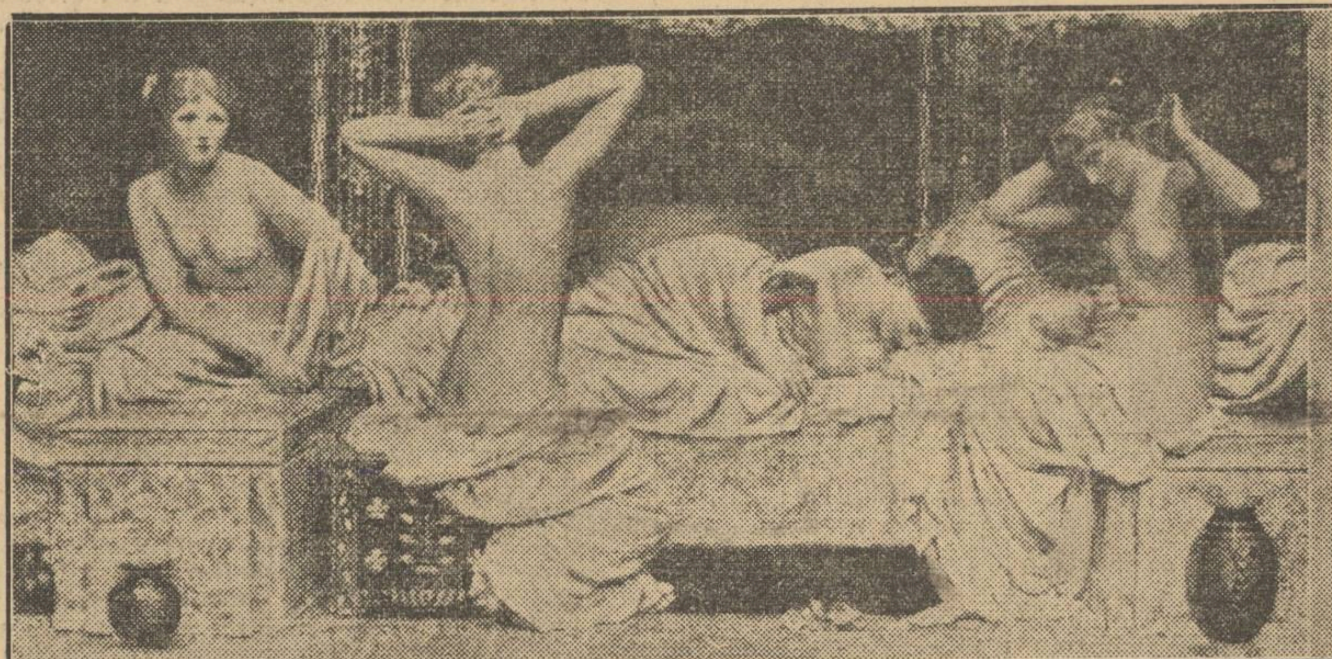
Nepăsătoare 'n pragul apusului de soare,
Răstoarnă fiecare prinosul negrei prăzi...
Şi-acum se 'ntorc grăbite sacalele uşoare
Să 'nceapă iar la noapte colinda lor pe străzi...

Şi plescăie mocirla zbârcită 'n unde grase
Şi tot mai mult şi'ntinde cangrena peste şes;
Şi vântul o desmiardă cu foşnete duioase,
Iar soarele-i frământă cu aur mîlul des...

AL. A. PHILIPPIDE

G. Savargin — România

Problema cărţii

Problema cărţii s'a mai discutat. Ne-aducem aminte de o întrunire a editorilor convocată de d-l *Liviu Rebreanu,* preşedintele Societăţii Scriitorilor, în acest scop. S'a discutat, s'au luat unele hotărîri, s'a întocmit un memoriu, care a fost înaintat ministerului Artelor.

Situaţia nu s'a schimbat însă. Criza cărţii continuă.

Motivele?

Sunt, desigur, foarte multe. Ca să desluşim câteva, am pornit să facem o anchetă printre editorii mai principali. Fiindcă ei sunt, în primul rând, cei mai în măsură să ne lămurească. Unii au venit cu propuneri originale. Indeosebi d-nii *Ioaniţiu şi S. Ciornei,* oameni cu vederi largi şi foarte buni cunoscători ai chestiunii, au spus lucruri importante.

După ce vom încheia ancheta printre editori, vom începe una printre scriitori şi alte personalităţi culturale.

Iată întrebările:

1) Ce cărţi s'au vândut mai bine?
2) Ce cărţi aveţi de gând să tipăriţi?
3) In ce fel credeţi că se poate stimula vânzarea şi eftinirea cărţii?
4) Ce se poate cere dela Stat în această direcţie?
5) Legăturile cu librarii, — cum pot fi normalizate şi asigurate?

D. IOANIŢIU (*„Cartea Românească"*)

1) Ce cărţi s'au vândut mai bine? Ale d-lor *Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Brătescu-Voineşti, Ionel Teodoreanu, Damian Stănoiu, Cezar Petrescu şi Otilia Cazimir.* Fireşte, tirajele n'au fost enorme, dar au fost satisfăcătoare pentru timpul de faţă când trecem printr'o criză a cetitului, care este aproape generală în toată lumea. Eu am văzut-o în Franţa, în Italia, în Germania, şi'n Cehoslovacia. Cred că chestiunea trebue serios studiată.

In ce mă priveşte, socot că nepăsarea faţă de carte, se datoreşte, printre altele, celorlalte distracţiuni care ne iau pe cititor.

2) Deocamdată, „Paradisul". ultimul volum din „Divina Comedie" a lui Dante, în traducerea lui *Gh. Coşbuc;* „Intunecare" de *Cezar Petrescu ed. II;* „Grădina cu amintiri", proză de *Otilia Cazimir* şi viaţa lui Th. Speranţia scrisă de el însuşi.

3) Intrebarea trebuie împărţită în două: stimularea cărţii; şi eftinirea ei.

La cea dintâi: organizarea raţională a colportajului, care, din nenorocire, nu intră numai în puterile noastre. Prin colportaj, noi trebue să punem cartea la îndemâna cititorului, căci n'am ajuns atât de departe, încât cititorul să ne solicite cartea.

In ceeace priveşte a doua parte a întrebării, ieftenirea cărţii, e strâns legată de prima. Mai întâi, o mică socoteală. Elementele, ca să zic aşa, care intră în compunerea cărţii, sunt: hârtia, mâna de lucru, şi tiparul, dreptul autorului, rabatul librarului şi al editorului. Hârtia, e scumpă; rabatul librarului este cam ridicat, dar e universal; dreptul autorului... o să vă miraţi, desigur, dar trebue să ştiţi că dreptul autorului este cam mare.

Aşa dar, revenind la librar, el câştigă aproape 50%, fără să rişte vreun capital. Or, a-i micşora rabatul, ar însemna să se desintereseze complect de vânzarea cărţii. Nu-i vorbă, că nici aşa nu se prea interesează... Mai adăogaţi la astea taxele de transport, etc.

4) Statul? Vă rog să mă credeţi că eu aş fi cât se poate de fericit să nu recurg deloc la ajutorul Statului, din păcate, avem însă trebuinţă de el. Dar e foarte greu să obţii ceva dela Stat în această direcţie. Şi cât ar putea să facă! Bunăoară cu bibliotecile populare. Chestiunea s'a mai discutat. Dacă s'ar înfiinţa aceste biblioteci, criza ar fi poate înlăturată.

Dar să se înfiinţeze biblioteci vii, nu moarte. Nu înţeleg o bibliotecă frumoasă, cu firmă artistică, dar cu cărţile netăiate şi cu cheia în buzunarul bibliotecarului sau în cassa de fier a primarului. Prefer o bibliotecă cu cărţi rupte; — e dovada că ele se citesc. Veţi zice că astea sunt socoteli negustoreşti: să se rupă cât mai în grabă cartea, spre a mi se comanda alta. Or fi. Dar în primul rând este dovada că se citeşte.

Atât poate să facă Statul. El trebue să ne pregătească cititori. Alte avantagii ar mai putea face reducând taxele de transport. Le-a mai redus, — dar le-ar mai putea reduce.

Sunt contra subvenţiilor. Ele nu aduc niciun folos. Mai mult: subvenţiile dăunează şi cartea şi pe autor şi pe editor. Căci ia gândiţi-vă: un autor care stă bine cu vreun om al zilei, obţine dela un minister oarecare o subvenţie sub forma cumpărării a 500 sau 1000 exemplare din cartea tipărită. Bun. Autorul încasează suma, iar ministerul ia în primire stocul de cărţi şi le pune în... beciu! Rezultatul: ministerul are credinţa că a... sprijinit cartea; autorul are iluzia că şi-a câştigat 500 sau 1000 de cititori, iar editorul iluzia că se... epuizează foarte repede cartea tipărită...

5) A, legăturile cu librarii! Sunt foarte rele, domnule. Ei nu plătesc, — noi nu le putem trimite cărţi Asta este, poate, şi din cauza crizei economice. Dar când mă gândesc că n'a fost întotdeauna criză...

Cum s'ar putea normaliza? Loviţi indirect. Iată un proect. Editorii să alcătuiască o mare organizaţie de colportaj, o societate ca să zic aşa. Această societate, să aibă filiale în fiecare capitală de judeţ şi să desfacă nu numai cărţile ci şi ziarele şi revistele. Iar plata să se facă regulat în fiecare Sâmbătă. Inţelegeţi că aceasta fiind creaţia noastră, cu personalul nostru, am ignora pe librar pentru moment, ca să-l învăţ minte. Rezultatul foarte probabil, ar fi următorul: librarul văzând că această filială a societăţii este bine asortată şi are clientelă, se va întreba: dece cumpărătorul se duce acolo şi nu vine la el? Şi atunci va adopta acelaş sistem: să plătească regulat ca să i se trimită la fel.

Asta ar fi un plan. Intrucât poate fi realizat, — nu ştiu.

D. S. BENVENISTI (*„Ancora"*)

1) Seria întreagă de „Critice" a d-lui *E. Lovinescu.* Deasemenea cărţile lui *Gh. Brăescu, I. Agârbiceanu* şi *F. Aderca,* etc.

2) Avem sub tipar „Poezii" de *G. Bacovia,* şi continuăm tipărirea „Clasicilor".

3) Stimularea vânzării, cred că se poate face prin „Săptămâna cărţii". Incercări s'au mai făcut. Agentul cel mai bun ar fi cercetaşii. Conducerea acestei instituţii ar urma să 'ncaseze rabatul cuvenit librarului şi suma realizată s'o folosească cum va crede de cuviinţă.

Eftinirea cărţii? Să se eftinească hârtia.

4) Statul ar putea, mai întâi, să eftinească hârtia. Sau să reducă taxele de vamă pentru a putea importa hârtie din străinătate, unde este mult mai eftină. Tot Statul ar putea să încurajeze desfacerea cărţii, înfiinţând biblioteci populare.

5) Problemă foarte grea. După părerea mea, legăturile cu librarii nu vor putea fi normalizate şi asigurate, decât după ce va trece criza financiară.

In timpul din urmă, câţiva librari din provincie au arătat oarecare culanţă, dar sunt împiedicaţi din cauza situaţiei economice, fiind siliţi să vândă pe datorie, ceeace îngreuiază achitarea conturilor.

D. S. CIORNEI (*„Naţionala"*)

1) Toate cărţile din editura mea (sunt cel mai... tânăr dintre editori: la 31 Decembrie împlinesc 24 luni de activitate editorială!) s'au vândut bine. Ba, am înregistrat chiar succese: „Un prânz de gală" de *Patraşcanu* (I-a ediţie de 5000 ex.) s'a epuizat în 21 zile. A doua ediţie, este şi ea aproape epuizată. „O întâmplare ciudată" de *M. Sadoveanu* se vinde cât se poate de bine. Am lansat un scriitor nou: bănăţeanul *Mihail Gaspar,* al cărui roman istoric „Fata Vornicului Oană" este aproape epuizat. „Simfonia fantastică" de *Cezar Petrescu,* constitue un record: 3000 ex. vândute în 8 zile.

Ar fi să adaog: „Touchez le bois!"....

2) Anunţ doar câte unul din autori: *M. Sadoveanu, Gala Galaction, Tudor Arghezi, F. Aderca, Victor Eftimiu,* etc. Apoi, o colecţie pentru copii şi tineret cu *Batzaria, Ion Pas,* etc.

3) Vânzarea se poate stimula astfel:

a) Cu ajutorul colaboratorilor fireşti ai editorului... Librarii. Când am început editura, printre preocupările mele de căpetenie a fost şi aceia de a găsi mijlocul să stimulez activitatea lor. Nu m'am mulţumit numai să urc rabatul, dar am încercat să-i fac să cunoască cuprinsul cărţilor ce aveau să vândă, trimiţându-le rezumatele lor. Am constatat că încercarea mea a dat rezultate satisfăcătoare.

Am spus-o şi în alte împrejurări (când am fost con-

(Continuare în pag. II-a)

vocat de d. Trancu-Iaşi, pe atunci ministrul muncii, care se gândea la crearea unei şcoli de librari) şi o repet şi acum: trebue să ne îngrijim ca librarii să aibă o pregătire adecuată rolului lor de distribuitori ai slovei scrise. Prin însuşi acest rol, ei nu pot să fie doar simpli agenţi revânzători ca într'un negoţ oarecare, ci au nevoe de-o anumită pregătire intelectuală, să fie în curent cu mişcarea literară, să cunoască cât de puţin cuprinsul cărţilor pe cari le vând, să ştie câte ceva despre autorii lor, pentrucă numai astfel vor putea să-şi servească clientela spre folosul lor, al scriitorilor şi al editorilor.

Cele susţinute de mine se pot lesne verifica la cele câteva librării mari din Capitală unde vânzarea se resimte mulţumită vânzătorilor-librari bine pregătiţi.

Este aceasta o problemă la care trebuie să se gândească nu numai editorii, dar şi scriitorii şi Statul.

b) Publicitatea. Recenziile în revistele literare, în gazetele zilnice, au o influenţă covârşitoare asupra vânzării cărţii. Părerea mea este ca editorii să se unească şi să creeze în comun un organ de publicitate în genul „Nouvelle Litteraire" sau „Candide", sau — în sfârşit — să-şi alipească una din gazetele literare existente, prin coloanele căreia să facă cunoscute cărţile editate.

4) In situaţia actuală, când Statul are atâtea greutăţi, nu i s'ar putea cere servicii prea mari. Oficialitatea ar putea să mediteze însă asupra următoarei propuneri: să se aleagă câte o lucrare originală, în fiecare lună din *altă editură*. Statul să cumpere câte 1000—2000 exemplare, să le trimită tuturor bibliotecilor din ţară, tuturor şcolilor, etc... numai să nu rămână în pivniţele vre-unui minister. Va stimula astfel pe editori, va desvolta gustul cititului şi va contribui la eftinirea cărţii.

5) Librarii, ca toţi cei cuprinşi în angrenajul economic al ţării, au resimţit puternic criza financiară prin care trecem. De îndată ce situaţia generală se va îmbunătăţi, şi legăturile cu ei se vor normaliza. Chiar în situaţia actuală, oridecâteori am avut ocaziunea să stau de vorbă cu librarii şi să-i lămuresc asupra importanţei pe care o are lichidarea socotelilor în problema cărţii, am constatat cu plăcere că majoritatea m'au înţeles.

Dacă chestiunea pregătirii librarului, pe care v'am expus'o, s'ar putea rezolva, relaţiunile dintre scriitor-editor-librar-public, vor deveni din cele mai plăcute.

Un librar bine pregătit, va avea altă mentalitate, iar sprijinul ce-i va da editorul furnizându-i la timp toate noutăţile cu un rabat mulţumitor, — va fi răsplătit cu deconturi regulate şi acoperiri punctuale.

Dacă astăzi legăturile între editor şi librari nu sunt totdeauna plăcute, este că nici unii, nici ceilalţi nu sunt organizaţi aşa cum ar trebui să fie organizată această ramură de activitate atât de necesară pentru propagarea culturei. Prin organizaţie şi în special prin o conlucrare comună, s'ar putea elimina toţi acei ce consideră cartea superioară celorlalte articole de papetărie: peniţe, creioane, etc. ba chiar şi jucării şi articole de bazar... Cu atât mai mult, cu cât cartea aduce librarului un client ce mai revine şi căruia cu siguranţă îi mai poate vinde şi mâine şi poimâine... deoarece între cumpărătorii de cărţi şi librarii-vânzători se leagă de obiceiu o anumită prietenie, care în nici un alt comerţ nu se poate închega.

MIRCEA DAMIAN

Mina Bick-Wepper — *Studiu*

IN CURÂND
„DIMINEAŢA"
va începe publicarea romanului
Ţărani şi Târgoveţi
de I. ST. IOACHIMESCU

Sufletul neliniştit al generaţiei războiului, cu toate îndoelile lui, cu toate năzuinţele lui, cu toate frământările lui este cu pătrundere analizat în ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

Viaţa însăşi, cu toate aspectele ei uneori hilariante, alte dăţi tragice; uneori ridicule, alte dăţi fantastice este oglindită în vastul reportaj care e ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

Lumea satelor şi lumea oraşelor, amestecul lor în prefacerile epocei postbelice, conflictele dintre ele, marele proces al dezrădăcinării, — toate acestea îşi găsesc justa lor oglindire în ŢĂRANI ŞI TÂRGOVEŢI.

J. VENDRYES

Originea limbajului*)

Definiţiunea cea mai generală ce i se poate da limbagiului e că este *un sistem de semne* (B. Leroy, *Le langage)*. A studia originea limbajului înseamnă deci să cercetăm ce fel de semne avea omul în mod firesc la îndemână şi cum a ajuns să le întrebuinţeze.

Prin semn trebue să înţelegem aci orice simbol capabil să slujească comunicării între oameni. Semnele putând fi de natură variată, există diferite feluri de limbaje. Toate organele simţurilor pot folosi la crearea unui limbaj. Există limbajul olfactiv şi limbajul tactil, limbajul visual şi limbajul auditiv. Avem a face cu un limbaj ori de câte ori doi indivizi care atribue prin convenţie un anumit înţeles unui act oarecare, săvârşesc acest act cu scopul de a comunica între dânşii. Un parfum împrăştiat pe o rochie, o batistă roşie sau verde ce iese din buzunarul hainei, o strângere de mână mai mult sau mai puţin prelungită constitue elementele unui limbaj de îndată ce două persoane au convenit să întrebuinţeze aceste semne, ca să-şi transmită un ordin sau o ştire.

Există totuşi între diferitele limbaje posibile unul care le întrece pe toate celelalte prin varietatea mijloacelor de expresiune de care dispune: e limbajul auditiv, numit şi limbaj vorbit sau limbaj articulat; numai de acesta va fi vorba în cursul acestei lucrări. El e câteodată însoţit, mai adesea chiar înlocuit de limbajul visual. La toate popoarele, mai mult sau mai puţin, gestul scandează cuvântul, atitudinile feţei traduc în acelaşi timp cu glasul emoţiunile şi cugetările. Mimica e un limbaj visual; dar şi scrisul e unul ca şi în genere orice sistem de semnale.

Limbajul visual e probabil tot atât de vechiu ca şi limbajul auditiv. Nu avem nici un motiv să credem şi mai cu seamă nici un mijloc de a dovedi că unul e anterior celuilalt.

Cele mai multe limbaje visuale folosite astăzi sunt doar derivate din limbajul auditiv. Aceasta se adevereşte în ceea ce priveşte scrisul, cum vom vedea în partea a cincea, se adevereşte şi în codurile semnalelor. Codul semnalelor marine, de pildă, e destinat să dea echivalente visuale cuvintelor şi frazelor din limbile existente. Nu ne dă nici o desluşire privitoare la originea semnelor ca reprezentare a ideilor. Cutare semn a fost ales preferindu-se altuia printr'o convenţie arbitrară dar căreia i s'au impus mai dinainte unele condiţiuni. Asemenea limbaje sunt prin definiţie artificiale.

Se cunoaşte o întrebuinţare naturală a limbajului visual, e limbajul prin gesturi folosit de unele popoare sălbatice alături de limbajul auditiv (Wundt, *völkerpsychologie, I. Die Sprache 1*, p. 128). Nu e vorba aci de o însoţire a cuvântului prin gest, cum putem observa la popoare civilisate; e un sistem de gesturi care exprimă prin ele însele, cum ar putea-o face cuvintele, ideile de exprimat. E un limbaj rudimentar, dar care are avantajele sale: poate fi întrebuinţat de departe, între două puncte unde nu ajunge sunetul, dar unde ochiul prinde mişcările; el permite mai cu seamă să nu se deştepte prin sgomotul glasului atenţiunea persoanelor de faţă. Elevii se folosesc în clasă de acest mijloc tăcut de comunicare. Limbajul prin gesturi poate deci să aibă o origine utilitară. Dar faptul că la popoarele sălbatice e întrebuinţat mai ales de femei ne sugerează o altă explicare. Pricina care provoacă de obicei o diferenţă de limbaj între sexe este o cauză religioasă (A. van Gennep, *Religions, moeurs et légendes*, p. 265 ş. u.). Cuvintele pe care le întrebuinţează bărbaţii fiind interzise femeilor, acestea din urmă trebue să întrebuinţeze un vocabular special, trebue să-şi creeze unul ele însele, la nevoie să înlocuească glasul prin gest. Păstrarea limbajului prin gesturi, poate astfel să se explice prin constrângerea interzicerilor (v. p. 216 şi 258). Dar, oricare i-ar fi originea, nu e decât un succedaneu al limbajului auditiv, căruia trebue să i se adapteze.

Limbajul prin gesturi al surdo-muţilor e şi el calcat pe limbajul auditiv. Prin gest îi facem pe aceşti infirmi să cunoască procedeele limbajului tuturor: îi punem în stare să converseze între ei şi să citească ceea ce scriu oamenii care vorbesc şi aud. Se operează o substituire de simţuri pentru a-i face în stare să schimbe semne.

Cazul surdo-muţilor ne îndeamnă să reflectăm asupra originei întrebuinţărei lingvistice a semnelor. Ne putem întreba, în această privinţă, dacă limbajul este la om un fapt însuşit, rezultat prin educaţie, sau dimpotrivă un fapt instinctiv şi spontaneu. In această chestiune copiii normali nu ne dau nici o lămurire. Dela naştere ei sunt treziţi la lumea exterioară; înainte de a emite sunete sunt puşi prin auz în legătură cu ceea ce îi înconjură şi, în clipa în care vorbesc, se şi găsesc prinşi în ţesătura schimburilor sociale. Surdo-muţilor trebue dimpotrivă să le trezim conştiinţa semnului. Incapabili de a-şi însuşi limbajul auditiv, surdo-muţii ca urmare a infirmităţii lor, scapă de sub influenţa pe care o exercită în frageda copilărie asupra copiilor care ascultă persoanele care vorbesc. Dar ei văd şi-şi dau seama, când deschid ochii, de înţelegerea la care contribue limbajul. Pentru a răspunde la întrebarea pusă, ar trebui să putem pătrunde în conştiinţa unei fiinţe omeneşti care, în urma unor infirmităţi congenitale, ar fi rămas isolată faţă de lumea din afară sau pe care am fi îndepărtat-o dela naştere de sub acţiunea semenilor. A doua ipoteză nu poate fi exprimată fără a ne da seama de absurditatea ei. Cum să ţinem fiinţe omeneşti departe de alţi oameni şi să le interzicem în vre-un fel folosinţa simţurilor în aşa măsură încât creerul să poată funcţiona ca într'o cameră obscură, fără comunicare cu exteriorul?

E cunoscută experienţa ciudată pe care, după spusele lui Herodot (II, 2) a făcut-o regele Egiptului Psammetik. Vroind să afle dacă Frigienii erau mai vechi pe lume decât Egiptenii, regele puse să se crească isolaţi doi copii mici, de cum s'au născut, oprindu-i să auză vre-un grai; făcându-se proba s'a observat după câteva luni, că copiii cereau de mâncare zicând **vekos**, ceea ce în frigiană înseamnă „pâine". De aci Psammetik trase concluzia că frigiana era limba cea mai veche. Tot de aci s'ar putea trage concluzia că facultatea limbajului e înnăscută la om. Dar experienţa lui Psammetik e evident lipsită de verosimilitate şi de sinceritate.

Există experienţe care la prima vedere par mai probante. Sunt acelea ce s'au făcut cu fiinţele născute surde şi totodată oarbe, lipsite astfel de comunicarea cu lumea de afară. Se cunoaşte de exemplu cazul francesei Marie Heurtin (Louis Arnould *Âmes en prison)* sau acela al americanei Helen Keller (W. Stern, *Helen Keller, Die Entwicklung und Erziehung einer Taubstummblinden)*. Aceasta din urmă e deosebit de interesantă. Ea a isbutit să-şi însuşească o instrucţiune destul de desvoltată ca să poată citi şi scrie în mai multe limbi opere de literatură şi de filosofie. Din ceea ce, mulţumită celor din jurul său, nu a primit un colorit romanesc în scrierile ei putem scoate indicaţiuni curioase.

Limbajul la Helen Keller a fost rezultatul unei educaţiuni. O lucrare publicată asupra ei (Gérard Harry, *Le miracle des hommes)* povesteşte cu emoţie scena în care, după numeroase încercări infructuoase, s'a ajuns s'o facă să înţeleagă valoarea semnului. In ziua acea, vălul care îi ascundea universul se sfâşiă; acesta îi apăru în minte cu reţeaua de legături complexe care unesc lucrurile şi cuvintele. Dar interesul acestei scene e individual în primul rând. Helen Keller se găsea în afara condiţiunilor de viaţă obişnuite; cazul său rămâne excepţional. Primii oameni care au vorbit n'au dobândit priceperea semnelor cum a făcut-o această biată fiinţă. Desvoltarea limbajului la un individ anormal, lipsit până atunci prin infirmităţile sale de orice mijloc de comunicare cu lumea, nu ne poate da o idee despre evoluţia ce s'a produs într'o societate de fiinţe normale.

In sânul societăţii s'a alcătuit limbajul. A existat un limbaj în ziua în care oamenii au simţit nevoia de a comunica între dânşii. Limbajul rezultă din contactul mai multor fiinţe care posedă organele simţurilor şi care utilizează pentru relaţiunile lor mijloacele pe care natura li le pune la dispoziţie, gestul, dacă le lipseşte cuvântul, privirea, dacă gestul nu le e suficient. Experienţa ce trebue să se facă ar fi, inspirându-ne dela Psammetik, să punem în contact doi sau mai mulţi copii, fiecare cu desăvârşire sustras oricărei influenţe educatoare, neştiind ceea ce ar putea fi limbajul. Oricare ar fi rasa căreia îi aparţin şi făcând abstracţie de dispoziţiunile ereditare pe care le-ar putea avea, nu încape nici o îndoială că şi-ar crea spontan pe seama lor un limbaj care n'ar fi frigiana. Nevoia ar pune fatal organul în acţiune. Astfel trebue să se fi petrecut lucrurile la origine. Limbajul care e faptul social prin excelenţă, rezultă din contacturile sociale. El a devenit unul din cele mai puternice lanţuri ce leagă societăţile şi-şi datoreşte desvoltarea existenţei unei grupări sociale.

Traducere de J. BYCK

*) Fragment din *Le langage*, apărut în colecţiunea „L'Évolution de l'humanité".

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Filosofie-Studii-Essaiuri-Istorie

Daniel Mornet: Histoire de la clarté française (ses origines. son évolution, sa valeur), Charles Bally; Le langage et la vie; *Meillet:* Les langues dans l'Europe nouvelle; *Maxime Leroy:* Descartes, le philosophe au masque; *Maurice Besson:* Le totémisme; *Herm. Norden:* Sous le ciel de la Perse; *Louis Guichard:* Histoire du blocus naval; *Dr. Allendy:* Orientation des idées médicales; *Garriguet:* Question sociale et écoles sociales; *Pierre-y. Proudhon:* Lettres; *René-Fuellop Mueller:* Raspoutine et les femmes (Le diable sacré); *Colonel Lawrence:* La révolte dans le désert; *Emil Ludvig:* a apărut o nouă lucrare în traducere franceză; Goethe (vol. I); dinainte amintim: Napoleon, Guillamme II, Le fils de l'homme; *Keyserling:* Le journal de voyage d'un philosophe: opera completă în 2 volume; *Boucher:* La philosophie de Keyserling; *Challaye:* Etude sur Bergson; *Paul Souday:* La société des grands esprits; *Jacques Bainville:* Louis II de Bavière, Histoire de France; *Platonov:* Histoire de la Russie; *Emile Meyerson:* Explications dans les sciences In seria *Peuples et civilisations* au apărut: Les Premières civilisations, La Grèce et l'Orient des guerres médiques à la conquête romanie, La conquête romaine, Les Barbares, des grandes invasions aux conquêtes turques, şi ultimul volum apărut: Les débuts de l'ère moderne: *la Renaissance et la Réforme; Ch. Blondel:* Introduction à la psychologie collective, *Max Scheler:* Nature et formes de la sympathie.

Câteva romane interesante, franceze

André Gide: Si le grain ne meurt (memorii: complect într'un volum); *Chardone* (autorul lui l'Epithalame): Les Varais; *Montherlant:* Petite infante de Castille; *Raujon:* Ce bon Monsieur Danton; *Ivan Goll:* Agnus Dei; *Alexis Nerville:* Les partisans; *J. et Jean Tharaud:* La chronique des frères ennemis (un nou roman al fraţilor Tharaud; François Mauriac: Trois récits; *Julien Green:* Le Léviathan: *René Béhaine:* Les survivants, La conquête de la vie, Avec les yeux de l'esprit; *J. Kessel:* Belle de jour; *Roger Martin du Gard:* La mort du père; Ph. Soupault: Les dernières nuits de Paris.

Câteva traduceri

Stefan Zweig: Vingt-quatre heures de la vie d'une femme; Amok; *Jack London:* Bellion la fumée; *M. Baring:* Daphné Adeane; *Blasco Ibanez:* Sous la pluie blanche des orangers; *H. G. Wells:* Tono Bungay; Anthologie des conteurs chinois contemporains; *Drinkwater:* Vie de Cromwell; Anthologie de la prose russe contemporaine.

In limba germană

Cel mai mare succes al librăriei germane: *E. Remarque:* Im Westen nichts Neues (broşat 150 lei, frumos legat 230). *Kalinikov:* Frauen und Mönche (2 volume).

In provincie trimitem contra ramburs numai în urma unui acont prin mandat.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Interesantă Instructivă Eftină
Ultimele noutăţi apărute în
BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 107 AMOK de ŞTEFAN ZWEIG Preţul Lei 8.-
No. 108 Dragoste şi Pâine de AUG. STRINDBERG Preţul Lei 8.-
No. 109 O noapte a Cleopatrei de TH. GAUTHIER Preţul Lei 8.-
No. 110 Contesa Laginski de HONORÉ de BALZAC Preţul Lei 8.-
No. 111-112 TAIFUN de IOSEPH CONRAD Preţul Lei 10.-

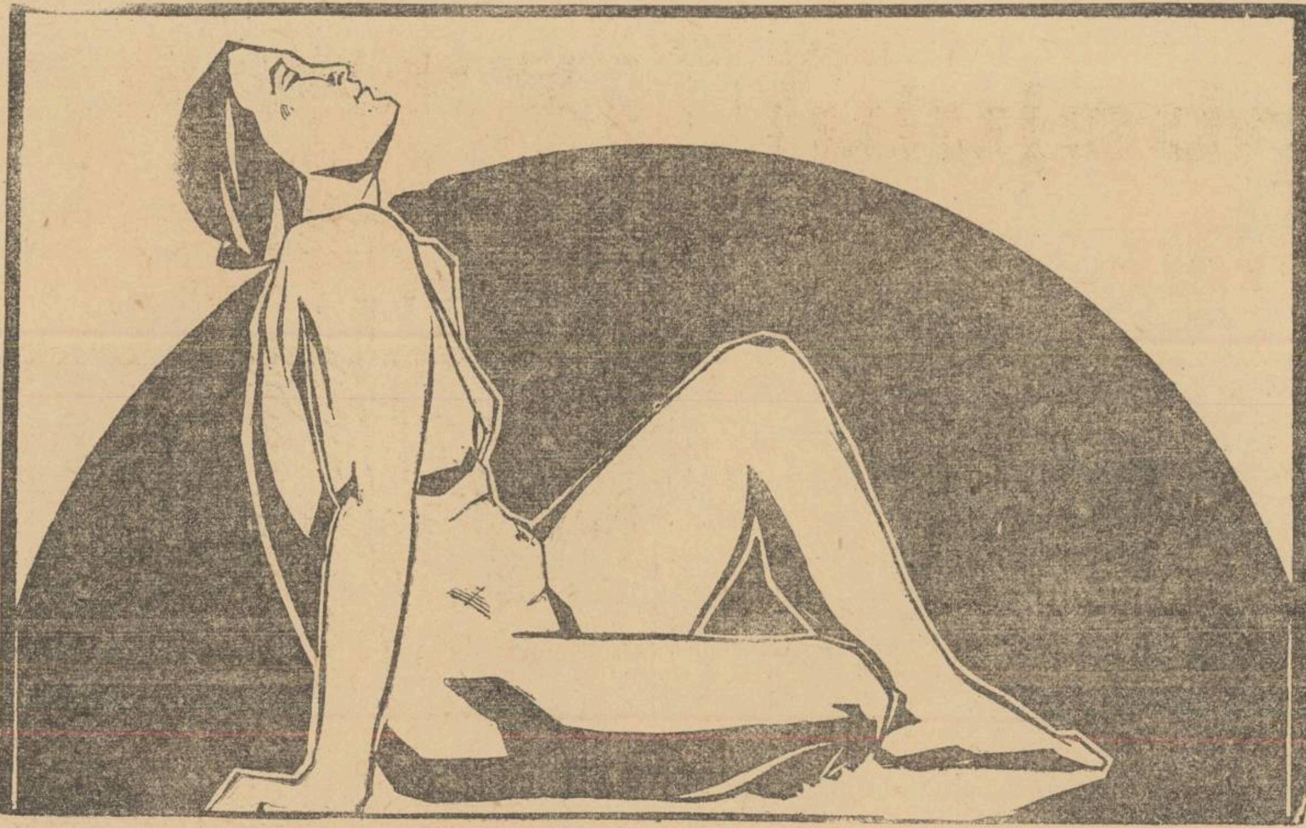
Citiţi azi
LECTURA No. 224
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Oh, frumoasele bestii...
de
Rudolf Hans Bartsch
In româneşte de
Ana Niculescu Codreanu
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

CITIŢI ROMANELE CLASICE
OAMENII MĂRII
de VICTOR HUGO
2 vol. Lei 90
MUNCA
de EMILE ZOLA
2 vol. Lei 90
Edit. CUGETAREA Bucureşti Mătăsari 23
De vânzare la toate librăriile

Insecticidul American
în PRAF
Drapelul Negru

distruge gândaci, ploşniţe, purici, etc.
De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar în flacoane a Lei 35,- Lei 55,- şi Lei 175, flaconul
S. N. IANCOVICI
Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 39|13.

Salonul Oficial

Gustul amatorilor de pictură e tot atât de dubios ca şi al celor ce pozează sau comandă tablouri pentru a-şi împodobi pereţii cu amintirea plastică a unor figuri dragi.

Clienţii nu pot distinge îndeobşte meşteşugul — de artă. Pentru mentalitatea obişnuită, tabloul trebue să reproducă o realitate simpatică, nu să o reprezinte cu mijloace artistice.

Portretul unui părinte de familie, de pildă, trebue să fie, astfel, nu interpretarea unei figuri umane, ci zugrăvirea în trăsături cât mai perfect asemănătoare a unui chip care să exprime elocvent şi neîndoelnic „aerul de tată".

Bineînţeles că în faţa unor astfel de pretenţii artistul este silit să facă adesea concesii gustului comun, riscând totuşi să nu corespundă în totul aşteptărilor clientului.

Căci nimic nu e mai penibil decât să ai de-aface cu acei anoşti reprezentanţi ai snobismului burghez, ce se pretind cunoscători şi care cer să pui într'un tablou atribute cu neputinţă de ghicit din examinarea oricât de concentrată a personagiului care pozează.

Pictorul Jean Al. Steriadi povesteşte o întâmplare caracteristică şi edificatoare.

Intr'o zi s'a prezentat la artist un domn foarte elegant care i-a spus:

— Maestre, aşi vrea să faci portretul iubitei mele ideale.

— Aveţi vre-o fotografie?

— Bineînţeles!

— Aş putea s'o văd şi eu?

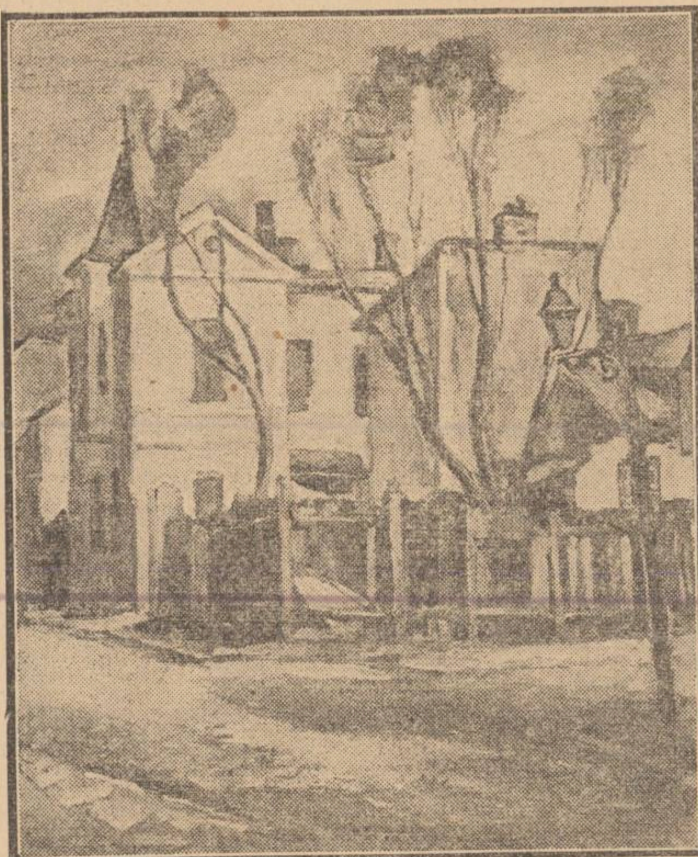
— Fireşte!

Şi domnul cel elegant scoase din buzunar şase fotografii care reprezentau şase femei diferite: una blondă, una brună, una slabă, una grasă, una cârnă, una cu pistrui, etc...

Artistul a privit fotografiile şi a crezut că-i vorba de vre-o confuzie:

— Domnul meu, d-voastră, m'aţi anunţat că vreţi să fac portretul iubitei dv. ideale! Şi văd cu uimire că-mi daţi şase fotografii diferite.

Clientul surâse cu superioritate şi răspunse:

P. Iorguescu-Yor — *Stradă părăsită*

— Exact! V'am spus doar că vreau să-mi faceţi portretul iubitei ideale, iar nu portretul iubitelor mele. Aceste şase femei mi-au fost toate amante. Dar nici-una nu întrunea calităţile ideale. Pe fiecare dintre ele, o iubeam pentru aportul ei personal. Aşa, de pildă, pe aceasta o iubeam fiindcă era blondă, prin urmare, portretul iubitei mele ideale vreau să aibă părul blond. Ceastălaltă mi-era dragă, fiindcă avea nasul cârn: prin urmare, portretul iubitei mele ideale trebue să aibă nasul cârn. Pe a treia o iubeam fiindcă avea ochii verzi. A patra avea un caracter de aur, prin urmare, trebue să mi-o pictezi cu fantezia d-tale aşa ca să reiasă această calitate sufletească. A cincea cânta la pian ca un înger. Prin urmare, cu fantazia d-tale, să-i imprimi pe pânză acest talent. Insfârşit, a şasea avea o mamă care era o femee de o rară inteligenţă. Prin urmare, cu fantezia d-tale, să-i imprimi pe pânză acest aport.

Pictorul l-a privit lung şi a crezut că are deaface cu un nebun.

— Domnule, d-voastră vorbiţi serios?

— Mai e vorbă?

— Dar vă daţi seama de enormitatea pretenţiilor dv. ?

Inţeleg ca în acelaş portret, sau mai bine zis aceleiaşi femei să împrumut părul uneia, surâsul alteia, privirea alteia şi frăgezimea alteia. Dar explicaţi-mi, vă rog, cum aş putea arăta pe pânză că iubita dv. are un caracter de aur?

— O pictezi pe fond aurit!

Jean Al. Steriadi — *Portul Rascoff*

— Dar că ştie să cânte la pian?

— Pictezi nişte note sau eventual un pian cu coadă!

— Dar cum aş putea-o arăta pe aceia a cărei mamă v'a interesat atât de mult?

Clientul căzu pe gânduri şi după o lungă pauză replică:

— Aveţi dreptate! E vina mea. Trebuia să vă aduc şi fotografia mă-sii. Mă reîntorc peste o jumătate de oră.

Şi a plecat ca o furtună.

Bineînţeles că la reîntoarcerea lui, pictorul a dat ordin servitoarei să nu-l primească.

* * *

Intâmplările acestea dobândesc şi o rezonanţă mai gravă: artistul nu mai lucrează conform viziunii lui, ci numai după comandă. Şi în loc să formeze el gustul publicul, publicul îi alterează şi-i diformează concepţia artistică. Dacă mai ţinem seama şi de faptul că artiştii sunt în genere săraci, înţelegem de ce expoziţiile se fac pentru comerţ, nu pentru artă. Şi lumea nu cumpără decât ce-i place — nu ce e bun.

Am făcut acest lung preambul pentru a explica *succesul* pompierismului la salonul oficial.

Când lumea s'a obişnuit cu jerbele mortuare care alcătuiesc decorurile citadine la festivităţile naţionale, când Brumăreştii specificului nostru etnic au otrăvit simţul estetic al mulţimii, să ne mai mire că oficialitatea respinge pe Demian pentru a pune la loc de cinste cromolitografiile stridente de dimensiuni uluitoare ale „meşterilor" rataţi?

La asemenea îndrumări *oficiale* avem publicul pe care-l merităm.

* * *

Expoziţia anuală colectivă, intitulată pompos şi sonor „Salon Oficial", trebue să înfăţişeze gradul de evoluţie al artelor noastre plastice şi să marcheze toate tendinţele care predomină sau se înfiripează în decursul anului artistic.

Salonul Oficial trebue să fie, prinurmare, o sinteză a strădaniilor individuale şi o ilustrare complectă a tuturor aspectelor vieţii noastre artistice.

Aşa cum e înjghebat, actualul Salon nu ne dă decât o palidă indicaţie asupra stadiului plasticei româneşti; e o colecţie lipsită de vigoare şi de calitate.

Aportul preţios al câtorva consacraţi şi contribuţia vrednică de menţionat a tinerilor rămân în minoritate faţă de valul de inepţii ale celor mai mulţi.

Cineva pomenea de o criză a creaţiei. E ceva şi mai îngrijorător: criza bunului simţ.

S'a lucrat cu prea multă patimă la înjghebarea acestui Salon pentruca bunul simţ să nu fie îngenunchiat.

Notăm totuşi trei nume de începătoare care trebuesc reţinute: Irina Codreanu, Luki Galaction-Zambra şi Titina Căpităneseu.

Ceilalţi expozanţi sunt aceiaşi din manifestările obişnuite.

Şi de vreme ce Salonul nu răspunde menirii sale iniţiale de informaţie plastică generală şi complectă, nu vedemn necesitatea de a intra în analiza platonică a unor directive parţiale şi disparate.

H. BLAZIAN

La Paradis General

CAP. VI

...şi casa cu motanul chior

Stolul alb de fete dispăru brusc, răspunzând unei chemări dinlăuntrul casei. Parcul cu păuni albaştri, rămase pustiit şi mut.

Ca pe un câmp de bătălie părăsit, mai zăceau aruncate pălăriile de paiu cu panglici late, ciocănaşele de crochet cu coada lungă, rachetele de tenis risipite în iarba tunsă. O păuniţă se apropie precaut de-o minge albă, împingând-o rostogolit cu pliscul. Poate se gândea s'o mâne până la cuibar şi clocind-o în eroică abnegaţiune, să scoată însfârşit la lumina soarelui miracolul de atâta vreme aşteptat: un puiu de păun alb.

De pe acoperişul chioşcului şi din nisipul aleii, cei doi păuni se strigară îngâmfaţi şi provocători:

— Iiiooon!

— Iiioan!

Amândoi se vede că-şi disputau paternitatea oului fenomen, din care avea să nască al treilea Ion în ordine dinastică şi cel dintâi, în neîntrecuta-i splendoare. Ion I se uită la propriile-i picioare jegoase, care-l umiliseră întotdeauna şi îşi visa presumtiva odraslă încălţată cu botfori roşii. Ion II, îi dori glas de privighetoare.

Păuniţa însă, dintr'o minge de tenis clocită, nu putea să scoată decât cel mult un puiu de rachetă.

Georgei Galea coborî de pe piedestalul de piatră. Işi retrase gâtul în guler, reducându-l la dimensiuni normale, ca melcul care se retrage în crustă sau ca o broască ţestoasă sub carapace.

Soarele primăverii deveni deodată posomorît şi ghetos. Georgei Galea se simţi singur pe lume, ca un orfan al nimănui.

Alina nici nu întorsese ochii. Şi se gândi că nici nu ştie ce culoare au ochii Alinei. Poate albaştri, poate verzi, poate *mauve*. Dacă ar fi poet, ar scrie un poem sau măcar un sonet şi la o adică, de ce nu o romanţă? Romanţa ochilor Alinei. Ar publica-o într'o revistă şi ar trimite numărul subliniat cu creion albastru, sau verde, sau mauve, după nuanţa ochilor. Dar nu e poet şi nici n'are să fie cândva. E un muritor de rând, un mediocru, un anonim. Intâia oară invidie serios destinul lui Emil Ciugolea, care cel puţin odată şi odată, are să sfârşească romanul tolstoian în trei volume; roman citit fără îndoială şi de Alina, aşa cum citeşte când rămâne singură în parc, în scaunul-leagăn cu tălpile curbe şi priveşte pe urmă în nevăzut, îngândurată, cu cartea uitată pe genunchi.

Sdrobit de conştiinţa jalnicei sale nimicnicii, Georgei Galea intră sumbru în casă, cu paşi de sinucigaş. Acolo ştia că îl aşteaptă, pe birou, tolănit între cărţi, motanul cel cenuşiu şi chior, Matusalem, respingătoarea pocitanie de vârstă preistorică, animalul necunoscut din cristalul lui Madame Daniel.

Căci întâmplările cele aevea, depăşiseră cu mult profeţiile celebrei cartomanciene. El trăia acum o existenţă fatală şi somnambulică, pentru care nu mai fusese nevoie să pribegească pe depărtate tărâmuri, tocmai în patria fachirilor şi a rajahilor, ca aventurosul prinţ-erou din romanul foileton publicat astă iarnă de Emil Ciugolea, în *Depesa*. El n'avea de ce căuta aventura, tocmai în celălalt capăt al planetei. Aventura venise singură la el. Il prinsese cu o coardă subţire de gât şi îl târa docil, fără voinţă, ca sub porunca unui magnetizator. Inţelegea deplin acum teoria lui Maximilian Ştaic, după care văzduhul Iaşului era toropit de un efluviu misterios, de emanaţia unui narcotic, oferind gratuit ieşenilor Nirvana cea de toate zilele.

Chiar aci, în casă, s'a mutat din voinţa altora, fiindcă, ciudat indigenii acestui oraş şi probabil radiaţia tainicului hipnotic, se bucură de o particularitate vrednică de toată atenţia cercetărilor. Dacă nu-ţi îngăduie să ai voinţă pentru tine, în schimb cu prisosinţă te lasă să voieşti pentru alţii. Georgei Galea, ştia acum, că îndată ce se întâlnesc doi ieşeni, treaba lor principală era să se mire de vinovata somnolenţă a celui de al treilea, al patrulea, al cincilea ieşean şi aşa mai departe.

Fiecare era gata să orânduiască viaţa vecinului pe temelii mai cuminţi şi mai solide, decât era în stare să şi-o întemeeze singur vecinul. Şi fiecare era gata să ofere generos şi desinteresat, un sfat, un plan de existenţă şi chiar o poruncitoare hotărîre.

„Eu să fiu în locul tău!..."

Sau:

„Eu să fiu în locul lui!..."

Aşa începeau aproape toate discuţiile, şi îndată, cu coatele lucioase rezemate pe masă, omul dura o prodigioasă existenţă, de fapte măreţe, rapide şi energice, pe care le-ar săvârşi să fie în locul celuilalt.

La masa vecină, în faţa altor ascultători, celălalt, îi dura concetăţeanului o identică ascensiune fulgurantă. Eroarea era doar, că niciodată nu-şi restituiau reciproc aceste planuri grandioase, ca să le înfăptuie fiecare pe socoteală proprie, fiindcă fiecare, vai, nu putea fi *celălalt*.

— Eu să fiu în locul tău, începuse într'o dimineaţă la „Paradis General" Panaite Bâzdrugovici, m'aşi muta în casa coanei Elencu... Nu e idiot, ca tu să stai în cameră cu chirie şi coşcogea casă de moştenire, să rămână goală....? Uite, mai stăm o jumătate de ceas până se deschide baia, îi tragem un abur de cela grozavul şi un duş încă mai grozav, mergem pe urmă la tâmpitul tău de avocat. Şi am aranjat lucrurile în zece minute. După masă îţi cari frumos bagajele şi te instalezi ca un beiu. Apropos!.. Coana Elencu avea o pivniţă cumplită, de la răposatul, care după cât ştiu nu prea ducea la ureche. Chestia aceasta trebuie studiată serios. Mare lucru să nu se afle în nisip, nişte sticle înfundate de pe vremea lui tata Noie. Sgârcită cum era, sunt sigur că mătuşă-ta nu s'a atins de-un strop, anume ca să ţi le transmită nevătămate. Cerem un rând de cafele şi plecăm!

Zis şi făcut.

Georgei Galea se minună foarte, că un asemenea gând simplu şi logic, nu i-a dat în cap mai demult. Tot aşa se miră Maximilian Ştaic, Emil Ciugolea şi chiar Costăchel Andrieş, ocupat în acel moment cu căutatul ţigaretei, pierdută Dumnezeu ştie pe unde.

— Phiii! fraţilor! se opri din explorările sale metodice, Costăchel Andrieş, bătându-şi fruntea cu palma.

Ceilalţi, nu dădură atenţie exclamaţiei, convinşi că omul taciturn din fire şi-a adus aminte însfârşit unde-a rătăcit ţigareta de chilimbar, nărăvită să se joace toată noaptea de-a v'aţi ascunselea cu stăpânul.

Dar adevărul era că până şi Costăchel Andrieş, se simţea în drept să se minuneze de atâta lipsă de simţ practic şi de ingeniozitate.

— Asta-i chiar ca istoria cu oul lui domnu Cristofor ori a lui domnu Columb! dădu din cap răsucind o ţigare din cutia de tutun de Macedonia şi făcând semn lăutarului să-i împrumute ţigareta de cireş.

In mintea lui Costăchel Andrieş, fost elev veteran în liceu până la limita de vârstă, exista se vede o regretabilă confuzie între descoperitorul Americei şi doi foşti profesori ieşeni care purtau fiecare, în indiviziune, printr'o stranie coincidenţă, câte o jumătate din numele şi pronumele întrepidului corăbier genovez: domnul Cristofor, profesor de matematici, domnul Columb profesor de istorie. Auzise despre o oarecare chestie cu un oarecare ou al unui oarecare Cristofor sau Columb, sau aşa ceva, şi era deplin convins că toată istoria datează de la o masă unde profesorul de matematică, dacă dacă nu cumva cel de istorie, a pus rămăşag să aşeze un ou în creştet şi-a câştigat rămăşagul, turtind fesul oului.

Nimeni nu se miră de asemenea jalnică ignoranţă. Costăchel Andrieş era un om cumsecade şi atât ajungea; niciunul dintre eruditii şi genialii prieteni nu-i pretindeau să inventeze praful de puşcă şi nici să descopere America, trudă de altfel superfluă, de vreme ce alţii purtaseră grijă din vreme să săvârşească aceste memorabile isprăvi.

Au mers toţi la baie, iar Georgei Galea s'a mutat cu alaiu, în casa cucoanei Elencu, alături de parcul cu păuni albaştri.

In casa cu motanul chior...

De fapt, cucoana Elencu, odată cu moştenirea nu lăsase fericitului ered un singur motan, ci o adevărată pepinieră de pisici, de toate rasele, toate culorile şi toate vârstele. Iar motanul cel chior, nu se numea din timpul răposatei Matusalem, ci Pufuleţ. A fost botezat Matusalem, cu o sticlă de vin, de către Panait Bâsdrugovici, după o îndelungată şi controversată desbatere, fiindcă părerile fuseseră împărţite: Emil Ciugolea susţinea să-l numească Costică sau Ionescu în onoarea numelor şi pronumelor autohtone, iar Maximilian Ştaic, în cultul său pentru eroii antichităţii, optând pentru un nume egipţian, Ramses sau Sesostris ori pentru un nume elin: Alcibiade sau Socrat. Toţi însă căzuseră de acord că Pufuleţ, gingaşe desmierdare de pe când motanul va fi fost un pisic pufos şi jucăuş, devenise un nume absurd şi anacronic, pentru un venerabil centenar, cu trupul brăzdat de cicatricile vechilor răsboaie cotoieşti, cu un ochiu coagulat ca opalul şi cu botul ciuntit ca obrazul unui bătrân student duelist din Haidelbergul de altădată. Şi astfel, după ceremonia creştinării, ţinut de ceafă de Panait Bâsdrugovici improvizat naş şi primind în cap un duş de Cotnar, Pufuleţ îşi schimbă starea civilă în Matusalem, târându-se leoarcă să se usuce pe birou şi să-şi lingă reumatismele.

De atunci, rămase singurul zeu domestic, în casa cucoanei Elencu şi tiranica obsesie a lui Georgei Galea.

Celelalte mâţe, umpluseră târgul, alungate cu ingratitudine de noul proprietar. Georgei Galea, din fragedă vârstă nu putuse suferi pisicile. In cea dintâi zi, ca să-şi afirme tot odată şi o voinţă fermă de stăpân, dăduse ordin servitoarei bătrâne să facă ce-o şti şi să le stârpească neamul.

— Vai de mine, conaşule! se căină baba Frăsâna. Aista-i mare păcat... Coana Elencu, Dumnezeu s'o ierte, trebue să ştii mata că ţinea la copiii dumisale ca la ochii din cap.

— O fi! Du-i pe toţi să-i ţină acuma de urât! blasfemă lipsit de pietate Georgei Galea, clătinându-se, cu ochii painjeniţi, fiindcă sărbătorise evenimentul instalaţiei în noul domiciliu cu un apreciabil număr de sticle de vin desfundate în tovărăşia prietenilor, tocmai din hruba cea mai ascunsă a pivniţei.

Baba Frăsina se crucise de păgânia unui asemenea stăpân, trimis de diavol, nu de Dumnezeu. Cu hotărâre, spusese, încrucişând braţele:

— Eu aiasta n'o fac. M'ar blăstăma cucoana, de acolo, de unde ne vede.

— N'o faci? Ai să pleci atunci odată cu ele. Ai de ales; ori dumneata, ori lighioanele. N'am poftă să le văd murdărindu-se pe covoare şi spurcând divanurile...

— Vai de mine, conaşule... Da cine v'o spus dumneavoastră că aieste-s nişte animăluri care se scârnăvesc în casă?... Ştie tăt Ieşu, că mâţe mai curate ca ale coanei Elencu, nici nu se mai află... Is mai curate ca omu. Să le vezi mata cum se cer afară, de-a mai mare mirarea şi dragu.

— Poate întrebuinţează şi hârtie higienică, pufni în batjocură Georgei Galea.

Baba Frăsâna nu ştia ce-i aceea hârtie higienică. De aceia i se păru că tactica cere să nu desmintă presupunerile favorabile ale aprigului stăpân:

— D'apoi ce credeţi că nu, conaşule?

Georgei Galea se înveseli deplin, la gândul batalionului de mâţe, cerându-se toate la uşă afară şi plecând fiecare subsuoară cu câte un caiet de foiţe *Job*, hârtie higienică adecvată în dimensiuni şi fineţe acestei inedite folosiri.

Pe urmă, revenind la rolul serios de tiranic stăpân, hotărî cu nestrămutare:

— Uite ce e, mătuşă Frăsână... Iţi spun odată pentru totdeauna. Mâine să nu văd picior de pisică în casă. Fă borş cu ele. Pune-le într'un sac şi du-le unde vrei. Imparte-le pe la cucoanele care-s amatoare de mâţi... Altfel, să ştii că le otrăvesc pe toate. Am pachetul cu otravă aici, se pipăi la buzunarul vestei ca să dea mai multă tărie ameninţării, deşi în buzunar nu se afla decât ceasornicul.

Baba Frăsâna n'avu încotro. Se supuse. Două zile, colindă oraşul cu mâţele în traistă distribuindu-le la vechile prietene şi la fostele tovarăşe de concină prădată şi de maus ale cucoanei Elencu. Această ultimă ispravă, contribui la convingerea tuturor, că biata cucoana Elencu, după ce-a strâns banul cu zece noduri o viaţă întreagă, şi-a lăsat averea pe mâna unui căpcăun.

(Urmează). CEZAR PETRESCU

ALEXANDRU MOSCOWSKY-BERLIN

Proprietatea ideilor

Când un autor e acuzat că are mână lungă și a furat o idee, nu-și face prea mare grijă. El își amintește că toți marii scriitori au fost acuzați de plagiat, fără ca prestigiul lor să scadă.

Și ca să începem cu marii autori, cu figurile geniale, însuși *Goethe* a luat pentru opera sa *Clavigo*, nu numai ideia, dar scene întregi, aproape neschimbate din Baumarchais. Astfel de fapte erau înainte atât de obicinuite încât autorul adevărat nici nu se gândea să ceară pedepsirea plagiatorului.

Totuși acuzații s'au adus, și în număr neînchipuit de mare.

Intr'o revistă engleză cu renume mondial a apărut un articol violent asupra scriitorului german Wieland, împotriva autorului *Abderiților* pe care pentru originalitatea lui, Kant îl pusese între fruntașii poeziei, alături de Homer. In acel articol se cerea alcătuirea unei comisii pentru cercetarea operei lui Wieland care a jefuit fără rușine pe Lucian, Plutarc, Voltaire, Beyle, Crébillon, Shakespeare, Ariost, Cervantes și alții.

Și Wieland era socotit numai ca exponentul timpului său căci se dovedea că întregul secol literar s'a hrănit numai cu reminiscențe și plagiate.

Acuzatorii se adunaseră într'o societate, iar căutarea și demascarea plagiatorilor devenise un sport. Mai târziu însă au apărut câțiva critici, printre care Sarcey, Hérelle, Baho și alții, care au afirmat că plagiatul, în înțelesul cel bun al cuvântului, trebue luat nu numai ca un fenomen scuzabil ci ca o formă fatală și necesară a literaturii. Ceiace n'a oprit pe adversarii plagiatului să se ocupe mai departe de sportul lor favorit.

Cercetătorii izvoarelor literare s'au lovit todeauna de afirmația formulată de mulți autori, printre cari Molière: „Imi iau materialul unde-l găsesc".

Plagiatorilor de azi nici nu le mai trece prin gând să nege sau să caute circumstanțe atenuante, ci se referă la privilegiul consfințit de un uz multisecular. Unul din subiectele cele mai strălucite ale istoricilor literari, anume *Victorien Sardou*, prins odată cu mâna'n sac, a răspuns cu aerul cel mai nevinovat din lume: Cine mă oprește?... Nu știți oare că dramaturgii tuturor timpurilor au fost niște bandiți?... Că există o ediție Shakespeare în care toate frazele, toate scenele pe care le-a furat sunt tipărite cu litere roșii?... Nu mai vorbesc de Molière, care fura și pe antici și pe contemporani, nici de Corneille, de Racine, de Voltaire care au fost niște hoți de rând. Toți marii autori erau de părere că nu trebue să inventeze totul și se pot împărtăși cu ideile altora".

Nu e nevoe să cercetăm ediția cu litere roșii, căci orice istorie a literaturii universale ne va arăta măsura în care a furat Shakespeare. E sigur că și o ediție Victorien Sardou ar fi foarte purpurie. Piesa lui, *Fernanda*, altădată un succes mondial, a fost gândită întâi de Diderot. *Divorçons* e copia credincioasă a unei povestiri de Paul Lindau. Mai toate piesele lui Sardou se trag din Goncourt, Sandeau, Voltaire și uneori chiar din Ariost.

Amândoi scriitorii Dumas și-ar avea capitolul în această „căutare a paternității". Nenumărate bucăți din operă ar putea purta o etichetă de furat, cu locul de origină. Se știe că cei doi Dumas, tatăl și fiul, trăiau cu venituri și cheltueli comune. Acelaș lucru, pare să se fi întâmplat uneori și cu literatura lor. Un împrumut în familie pare să fie și *Dama cu Camelii*, o piesă foarte jucată și care a făcut celebritatea fiului. Dreptul de proprietate al tatălui a fost stabilit de câțiva detectivi literari demni de încredere pe faptul că manuscrisul a fost cumpărat în întregime de la un biet literat muritor de foame. Tânărul erou al piesei, rostește: „Sunteți martori că am plătit această femee cu bani peșin și nu-i mai datoresc nimic". Acest argument desvălue în acelaș timp și moralitatea specială literară a bătrânului Dumas.

Pe banca acuzaților de plagiat ar trebui să ia loc și următorii: Victor Hugo, Eugène Sue, Flaubert și Chateaubriand. E izbitoare totuși prezența lui Murger în această galerie de figuri literare. Autorul „Vieții de bohem" părea o pildă de cinste literară și originalitate, iar lucrarea lui a fost imitată aproape pretutindeni, în special în Anglia, Germania, Italia. Și cu toate acestea acele tipuri de boemi existau create în întregime mai înainte de a fi fost „create" de Murger. Ele se află în comedia „Place Ventadour" și în „Etudiants" de Soulié, rămas obscur atunci ca și acum.

Schiller a afirmat că nu există decât 32 de situații scenice posibile. Că cifra e prea mică, se poate vedea chiar din opera lui Schiller. Trebue să fie totuși o margine și acestui fapt se datorește întâlnirea multor autori și plagiatori. Goethe socotea împotriva tuturor metodelor de cercetare istorică și literară, că discuția cu „al meu" și „al tău" e hipocrită sau copilăroasă. Iată ce spune lui Eckermann: „Am putea cere, în felul acesta, socoteală omului de toate oile, vacile și porcii pe care i-a mâncat ca să se hrănească... Apoi lumea e atât de bătrână și au trăit și gândit atâți oameni însemnați, că prea puține noutăți, mai sunt de spus". Iar un urmaș ironic a întregit această observație cu următoarele versuri:

Că nu e nici o'nțelepciune nouă
E trist și suportabil; dar
E și mai trist și chiar neconsolabil
Să cați prostie nouă în zadar!...

E ceia ce caută nouii dramaturgi — adaogă autorul.

N'a avut nici un efect acuzația adusă lui Spinoza că toată înțelepciunea lui e extrasă din cărțile filosofului evreu, Maimonide. Denunțătorul nu s'a grăbit de loc căci și-a publicat descoperirea tocmai când lumea se pregătea să serbeze centenarul filosofului olandez. De altfel acuzațiile de acest fel sunt din ce în ce mai rare. Un tânăr dramaturg german, acuzat că imită pe Shakespeare a răspuns la acuzația că e un simplu „copist":

„Un adevărat copist deschide pe Shakespeare, ia condeiul, se așează la masă și scrie pe Hamlet".

Din punct de vedere curat teoretic, idealul e scriitorul să fie cu totul independent iar creația profund originală. Experiența ne arată că acest ideal e o simplă fantomă și afirmația lui Goethe are aceiași actualitate ca'n veacul lui. — *A.*

S. BRANAS

BEAT

— Nu, nu, — strigă el oprindu-i mâna.

Părea că băuse cam mult.

— Dar nu mai pot, domnule, mă sufoc... E așa de cald aici... Mi s'au aprins obrajii, îmi ard; și mi s'a lipit masca de ei... Fff!... nu mai pot!...

— Cu atât mai bine, dulce doamnă... Nu scoateți masca, rămâneți așa până ce vom putea — dacă vom putea vreodată — să ajungem la sfârșitul visului... Dacă ai lepăda masca, s'ar putea să se veștejească trandafirii din obraz și să le cadă petalele... Și această bucățică de cer albastru ce se vede ca o mare fără fund prin deschizăturile în formă de migdală ale măștii, se va întuneca din cauza luminii de aici... Știu, știu... Am văzut eu multe apariții și am alergat după multe vedenii... și de-abia întindeam mâna spre ele, că-și deschideau aripile, dispăreau ascunzându-se în depărtatul și tristul castel al amarei amintiri... Acum m'am învățat, nu mai întind mâna, pentrucă tot ceiace aș fi putut să culeg, își pierde aripile și cade, cade pe pământ...

— D-ta vorbești ca un filozof... și noi suntem la bal mascat... Totuși ar trebui să mă cunoști. Nici nu știi cine sunt... Ar trebui să mă vezi... Sunt frumoasă...

— Știu... știu că ești frumoasă... O văd prin dantela de pe marginea de jos a măștii, zăresc prin cercurile ochilor trandafirii, iar mireazma lor ajunge până la mine mărindu-mi admirația pentru d-ta. Și am învățat, frumoasa mea doamnă, cum să-mi feresc mâinile să nu mi le sângereze spinii pe care îi au și cei mai frumoși trandafiri... Grădinarul, florarul sau servitorul meu pot să apuce tandafirul de codiță... mie îmi place să-mi înfund nasul în el și cu buzele să mângâi petalele catifelate... pentrucă mâinile îmi sunt sgâriate și sângerate...

Altă dată, în alte vremuri, dulcea mea doamnă, săream în grădinile vecinilor și culegeam flori de salcâm și de rodii... E mult de-atunci... mult... Azi mă mulțumesc numai cu iluzia, cu visul; și, dacă aș ridica mâna până la fruntea dumitale, sau dacă aș lăsa-o până la piept, nu voiu mai simți ceeace odată mă înfiora... Și d-ta dorești să ne cunoaștem?... Cine ești?... Nu ești frumoasă?... Nu ți se aprind buzele?... Nu ți se umezesc ochii?... Nu te-au ispitit dorințele?... Nu ești d-ta cea creiată în a șasea zi?... Ah, te cunosc, te cunosc... știu cine ești... știu, căci d-ta ești aceia care m'a învățat cum să gonesc pe cei ce nu ne mai plac, după ce ne-am satisfăcut îmbrățișările pătimașe.

— Ce tot spui, domnule. Mă iei poate drept o femeie de rând, pe care crezi că o cunoști.

— Au dreptate cei ce cred că orice femee poate să ne învețe ceva ce nu știam... Insă eu, dulcea mea doamnă nu am cunoscut niciodată vreo femee de rând, oricât am căutat de mult... Iartă-mă, te rog.. .Te simt lângă mine ca un vis turbure... și mă îmbăt de frumusețea d-tale pe care o ghicesc sub mătasa neagră a rochiei... Să ne cunoaștem, să gustăm întreaga fericire, dar să nu-ți scoți nici masca, nici mănușile... Acoperit... totul să fie acoperit... Ridică paharul și bea cu mine... ridică-l cu grijă sub mască și ascunde-l sub dantela ei ca să nu se vadă nici cea mai mică mișcare a gurii, pe când vei sorbi băutura... Femeea când bea, pierde... pierde mai mult decât un bărbat... Rămâi, frumoaso, sub mască, pentrucă viața are nevoe, dulcea mea doamnă, de beție și de înșelăciune...

— Dar d-ta ești beat de tot, domnule.

Intr'adevăr, era beat. Se cunoștea după limpezimea și siguranța vorbelor sale.

din spaniolește de **POMPY ROBESCU**

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

CU CREIONUL

TREI MORȚI

Se împlinește luna de când m'am mutat în casa asta bătrână. Camera în care stau acum, privește în stradă prin două ferestre, iar prin a treia fereastră privește în curte, unde o viță de vie, bătrână și ea, se ridică să se boltească lângă poartă. Curtea se termină lângă o cușcă unde un câne abia își mai latră bătrânețile.

Dacă aș aduna anii cânelui, cu anii viței de vie și cu anii casei, mi-ar da anii propretăresei.

Proprietăreasa păstrează cu sfințenie două portrete mari: mama ei, cu zulufi și malacov, — tatăl ei, cu barba împărțită în două și mâinile la piept. Păstrează într'un scrin negru un maldăr de fotografii, dintre care o bună parte sunt ale soțului ei, împușcat de mult, la o vânătoare. Păstrează câteva nimicuri aduse în tinerețe dela Paris și un album cu vederi din Italia.

M'a chemat în câteva rânduri la ea și am stat împreună în câteva seri, pe banca de sub bolta de viță.

Dese ori, când mă întorc din oraș, îmi ese înainte zâmbind, căutând să schimbăm câteva vorbe.

Stau aici de o lună și sunt mulțumit. Strada este liniștită. Seara deschid fereastra care dă în curte și cetesc până târziu.

Săptămâna asta, Luni dimineață, plecând din oraș, am văzut la o casă depe strada mea, doliu alb la poartă. Când m'am reîntors, am găsit pe proprietăreasă în curte, fără să-mi mai zâmbească, așa cum îmi zâmbea de obicei. Am întrebat-o cine a murit la casa cu numărul 9 și mi-a răspuns că o fată s'a spânzurat. Atât mi-a răspuns, scurt, foarte scurt, deși altădată punea în răspunsuri toate amănuntele.

Joi, la casa cu numărul 17, am văzut poarta îmbrăcată în negru. Acasă, am găsit pe proprietăreasă stând tristă, pe banca de sub bolta de viță. Mi-a spus că a murit o cucoană, bolnavă de inimă. Am întrebat-o pentruce e tristă și dacă moarta îi era prietenă.

— Nu!... O cunoșteam, dar nu mi-a fost prietenă. Nu!... Dar stau în casa asta de treizeci de ani... Și de câte ori s'a întâmplat să moară cineva pe strada noastră, în săptămâna aceea n'a murit numai unul, au murit câte trei... Au murit câte trei în aceeaș săptămână... Totdeauna câte trei... Oare săptămâna asta nu mi-a venit rândul?... Oare săptămâna asta nu împlinesc eu numărul celor trei?...

— Cum de te gândești la așa ceva?

— La anii mei trebue să mă gândesc!... Și apoi săptămâna asta trebue un al treilea... Mai trebue un mort... Am cercat să-i schimb gândurile, s'o fac să zâmbească, așa cum zâmbea altădată, dar mi-a fost în zadar. Am lăsat-o tot tristă, pe bancă.

Eri, Vineri, am lipsit toată ziua de acasă. Seara, când mă întorceam, am văzut de departe un steag de doliu fâlfâind în dreptul casei unde stau. Cutremurat, am zorit pașii. Apropiindu-mă, am văzut că steagul era la poarta vecinului dela numărul 33.

Proprietăreasa mă aștepta. Nu mai era tristă. Mi-a eșit înainte veselă, așa veselă cum n'am văzut-o niciodată:

— A murit și al treilea!... A murit Popovici... Am scăpat și de data asta de moarte.

La fereastră

La fereastra care dă în stradă, suit pe un scaun, Dinu privește afară.

Jos, pe covor, la picioarele scaunului, stă culcată vaca. Așa i-a spus mama lui că se chiamă jucăria asta. Vaca lui Dinu este o vacă mică, de postav, cu roate la picioare. Și vaca mergea prin casă, dar acum nu se mai poate ține pe picioare, pentrucă îi lipsește o roată.

Dinu privește afară și râde.

Afară, sub cerul alb, s'au albit acoperișurile caselor... și crengile copacilor... și drumurile... Casele au căciuli, pentrucă a venit iarna. Copacii au înflorit, însă florile lor de acum miroase a frig. Scârțâind, drumurile vin și se duc, albe... albe... albe...

La biserica din apropiere toacă. Sub icoana Sfântului Spiridon, în colțul despre răsărit, mama lui Dinu aprinde candela, pentrucă mâine e Duminecă.

Și Dinu râde.

Dintr'o curte, un om de zăpadă, privește peste gard. Dar lui nu-i este frig, deoarece poartă o pălărie de pai, ruptă, lăsată pe un ochi, ștrengărește.

Și Dinu râde mereu.

Doi băeți se trântesc în zăpadă, se ridică și iar se trântesc. Apoi se iau la goană, sburătuindu-se cu bulgări albi... Și omul de zăpadă privește peste gard...

Dinu râde mai tare și bate din palme.

Alunecând, trece o sanie, în sunet de zurgălăi. Și i-a luat pentru o clipă nu numai privirea, ci și o parte din sufletul lui. O clipă s'a simțit afară, aluncând cu sania, pe drumul alb din fața casei. Dar zurgălăii nu se mai aud... Cei doi băeți se sburătuesc mereu... Și omul de zăpadă privește peste gard....

Apoi prin mijlocul drumului, pe urma săniei care a trecut, vine un bătrân, îmbrăcat cu cojoc, trăgând de funie o vacă.

Speriat, Dinu se întoarce spre mama lui:

— Vai, mamă... Vai mamă, ce vacă mare... Vai ce vacă mare... și nu are roate.

D. N. TEODORESCU

Reabilitarea tramvaiului

Autobuzul a înobilat tramvaiul. Nu formulez o lege generală, cu toate că descoperirea am făcut-o şi acolo unde aceste vechicule se întrebuinţează pentru nevoile vieţii şi acolo unde slujesc pentru desfătare. Observaţia se verifică şi într'o capitală mare, frumoasă, inteligentă, prosperă, cum este Bucureştiul (de ce adică numai alţii să-şi laude ce-i al lor?) şi pe Coasta de azur.

La Bucureşti se urcă în autobuz numai cine-i atât de grăbit şi de năcăjit, în cât nu se mai gândeşte nici la sărmanele lui măruntae, nici la drepturile lui de om liber. Cine însă are timp să aştepte deblocarea liniilor şi revenirea fantezistului curent electric, ia tramvaiul, încălzit, luminat, bine suspendat şi în care, oricum, îţi poţi păstra, chiar la îngrămădeală, individualitatea, mult mai bine decât în autobuz, unde promiscuitatea impusă de conductor este implacabilă: „Ţine-l, d-le, pe genunchi! — Poftim, d-ră, doi lei rest; dă-i şi d-sale unu că nu i-am dat! — Cum? N'ai? Veţi împărţi după ce vă daţi jos; schimbi la cârciuma de lângă staţie, spui că te-am trimis eu!".

Pe litoralul Mediteranei, viaţa de turmă în autobuze are altă înfăţişare, tot atât de... unitară, dar şi mai antipatică, fiindcă vulgaritatea, ciorba neagră a sărăciei, îi dreasă cu un sos de pseudo-snobism, de artificial şi de prostie agresivă...

Intr'o dimineaţă m'am lăsat atras de confortul luxos al acestor automobile şi m'am îmbarcat pentru cea mai lungă excursiune pe malul mării. La început, mă supăra gândul că voi trece cu cincizeci de kilometri pe oră pe un drum, ce trebue făcut pe spinarea unei broaşte ţestoase (şi nu din acelea care aleargă în curse). Cum însă nu era de dispreţuit o fulgerătoare viziune, care să-mi deştepte urmele emoţiilor gustate, cu răgaz, acum vre-o şaptesprezece ani, şi deci să le totalizeze într'o tumultoasă emoţie nouă — m'am împăcat şi cu viteza. Chiar de la pornire, automobilul se transformase în câteva mici saloane: prezentări, concurs de vanităţi eftine, tocmeli de dragoste venală, exteriorizări de suflete sterpe, insulta naturii prin exclamări false, şi... o mamă artistă care strigă aspru copilaşului ei: Aici ţi-ai găsit de joacă, nesimţitorule!, priveşte munţii că te plesnesc!

Soarta m'a aşezat lângă o englezoaică cu ochelari, cu Kodak şi fără vârstă. Mi-a vorbit. I-am răspuns cu o politeţă redusă şi într'o englezească a mea specială. Dar, sgârcenia politeţei mele, n'a luat-o în seamă, iar pentru englezeasca mea a găsit leac: Mi-a replicat franţuzeşte. Am răspuns cu aceiaşi minoră bunăvoinţă, dar — vai mie, vanitosul! — într'o limbă corectă...

— „O, este fascinant!, scumpul meu domn... Am noroc să fac şi excursiunea şi puţină practică de convorbire franceză. Mai am patru excursiuni de făcut după bedeckerul meu — Credeţi (şi deodată, îngrijorată) că este cel mai bun? (Mi-l arată). Oare sunt prevăzute toate plimbările interesante? Dacă mai nemeresc tot lângă un francez (pentru cât pricepea dânsa franţuzeşte, eu eram cel puţin Abel Hermant care scrie gramatica Cupolei), sau poate tot lângă d-ta, va fi avantaj foarte mare pentru mine. Eri am stat lângă un profesor de bridge, care m'a învăţat o tactică de declaraţie pentru plafonul în trei, cât se poate de interesantă; am şi folosit-o aseară. Binea spus un filosof al nostru (al lor evident, orice superioritate pe lume nu poate fi decât englezească...), bine a spus, că nimic nu-i mai instructiv decât călătoriile"...

Şi uite aşa, tot drumul...

Autobuzul, la capătul excursiunii, se opreşte la un otel; şi nu la poartă, ci în curte, în fundul îndepărtat al unei curţi mari, la uşa unei terase în care călăuza porunceşte, respectuos, turmei să intre ca să vadă ceva... nemai auzit şi nemai văzut (formula dela Moşii noştri). Toată lumea intră. Nu-i decât aceiaşi privelişte din dreapta drumului pe care ai avut-o în ultimul sfert de ceas. Cu deosebire că aici, dacă priveşti în partea opusă, în loc să vezi, ca din maşină, munţi şi ruine, vezi peretele cu uşa pe care ai intrat, dar un perete căptuşit cu chelneri, care te întreabă ce doreşti... Bine înţeles trebue să doreşti o consumaţie. Recunosc că uşa nu se încuie; şi dacă nu pui preţ pe privirile cerberilor, poţi eşi să aştepţi turma în preajma automobilului. Dar, intrat în horă este mai bine să joci ca toată lumea, altfel te singularizezi. (Primejdie capitală în viaţă!)... Totuşi (oh! laşitatea soluţiilor mijlocii...) m'am repezit la o măsuţă izolată. N'apuc însă, să mă aşez bine şi...

— „Oh... Este teribil de bun din partea d-tale, că ai rezervat această mesuţă".

Şi să nu credeţi că englezoaica dracului schiţa o idilă. Era mai bine; am fi fost pe un teren mai autentic: O femee cu suflet normal, cu simţiri şi aspiraţii, încercând să uite că-i strâmbă, urâtă şi că n'a plăcut niciodată, dacă face un vis şi se ameţeşte cu o iluzie, are ceva atât de omenesc, încât, dacă sentimentalismul nu-i este agresiv, poate fi simpatică. Nu, miss John Bull nu voia decât să nu piardă nimic din lecţia de franceză... Şi n'a pierdut! Şi n'a pierdut un minut nici la întors...

* * *

Tramvaiul, însă, este turnul de fildeş al aristocraticei izolări... Lume puţină: Pe Litoral (cu L mare) turiştii sunt şic şi nu fac economie de câţiva franci... Conversaţia imposibilă: Vagoanele sunt hârbuite şi fac huet cât un convoi de căruţe ţigăneşti cu fier vechiu; zgomot, pe care repede nu-l mai auzi, cum nu auzi tictacul ceasului din odaie. Totodată, această zdrăngăneală monotonă pricinueşte o uşoară ameţeală prielnică visărilor. Viteza este mică şi opririle dese. Astfel, tramvaiul Coastei de Azur cu toată forma lui şi în dispreţul sârmelor electrice, aminteşte bătrâna diligenţă dar o diligenţă confortabilă în care ai călători singur...

Cursele se urmează la fiecare zece, douăzeci, treizeci minute; şi numai în punctele extreme, la fiecare ceas — cu regularitate astronomică, hotărîte odată, neschimbat, pentru veşnicie. Parcă aceste tramvaie n'au consiliu de administraţie cu tantieme, care să aibă grije să micşoreze numărul curselor îndată ce numărul călătorilor scade la normal.

La orice colţ de drum, dacă privelişte a te atrage mai mult, te dai jos (biletul rămâne valabil) citeşti orariul afişat pe stâlpul staţiei, îţi potriveşti ceasul şi pleci liniştit, fiind sigur că vei găsi la întoarcere un vagon credincios programului; iar dacă fantezia te mână, te poţi duce să-l cauţi la altă staţie.

In aceste condiţiuni, tramvaiul realizează idealul excursiunilor... pe jos. Sadea pe jos nici nu este, de altfel, un mijloc de găsit emoţii poetice, fiindcă înainte de a le întâlni, ai întâlnit oboseala, aşa în cât, plecat pentru desfătarea sufletului, te întorci cu mângâerea că ai făcut un sport folositor trupului.

Pe Coasta de Azur, tramvaiul mai are şi o valoare specială: Şerpueşte un drum suspendat între mare şi cer, ceiace face să ai privelişti pe care nu le poate avea acel plecat cu traista în băţ. Acesta, liber să-şi aleagă drumul, nu alege, bine înţeles, drumul cu şine; pe de altă parte el vrea... să pipăie vederile frumoase.... Adică, în loc să se joace de-a-ascunselea printre portocali şi măslini cu bisericuţa din St. Lorent d'Ez, să i se pară o minune de catedrală gotică în miniatură, să se întrebe, întrezărind-o mereu printre vile, dacă nu-i poate un altar druidic, în loc să se îmbete, în tramvaiu, de această poezie, alpinistul serios se duce să-i citească inscripţia şi să vadă... că-i de beton armat.

Tramvaiul Litoralului mi-a prilejuit un apus de soare cum nu l'ar fi putut trăi acel care merge pe jos: O perdea acoperea tot orizontul. Un far misterios, cu lumină portocalie, îşi proecta fâşia de raze, printr'o poartă deschisă între nori, numai asupra unei cetăţi cioplită într'un vârf îndepărtat de munte, făcând-o să apară ca într'un cerc de lanternă magică, pe ecranul de umbră. Iar jos, marea de un albastru palid şi scânteetor era, desigur, luminată din fund prin puternice lămpi de cvarţ.

Drumaşul pedestru ar fi rămas pironit până când feeria dispărea; iar el ar fi simţit amarul încă al unei iluzii spulberate... Mai nimeni n'are cuminţenia să renunţe la vreme... Strângem în braţe fericirea, până când nu mai este decât năluca fericirii... Nu te mai saturi privind strălucirea zării, îi găseşti un farmec nou când începe să se stângă... şi aştepţi, nebuneşte să vezi stânca cenuşie, marea întunecată şi să simţi pustiul în suflet...

... Dar tramvaiul care merge destul de încet, ca să ai când să-ţi umpli ochii cu minunata privelişte, trece destul de repede, ca să n'o mai vezi cum se niminiceşte... Te duce mai departe cu iluzia în suflet... Iluzia dăinueşte încă multă vreme... Îţi fecundează cu armonie toate gândurile... Şi seara târziu eşti încă vrăjit.

Fericiţi acei, care nu beau cupa până la sfârşit.

D. V. BARNOSCHI

Metafizică, artă, religie

Intr'o lucrare apărută în 1912, retipărită de curând în ediţie definitivă, domnul profesor C. Rădulescu-Motru distinge, din punct de vedere al scopului urmărit, interesante apropieri între metafizică, artă şi religie.

Scopul artei şi al religiei e, întocmai ca şi al metafizicei, să dea o cunoştinţă mai completă şi mai puţin relativă despre lume. In creaţiunile artistice, spun cei ce dau această definiţie, natura şi omul ne apar într'o realitate mai adâncă decât ne apar în ştiinţele speciale. Arta ne ajută să pătrundem în eternul omenesc pe o cale mai directă de cum pătrundem prin mijlocirea ştiinţei. Lumea eternelor realităţi este lumea formelor artistice.

Şi despre religie, acelaşi lucru.

Nicăeri, ca în religie, nu se exprimă mai deplin reacţiunea fundamentală a fiinţei omeneşti.

In credinţa religioasă găsim pe om în întregimea sa.

In adâncul sentimentului religios stă isvorul nesecat al motivelor de activitate omenească, şi suprema unitate a fiinţei noastre e făcută după asemănarea lui Dumnezeu.

Dacă aceasta e situaţiunea metafizicei faţă de artă şi religie în ceiace priveşte scopul, câteşi trele încercând deopotrivă să exprime absolutul din reacţiunea întregii fiinţe omeneşti, — în schimb, această asemănare implică şi o mare deosebire.

Absolutul metafizic consistă într'o gândire, care, deşi deasupra ştiinţelor speciale, se sprijină totuşi pe metodele ştiinţifice experimentale, — pe când absolutul artei şi al religiei se prezintă desprins de orice metodă ştiinţifică experimentală.

Frumosul artei se contemplă, nu se dovedeşte.

Şi tot astfel, convingerea religioasă se impune prin alte mijloace decât prin acelea ale raţionamentului.

Frumosul şi credinţa religioasă se desprind din torentul experienţei; ele nu sunt gândiri, ci stări sufleteşti care ne dau iluzia unor eterne actualităţi. Metafizica se serveşte de cugetare, se sprijină pe logica gândirii, pe câtă vreme arta şi religia se servesc de emoţie, se susţin pe logica sentimentului.

Dacă omului i-ar fi fost cu putinţă să gonească din preocupările sale grija de necunoscut şi de neprevăzut, şi să se mulţumească cu liniştea pe care i-o dă contemplarea unei forme frumoase, sau adorarea unei fiinţe divine, desigur că de mult ar fi dispărut din istoria omenirii frământarea după ultimul adevăr al metafizicei.

Omul modern face din logica gândirii cheia pentru înţelegerea universului întreg. Este probabil că întâetatea metafizicei va dura şi în viitor, cu toate decepţiile pe care le produce în sufletele unora. — *b.*

V. KOROLENKO

Pe malurile Dunărei

Căutătorii de comori

III

Filimon vorbi mult şi cu linişte importantă. Dudik uitase de surprinderea lui de odinioară şi-l asculta ca hipnotizat. Şi eu îl ascultam pe Filimon cu adevărată plăcere: povestirile lui erau colorate şi pline de imagini, avea în glasul lui o misterioasă putere de sugerare. Mă uitam la stepele ce se întunecau şi la dealurile îngândurate, peste care alunecau, fără să lumineze, razele oblice ale soarelui... Şi mi se părea că văd şi eu focuri şi aurul, strălucind din fundul pământului. Dar toate aceste erau numai comori mici („câte douăzeci şi câte o sută de mii"). Aşa comoară trebuia să se găsească şi în cetatea Enisalei, tocmai pe locul unde se afla pişcina... Dar cea mai importantă comoară, e îngropată în gorganul de lângă şoseaua Babadagului, unde face săpături hoholul Karpenko care însă nu cunoaşte taina...

Deşi istoria acestei comori nu este aşa de veche, pare totuşi mai minunată decât a tuturor celorlalte. Mai văzusem eu odată, înainte, acest gorgan, sfârtecat urît de cazmale. Odată l'am văzut chiar pe ucraineanul Karpenko. Stătea pe colina proaspăt răscolită şi conducea săpăturile. Venise anume din Rusia şi de doi ani făcea săpături: la început au muncit la el o sută de oameni, apoi acest număr s'a împuţinat, scăzuse încrederea în hohol, iar acum abia mai găsea vre-o duzină de golani pe care îi îmbăta cu vutcă şi îi încuraja cu basme fantastice. Karpenko avea o înfăţişare uriaşă şi întunecată. Barba lată şi blondă, negul umflat depe nas, sprincenele stufoase ca nişte mustăţi şi privirea apăsătoare a unicului ochiu, — dădeau bătrânului căutător de comori un aspect posomorât şi chiar sinistru.

Ce l'a ademenit din Rusia şi cum a aflat tocmai în gubernia Cherson unde locuia, despre micul gorgan din valea Dunării, — e greu de spus. E neîndoios, însă, că slava modestului gorgan ajunse departe printre populaţia dobrogeană, întreprinzătoare şi gata întotdeauna să alerge după orice nălucă. Lângă acest loc scormoni un soldat necunoscut, apoi un oareşcare călugăr dela Athos, care venise cu nişte hrisoave ce cuprindeau şi însemnarea acestui gorgan. Mai târziu se vorbi şi despre un ofiţer venit din Rusia... Insfârşit, se ivi Karpenko care căpătase permis de la stat şi începu să lucreze serios. La aceste săpături, Filimon privea zâmbind, fiind încredinţat că numai el cunoaşte taina comoarei. De fapt, Karpenko reuşise *„să îngroape în pământ"* nu numai banii săi şi ai lui Dudik, dar şi ai multor negustori încrezători din Tulcea, mai cu seamă Ruşi, ba chiar şi banii unui bulgar sgârcit. Scormoniră gorganul până în fund, dădură pământul la o parte, dar nu găsiră nimic. Filimon însă zâmbea mereu...

Şi acum flutura pe faţa lui acest zâmbet, când, privind spre Nord-Vest, îmi arăta cu mâna în direcţia albiei întortochiate a Dunării, cu sclipiri de plumb.

— Poate chiar nu-i nimic acolo? — zisei eu.

— Este, — răspunse cu siguranţă Filimon. — Căutam, odată, pe-acolo, rădăcini şi când m'am întors pe drumul Isaccei, văzui un om care şedea la umbră. — Bună ziua! — îi zic. — Ziua bună! — Intrarăm în vorbă. — Pare-se că pe-aici se găsesc bani, neprimeniţi încă. Generalul rus Krasnow i-a ascuns...

— De ce?

— Asta s'a întâmplat după războiul dela douăzeci şi opt. Ruşii stăteau la Adrianopol. Turcii aduseră din Anatolia, de prin ţinuturile călduroase, fel de fel de golănime. Pe vremea aceia însă, prin locurile calde, bântuia ciuma. Mureau pe capete... Turcii începură să aducă morţii de ciumă şi îi aruncară în râuri şi pâraie. Aşa au răspândit molima. Atunci armatele ruseşti porniră îndărăt. Iar Turcul se aruncă dela Calafat să le taie drumul. Dar, cum se vede, nici turcii n'au scăpat: cum au ajuns pe-aici, începură şi ei să cadă ca muştele. N'a rămas nici unul în picioare. Pe când ruşii apucară spre Isaccea... Au pus prăjini înalte, au aprins frânghii smolite, au făcut din noapte zi şi s'au urnit... Au tot mers armatele ruseşti şi au mers. După ce-au trecut, — pustiu a rămas, acolo unde au fost lagărele... Iar molima, — s'a pitulat. Dar, iată, că în zorii acelei zile, veni în galop o troică cu curierul şi cu sacul visteriei ca să-l ajungă pe comandantul armatelor. Şi când au pus piciorul pe locul acela, s'au prăpădit cu toţii. Căzură caii, muri surugiul şi însuşi curierul, care încercă să fugă, se sfârşi la câţiva paşi. In acelaşi timp, se întâmplă să treacă pe acolo, venind din pădure, un bulgar. Ce să vadă: morţi toţi, iar sacul cu banii, pe jos. Luă bulgarul o prăjină lungă, să tragă sacul spre el. Deodată ţâşni din sac un sul de fum, şerpuind dealungul prăjinei către dânsul. Bulgarul aruncă şi prăjina şi sacul şi o luă la fugă. Ajunse până la generali: — iacă, aşa şi aşa... Atunci, au înţeles că molima aceasta se lipeşte mai ales de bani. Iar ţarul Nicolai porunci generalului Krasnov să îngroape în pământ toată visteria armatei. Pe şaptesprezece troice au cărat-o şi au îngropat-o, tocmai în acest gorgan...

— Şi dece n'au scos-o până acum?

— S'au temut că banii nu s'au curăţit încă. Sosiră doi soldaţi din Rusia. Aveau hârtie dela ţarul Alexandru Nicolaevici: dacă cumva Carol al României se va împotrivi, să-i spuneţi că sunt banii mei. Totuşi, Carol n'a dat voie: nu se poate să răspândiţi molima în regatul meu... Acum, însă, ştiu sigur — banii s'au curăţit... Numai să-l pot urni pe Karpenko de acolo, — şi ridic toată comoara. Trebue să fac înainte planul, — şi-i nevoie de 50 de lei... I-am zis agronomului: fă-mi un plan, ţi-oiu turna apoi o jumătate de balercă de aur... Nu vrea... nătărăul, — îi născut în zodia Venerei...

* * *

— Ei, Filimon!

Tresărirăm, toţi trei, de strigătul neaşteptat ce izbucni din ruinele din dosul nostru; ecoul vechiului turn îi dădu o intonaţie stranie.

— Filimon, parcă ai intrat în pământ, diavole!

Filimon se sgârci tot şi se ridică bătrâneşte depe jos, sprijinindu-se cu mâna de stâncă. In deschizătura turnului se ivi, cu părul vâlvoi şi ochii adormiţi, omul-pasăre, pe care-l întâlnisem în piscina veche. Faţa-i era buhăită şi barba încâlcită; se vedea că-i nemulţumit şi supărat. Apropiindu-se de noi, fără să se uite la cineva în parte, se aşeză pe-o piatră şi, cu mâinile tremurânde, începu să-şi sucească o ţigară, punând jos, înainte, o sticlă goală.

— Ii goală! — zise, arătând la sticlă. Apoi, scoţând din buzunar o cutie cu chibrituri, adăugă laconic: — haide, dă un leu! Dau fuga până la Enisalei sau la vie.

Ochii bătrâni ai lui Filimon clipiră şi mai agitaţi. In locul stăpânitorului de odinioară al comorilor dela Eraclea, Mahmudia şi în genere din întreaga Dobrogea, stătea în faţa mea un bătrân jalnic şi jenat, uitându-se la omul-pasăre, cu o privire vinovată.

— Ascultă, Şulik, ce-am să-ţi spun...

— Pentru tine nu sunt Şulik, — îi tăiă vorba celalt.

— Ei, Makaruşka, ascultă-mă. Hai să săpăm fără vin. In curând vom scoate comoara cea mică...

Şulik îl privi aspru şi zise mândru, printre dinţi, strângând cu buzele ţigara neaprinsă.

— Ce-ai de gând să-mi mai spui?.. Tu pe Makar Şulik nu-l ştii?..

Filimon râse linguşitor şi servil.

— Rău mai eşti, Makaruşka, rău. Dar ce să fac cu tine! Cât ţi-am zis că îţi dau din această comoară? A douăzecea parte? Bine, ia a zecea parte! Haide, fie şi a cincea parte.. Cinci mii de frăncuşori?

— Mie, dă-mi vin!

— N'am Makaruşka...

— Atunci dracii să-ţi sape..

— Ah, Makaruşka! Nu e bine pentru treaba noastră să pomeneşti aşa vorbe. Ei, ce să fac! Ne vom lipsi de tine, eu şi Dudik, cum vom putea... Căci... tu nu sapi şi pe noi ne stinghereşti

— Fără mine? — întrebă Şulik, chicotind ameninţător... — Hârtie ai? — se interesă deodată în cel mai veritabil ton al stăpânirii... Arată *certicatul,* arată planul...

Aprinse un chibrit, trase din ţigară şi, aşezându-se cu demnitate pe o piatră, zise:

— Eu sunt din partea locului, din Jurilovca.. Pe mine mă ştie primarul... Da' voi de unde sunteţi? Acuşi, mă duc la notarul din Enisalei, — să vă apuce, îndată, pe toţi care v'aţi pripăşit pe-aici..

Dar, deodată, ochii lui se opriră asupra mea. Ii licări ca un fel de amintire şi adăugă mai blând:

— Nu e vorba de d-ta, domnule. D-ta eşti în stare să-l înţelegi pe Şulik... Da, ei, cine sunt? Ptiu!

Scuipă şi râse cu dispreţ.

— Cu cinci mii, vrea să mă ademenească... Prostu! Dă mai bine cinci franci, dar pe loc! Auzi! Ce tot umbli după potcoave de cai morţi, cap de bostan!..

Filimon părea cu totul umilit. Bolborosi ceva despre o placă de fier, despre o încăpere subt piscină în care Lipovenii coborâseră un drug de fier legat de o frânghie — cum acest drug de fier lovi o uşă de tuciu, despre focurile ce ard pe dealuri.... Şulik, însă râdea sceptic şi neruşinat.

— Focuri! Unde ai văzut focuri pe deal? Focurile se văd numai în stepă...

— Aşa-i, Makaruşka, şi în stepă.

Şulik îmi făcu cu ochiul, cu multe subînţelesuri, şi zise:

— Ce oameni! Nu-i leac de prostie... Aşa-i, domnule? Crede că dacă vede o flacără undeva, a şi găsit o comoară. Şi nu înţelege de ce focurile se încing numai în ajunul Paştilor?

— De ce?

— Eu ştiu de ce! răspunse înfumurat. — Intrebaţi-mă pe mine: pe aici au stat înainte vreme Zaporojenii. Ştiţi cine au fost Zaporojenii? Au purtat războî mereu. Mulţi au căzut în lupte şi au fost îngropaţi sub movile. Uite, pretutindeni, în stepă: unde vezi un mormânt care se cheamă *gorgan,* să ştii că acolo zace un Zaporojan... Aşa era legea lor: cine a căzut în luptă, cu mir era miruit. Iar în ajunul Paştilor, se aprinde mirul deasupra mormintelor. Şi ei cred, — comori... Ha-ha-ha!

Şulik hohoti răguşit şi, mulţumit de lămuririle sale, iar îmi făcu cu ochiul ca unuia care poate să-l înţeleagă.

— Fiecare lucru îşi are *naturalul* său, — adăugă cu un aer savant. Pe semne, că se considera materialist.

Filimon mă trase încetişor de mânecă şi mă luă la o parte, după colţul turnului. Trecu pentru o clipă prin poarta veche şi, după ce cotrobăi într'un ungher întunecos, se întoarse cu un toiag al cărui mâner reprezenta un monstru fantastic. Incepuse, pe semne, nu de mult să lucreze la acest băţ, căci nu era încă şlefuit.

— Nu vreţi să luaţi un beţişor ca amintire? — zise, fără să se uite în ochii mei. — Beţişoru-i bun, trebue numai să daţi să-l mai şlefuiască...

— Bine, — zisei. — Dar d-ta, ai putea să-l vinzi. Spune, cât costă.

— Patru frăncuşori, — dacă nu vi se pare prea mult?

— Bine, iacă, cinci.

— Nu! Ajung patru. Şulik e un nătărău. Nu sunt bucuros că m'am legat cu el. Acum, nu se mai poate.. N'a mai rămas mult de săpat, iar el, uite, cum se poartă..

I-am dat cinci lei. Bătrânul se înroşi tare şi, luând banii, zise sfios:

— Poate, că nici nu face cinci franci Dar, bine, domnule, de-oiu găsi comoara, vei fi şi d-ta fericit. Un funt de aur, ţi-oiu întoarce.

* * *

Iarăşi răsună un strigăt, de jos, înăbuşit de îndepărtare. Urcau dealul şi mă chemau cunoscuţii mei Lipoveni care se întorceau dela Jurilovca. Filimon se nelinişti, Dudik sări agitat, de după colţul cetăţii.

— Du-te, domnule, mai repede la dânşii, mă rugă Filimon. Nu-i bine să ne găsească pe noi aicea...

— O-ho-ho! — se auzi glasul subţire al uriaşului Ivan Gavrilov, care nu mai era departe. Şulik se apropiă şi el de noi, fără grabă. Filimon îi băgă în palmă o monetă. Omul-pasăre se uită la ea, chicoti şi dispăru în dosul stâncilor, în direcţia opusă de unde veneau Lipovenii. Pe când mă uitam după el, dispărură şi Filimon şi Dudik. Privii în jurul meu: linişte complectă, ruinile erau tot atât de întunecate şi tăcute, ca în prima clipă, când am ajuns aici. S'ar fi putut crede că întâlnirea cu „exploratorii" a fost un vis, dacă, deasupra piscinei vechi, nu s'ar fi arătat, deodată, figura speriată a lui Dudik:

— Târnăcopul, târnăcopul, mă rog, — şopti, arătându-mi unealta de fier care se afla în iarbă, pe locul cel mai în vedere.

Ii întinsei târnăcopul şi capul se pituli îndată. In aceiaşi clipă, se ivi în deschizătura zidului, burta uriaşă a lui Ivan.

— Ei, aţi făcut planuri? — întrebă gâfâind şi uitându-

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 „33" CAROL MOBILA „33" CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDIŢII IN TOATA TARA

se în jurul lui. Iată şi Eraclea ! Mă credeţi: de 45 de ani n'am mai fost pe-aici. Pe când eram copil, am hoinărit pe aceste locuri... Ah, ce linişte !

Şi pe faţa expresivă a urmaşului lui Necrasov, rătăci umbra unui sentiment neobişnuit. Pesemne, că şi pe el îl pătrunsese „adierea trecutului" ce se degaja din aceste ziduri.

In vale, fugarii din Sarichioi, ne-au ospătat cu ciorbă de peşte. Peste o oră, lotca noastră se legăna din nou pe undele limanului. Din dosul pânzei de trestii, se uita iar la noi, din capul dealului, Eraclea, măreaţă şi umbrită. Subţire şi opacă se ridica secera lunii. In adâncimea cerului profund, mişunau parcă miriade de licurici, scânteietori şi vii... Pământul, apa şi linia orizontului se cufundară în amurgul compact. Numai dinţii ştirbiţi ai ruinelor cetăţii se mai profilau pe cer, straniu şi misterios.

— Ia uitaţi-vă, fraţilor, — întrerupse, deodată tăcerea, vâslaşul... Iar se văd lumini pe Eraclea...

Intr'adevăr, pe vârfurile zidurilor, licăreau timid reflexe roşietice. Pesemne că „exploratorii" işi ferbeau mâncarea în piscină.

— O fi adevărat, — zise gânditor Ignat.

— Se curăţă... — adăogă vâslaşul, pe când barca noastră înainta în tăcerea pătrunsă de taina adâncă de lângă noi.

* * *

Peste două zile, mă apropiam, în revărsatul zorilor, de Tulcea. Pe drumul înrourat, aproape de oraş, căruţa mea ajunse din nou doi drumeţi. Filimon păşea liniştit, ca întotdeauna. Dudik se târâia după dânsul, abătut şi amărît.

Trad. din ruseşte de F. DIMA

Cronica cinematografică

Ruşi, Francezi, Americani

Filmele din ultima săptămână au avut două cusururi. Primul cusur: erau proaste. Al doilea: nu erau destul de proaste pentru a merita să ne ocupăm de ele nici chiar din acest ultim foarte special şi instructiv punct de vedere.

Profităm de acest „relâche" pentru a vorbi în mod mai general de cinematografia rusă. Este interesant de ştiut pentru ce arta sovietică a filmului este cea mai bună din lume. Şi cum se face că, în acest domeniu unde s'ar părea că rolul capitalismului este covârşitor, Ruşii au putut să bată pe Americani ?

Un „cinematografograf" Léon Moussinac, care a făcut o călătorie de studiu în Republica răsăriteană, şi care este el însuşi un convins comunist, pune şi rezolvă problema în mod foarte simplu.

Cinematograful american este prost, şi este capitalist. Cel sovietic e bun, şi este comunist. Concluzie: Cel dintâi e prost fiindcă e capitalist, iar cel de al doilea e bun pentrucă e comunist. Filmul capitalist se gândeşte la micul câştig de mie la sută. Filmul comunist se gândeşte la frumuseţe, cultură şi educaţie. Beneficiul e boicotat şi quasi interzis.

Cu toată aparenţa lui de absurditate, acest argument nu-i totuşi complect lipsit de fundament. Vom vorbi cândva despre estetica, didactica şi economia cinematografică a realizatorilor de filme sovietice. Acum însă lăsăm de o parte această chestiune. Căci există o alta, mai importantă şi mai generală.

Şi este chestiunea talentului.

Nu-i un secret pentru nimeni că prima condiţie pentru a face artă bună este să ai talent. Dacă, cu tot comercialismul lor, Americanii, pe lângă multe filme proaste, fac adesea şi filme remarcabile ; dacă francezii nu fac şi poate că nu vor face niciodată cinematograf bun — aceasta ţine în primul rând de faptul că unii au, iar ceilalţi n'au talent.

Interesant însă este din ce provine o asemenea bogăţie sau sărăcie de talent. Căci este paradoxal acest „neant absolut" (expresia este a unui critic de ecran francez dela „Nouvelles Littéraires") la un popor artist ca francezii, şi pe dealtă parte reuşite minunate la americani, poporul poate cel mai anartistic din lume.

* * *

Un bun cunoscător al vieţii culturale din Rusia Sovietică, dl. Fülop-Müller, în cartea sa aşa de bogată şi înţelegătoare intitulată „Geist und Gesicht des Bolschevismus, Darstellung und Kritik des Kulturelen Lebens in Sowjetrusland", 1926, Zürich, Leipzig, Wien, 500 ilustraţii, ne spune următoarele :

„Când un rus povesteşte ceva — fie în societate, fie la club, fie pe stradă — nu rămâne multă vreme la simpla descriere prin cuvinte. Deodată, îl vedem repezind un gest în depărtare, ca o săgeată aruncată care, în grupul care îl înconjoară, cade ca un cuvânt de ordine. Atunci unul din ascultători răspunde semnului. Din spectator, devine co-actor. Dacă discuţia se înflăcărează, numărul colaboratorilor activi sporeşte. Deodată, povestirea capătă o înfăţişare trăită: mese şi scaune devin decor al acţiunii... Obiectele sunt scoase din insipida lor întrebuinţare anterioară şi servesc la geneza unei adevărate piese de teatru, uneori comice, alteori tragice... Dacă un astfel de film improvizat se naşte pe stradă, în mijlocul unui grup de trecători întâmplători, atunci totul, tot ce trece pe acolo: pietoni, căruţe, automobile, sunt anexate comediei, şi participă la joc... Aceasta ţine atâta vreme cât durează însăşi anecdota în chestiune. Când aceasta din urmă se termină, totul recade instantaneu în viaţa cotidiană. Mese, scaune, trăsuri, îşi reiau locul şi destinaţia lor comună, iar tonul liniştit de mai înainte al povestitorului revine, ca şi când nimica nu s'ar fi întâmplat".

Aceasta ne arată că rusul are o „teorie a cunoaşterii' puţin deosebită de a altor popoare. In deosebi de a francezului. Acesta aparţine tipului logic; Rusul, dimpotrivă, este un tip sensorial, şi anume vizual şi motor.

Aceasta explică marele talent al francezilor pentru un anumit gen de teatru, acela unde totul se petrece în dialoguri, schimb de argumente, dueluri logice, persuasiuni reciproce. Racine şi Lavedan sunt la fel în această privinţă. Până şi în comediile bufe de pe bulevarde, principalul procedeu prin care dramaturgul obţine intrigi încurcate este persuasiunea, pe cale logică. Cutare gigolo, cu două trei argumente scurte şi decisive, convinge pe cutare doamnă că se sinucide dacă nu-i dă bani. Intre pledoaria lui şi a Fedrei către Tezeu nu-i altă deosebire decât aceea a lungimii cu totul superioară a acesteia din urmă.

Francezul ţine, cum spuneam, de tipul logic. Rusul, de tipul vizual şi mai ales motor.

Francezii sunt minunaţi de cantitatea de gesturi pe care le fac românii. Inţelegeţi ce trebue să creadă despre Ruşi, care din nimic se aşază în genunchi, se suie pe masă sau se pun în patru labe.

Talentul pentru cinematograf a ruşilor ţine de constituţia lor psihică — aproape chiar de cea fiziologică. Nici-un alfabet nu exprimă pentru el mai bine realitatea ca mişcarea. Chiar simţul văzului este subordonat acesteia. Rusul este vizual pentrucă e motor. Căci mişcarea se realizează cel mai bine, cel mai complect, printr'o succesiune de imagini vizuale.

Francezii au avut o excelentă pictură. Dar pictură nu însamnă neapărat mişcare. Există o pictură statică. Şi nu este exclus ca o mai atentă cercetare a marilor maeştri ai Franţei să ne ducă la concluzia unei picturi mai de grabă lipsită de prea multă mişcare.

Francezul nu este un tip motor. Când vorbeşte, abia mişcă buzele, şi aproape de loc mânile. Francezul nu e sportiv. Devine acum, recent, şi pe cale de auto-persuasiune, cu argumente tot logice. Francezul e inventatorul celui mai tipic clasicism. Or, clasicism însamnă echilibru, forţe egale care se ţin reciproc într'o majestuoasă imobilitate. Singura mobilitate a francezului este una pur metaforică : faimoasa lui mobilitate de spirit. Dar asta nu este mişcare adevărată, ci doar un simplu mod de a vorbi.

Francezul este tocmai contrariul tipului motor. Era deci natural să nu dea nimic în arta filmului. Adăogaţi şi cellalt dezavantaj : tradiţia apăsătoare a teatrului retoric şi verbalist, — şi veţi avea explicaţia acelui „neant absolut al cinematografului francez" de care vorbea criticul Charensol.

Pe când Ruşii ! Ei au în sânge ştiinţa mişcărilor care dau ansambluri artistice. La ei teatrul nu face concurenţă ecranului. Teatrul lor are valoare de pantomimă mai mult chiar de cât valoarea literară. Teatrul de atmosferă — care e frate bun cu cinematograful — se practică de mult în Rusia.

* * *

Dar am citat poate prea puţin pentru dovedirea caracterului *motor* al tipului psihic rusesc.

Dacă este nevoie de alte documente, iată câte-va fapte diverse.

Se organizează adesea, în Rusia sovietică, aşa zise „procesiuni de batjocură", a botezului, a ceremoniilor religioase, a nunţii, a sfinţilor şi Dumnezeilor, unde toate acestea sunt parodiate şi ridiculizate.

Deasemeni se întâmplă trecătorului să vadă, în mijlocul unei pieţi, păpuşi monumentale, reprezentând pe Lloyd George, Millerand, Denikin, etc., şi mulţimea care, cu bastoane, cu furci, cu ciocane, se năpusteşte asupra lor pentru a le scoate măruntaele de fibră.

Alteori, se poate asista la procesul lui Wrangel. In faţa unui tribunal, într'o piaţă, un actor costumat în Wrangel compare, se apără lamentabil, este condamnat, şi pus în lanţuri.

La aniversarea asediului Palatului de iarnă, trupe numeroase pornesc în tankuri şi cavalcade. Cu focuri oarbe, iau cu asalt vechea locuinţă a ţarului, în interiorul căreia găsesc o populaţie întreagă, deghizată în conţi, prinţi, baroni, burghezi, ofiţeri ţarişti, wranghelişti, colciakişti, etc., femei gătite în costum de cucoane din lumea bună, etc., etc.

In aceste condiţiuni, e lesne de înţeles pentru ce cinematograful, adică cel mai mişcător, mai monumental, mai popular, şi mai comunist gen de artă, a putut găsi ecou profund la cel mai motor şi comunist popor din lume.

* * *

Tipul intelectual specific rusesc este care, mai înainte de orice, explică enorma cantitate de talent cinematografic din republica sovietică.

Acest talent la rândul lui explică de ce ruşii, cu mijloace pecuniare mai puţine decât americanii, reuşesc să facă mai bine ca ei.

Dar, pentru a termina, trebue să facem o remarcă. Americanii, ca tip intelectual, aparţin şi ei de tipul motor. Iubesc mişcarea tot atât cât şi ruşii. Dar o iubesc **altfel**, sau mai bine zis, iubesc cu totul altă categorie de mişcare decât ruşii : Un soiu de mişcare mai simplistă, mai naivă, mai frustă.

Ceiace explică inferioritatea estetică a ecranului american faţă de cel rus. Dar ceea ce explică şi de ce, totuşi, americanii sunt destinaţi, şi ei, să facă filme bune.

D. I. SUCHIANU

Cronica Şahului

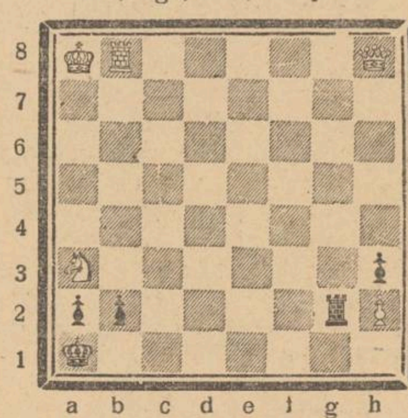
PROBLEMA No. 221

de **O. Nemo,** Viena

(„Neue Leipziger Zeitung" 1926)

Negru (5 figuri)

Ra1, Tg2, Pa2, b2 şi h3.

Alb (5 figuri)

Ra8, Dh8, Tb8, Ca3, Ph2.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

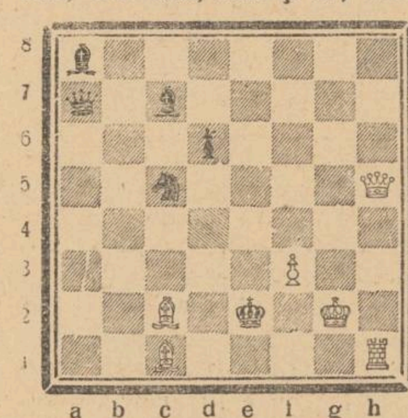
PROBLEMA No. 222

de **Dr. E. Palkoska,** Praga.

(„La Liberté" 1929)

Negru (6 figuri)

Ré2, Da7 Cc5, Na8 şi c7, Pd6.

Alb (6 figuri)

Rg2, Dh5, Th1, Nc1 şi c2, Pf3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 86

Jucată prin corespondenţă în concursul organizat de revista „Deutsche Schachzeitung".

Alb : A. [illegible]rivonitz. **Negru : A. Scheller.**

Apărarea lui Alechin.

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. é4×d5, Cf6×d5; 4. Nf1—c4, Cd5—b6; 5. Nc4—b3, c7—c5; 6. Dd1—h5, mutare jucată în poziţii analoage şi dedr. Tarrasch. 6...., é2—é6; la c4 alb ar fi răspun pirn N×c4 urmat de Db5+. 7. Cc3—é4, Cb8—c6; 8. d2—d3, la C×é5 alb pierde o figură prin g6! 8..., g7—g6; slăbeşte întrucâtva flancul regelui, dar câştigă timp şi posibilitatea unui asalt cu pionii. 9. Dh5—g5, Nf8—é7; 10. Dg5—h6, f7—f5; 11. Cé4—g5, Né7—f8; 12. Dh6—h3, Nf8—g7; 13. Cg1—é2, nefavorabil ar fi fost lucrarea pionului din é6: N×é6, Dé7!; Dé3, f4!; Dé4 (Dé2, Cd4!), D×g5 ; N×c8+, Rd8 şi negru câştigă din cauza ameninţării Té8. sau C×é6, N×é6; N×é6, Cd4; Nb3, C×b3; a×b, 0—0; Cé2, Té8 şi negrul are în schimbul pionului pierdut o puternică poziţie de atac. 13...., Cb6—d5; 14. O—O, mai bine ar fi fost f4. 14...., h7—h6; 15. Cg5—f3, é6—é5; 16. Cf3—h4, f5—f4; 17. Dh3—f3, Cd5—f6! 18. d3—d4, negru ameninţa câştigarea damei prin Ng4, iar la h3 ar fi urmat g5!; Cg6, g4! tot cu câştigarea damei. 18..., Nc8—g4; 19. Df3—d3, é5—é4; 20. Dd3—c4, Dd8—d7; 21. Cé2×f4, alb s'a hotărît la un sacrificiu, căci altmintrelea atacul negrului ar fi fost decisiv; de exemplu C×g6; N×é2; D×é2, C×d4; Dd1, f3! etc. 21...., g6—g5; 22. Cf4—g6, g5×h4; 23. Cg6×h8, Ng7×h8; 24. h2—h3, Ng4×h3 ispititor, dar mai bine ar fi fost Nf5 urmat de O—O—O. 25. g2×h3, Cc6×d4; 26. Tf1—d1! O apărare spirituală; la alte mutări ar fi urmat D×h3 urmat de Cf3+ şi negru are o poziţie de câştig. 26..., Cd4—f3+; 27. Rg1—g2, Dd7×d1 ; 28. Dd4—f7+, Ré8—d8 ; 29. Né1—f4! pentru ca la D×a1 să continue cu Nc7+, Rc8; Né6+ urmat de mat. 29..., Dd1—d7; 30. Df7—f8+, alb ar fi putut face remis prin Td1, D×d1; Dc7+, Ré8; Df7+ şi şah perpetuu. 30..., Cf6—é8; 31. Df8×h8, Ta8—c8 ; 32.c2—c3, Tc8—c6; 33. Ta1—d1, Tc6—g6+; 34. Nf4—g3, Cf3—é1+; 35. Rg2—h1, Cé1—d3; 36. Ng3×h4+, Rd8—c7; 37. Rh1—h2, Cé8—d6 ; 38. Nh4—d8+, mai bine ar fi fost Ng3, şahul dat deplasează numai figura. 38..., Rc7—c6 ; 39. Dh8—f8, c5—c4 ; 40. Nb3—c2, Cd6—f7 ! 41. Nd8—h4, Cf7—é5; 42. Nc2—a4+, alb e pierdut. La Ng3 ar fi urmat Cf3+; Rg1, Cé1+ cu câştigarea unei figuri. 42..., b7—b5; 43. Df8—a8+, Rc6—b6; 44. Da8×é4, b5×a4; 45. f2—f4, Dd7—c6! şi alb abandonează.

BIBLIOGRAFIE

Numărul din urmă (No. 4) al „Revistei de Şah" e consacrat în cea mai mare parte marelui eveniment congresului F. R. Ş. şi concursului pentru campionatul de şah al României care s'au ţinut la Iaşi. Partide numeroase din acest concurs foarte bine analizate sunt extrem de interesante.

Acelaş număr mai conţine probleme, studii şi o cuprinzătoare cronică şahistă.

Revista de Şah, singurul organ de acest fel în limba română costă în abonament 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Adresa Revistei: Iaşi, Str. Zugravilor, 19.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Noul orar al balurilor

Ultima sensaţie londoneză: doamnele şi domnişoarele amatoare de dans au ajuns la concluzia ca dansurile nocturne dăunează frumuseţii. Cu toate că tehnica institutelor de înfrumuseţare a ajuns la cele mai strălucite succese şi efecte, nopţiale nedormite, petrecute de femei în dansuri, le distrug eleganţa şi frumuseţea. Un şir lung de consfătuiri a dus la următoarea decizie, aprobată de un mare meeting feminin convocat în special pentru acest scop: Dansurile să se înceapă la orele 5 dimineaţa; Londonezele se vor culca la 9 seara, se vor scula la 4—5, apoi se vor aduna prin cluburile lor matinale şi vor dansa aci două ceasuri; după care vor lua „prânzul matinal", iar între orele 9 şi 10 îşi vor începe ziua de muncă. Cu ajutorul acestui regim vor da deci tributul lor normal exigenţelor omului modern: amorului, frumuseţii şi sportului.

Bucătăria — baza căsătoriei

La plecarea perechii princiare moştenitoare a Norvegiei în călătoria „lunii de miere", îndată după nuntă, o fetiţă le-a oferit, în gară, o mare carte bine împachetată în hârtie şi le spuse:

— O carte frumoasă, pentru ca Principesa să aibă ce ceti în străinătate.

Principesa a sărutat pe fetiţă şi intră în vagon. Când trenul se puse în mişcare, tinerii soţi deschiseră pachetul şi găsiră o carte de bucătărie. Perechea princiară râse mult, însă bunii Norvegieni n'au râs ci au simţit evident, un fel de evlavie, când s'au gândit să dea principesei moştenitoare garanţia unei vieţi conjugale fericite.

Regii jocurilor de noroc

Din cronica marilor tripouri europene şi americane se cunosc numele unor Regi ai Hazardului care câştigă sume fabuloase.

Intr'adevăr, în comparaţie cu dânşii, chiar marele Casanova care câştiga şi pierdea milioane şi care a murit în mizerie, pare un mic aventurier vânător de noroc.

Din istoria jocurilor se cunosc cazuri foarte originale. Astfel, de pildă, celebrul om politic şi diplomat englez John Blend a pierdut într'un tripou londonez, în cinci minute numai, peste 200 de mii de lire sterline. Un alt englez, jucând în vagon în mersul trenului, a pierdut în 10 minute peste 100 mii de lire.

Celebrul Masaret a jucat pe patul de moarte până în ultima clipă: nu mai era în stare să ţină cărţile în mână şi dicta prietenilor care jucau pentru dânsul.

O Englezoaică a continuat jocul şi după un consiliu de medici care au prevenit-o că trăeşte ultimele clipe: exact cu 15 minute înainte de moarte a pierdut toată averea ce urma să fie lăsată rudelor. Ultima miză a fost pusă pe „înmormântarea" ei: dacă ar fi câştigat, parteneurul ar fi fost dator să plătească toate cheltuelile funeraliilor. Dar, a pierdut.

Regele Angliei, George V, fiind încă prinţ de Walles, a pierdut 800.000 lire, după care a fost nevoit să se căsătorească cu principesa Carolina, foarte bogată, fiindcă altfel n'ar fi putut să-şi achite datoria contractată la jocul de cărţi.

Regele Henry VIII a amanetat complect veniturile vămilor într'un joc nenorocos care a durat numai două seri.

Jucător tot atât de pasionat a fost şi Henry IV al Franţei, care a pierdut într'o seară marele... clopot de argint dela Biserica Sf. Petru. Cancelarul acestui monarh n'a avut atâta de lucru cu treburile statului, cât a avut cu vecinica căutare de venituri pentru acoperirea datoriilor suveranului, făcute la jocul de cărţi.

CUGETĂRI

Inţelepciunea engleză despre femee

Nu cere femeii inima: din întâmplare poate să aibă şi să ţi-o dea...

* * *

Puţini bărbaţi sunt în stare să reziste unei femei care nu vrea să ştie nimic despre dânşii

* * *

A uita, nu-i târziu niciodată.

* * *

Singurele femei care doresc să fie bărbaţi, sunt acelea care nici nu ştiu că sunt femei.

* * *

Nimic nu seamănă mai mult cu cea dintâi dragoste — ca cea din urmă a unui om.

* * *

Toţi aceia care spun numai bine despre femei, nu le cunosc îndeajuns. Iar aceia care vorbesc rău despre femei — nu le cunosc câtuşi de puţin.

* * *

Dacă, în loc de inimă, femeile ar avea inteligenţă, situaţia bărbaţilor ar fi de nesuferit.

A APĂRUT NOU !
AFACEREA DREYFUS
— O EXPUNERE DOCUMENTARĂ —
„Afacerea Dreyfus petrecută acum treizeci de ani, e de domeniul istoriei şi al legendei. Şi totuşi e de o actualitate pururea vie, fiindcă rădăcinile ei stau înfipte în eternul omenesc".
Un volum elegant peste 100 pagini 40 lei
Editura „Adevĕrul" S. A. Bucureşti

Cărți și Reviste

Inceputurile carierei lui Shakespeare

In timpul reginei Elisabeta — glorioasa epocă a bunei regine Bess — nobilii care căutau să-i capete favoarea se întreceau în a-i oferi diferite distracții. Rezultatele acestor întreceri au dus la construirea celui dintâi teatru londonez „The Playhouse".

A fost început de James Burbage, tatăl celebrului actor, care făcea și un curios comerț cu cai, la Shoreditch: închiria cai celor care veneau la teatru, din împrejurimi. Shakespeare sosi la Londra la 1585, aproape cu nouă ani după ce prima sală de teatru fu astfel deschisă la Shoreditch. Avea 27 ani. Tradiția pretinde că a venit pe jos dela Stratford-pe-Avon, orașul lui natal, pe care a trebuit să-l părăsească din cauza unei afaceri de braconaj. Ceeace ne interesează îndeosebi este că „Playhouse" a fost cel dintâi loc unde Shakespeare și-a găsit un serviciu. Păzea caii la intrarea teatrului în timp ce cavalerii erau înăuntru, pentru a vedea spectacolul. Işi îndeplini atât de bine serviciul că în curând i se oferi o situațiune mai înaltă, oarecum, de data aceasta în interior, aceea de ajutor de sufler; adeseori copia rolurile actorilor. Astfel putu el să cunoască deodată și cele mai bune piese și pe cei mai buni actori ai epocii. Piesele erau, de fapt, încercate la „Playhouse" mai înainte de a fi reprezentate la curtea reginei și aceasta ne face să înțelegem că ocaziile pentru Shakespeare de a studia operele dramatice și de a studia și observa viața și caracterele oamenilor erau numeroase, căci toate clasele sociale se întâlneau acolo. Această sală de spectacol numită „Teatru" și o alta „Cortina" la Holywell sau Hallivell erau pe atunci singurele două săli existente. Se mai află încă un rest din a doua sub numele actual de „Curtain Road" (strada Cortinei), la Shoreditch. In cele două teatre scena și galeriile singure erau acoperite cu o pânză, pe când mijlocul sălii — prețul locurilor era de un penny — rămâneau sub cerul liber.

După acest dintâi contact al lui Shakespeare cu Burbage-ii, el deveni și asociatul altor companii. Cea dintâi piesă a lui a fost montată de contele de Derby, de Pembroke și Sussex. Henslowe era directorul acestor companii și piesele erau jucate fie la „The Rose", Bankside, fie într'un nou teatru la Newington Butts. Deaceea Shakespeare locuia pe atunci în sudul Rivierei, la Bankside Southwark. După câțiva ani se mută la Bishopsgate. Se crede că ocupa aci două camere dintr'o locuință a parohiei S-ta Elena. Era în aceste momente cunoscut ca mare poet și autor dramatic. **Romeo și Julieta** se jucase cu doi ani înainte și câștigase un mare succes. Shakespeare locuia deci la Londra pentru a se îngriji de profesiunea lui, pe când familia rămăsese la Stratford-pe-Avon.

In Bishopsgate Street exista în această epocă mica parohie Sainte-Ethelburge Virgin; la oarecare distanță de acolo era o piață numită Petite-Sainte-Hélène și puțin mai departe o alta numită Grande-Sainte-Hélène în care se ridica biserica călugărițelor de Sainte-Hélène, întemeiată pe la 1216, și de care depindeau pe atunci terenurile învecinate. Intr'un timp s'a găsit trecut într'un registru un oarecare William Shakespeare, care locuia în această parohie în timpul reginei Elisabeta. Un american obținu permisiunea de a se așeza în biserică un vitrail în memoria lui Shakespeare. In 1631 biserica a fost restaurată sub direcțiunea lui Inigo Joves; lucrările au fost terminate în 1633 și ușa dela miazăzi rămase ca un frumos exemplu de arhitectură. Această biserică conține de altfel un mare număr de interesante și vechi monumente și e numită adeseori „l'Abbaye de Westminster de la Cité". Crosby Hall, nu departe de acolo, era deasemenea un loc familiar lui Shakespeare, care face mențiune despre el în drama lui: **Richard al III-lea;** Crosby Hall fusese construit de către Sir John Crosby, în 1466, un vestit negustor al orașului, care fu înmormântat, împreună cu soția lui, în sanctuarul bisericei Sainte-Hélène. Crosby Hall a devenit azi un local de bancă.

In 1598, Burbage-ii își transportară teatrul dela Shoreditch la Bankside. Dărâmară vechia construcție și construiră un teatru nou cu numele „Globul". Construcția noului teatru s'a făcut în cursul iernei și primăvara era gata, ridicându-se între Saint-Saviour Church și Barul Garden. Deveni numaidecât cel dintâi teatru din Londra și aci își jucă Shakespeare aproape întreaga-i operă, în 1599. Shakespeare locuia încă lângă Saint-Hélène și trebuia să parcurgă zilnic Bishopsgate Street, Gracechurch Street, care pe atunci se numea Grass Street, să treacă pe la Eastcheap și vechiul pod al Londrei, ca să ajungă la Bankside. Teatrul „Globul" arsese în 1613 și fu numaidecât reclădit; dar la această epocă Shakespeare părăsise teatrul, așa încât nu mai cunoscu noua sală. Cel dintâi teatru al Globului era un edificiu circular, cu temelie de piatră și cărămidă. Era situat aproape de țărmul râului, puțin mai la est de Southwark Bridge Road, alături de Park Street, cam în locul unde se află azi berăria Barclay.

Mai departe, la est de London Bridge, se ridica Saint-Saviours's Church care este astăzi Southwart Cathedral; această biserică aparținea stăreției Sainte-Mary Overy, e frumoasă și azi și este în formă de cruce. Pe deasupra constitue unul din cele mai bune specimene de arhitectură engleză primitivă, fiind clădită în 1469 și refăcută în 1831. In clopotniță, nouă din clopote datează din secolul al XVI-lea. Este probabil că însuși Shakespeare își făcea rugăciunea la această biserică, doarece în registrul parohiei este notat că Edmond Shakespeare, în vârstă de 28 de ani, fratele mai tânăr al poetului, a fost înmormântat la 1607. Șapte ani mai târziu, fu înmormântat aci și actorul Philip Henslowe, care construise și conduse „Rose Théâtre" la Bankside, nu departe de biserică. Și încă un mare număr de actori dramatici din cei mai principali își găsiră aci ultima locuință; printre ei John Fletcher la 1625 și Philip Massinger la 1639.

Un monument în cinstea lui Shakespeare fu așezat în catedrală. Reprezintă pe poet culcat, iar în spatele lui, în baso relief, podul dela sud al Londrei, biserica Saint Saviour's, Wincester Palace și Globe Playhouse. In fața monumentului se poate citi inscripția următoare:

„O amintire a admiratorilor englezi și americani poetului ale cărui opere și glorie sunt moștenirea lor comună".

Deasupra a fost așezat frumosul vitrail colorat, în trei părți. Partea centrală reprezintă muza poeziei, având la stânga pe William Shakespeare și în dreapta pe Edmund Spenser.

Notele de mai sus, care oglindesc admirabil începuturile carierei și o parte din viața poetului, sunt luate după un articol al publicistei engleze Edith Harries. Articolul se termină în felul următor:

Tradiția a stabilit că Shakespeare a părăsit Londra în 1611 și muri la Stratford-pe-Avon cam la cinci ani mai târziu.

Ceeace însemnă că marele dramaturg englez a murit în anul 1616.

GEORGE BAICULESCU

N. IORGA: Geschichte der Rumänien und ihrer kultur, Sibiu 1929

Edit. Krafft & Drotleff

Lucrarea aceasta a d-lui prof. N. Iorga a fost scrisă mai întâiu în limba franceză și a apărut în anul 1919; din franceză a fost tradusă în limbile engleză și italiană. Acum a apărut și în limba germană în traducerea foarte îngrijită a d-nei H. Rösler Albrich și tipărită la Sibiu cu o perfecțiune de technică cum rar se vede la noi.

In 12 capitole se arată publicului german, într'o formă concisă și limpede, întreaga istorie a neamului românesc din punct de vedere politic, social, cultural și literar, și se înfățișează și pământul românesc sub aspectele sale, geografice și naturale.

Editura din Sibiu a făcut o operă utilă și cauzei românești prin publicarea acestei lucrări valoroase.

I. B.

S. ROȘCA: Dintr'un colț de țară. Schițe de război

Tip. „Lupta", București, 1929. Prețul lei 30

D. Roșca ne era cunoscut până acum numai ca publicist din articolele sale economice și financiare, apărute în reviste și ziare din Ardeal. Aniversarea unirii a trezit în el dorința de-a contribui cu ceva la stabilirea unor momente trăite ca soldat „glotaș" înrolat în fosta armată austro-ungară. Având norocul de-a rămânea numai în țară, aproape de locul unde trăia, a fost păzit de sguduirile mai puternice ale acelora, care au fost trimiși pe diversele fronturi de luptă. Astfel se'nțelege că și amintirile sale sunt reduse la fapte și proporții moderate și prin urmare nici forma lor literară nu putea fi altfel decât simplă și sinceră, însușiri caracteristice amintirilor personale. Dar așa cum sunt, fără pretenții literare, volumașul „Dintr'un colț de țară" e o contribuție binevenită pentru aceste zile de aniversare.

I. B.

Dr. VICTOR CHERESTEȘIU: „Dicționar român-maghiar și maghiar-român"

Ediția II, Cluj, tipografia „Helikon"

In cronicile noastre, publicate aici, asupra mișcării culturale în Ardealul românesc am avut în repetate rânduri prilej să relevăm faptul, că în provincia de peste Carpați se perpetuiază și în era nouă mai mult înclinările spre lucrări culturale cu caracter științific, decât spre cele literare. Excelenta lucrare lexicală a d-lui prof. dr. V. Cheresteșiu e încă o confirmare a acestui lucru.

Necesitățile vieții au constrâns și înainte de războiu pe românii ardeleni să-și facă dicționare germane și maghiare, dar lucrările acelea erau simple, incomplecte și în multe privințe chiar greșite. Faptul că în România-Mare s'au dat — în primul rând pe seama maghiarilor — gramatici și dicționare de valoarea lucrărilor d-lui Cheresteșiu constitue, înainte de toate, un titlu de onoare pentru spiritul ardelean, care în felul acesta a dat dovadă de adâncă înțelegere a misiunii ce o are populația majoritară față de cultura tuturor cetățenilor din țară. In vechea Ungarie maghiarii pretindeau dela naționalități să le învețe limba, dar nici un maghiar nu s'a gândit vre-odată să înlesnească în vre-un fel această învățătură. Românii ardeleni au sărit imediat după războiu în ajutorul minorităților germane și maghiare făcându-le gramatici și dicționare.

Făcând acest lucru autorii români de gramatici și dicționare germane și maghiare au făcut în acelaș timp un prețios serviciu cauzei românești, căci prin aceasta au înlesnit foarte mult minorităților învățarea limbei românești, ceiace în mod implicit contribue și la răspândirea culturei românești în massele minoritare.

Dar afară de această parte politico-morală lucrările d-lui prof. Cheresteșiu au și o valoare mare științifică, prin bogăția materialului prelucrat și prin metoda nouă pusă în aplicare la confecționarea dicționarului. Intr'adevăr felul cum pune autorul la dispoziția cercetătorului străin singuraticile cuvinte din limba română e atât de intuitiv, încât o schimbare a sensurilor e aproape exclusă. La fiecare cuvânt se dau sinonimele și câte o explicație cu exemple pentru fiecare accepțiune, astfel că oricine consultă acest dicționar se poate orienta ușor și sigur asupra cuvintelor potrivite. Sunt înregistrate și neologismele mai uzuale, dialectele și idiotismele românești; toate cu explicațiunile necesare.

Foarte mult înlesnește folosirea dicționarului și suplimentul dat cu 224 de forme privitoare la schimbările fonetice din limba română și la flexiune. Folosirea acestui tablou e cât se poate de ușoară și prin el se pun la dispoziție formele gramaticale, încât cel ce consultă dicționarul se poate dispensa de răsfoirea gramaticei.

La această muncă de ani de zile d. Cheresteșiu a fost ajutat de către d-na Margareta dr. Cheresteșiu și d-nii dr. N. Ferenczi și A. Valentiny, bibliotecari la universitatea din Cluj. Partea technică e la înălțimea cerințelor moderne.

In totalitatea ei lucrarea aceasta a d-lui prof. Cheresteșiu se prezintă ca una dintre cele mai valoroase opere culturale produse de Ardealul intelectual în cei zece ani de viață liberă românească. — *Ion Băilă.*

Bibliografie

A apărut în broșură conferința d-lui C. Blumenfeld-Scrutator despre „Greșeli în politica evreiască" cu un studiu introductiv de d. Const. Stere.

Asupra acestei interesante broșuri vom face o recenzie într'unul din numerele noastre viitoare.

Daco-romania, Buletinul „Muzeului limbii române" (Ion Mușlea, Șcheii de la Cergău și folklorul lor; Sever Pop, câteva capitole din terminologia calului; Ștefan Pașca, Terminologia calului; G. Giuglea, Note și fapte de folklor și filologie; N. Cartojan, Cel mai vechiu zodiac românesc; Etimologii de N. Drăganu, Al. Procopovici, S. Pușcariu, C. Lacea, G. Domenico-Serra, Leo Spitzer, Th. Capidan, E. Herzog, etc.; Articole mărunte; Recensii și dări de seamă).

Revista clasică. — Orpheus-Favonius No. 1 (I. Valaori, C. Papacostea, I. M. Marinescu, G. Murnu, N. I. Herescu, etc.).

Voiți să scăpați de **Reumatismul, Guta** D-voastră

Junghiuri in membre și încheeturi, umflături la membre, mâini și picioare anchilozate, înțepături, dureri săgetătoare în diferite părți ale corpului, chiar slăbirea ochilor (vederea) nu sunt adesea decât urmările suferințelor reumatismale și ale gutei, cari trebuesc înlăturate, căci altfel, boala progresează din ce în ce mai mult

EU VĂ OFER

O cură de băut vindecătoare care activează dizolvarea și eliminarea acidului uric și schimbului de nutriție, deci nu așa numita doctorie universală secretă ci un produs pe care buna noastră mamă NATURA il dăruește spre binele omenirii bolnave

Fiecăruia o Probă gratuită

Scrieți imediat și veți primi prin depozitele instalate in toate țările, absolut GRATIS și franco o probă împreună cu instrucțiunile de servire. Vă puteți apoi convinge singuri de inofensivitatea acestui remediu și de efectul său rapid. August Märzke, Berlin-Wilmersdorf. Bruchsalerstrasse No. 5. Abt 11.

RECENZII

Mihail Sadoveanu: O întâmplare ciudată

Edit. „Naționala", Ciornei

In această serie de mici povestiri marele nostru povestitor se joacă cu iluziile, cu credințele noastre schimbătoare și contradictorii, cu prostia și banalitatea inconștientă a oamenilor.

Ne fură ca „Diavolul Asmodeu" pe Domnul Anastasie Rițu și ca pe el „ne poartă în mici aventuri care ne plac ca o mâncare pipărată în anume dispoziții de chef".

Ca de obiceiu, în aceste minunate convorbiri, în care experiența se îmbină cu reflecția, într'o formă inimitabilă care este numai a lui, Mihail Sadoveanu ne apare ca un ironist liniștit și împăcat cu sine însuși. El zâmbește vorbind de lucruri omenești care știe bine că trebuie să ne indigneze.

In „Ceaiul" de pildă, el gustă cu un fel de delectare crudă și amuzată tot ce prezintă sufletul moldoveanului de peste Prut mai incoherent în gândurile sale. Părerile celor adunați la o ceașcă de ceaiu sunt de o nestabilitate frenetică și toată gama încordonărilor se desfășoară într'o înlănțuire aiuristică și diversă la exces, cu pretenția de a se ridica la probleme mari peste iremediabila meschinărie a unei vieți înguste de provincie și de mahala.

O idee mai limpede ne putem face despre felul său de a trata aceste subiecte, citind „Ghișeul de la Administrația Financiară". E o scenă tragi-comică de un pitoresc deosebit și o ironie subțire și șfichiuitoare conturează adânc o plagă socială. Picură aci o virulentă critică de moravuri, cu aceiași ironie calmă și stăpânită, care se vădește în începutul acestei bucăți: „Ascultă și inventează un instrument care să poată măsura exasperarea omenească". Tonul însă începe a deveni mai aspru pentru ca în cele mai multe din povestirile ce urmează să devină de fapt o revizuire necruțătoare a valorilor creiate de mentalitatea de „după potop", de după marele dezastru. Materia e bogată, mai bogată de cât ar fi fost în alte vremuri, iar omenirea din țara noastră, „nația" noastră, e arătată în toată haotica ei descentrare și așa cum n'a mai fost niciodată în alte vremuri.

„Primăvara nouă", „Eroii", „Alte vremuri" sunt bucăți în care atitudinea liniștită de cronicar al vremurilor de azi se schimbă cu totul. Tonul devine amar, se simte virulența unui adevărat pamfletar. El nu se mulțumește să fie numai un filosof care zâmbește cu oarecare ironie și un ușor dispreț, ci vrea să reacționeze imediat asupra opiniei publice cu oarecare exces de violență în limbaj și o indignare din ce în ce mai puțin stăpânită, care se ridică uneori până la patetism.

„Eroism fără răsplată", zice Mihail Sadoveanu, vorbind de generația de sacrificiu. „Emoția și amintirea au zburat din țintirimele de la hotare, din văile apelor, și de pe crestele munților". Apoi continuă: „Cei salvați și generația nouă râd și dανțează, ca și când ar aștepta un nou apocalips al minciunii". Tema e reluată cu diferite variații și nuanțe în alte povestiri și humorul indulgent din „Bucolica" și „Trântorii" nu se mai întâlnește decât arareori.

Ințelegem de ce în ziua de 13 Ianuarie, zi în care după vechiul calendar, un an cade în veșnicie, Mihail Sadoveanu se recreiază citind Paul Louis Courier.

Sufletul lui are nevoie, în atmosfera înăbușitoare de după războiu, de adevăruri crude, spuse „frumos și teribil". Ii place „spada lucie și dură" a pamfletarului, îi place s'o audă cum „tresare, șueră, se preface în viperă și mușcă". El înțelege perfect că pentru vremurile noastre „Lângă satira căruntă și gravă" ceia ce ne trebue e „pamfletul, un jongleur tânăr și fără de rușine — agitând în fața îngâmfării și prostiei, adevăruri, îndrăzneli și obrăznicii".

El prețuiește pe acest Paul Louis Courier pentru că prin arta lui, prin paginile lui „fin civilizate" se realizează „mângâerile și miracolele" de care are nevoie „mulțimea obijduită și ticăloasă", pentru ca să se trezească și să se scuture. Lumea de azi, așa cum ne-o arată Mihail Sadoveanu în paginile acestui volum, ne apare ce-i drept ca o nație ce merge spre Mărcuța în frământarea ei dezmățată. Dar el nu este un pesimist, nu trăește din răul care distruge lumea. El este pătruns de ideia că viața omului nu capătă poezie și măreție, de cât dacă este înconjurată cu miturile acele care-i adâncesc înțelesul: obiceiurile sociale și credința, tot atât de firească și absolută ca și viața, în existența unui adevăr neclintit.

Ceia ce face, după el, din viața de azi o parodie haotică, mai grozavă de cât oricare alta, este pretenția omenirii de a trăi fără aceste mituri, în așteptarea unui nou „apocalips al minciunii". Tezaurul acestor mituri nu s'a pierdut din fericire pentru „nația" noastră. El stă ascuns în sufletele ce au păstrat în ele „ceva din viața poporului de la țară, a podgoriilor, a livezilor și a lanurilor". Căci ceia ce a dat putere și eficacitate lui Paul Louis Courier nu a fost numai talentul și agerimea lui. El poseda tezaurul, căci era podgorean și trăise o viață în contact cu aurul neprihănit al timpurilor primitive, cu omenirea cea dintâi. Aceasta a făcut din el nu numai traducătorul minunat „al delicatei povestiri pastorale Daphnis și Chloe", dar și „omul drept, aspru și neînduplecat" care avea autoritatea morală de a fi un revalorizator al timpului său.

Cele câteva pagini, intitulate „Cetind pamflete vechi" sunt nu numai pagini de o rară perfecțiune literară și fină înțelegere a talentului lui Paul Louis Courier, ci și o lumină revelatoare a unei atitudini hotărâte și clare în fața vieții și a miturilor sale.

Ințelegem de aci, aceia ce ironizează cu părtinire, inteligentul și subțirele cugetător Aderca, în „Micul său tratat de Estetică", atât de prețios prin multe din considerațiile sale.

Mihail Sadoveanu crede că, îndărătul frenetismului nervos al vremurilor noastre, îndărătul nestabilității credințelor noastre, a deșertului patimilor politice, a tumultului nebun al vremurilor de azi, există o pătură statornică și sănătoasă, în care stau închise posibilitățile noastre de regenerare viitoare. Ea a păstrat sucul pământului lângă care de veacuri a trăit și pe care de veacuri l'a muncit. Acest suc a devenit ca și vechiul Cotnar, tare, aromat și regenerator prin însăși vechimea lui nealterată. — De la cei care o poartă în sufletul lor, ca pe o tainică și neștiută comoară, va veni odată valoarea nepieritoare a frumuseții, moralității și intelectualității românești, originalitatea neamului nostru, tonalitatea proprie a glasului nostru în corul omenirii.

Nu avem aci de justificat credințele lui Mihail Sadoveanu ci de precizat o atitudine, de înțeles o operă în legătură cu această atitudine.

Ințelegem, în această lumină, mai bine pietatea cu care e evocată figura lui Radu Rosetti, esența aristocratică a acestui suflet secular românesc precum și tot adâncul din „Interwiev cu Mos Nichita", dar mai ales înțelegem „Revoluția" pe care o așteaptă scriitorul de la urmașii lui Teofil. Revoluția adică prefacerea viitoare a sufletului neamului nostru, va eși din sufletul țăranului care a fost în contact cu civilizația apuseană de veacuri în provinciile asuprite, pe care a primit-o în mod pasiv, după cum în mod vag se știa român. De toate aceste valori el n'a luat cunoștință clară de cât în războiu, după ce s'a lovit cu frații pe câmpul de luptă și a trăit altă viață, în mijlocul altor neamuri. Esența prețioasă prin amestecuri firești și prefacerile unei alchimii profunde va creia valoarea nouă a unei adevărate civilizații românești.

Nici respectul vechilor obiceiuri, nici apologia poeziei populare nu fac preocuparea lui Mihail Sadoveanu în „Intermezzo liric" și „Despre lăutari". Ele sunt otrava diluată, expresiunea unei „exasperări nemărginite" în fața vulgarității și a invaziunii de atitudini false, care lovesc brutal și dureros nu numai viziunea sa estetică, ci și concepția lui clară, sentimentul adânc a ceia ce este și ar trebui să fie, după el, adevăratul suflet românesc.

Dar dacă Mihail Sadoveanu are mai mult de cât ori care alt scriitor senzibilitatea poeziei trecutului, pasiunea pentru natură și credința în forțele ei regeneratoare pentru sufletul nostru artificializat până la mecanizăre de un exces de civilizație, nu se poate zice că este un „om vechiu". Nu cred să fie în literatură multe lucruri atât de frumoase ca acele scrise de el, despre Radiofonie.

„O orchestră tot așa de bună ca și cele din trecutul împărătesc, cu largi și fine acorduri, începu să verse împrejurul nostru armonie. Armonie, amintiri, tinerețe și romantism. Cei cari de mult au murit, au auzit acest vals (an die schöne blaue Donau) ca și noi și și-au legănat iubirea dela 18 ani în ritmul lui. Sună din nou, ca din Dumbrăvile Dunării vieneze, în odăița noastră tăcută de la Iași, între raclele divine ale prietenilor morți. Radiofonul își avea ceasul lui de bună stare și fericire și ne transmitea clar și delicat muzica depărtării. Plini de sugestiile trecutului și a amintirii, înțelegeam că de fapt auzim ceiace nu putusem vedea nici odată. Aveam tot o cunoaștere cu unul din simțuri, o cunoaștere directă și imediată, egală cu cealaltă. De aceia impresia a fost așa de profundă și rămâne neștearsă ca o mare melancolie personală" !...

I. S.

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar“

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar” s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, *recomandate în scris de profesorul respectiv de Limba Română.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar”, strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic”.

D. Mihalache nu se astâmpără

De câtăva vreme îl pierdusem pe d. Mihalache Dragomirescu din vedere... Drept vorbind, mă hotărîsem să-i dau pace, în urma unei întâmplări simple, dar impresionante. Intr'o zi, un bătrân care mă bucură cu prietenia lui — spuse:

— Ţi-am citit articolul despre bietul Mihalache şi tocmai vream să te văd şi să-ţi spun: ce-ţi pierzi d-ta, vremea cu astfel de nimicuri? Dom'le, eu am fost coleg de liceu cu Mihalache: ei bine, cum îl vezi acum, aşa era şi atunci... Neschimbat! Nu înţelegea nimic şi credea că a priceput totul. Nu ştia nimic şi credea că a descoperit buricul pământului... Au trecut atâţia ani, cu învăţătura lor. Atâţia oameni, cu sfaturile lor. Nimic nu s'a lipit de bietul Mihalache... Şi atunci, te întreb: crezi că o să-l poţi îndrepta d-ta? Nu, dom'le... Asta aşa e sortit să rămâie în vecii vecilor amin! Numai în ţara noastră a fost cu putinţă ca un astfel de om să ajungă profesor universitar! D'aia îţi spun: nu-ţi mai pierde vremea cu el... Lasă-l în plata Domnului!

... Aşa mi-a vorbit bătrânul, care mă bucură cu prietenia lui — şi m'a convins. Am luat hotărîrea să nu mai scriu o iotă despre d. Mihalache Dragomirescu. De cincisprezece ani, îl urmăresc şi denunţ publicului — prin felurite reviste şi gazete — bazaconiile umoristice ale celui mai ridicol personagiu din publicistica română. De cincisprezece ani, arăt că d. Mihalache Dragomirescu nu ştie gramatică, nu înţelege nimic dintr'o bucată literară, şi încurcă o lume de minţi studenţeşti... De data aceasta, voi pune definitiv punct. Bătrânul avea dreptate; pe d. Mihalache Dragomirescu nu-l poţi schimba...

Dar, abia luasem această hotărîre, când un prieten îmi spuse la cafenea:

— Ai văzut? Te 'njură Mihalache...

Şi îmi puse sub ochi foaia criticului umoristic, pe care nu o mai citeam, tocmai ca să nu fiu tentat a scrie despre descoperitorul „genialităţii majore” şi al „genialităţii minore” în artă...

O coloană întreagă — iscălită Ioachim Puşcaşul. Se ştie predilecţia bravului d. Mihalache pentru pseudonim. A scris o serie de fabule sub pseudonimul Radu Bucov şi — cu onestitatea literară care-l caracteriză — le-a lăudat sub semnătura Mihail Dragomirescu! (Când pune boii să stea la taifas cu vacile, în fabule, d. Mihalache semnează Radu Bucov. Când îl pune pe Maiorescu să discute cu Platon în câmpiile Elisee, ca doi pensionari la „Cafeneaua Comerţului” din orice târg provincial, d. Mihalache semnează — trufaş — Dragomirescu!)

Oricât s'ar refugia veselul d. Mihalache în pseudonim, travesti-ul nu-i poate masca stilul — stilul d-sale neghiob şi inimitabil, cascada de cacofonii şi de greşeli de gramatică...

Am citit deci, articolul — în care prietenul Sevastos este „atacat” — cum ştie d. Mihalache să atace! — şi în care de câteva ori, ca o obsesie, revine numele subsemnatului.

Scrie d. Mihalache că aş fi „sadic”... şi mă acuză că inventez scrisori, pe care le înfăţişez cititorului drept plângeri primite dela studenţi.

Asupra sadismului nu voi avea cruzimea să insist. Ştiu bine că d. Mihalache nici nu ştie ce-i aia... Ca orice polemist care se respectă, a căutat pentru numele subsemnatului un epitet sonor şi inutil.

Dar în chestia scrisorilor— îmi pare rău că d. Mihalache mi-a adus aminte de un detaliu pe care-l uitasem.

Zilele trecute, s'a înfăţişat la mine un student — student de al d-lui Mihalache şi mi-a spus:

— D. Dragomirescu ne obligă să-i cumpărăm toate cărţile d-sale — în afară de curs, în afară de taxa pentru Institutul de literatură... Cărţile d-sale sunt foarte scumpe. Una singură costă 250 lei.

— Vă obligă să le şi citiţi? — am întrebat pe tânărul care mi-se plângea.

— Nu. Trebue numai să le cumpărăm... Dar să le avem ştampilate într'un anume fel, la Institut, ca să nu le putem împrumuta unii dela alţii...

Studentul mă rugase să scriu la gazetă despre această operaţie a d-lui Mihalache, care se dovedeşte un excelent precupeţ al propriului spanac critico-estetic. D. Mihalache mi-a reamintit, prin articolul d-sale, rugămintea studentului, pe care o uitasem.

Şi iată — d-le Mihalache — te întreb sincer, între patru ochi: *asta* este tot inventată? Ca să ştiu şi eu...

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Bilanţ săptămânal

„Viaţa literară” din 11 Mai 1929. Un articol, cu pronosticuri şi preferinţe, în preajma apropiatei decernări a premiului naţional pentru proză şi poezie. Ne asociem în totul preferinţelor „Vieţii literare”. Acest premiu nu trebue, *nu poate* fi acordat anul acesta decât lui Gala Galaction şi Tudor Arghezi. Amândoi întrunesc toate condiţiile necesare pentru a fi premiaţi: valoare, autoritate, activitate rodnică, vârstă, popularitate. Sunt oare, însă, aceste condiţii, suficiente pentru a înclina cumpăna capricioasă a aprecierii juriului? Ne întrebăm şi noi cu „Viaţa literară” dacă nu cumva vor interveni şi alte consideraţii, interesând culisele prăfuite ale intrigilor literare mai mult decât literatura... N'ar fi de mirare, cunoscând împrejurările şi atmosfera. Dar, fără pesimism, să aşteptăm.

In acelaş număr un interview cu d-l Ramiro Ortiz, cu juste observaţii ale interviewatului asupra criticei literare din România. — „Se poate vorbi la noi de o critică obiectivă? — E foarte discutabilă această chestiune. Un student străin, doritor de informaţii s'ar găsi desorientat, fiindcă orice critic trăeşte mai mult în literatura militantă. E şef de şcoală şi e prea amestecat în polemici personale, pentru a mai păstra chiar o obiectivitate relativă...” — Observaţii binevenite într'o ţară unde, de exemplu, un critic fecund şi infatigabil intitulează pompos „Evoluţia prozei literare” evoluţia propriilor d-sale contraziceri, deziceri, reveniri, revizuiri, etalându-şi patetic marile d-sale pasiuni şi micile-i necazuri...

Articole bune semnează d-nii I. Dunăreanu, despre „Aspecte din literatura franceză modernă”, G. Călinescu, etc. Ca de obicei recenzii şi informaţii utile

* * *

„Universul literar” a luat obiceiul să reîmprospăteze din când în când figura unui scriitor român din trecutul nostru literar apropiat. Figuri uitate, rău cunoscute sau necercetate. Obicei bun. Asta dă prilej cetitorului să facă cunoştinţă cu scriitori ale căror merite n'au fost destul de apreciate sau de care, pe nedrept, nu se mai vorbeşte. Sau îi dă ocazia să-şi reamintească şi să-şi revizuiască impresii mai vechi. (Nci o legătură între aceste anonime sincere şi desinteresate revizuiri şi „Revizuirile” d-lui Lovinescu). Data trecută „Universul literar” l'a reamintit pe Duiliu Zamfirescu şi cu drept cuvânt: „Viaţa la ţară” rămâne primul nostru mare roman social, documentar şi literar în acelaş timp. — In acest număr (din 19 Mai), „Universul literar” îl desgroapă pe Macedonsky. Nu mai poate fi vorba de o pioasă pomenire. E o veritabilă deshumare. Deshumare foarte pioasă făcută de d-l I. Foti. Reîmprospătarea lui Macedonski este, credem, o încercare zadarnică. Oricâte merite i s'ar pune în socoteală, oricât ar fi de salutat ca premergător, Macedonski este şi rămâne uitat sau ignorat. Nu mai corespunde la nimic. Este cu neputinţă ca poezia lui să se angreneze în ritmul nostru. Va fi bine dacă, în paginile istoriei literare, va deţine un loc modest, aşa ca un fel de Leconte de Lisle minor. Leconte de Lisle care astăzi în Franţa nu mai este cetit aproape de loc joacă, totuş, în antologii, rolul de şef al şcolii parnasiene care a păstrat o strălucire istorică, dar, oricum, o strălucire. Macedonski nu va putea avea nici rolul acesta. „Universul literar” publică la rubrica „Pagini uitate” poemul (faimos) al lui Macedonski „Noaptea de Decembre”. Cetindu-l, îţi dai seama de distanţa care separă pe Macedonski de vremea noastră. Limba noastră literară, orice ar spune admiratorii lui, nu datoreşte aproape nimic lui Macedonski. Macedonski, credem, a fost desigur, o figură, un „tip” interesant pentru cei ce l'au cunoscut. Dar pentru ceilalţi el nu poate trăi decât prin opera lui. Şi opera lui, din nefericire, *trăeşte* foarte puţin.

De remarcat în articolul d-lui I. Foti despre Macedonski această frază: „Aici (e vorba despre romanul Thalassa al lui Macedonski) imaginaţia cea mai bogată se mărită cu coloritul şi expresia cea mai adecuată”. Nu vi se pare ciudat? Imaginaţia care *se mărită* cu coloritul „c'est une trouvaille”. O văd de aici pe imaginaţia mireasă şi pe mirele colorit, ferche şi în frac. Dar imaginaţia se mai mărită şi cu expresia, domnişoară sau doamnă... Asta e şi mai amuzant.

* * *

„Limba română” din 15 Mai.

Iată o revistă care îşi propune, după cât pare, să fie debuşeu pentru debutanţi şi talente „en herbe” şi să fie în acelaş timp şi îndrumătoare pentru tineretul cu aptitudini literare. Această generoasă onestitate o face simpatică. Titlul are ceva didactic şi cam pretenţios. Dar, având în vedere, mediul în care evoluiază revista, este justificat. Totuş e un titlu care obligă. Obligă la oarecare îngrijire şi supraveghere a conţinutului.

Aspectul general este mulţumitor. In paginile acestei reviste nu se scrie româneşte mai prost decât în paginile altor reviste cu trecut şi renume. Totuş... un singur exemplu, repede: Intr'un articol (cu câteva păreri juste) despre Valéry, această frază: „Oare poetul e un automat care, din momentul ce cade în transă, lasă să-i alerge mâna dealungul hârtiei, notând semne cabalistice?“ Cade *în tranşă?* Ştiu, *transes* francez (şi la plural!). Dar nu se putea găsi un echivalent românesc, într'o revistă intitulată „Limba română?”.

* * *

„Premiera” din 18 Mai.

Observăm cu satisfacţie un bagaj de informaţii abundente cu privire la mişcarea literară din Germania. Aproape excepţional, în atmosfera revistelor noastre care de multe ori apar ca nişte sucursale, „bune pentru Orient”, ale revistelor şi jurnalelor franceze. Lipsa cunoaşterii literaturii germane actuale (clasicii de bine de rău se mai cunosc) se resimte constant, atât printre scriitorii noştri cât şi printre public. „Premiera” pare că vrea cu insistenţă să facă excepţie dela acest obicei. Ii urăm perseverenţă. Notăm recenzia cărţii lui Erich Maria Remarque, „Im Westen nichts Neues” („Nimic nou pe frontul de vest”) o carte care a avut anul acesta în Germania succesul lui „Clarté” al lui Barbusse acum zece ani. Un roman din răsboiu care merită să se vorbească mai mult despre el.

AL. A. PHILIPPIDE

Limba românească în Ardeal

Despre ciudăţeniile cu care ne înveselesc minoritarii din Ardeal când vreau să-şi arate patriotismul scriind româneşte, s'a scris în repetate rânduri în presa bucureşteană. Unii au văzut în acele scrânteli de limbă intenţiunea minoritarilor de a-şi bate joc de limba Statului. Ce să zicem însă noi de anumiţi profesori români, care semnează ca directori şi redactori responsabili pe frontispiciile nenumăratelor foi pentru popor, răsărite după răsboiu ca ciupercile în toate târguşoarele de peste Carpaţi, informaţii „pentru popor”, ca acestea:

„*Cheltuele* sărbătorii Unirii s'au redus în mod considerabil, aproape consumă numai 20 milioane.

„*Ţărani* români plecaţi spre Franţa au fost escrocaţi în modul cel mai neomenos. Cetim într'un ziar bine informat, că propaganda pentru emigrare şi-a făcut roada sa întru cât mulţi ademeniţi de societăţile de emigrare au plecat unii spre Franţa, alţii pe coasta pustie a Africei iar alţii pentru America de sud. Cei pentru Franţa n'au fost admişi să intre în Franţa fiindcă nu avea autorizaţia Min. Muncii, făr de care nu se poate întreîn ţară. Şi aşa s'au reîntors în ţară, fâr de nici un ban. Asemenea au păţit cei pentru America cari au fost închişi în camera cu cărbunii şi poate îi şi ucidea dacă autorităţile nu le salva”.

Astfel se mai poate scrie în al zecelea an dela unire în Ardealul românesc! — *I. B.*

J. Vendryes

D. J. Vendryes, profesor la Facultatea de Litere din Paris şi director de studii la „Ecole pratique des Hautes Etudes”, a fost câteva zile oaspetele universităţilor noastre. D-sa e unul din fruntaşii şcoalei lingvistice franceze. A publicat numeroase studii în legătură cu limbile indo-europene — italo-celtice, indo-iranice, greaca —şi se află printre conducătorii valoroasei *Revue celtique.* E membru cu adevărat activ al „Societăţii de lingvistică” din Paris, cum o dovedesc *Memoriile* şi *Buletinul* acestei societăţi.

Opera din care personalitatea d-lui Vandryes apare în toată strălucirea ei e *Le Langage.* E cea mai bună călăuză pentru aceia pe cari îi interesează graiul omenesc, căci concentrează, într'o expunere metodică şi clară, ultimile rezultate ale lingvisticei. In această lucrare autorul urmăreşte scoaterea în evidenţă a următoarelor principii: graiul e o instituţiune socială; într'însul se oglindeşte jocul forţelor sociale; evoluţiunea limbilor nu e decât un aspect al evoluţiunii societăţilor.

In conferinţele pe care le-a ţinut la Facultatea de Litere şi la Fundaţia „Carol I”, d. Vendryes, după ce a arătat originile şi evoluţiunea şcoalei lingvistice franceze, a expus câteva din problemele acestei ştiinţe atât de tinere şi totuşi atât de înaintate. A vorbit despre rolul pe care l-a avut *etimologia* la crearea foneticei şi morfologiei comparate şi contribuţia ei în cercetările lingvistice. A definit, între alte particularităţi ale verbului, *aspectul,* noţiune deosebită de a timpului prin aceea că exprimă durata acţiunii (cunoscută indoeurapenei şi păstrată astăzi mai ales în rusă). A schiţat câteva laturi mai caracteristice ale civilizaţiei şi limbii Celţilor, arătând influenţa pe care a execitat-o celta asupra latinei. Această influenţă s'a produs în vocabularul acesteia din urmă dar se reflectă mai cu seamă în pronunţarea ei, cum se poate deduce din alterarea consonantelor intervocalice în franceză.

După cea din urmă conferinţă, d. Vendryes şi-a exprimat mulţumirea pentru căldura cu care a fost primit la noi şi a spus că omagiile ce i s'au adresat i se cuvin nu d-sale, ci ştiinţei franceze, Franţei, al căror sol este. A arătat că prin vizitele reciproce pe care le fac învăţaţii diferitelor ţări, popoarele pot ajunge să se cunoască mai bine şi că aceasta e singura cale ce duce spre pacea eternă. — *J. B.*

Rudolf Hans Bartsch

Romancier şi nuvelist austriac de mare vază. S'a născut în Graz la 1873 şi a apucat cariera militară. O primă broşură a lui a rămas nebăgată în seamă, când însă, în 1908, dete la lumină romanul său: „Cei doisprezece din Steiermarck” îşi câştigă, dintr'o lovitură, simpatiile lumii cititoare, pe care o fermecă şi o răpi prin vigoarea şi bogăţia neobişnuită a talentului său de povestitor.

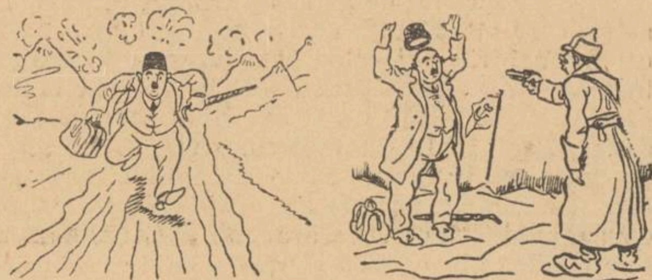
Şi romanele lui următoare mai ales: „Haindlkinder”, „Elisabeth Kött” şi „Povestea lui Hannerl şi-a iubiţilor ei” avură o primire entuziastă, necesitând, una după alta, ediţii peste ediţii.

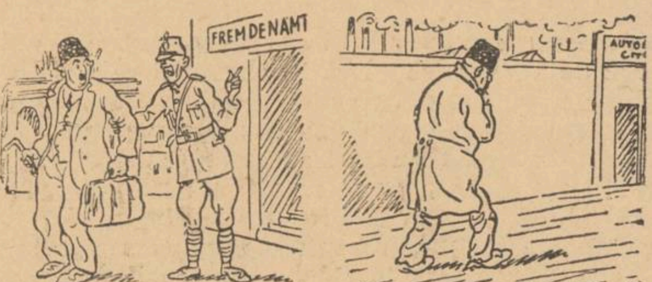
O mână şi mai fericită decât în romanele lui, care se numără cu zecile, dovedi însă Bartsch în ciclul de nuvele: „Din timpul Rococo-ului murind” şi în „Poveşti de dragoste dulci-amare”, — idile delicios cizelate, pline de duioşie melancolică şi de cochetărie ştrengărească, ironică şi gingaşe.

Unul din cele mai noi volume ale sale, poartă titlul „Liber şi sălbatec”; din acesta face parte nuvela clocotitoare de pasiune apărută în româneşte în ultimul număr al „Lecturii” sub titlul: „Oh, frumoasele bestii...”

Bartsch a trăit multă vreme în Graz iar acum locueşte în Viena, în plină activitate creatoare.

Impresiile ex-regelui Amanullah

Regele Amanullah al Afganistanului, bătut definitiv de Baciu-Sacaua, a venit iar în Europa, despre care păstra cele mai frumoase impresii, în urma vizitelor făcute acum un an la Paris, Londra, Berlin, Roma, Varşovia, Moscova, etc.

Şi iată cum a fost primit de data asta....

Cactusul dezarmării

Miniştrii de externe studiază cu atenţie acest nou produs al politicii europene.

Detectivul rătăcit

Poliţistul. — Nu poţi găsi hotelul Andalusia!... Locueşti acolo?

Rătăcitul. — Nu. Sunt detectivul ataşat la acest hotel.

Din nici o casă nu trebue să lipsească

REALITATEA

ilustrată

care publică:

Ştiinţă popularizată. —Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii.— Rubrica cinematografică.—Curiozităţi.—Oameni, fapte şi idei. — Poşta Laurei. — Poşta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.

100 clişee fotografice din toată lumea.

24 pagini mari în culori — Lei 8

TIP. „ADEVERUL” S. A. STR. SARINDAR No. 7—11